CARPICA

1975

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

SI 783 / 1976
2603
MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARTĂ
BACĂU
M... J.D. ...I ȘI A ...
... 20 1990
432P/1998

CARPICA

VII

http://www.cimec.ro/ http://cmiabc.ro

Apare sub îngrijirea colectivului :

VASILE FLOREA, IOAN MITREA, ALEXANDRU ARTIMON, VIOREL CĂPITANU, DORINEL ICHIM, VIORICA FILIMON, ALEXANDRU POPOVICI, DAN MONAH.

CARPICA
Publicația Muzeului de istorie și artă Bacău

Orice corespondență va fi trimisă **pe adresa** : Muzeul de istorie Bacău, str. Karl Marx, 23, (Tel. 1 24 44).
Cod 5 500 Bacău
R. S. România

CARPICA
Revue du Musée d'histoire et d'art de Bacău

Tout correspondence sera envoyée à l'adresse : Muzeul de istorie Bacău, str. Karl Marx, 23, (Tel. 1 24 44)
Cod 5 500 Bacău
Roumanie

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

CARPICA

SUMAR

	Pag.
ŞTEFAN CUCOŞ, Două vase zoomorfe eneolitice	7
VIRGIL MIHĂILESCU-BÎRLIBA şi IOAN MITREA, Tezaurul de denari romani imperiali descoperit la Hertioana de Jos (com. Traian, jud. Bacău)	15
VIRGIL MIHĂILESCU-BÎRLIBA şi DAN MONAH, Tezaurul de denari imperiali romani de la Blăgeşti, jud. Bacău	31
VIOREL CĂPITANU şi VASILE URSACHE, Noi descoperiri de monede în judeţul Bacău	45
IOAN MITREA, Un mormînt sarmatic descoperit la Ghermăneşti, judeţul Vaslui	59
VIOREL CĂPITANU, Necropola daco-carpică de incineraţie din secolul al III-lea de la Gălăneşti-Bărboasa, comuna Onceşti, judeţul Bacău	63
ION MURARIU, Informaţii privind producţia şi comerţul cu bere în Moldova la sfîrşitul sec. al XVIII-lea şi începutul sec. al XIX-lea	117
ION MURARIU, Preţurile cu care se vindeau unele mărfuri în Moldova la sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea	123
ELENA ARTIMON, Un document de la Mihai Grigore Sturza, domnul Moldovei	149
IOSIF GABOR, Notă asupra cercetărilor arheologice efectuate la Cleja în 1842	155
ALEXANDRU ANDRONIC, Curtea domnească din Iaşi	157
GHEORGHE I. FLORESCU, Poziţia partidelor politice faţă de Partidul Poporului în anii 1920—1921	165
ADOLF MINUŢ, Contribuţii privind activitatea U.T.C. pe valea Bistriţei în perioada 1922—1944	181
VALERIU FLORIN DOBRINESCU, Transporturile în etapa revoluţiei popular-democratice (Aspecte din Moldova)	191
CONSTANTIN STAN, Activitatea organizaţiei judeţene de partid Bacău în înfăptuirea actului revoluţionar al naţionalizării socialiste a principalelor mijloace de producţie din 11 iunie 1948	207
ANETA GAVRILUŢĂ, Notă asupra monumentului de la Tisa-Silvestri	229

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Pag.

DORINEL ICHIM, Portul popular românesc de pe Valea Caşinului . 241
ERNEST GAVRILOVICI, Productivitatea stilistică a poeziei bacoviene 265
VARVARA DONICI, Lucreţiu Pătrăşcanu — bibliografie 275

MUZEOGRAFIE

ALEXANDRU ARTIMON, Valorificarea ştiinţifică şi muzeistică a unor obiecte medievale din colecţia muzeului de istorie din Bacău . 311
ANETA GAVRILUŢĂ, Sistemul de evidenţă pentru colecţia de icoane a secţiei de artă 327
ALEXANDRU POPOVICI, Casa memorială — instituţie muzeală deschisă 331

RECENZII, PREZENTĂRI

EMANUEL ANATI, Magourata Cave, Bulgaria, in Bollettino del Centro Communo di Studi Preistorici, VI, 1971, pag. 83—105. (Dan Monah) 341
Symposium, L'epoque phanariote, 21—25 octobre 1970, Institut for Balan Studies, Thessaloniki, 1974. (Georgeta Popovici) 342

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

CARPICA

CA
stări

SOMMAIRE - CONTENTS - INHALT

Pag.

ŞTEFAN CUCOŞ, Deux vases zoomorphes énéolithique . . . 7

VIRGIL MIHĂILESCU-BÎRLIBA şi IOAN MITREA, The Hoard of Imperial Denarii discovered at Hertioana de Jos (Traian Commune, Bacău County) 15

VIRGIL MIHĂILESCU-BÎRLIBA şi DAN MONAH, The Hoard of Roman Imperial Denarii from Blăgeşti, Bacău County 31

VIOREL CĂPITANU şi VASILE URSACHI, Les nouvelles decouvert monaitaire antique dans le district de Bacău 45

IOAN MITREA, Un tombe sarmate decouvert à Ghermăneşti, departament de Vaslui . . . 59

VIOREL CĂPITANU, La necropole Daco-Carpique de Bîrbuasa, departament du Bacău du IIIe siècle n. e. . . . 63

IOAN MURĂRIU, Auskünfunde über Bierproduktion und Bierhandel in Moldau, am Ende des XVIII Jahhunderts und am Anfang des XIX Jahrhundert 117

IOAN MURARIU, The Price with which Goods were Sold in Moldavia at the End of the 18th Century and the Biginning of the 19th Century 123

ELENA ARTIMON, Un document du M. Gr. Sturdza prince de la Moldavie 149

IOSIF GABOR, Note concernnant les recherches archéologiques effectué à Cleja (distr. Bacău) en 1848 155

ALEXANDRU ANDRONIC, La residence princiere de Jassy 157

GHEORGHE I. FLORESCU, The Stand of political Parties towards the People's Party between 1920—1931 165

ADOLF MINUŢ, Contributions sul l'activite d'Union des Jeunes Gens Communistes (U.T.C.) sur la vallée de Bistriţa à l'époque 1922—1944 181

VALERIU FLORIN DOBRINESCU, Les transports à l'époque de la revolution populaire-démocratique (aspects moldave) 191

CONSTANTIN ŞTAN, L'activité de l'organisation départamentale de parti Bacău pour l'accomplissement de l'acte révolutionnaire de la nationalisation des principaux moyens de production de 11 juin 1948 207

ANETA GAVRILUŢĂ, Notice on the Tisa-Silvestri Monument 229

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Pag.

DORINEL ICHIM, Le port populaire roumain de la vallée de Caşin 241

ERNEST GAVRILOVICI, La productivité stylistique de la poèsie bacovienne 265

VARVARA DONICI, Lucreţiu Pătrăşcanu — homme politique d'une grande valeur, economiste, sociologue, philosophe marxiste 275

MUSEOGRAPHIE

ALEXANDRU ARTIMON, Mettre en valeur scientifique et museistique des objects médiéveaux dans la collections de musée de Bacău 311

ANETA GAVRILUŢĂ, Le sistem d'evidence pour le collection d'icones de la section d'art. 327

ALEXANDRU POPOVICI, La maisone memoriale — institution ouverte 331

COMPTES RENDUS

EMANUEL ANATI, Margourata Cave, Bulgaria, in Bollettino del Centro Comuno di Studi Preistorici, VI, 1971, pag. 83—105. (Dan Monah) 341

Symposium, L'epoque phanariote, 21—25 octobre 1970, Institut for Balan Studies, Thessaloniki, 1974. (Georgeta Popovici) 342

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

DOUĂ VASE ZOOMORFE ENEOLITICE

ȘTEFAN CUCOȘ

În vara anului 1972, stațiunea *Izvoare*[1] a fost secționată transversal de lucrările pentru captarea surselor de apă aflate în vecinătate. Șanțul pentru conductă a tăiat complexele de locuire pe 5 m lățime și straturile de cultură pînă la 5,50 m adîncime (fig. 1/1). O altă „secțiune" similară ca dimensiuni a fost săpată în unghi cu prima, la capătul de nord al stațiunii, pe direcția nord-est (fig. 1/2). La intersecția celor două șanțuri am reușit să salvăm mai multe materiale arheologice[2] între care un vas zoomorf cucutenian, unic prin animalul reprezentat. Alături de acesta prezentăm aici și un vas zoomorf fragmentar, descoperit în anul 1970 în așezarea eneolitică *Ghelăiești—Nedeia*.

1. VASUL ZOOMORF DE LA IZVOARE (fig. 2; 3). Obținută în stare fragmentară, piesa păstrează capul animalului cu picioarele din față și o parte din corpul vasului. Animalul are capul masiv cu botul prelung, ascuțit și puternic curbat în jos, nările redate printr-o perforație orizontală spre extremitatea nasului. Urechile sînt mici, ascuțite și înclinate spre spate, din care una cu vîrful lipsă. Ochii sînt integrați în decorul vasului fiind redați prin pete de culoare brună. Picioarele din față sînt masive și au extremitatea ruptă din vechime, neputîndu-se defini forma lor. Pe partea superioară a capului, o nervură mediană reliefată se prelungește de la nas pînă la ceafă, terminîndu-se într-o proeminență perforată orizontal în apropierea gurii cilindrice a vasului care se înalță pe spatele animalului.

Avînd forma de bol cu gura cilindrică largă (fig. 3), vasul este modelat în pastă fină, omogenă, arsă roșu-cărămiziu, cu o fățuială subțire la exterior și decorat tricrom pe fond roziu-brun. Decorul se compune din spirale conjugate care încadrează corpul animalului pornind din apropierea botului și în care sînt pictate petele de culoare a ochilor. La partea superioară, sub buza vasului marcată de două dungi negre-brune se află o bandă lată, circulară rezervată din fond și bordată cu linii negre-brune care pe spatele animalului are aspectul unui dreptunghi cu două laturi

1. R. Vulpe, *Izvoare. Săpăturile din 1936—1948*, București, 1957.
2. Au fost recuperate : un capac, un vas patrulater, cîteva topoare din piatră și unelte din os din nivelele neolitice, precum și inventarul unui mormînt din sec. al IV-lea e.n.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

convexe şi două concave. Pe partea superioară a picioarelor se află cîte o bandă lată circulară rezervată din fond şi mărginită de linii negre-brune ca şi spiralele. Interspaţiile rezervate au fost umplute cu culoare albă diluată, transparentă, prin care se vede fondul roziu-brun al făţuielii.

Dacă reconstituirea noastră (fig. 3) corespunde realităţii, în acest caz, decorul se repetă şi, implicit forma, încît animalul putea avea o coadă groasă similară botului, patru picioare masive şi de asemenea, o nervură mediană pe partea superioară, terminată într-o proeminenţă perforată în apropierea gurii vasului. Proeminenţele care delimitează capetele superioare ale celor două nervuri fac parte din „torţile" obişnuite vaselor cucuteniene. Vasul prin forma şi decorul său se încadrează fazei *Cucuteni A 2*, ţinînd seama şi de stratigrafia de la Izvoare [3].

Interiorul vasului este lucrat mai neglijent şi lipsit de decor, dar păstrează urmele unei substanţe arse, presupusă de noi ca fiind de natură organică şi are pe fundul vasului o culoare în tonuri de la roşu-vineţiu pînă la brun închis.

În ceea ce priveşte animalul reprezentat, credem că este vorba de viezure (bursuc), animal frecvent în zona subcarpatică a Moldovei. Însăşi dispunerea decorului subliniază specia animalului. Viezurele (Melis Melis) este o specie de mamifer carnivoră cu spatele şi flancurile cenuşii şi cu o bandă neagră care se întinde de la nas pînă la urechi. Banda neagră ar corespunde la piesa noastră cu spaţiul nervurii mediane pus în evidenţă de spiralele late conjugate aflate pe flancuri. Pe de altă parte, apariţia acestui vas şi a altor vase zoomorfe reprezentînd specii de animale carnivore, mai rare în repertoriul formelor ceramice, se datorează creaţiei artistice locale, fiind transpuse în ceramică animale văzute de către artistul neo-eneolitic în zona respectivă.

Vasul nostru, prin picioarele masive şi gura recipientului înălţată pe spatele animalului are analogii cu vasul zoomorf de la *Muldava* (Bulgaria) aparţinînd culturii *Starčevo* [4]. Piesa reprezintă un cerb cu picioare scurte şi groase, iar pe spate este plasată gura cilindrică cu buza îngroşată a vasului. De asemenea, prin nervura mediană de pe capul şi spatele animalului, vasul de la *Izvoare* prezintă analogii parţiale şi cu piesa zoomorfă de la *Gumelniţa* [5], încadrîndu-se în aceeaşi grupă tipologică. Astfel, vasul zoomorf descris se încadrează în tipul de *vase în formă de animal întreg* [6], avînd cele mai apropiate analogii cu vasul *Cucuteni A-B* de la *Traian-Dealul Fîntînilor* [7] reprezentînd un ovideu, şi îndeosebi cu vasul *Cucuteni B* de la *Şipeniţ* [8] care redă un urs cu capul în jos, picioarele masive şi recipientul cu gura ovală înălţată pe spatele animalului.

3. R. Vulpe, *op. cit.*, p. 32 şi urm.
4. P. Detev, *Praistoricieskoto selişcie pri selo Muldava*, în *Godişnik na narodnita arheologhicieski muzei Plovdiv*, VI, 1968, p. 31, fig. 25 ; 26.
5. S. Marinescu-Bîlcu, *SCIV*, 2, 1961, p. 345, fig. 2.
6. A. Nîţu, *ArhMold*, 7, 1972, p. 16.
7. Vl. Dumitrescu, *Arta neolitică în România*, Bucureşti, 1968, p.71, 106, fig. 83.
8. O. Kandyba, *Şipeniţ*, Viena, 1937, foto 5a, 5b.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

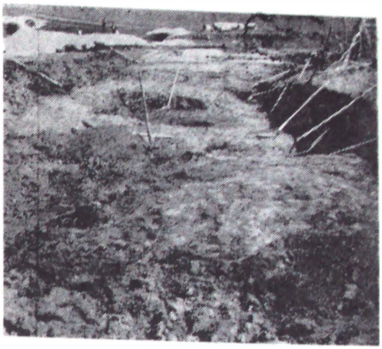

Fig. 1. Aspecte de la lucrările pentru conducta de apă de la Izvoare-Neamț.

Fig. 1. Aspectes des fouilles d'Izvoare-Neamț.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

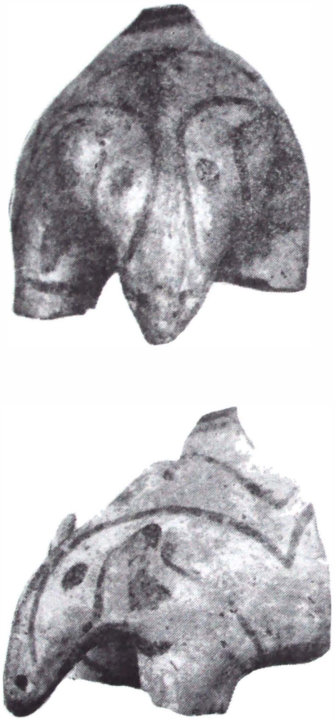

Fig. 2. Vasul zoomorf de la Izvoare.
Fig. 2. Vase zoomorphe d'Izvoare.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

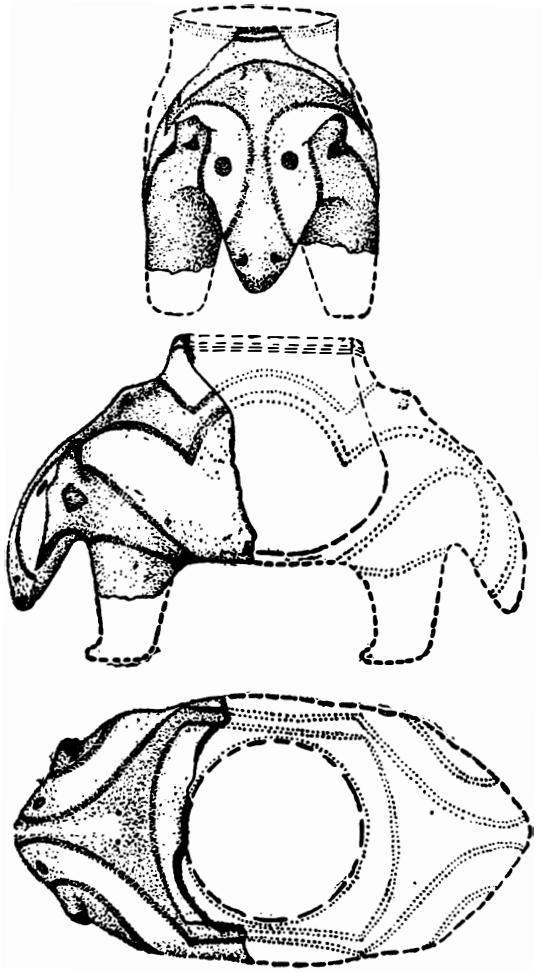

Fig. 3. Vasul zoomorf de la Izvoare (1/2).
Fig. 3. Vase zoomorphe d'Izvoare.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Două piese similare, redînd urşi, provin de la *Abraham*[9] din cultura *Lengyel*, grupa Lujianky, din care una este pictată cu benzi liniare roşii.

2. VASUL ZOOMORF DE LA GHELĂIEŞTI—NEDEIA (fig. 4), descoperit în locuinţa nr. 8, într-un context ceramic *Cucuteni B1*[10], reprezintă un taur. Vasul se păstrează fragmentar, lucrat în pastă fină arsă cărămiziu, cu o faţuială de culoare rozie la exterior pe care probabil a fost aplicat

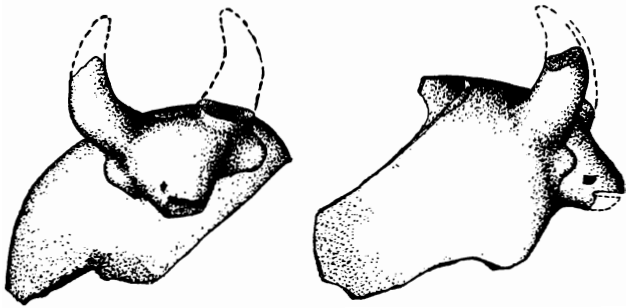

Fig. 4. Vasul zoomorf de la Ghelăieşti-Nedeia.
Fig 4. Vase zoomorphe de Ghelăieşti-Nedei

decorul astăzi dispărut. Se păstrează capul animalului şi o parte din vas, care după profilul rotunjit, deşi lipseşte gura vasului, presupunem că a fost un recipient piriform. Capul animalului reprezintă un taur cu ceafa largă, botul proeminent şi gura indicată printr-o crestătură. Partea inferioară a botului este ruptă. Urechile sînt redate plastic prin proeminenţe aplatizate lateral, iar ochii printr-o mică adîncitură numai pe una din părţi, celălalt nefiind indicat. Coarnele sînt masive, proporţionale cu restul reprezentării, din care unul are vîrful rupt, iar al doilea este rupt de la bază. După forma sa, raportînd la mărimea fragmentului păstrat, probabil că vasul se sprijinea pe patru picioare masive, constituind o zoomorfizare a vasului piriform şi deci, se încadrează tipologic în grupa *vaselor cu atribute zoomorfe*[11]. Cele mai apropiate analogii se pot stabili cu vasul gumelniţean de la *Calomfireşti*[12], cu un altul de la *Sultana*[13] şi cu vasul fragmentar *Cucuteni B2* de la *Gura Văii — Gh. Gheorghiu-Dej*[14], care

9. N. Kalicz, *Einige probleme der Lengyel-Kultur in Ungarn*, în *Studijne Zvesti*, 17, 1969, p. 184, fig. 4/7; *Pervobitnaia istorita Cehoslovakii*. Vistavka. 1958—1959, pl .VI.
10. A. Niţu, Şt. Cucoş, D. Monah, *MemAntiq*, 3, 1971, p. 61.
11. A. Niţu, *op. cit.*, p. 21.
12. S. Marinescu-Bîlcu, *op. cit.*, p. 347, fig. 3.
13. I. Andriţescu, *Dacia*, I, 1924, p. 80, fig. 21.
14. A. Niţu, C. Buzdugan şi C. Eminovici, *Carpica*, 4, 1971, p. 67, fig. 25/1.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

redă un vas piriform cu prag, zoomorfizat, reprezentînd un ovideu. Atît vasul de la Ghelăieşti—Nedeia, cît şi cele amintite manifestă din punct de vedere al stilului o manieră naturalistă adaptată la forma şi funcţionalitatea formelor ceramice a culturilor neo-eneolitice respective.

★

Interpretarea vaselor zoomorfe şi îndeosebi rolul acestora s-a făcut în mod diferit fie cu prilejul prezentării unei aşezări sau chiar perioade neo-eneolitice, fie grupate în studii separate. În general, s-a ajuns la ipoteza rolului cultual al acestor piese. O sinteză recentă a reprezentărilor zoomorfe plastice neo-eneolitice [15] înlătură unele apropieri tipologice sau unele interpretări de stil, definind atît grupajul tipologic, cît şi stilul zoomorf animalier. O ipoteză recentă a rolului vaselor zoomorfe o găsim la Ana Radinceva. Publicînd un vas zoomorf de la *Kodjadermeni* (Bulgaria) [16], reprezentînd un ovideu, din seria vaselor în forma animalului întreg cu recipientul deschis pe spate, d-sa îl paralelizează ca analogie cu vasul de la *Traian—Dealul Fîntînilor* [17], cu vasul gumleniţean de la *Sultana* [18], dar şi cu sanctuarele decorate cu coarne de consacraţie de la *Çatal-Hüyük* [19]. D-sa emite ipoteza folosirii vaselor zoomorfe ca obiecte cultuale, avînd rolul de *simbol al puterii conducătorilor* în societatea preistorică, în legătură cu credinţele magico-religioase neo-eneolitice [20]. În acest caz, vasele zoomorfe ar avea un rol magic şi o funcţionalitate de sceptru, ipoteză greu de admis, dată fiind descoperirea de sceptre [21], deşi mai tîrzii şi imposibilitatea unor analogii între vasele zoomorfe şi sanctuare.

S-a emis şi ipoteza folosirii vaselor zoomorfe, ca şi a altarelor zoomorfizate cu trei sau patru picioare, ca „lămpi" luîndu-se în consideraţie urmele materiilor organice arse din interiorul acestora [22]. Teza cea mai răspîndită şi oarecum unanim acceptată referitor la rolul vaselor zoomorfe este aceea a vaselor rituale în directă legătură cu practicile magico-religioase. Această teză apare ca cea mai apropiată de adevăr, dar şi în cadrul ei trebuie să întrevedem rolul diversificat al vaselor zoomorfe, în funcţie de animalul reprezentat. Credem că nu toate vasele zoomorfe aveau acelaşi rol ritual şi cu atît mai puţin pe acela de simbol al puterii conducătorilor. Fiecare vas zoomorf era probabil destinat unui anumit

15. A. Niţu, *op. cit.*, p. 9 şi urm.
16. A. Radinceva, *Arheologhiia*, 2, 1971, p. 58 şi urm. fig. 1a.
17. Vezi nota 7.
18. Vezi nota 13.
19. Vezi nota 16.
20. *Ibidem.*
21. D. Berciu, *SCIV*, 5, 1954, 3—4, p. 539 şi urm.; Vl. Dumitrescu, *SCIV*, 6, 1955, 3—4, p. 925 şi urm.
22. G. I. Georgiev, *L'Europe à la fin de l'âge de pierre*, Praga, 1961, p. 77. Analiza chimică a resturilor arse în aceste vase şi în altare nu a fost făcută. Efectuarea unor analize ar da posibilitatea unor precizări asupra ofrandelor folosite şi asupra funcţionalităţii acestor recipiente.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

ritual, era legat de o anumită credință și implicit, folosit numai pentru anumite ofrande [23]. Dacă vasele zoomorfe reprezentînd tauri și în general cornute pot fi puse în legătură cu cultul egeean al puterii virile, sau cu cel al sporirii turmelor de animale, nu același rol îl puteau avea vasele zoomorfe reprezentînd cervidee, urși sau alte animale sălbatice, între care piesa noastră de la Izvoare. Vasele zoomorfe care redau animale sălbatice, în general mamifere, sînt destul de rare în raport cu cele domestice, iar acest fapt duce la alte concluzii în legătură cu rolul ritual căruia au fost destinate. Astfel, vasele zoomorfe reprezentînd urși, viezure, sau cele din Orient care redau lei, jaguari, antilope etc., pot fi puse în legătură cu un cult al vînătorii care se mai practica, ca o moștenire a ocupațiilor din epocile anterioare, sau mai degrabă sînt legate de un cult totemic. De asemenea, aceste vase pot fi puse în legătură cu un cult al „spiritelor pădurii" avînd rol protector prin manipularea vasului cu ofrande și imaginea animalului respectiv. Aceste interpretări ar explica și raritatea vaselor zoomorfe, iar folosirea lor ca *lămpi* nu credem că se justifică. Materia organică arsă în ele poate constitui resturi ale ofrandelor aduse însăși animalului protector sau animalului totem, ceea ce a impus și adaptarea formei animaliere la formele ceramice.

DEUX VASES ZOOMORPHES ÉNÉOLITHIQUES

Résumé

L'auteur decrit deux vases zoomorphes cucutenniens parvenus des stations Izvoare — Piatra Neamț et Ghelăiești „Neuleia" (dép. Neamț).

1. Le vase d'Izvoare (fig. 2/3) représente un blaireau encadré à la phase Cucuteni A2 et typologiquement dans le type de vases en forme d'animal entier, ayant des analogies avec le vase zoomorphe de Muldava (Bulgarie), avec la pièce de Gumelnița, avec le vase Cucuteni A—B de Traian—Dealul Fîntînilor, avec le vase Cucuteni B de Sipenit, ainsi qu' avec les pièces représentant des ours d'Abraham, de la Culture Lengyel, groupe Lužianki.

2. Le vase zoomorphe de Ghelăiești (fig. 4) représente un taureau. Encadré à la phase Cucuteni B1, le vase fait partie du type des récipient enéolithiques avec des attributs zoomorphes, ayant des analogies avec la pièce de Gura Văii —Gh. Gheorghiu-Dej.

L'auteur présente des hypothèses sur le rôle de culte des vases zoomorphes et conclu que ceux-ci ne peuvent pas être considérés comme „lampes".

Les vases zoomorphes représentant des animaux sauvages peuvet être mis en rapport avec un culte des animaux protecteurs. Leurs diversité est donnée aussi par le fait que l'artiste énéolithique a représenté les animaux vu par lui dans la zone.

Relativement aux restes de matières organiques brulés dans ces vases et dont les traces sont conservées sur leurs fonds, constituant des restes de l'offrande apportée à l'animal protecteur au totem, ce qui a imposé aussi l'adaptation animaliére à celle ceramiques.

---

23. A. Nițu, *op. cit.*, p. 81, opinează pentru aceeași diversificare a folosirii anumitor ofrande în anumite forme de altare.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

TEZAURUL DE DENARI ROMANI IMPERIALI DESCOPERIT LA HERȚIOANA DE JOS (COM. TRAIAN, JUD. BACĂU)

VIRGIL MIHĂILESCU-BÎRLIBA și IOAN MITREA

În primăvara anului 1974 (luna aprilie), pe ialazul numit „Jos la brazdă", la circa 500 m în sud-vestul satului Hertioana de Jos (com. Traian), a fost găsit un vas cu monede antice. Descoperitorul, săteanul Brebu Ștaviri din Hertioana de Jos, într-o ruptură în sol, provocată de alunecările de teren, a observat un mic vas de lut; scoțind vasul, acesta s-a fragmentat și monedele au început să se răspîndească.[1] S-au strîns toate fragmentele vasului și 76 de monede împrăștiate. Vasul s-a putut reconstitui în întregime; prin punerea monedelor înapoi în vas, dacă socotim că vasul era plin cu monede, s-a putut vedea că lipsesc destul de puține (circa 1/3), ceea ce ne îndreptățește să considerăm că tezaurul a fost în mare parte recuperat[2].

Vasul în care au fost monedele tezaurului este o căniță lucrată la roată (fig. 1/a, b). Pasta este fină, bine arsă, de culoare gri deschis; pasta bine aleasă se pare, că are și caolin în compoziție, luîndu-se cu ușurință pe mînă. În interior, pe alocuri, s-a păstrat o crustă subțire, verzuie, provenind de la oxidarea monedelor. Gura are buza aproape dreaptă și puțin evazată, iar gîtul este ușor tronconic, mai degrabă cilindric. În continuare, vasul este puternic profilat la pîntece și rotunjit — fără a avea carenă —, pe linia maximei curburi. Fundul este circular, așezat pe un inel subțire și înalt, avînd la mijloc un umbo slab reliefat. Cănița a avut o toartă, care este ruptă din vechime; după urmele păstrate, toarta era prinsă sub buză și deasupra liniei de maximă curbură. Dimensiunile căniței sînt: î = 78 mm; d.g. = 53 mm; d.m. = 75 mm; d.f. = 31 mm; grosimea pereților vasului = 3,5 mm.

Prin formă și pastă, vasul în care s-a descoperit tezaurul de la Hertioana de Jos aparține ceramicii carpice, avînd analogii cu vasele descoperite în așezările carpice de la Poiana — Dulcești (Siliște) și Cîndești — Dealul Varniților, aparținînd — potrivit clasificării întocmite de Gh. Bichir — *grupei B II, tipului d*[3].

1. Brebu Ștaviri a declarat că monedele lipsă au căzut într-o crăpătură din pămînt.

2. Ancheta de teren a fost efectuată de către I. Mitrea în luna ianuarie 1975. Tezaurul se află în colecțiile Muzeului județean de istorie Bacău.

3. Cf., Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, planșele CXXIII/1, CXXVIII/1, 2 (Poiana—Dulcești, Siliște) și pl. CXXXI/3 (Cîndești—Dealul Varniților).

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

CONSIDERAŢII NUMISMATICE

Structura tezaurului. Monedele tezaurului de la Hertioana de Jos aparţin unei perioade de timp destul de lungă (69—179 e.n.). Cele mai vechi monede din tezaur sînt de la Otho şi Vitellius (69), iar cele mai

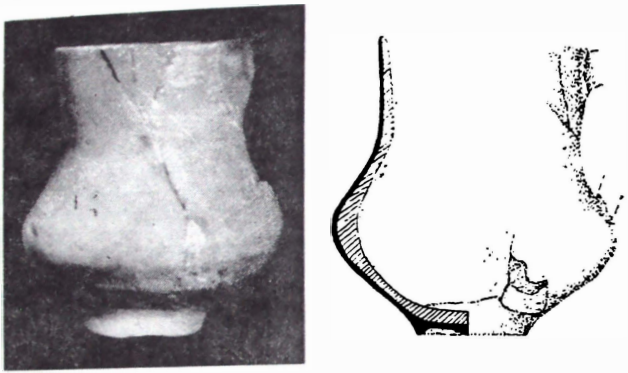

Fig. 1. — Vasul tezaurului de la Hertioana (/a — foto ; /b — desen).
Fig. 1. — The vessel of hoard from Hertioana (/a — photo ; /b — design).

recente de la M. Aurelius. Toate domniile din această perioadă de timp sînt reprezentate. Monedele depozitului apar neuniform repartizate pe domnii, cele mai numeroase emisiuni fiind de la Antoninus Pius (30,26%), M. Aurelius (19,74%), Vespasianus (13,16%), Traianus şi Hadrianus (11,84%). Cele mai puţin numeroase sînt monedele bătute în vremea lui Otho, Vitellius (1,32%), Titus, Domitianus şi Nerva (2,63%). Dacă privim din alt unghi, reprezentarea diferitelor domnii în tezaur şi anume, al numărului de monede pe fiecare an de domnie, pe primele locuri se plasează emisiunile lui Otho, Vitellius şi Nerva (1,0), urmate de cele ale lui Antoninus Pius (0,96), Vespasianus (0,91), Marcus Aurelius (0,75) şi Titus (0,67) ; pe ultimele locuri sînt domniile lui Domitianus (0,13), Hadrianus (0,41) şi Traianus (0,43). Ambele criterii de analiză scot în evidenţă faptul că monedele lui Traianus şi Hadrianus sînt în număr mai mic în tezaurul nostru decît în altele din aceeaşi vreme. Numai denarii de la Antoninus Pius şi M. Aurelius reprezintă 50% din monedele tezaurului. Nucleul este format din emisiuni bătute între 98 — 179 e.n. (73,68%), dar faptul că monedele lui Antoninus Pius sînt peste 30%, comparativ cu circa 19%, cît sînt cele de la ultima domnie (M. Aurelius), arată clar în ce vreme cade centrul de greutate al acumulării.

Aruncînd o succintă privire comparativă asupra descoperirilor similare din Moldova, datele tezaurului de la Hertioana de Jos se apropie cel

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

mai mult de cele de la Bîrgăoani[4], unde monedele lui Antoninus Pius ating 33,37%, ale lui M. Aurelius — 20,89%, împreună reprezentînd peste 53%; de asemenea, în același tezaur, monedele bătute în timpul lui Traianus sînt 14,92%, iar cele din timpul lui Hadrianus, 12,21%; totalul celor patru domnii dă o cifră (81,39%) apropiată de cea a nucleului depozitului de la Hertioana de Jos. Totuși, situația generală a tuturor tezaurelor din Moldova indică cu destulă claritate, că depozitul nostru face parte din aceeași familie de tezaure, dar există unele diferențe cauzate, probabil, de lipsa unor exemplare din descoperirea de față. Dăm un singur exemplu din totalul general: monedele lui Antoninus Pius ajung numai la 38,71%, pe cînd cele de la Traianus—Hadrianus — 24,32%[5], sînt apropape la fel reprezentate ca și la Hertioana. Îndreptîndu-ne atenția și asupra altor descoperiri contemporane, atît dinăuntrul, cît și din afara Imperiului, analogii mai apropiate am constatat la tezaurul descoperit la Feigh Mountain (74,64% pentru nucleul Traianus — M. Aurelius),[6] precum și cu procentajele generale ale tuturor tezaurelor încheiate la Marcus Aurelius, cunoscute de noi (33,30% pentru monedele Antoninus Pius — M. Aurelius și 69,12% pentru nucleul Traianus — M. Aurelius)[7].

După cum reiese, tezaurul de la Hertioana de Jos, privit prin prisma structurii sale, face parte din aceeași familie de depozite de denari romani imperiali, care se sfîrșesc cu emisiuni de la M. Aurelius și se întîlnesc de la Oc. Atlantic pînă în Caucaz, avînd, probabil, aceeași proveniență și aceleași cauze ale îngropării.

Metalul. Toate piesele recuperate la Hertioana de Jos sînt de argint, cu excepția unei monede *fourée*, neidentificată — poate, de la Traian —, de la nr. 75[8]. Adăugăm, așa cum am arătat și cu alte ocazii, că exemplarele *fourées*, probabil, erau emise în monetăriile romane semioficiale și erau destinate unor plăți în afara hotarelor Imperiului[9].

Una din monede — de altfel, singura excepție — este o drahmă colonială bătută în timpul lui Domitianus (nr. 74), care n-a putut fi identificată. După cum s-a mai arătat, asemenea monede atestă apartenența teritoriului Daciei la sfera economică de răsărit a Imperiului Roman[10].

În fine, mai adăugăm că unul din denari este de tip „barbar", putîndu-se identifica că, i-a fost model o monedă din timpul lui Antoninus Pius (M. Aurelius caesar), din timpul celui de-al patrulea consulat (nr. 76 și

4. V. Mihailescu-Bîrliba, în *Carpica*, I, 1968, p. 209—231 și tab. I; idem, în *Carpica*, II, 1969, p. 157—178.

5. V. Mihailescu-Bîrliba, *Legăturile dintre lumea romană și populațiile „barbare" de la est și nord de Carpații Răsăriteni în prima jumătate a mileniului I e. n., reflectate în primul rînd prin descoperirile monetare (Teza de doctorat)*, tabelul XIV.

6. J. D. Bateson, în *ProcRIA*, 73/C/1973, p. 44 și nota 24.

7. V. Mihailescu-Bîrliba, *op. cit.*, tabelul XXIV.

8. Situația este cvasigenerală pentru tezaurele din Moldova, datînd din aceeași vreme (Cf., B. Mitrea, în *MemAntiq*, II, 1970, p. 255).

9. V. Mihailescu-Bîrliba, *Tezaurul de denari romani imperiali de la Puriceni (com. Borlești, jud. Neamț)*, în *MemAntiq*, IV—V, 1972—1973, p. 134-135; V. Mihailescu-Bîrliba și D. Monah, *Tezaurul de denari romani imperiali de la Blăgești, jud. Bacău (în prezentul volum)*.

10. J. Winkler, în *ActaMN*, II, 1965, p. 243—244.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

fig 2/a, b). Asemenea monede, după cum credem, contrar altor opinii [11], au fost emise în orașele greco-romane de pe litoralul nordic al Mării Negre, într-o vreme cînd exista o criză de numerar ; majoritatea desco-

a b

— Denar „barbarizat" (/a — avers ; /b — revers).
— „Barbarously" denarius (a/ — obverse ; /b — reverse).

peririlor similare din Moldova au avut ca model, de asemenea, exemplare din secolul al II-lea [12].

Ponderea. Monedele tezaurului de la Hertioana de Jos cîntăresc 235,48 g, iar greutatea lor medie este de 3,10 g. Calculînd greutatea medie a pieselor fiecărei domnii reprezentate în depozitul nostru, cele mai ridicate cifre le dau exemplarele lui Nerva (3,455 g) — e adevărat, doar 2 monede —, M. Aurelius (3,21 g), Hadrianus (3,14 g), Antoninus Pius (3,13 g) și Vespasianus (3,09 g) ; nu am luat în considerație denarul „barbar", deși are o greutate ridicată (3,48 g). Cele mai scăzute greutăți medii le întîlnim la monedele lui Domitianus (2,97 g) — ceea ce este ceva deosebit —, Traianus (2,98 g), Titus (3,01 g), Otho (3,02 g) și Vitellius (3,05 g) — deși, ultimii trei împărați sînt prezenți în tezaur, doar cu 1—2 exemplare ; de asemenea, am exclus din calcule moneda *fourée* (2,07 g) (vezi și tabelul II).

Datele oferite de analiza ponderală a monedelor de la Hertioana de Jos arată că, pe de-o parte monedele primelor domnii reprezentate în descoperire (Otho, Vitellius, Vespasianus ș.a.m.d.) au o greutate medie scăzută, datorată uzurii prin circulație, iar — pe de altă parte, monedele domniilor mai recente (Nerva, Hadrianus etc.) au o greutate medie mai ridicată, corespunzînd unei folosiri de mai scurtă durată. Deci, o evoluție firească. Totodată, facem și observația că cele mai mari diferențe dintre greutățile minime și maxime ale monedelor le întîlnim la ultimii împărați : M. Aurelius cu un exemplar de 2,68 g și altul de 3,93 g și Antoninus Pius cu un exemplar de 2,70 g și altul, de 3,52 g ; greutățile monedelor din prima parte a tezaurului nu arată aceste mari diferențe, de exemplu, la Vespasianus existînd exemplare de 2,80 g (minimum) și 3,22 g (maximum). Faptul ni se pare semnificativ și anomaliile atît de mari ale emisiunilor mai recente își au explicația doar în politica monetară a

11. A. Krzyzanowska, în *I Miedzynarodowy Kongres Archeologii, Slowianskiej, Warszawa 14—18 IX 1965*, VI, Wroclaw—Warszawa—Kraków, 1968, p. 119, 122—123.
12. V. Mihailescu-Bîrliba, *Legăturile dintre lumea romană și populațiile „barbare"...*, op. cit., *(Rezumatul tezei de doctorat)*, p. 21—22.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Tabelul 1

Nr. crt.	Împăratul și membrii familiei imperiale	Anii de domnie	Anii între care se datează monedele din tezaur	Nr de exemplare		Procentaj (%)
				Total	Pe an / domnie	
1.	Otho	69	69	1	1	1,32
2.	Vitellius	69	69	1	1	1,32
3.	Vespasianus	69—79	69—79	10	0,91	13,16
4.	Titus	79—81	80	2	0,67	2,63
5.	Domitianus	81—96	92—93	2	0,13	2,63
6.	Nerva	96—97	96—97	2	1,0	2,63
7.	Traianus	97—117	98—117	9	0,43	11,84
8.	Hadrianus	117—138	117—138	9	0,41	11,84
9.	Antoninus Pius	138—161	140—161	23	0,96	30,26
10.	M. Aurelius	161—180	169—179	15	0,75	19,74
11.	Neidentificate	—	—	1	—	1,32
12.	„Barbare"	—	—	1	—	1,32

Tabelul 2

Nr. crt.	Împăratul și membrii familiei imperiale	Greutatea medie	Numărul de monede cu greutatea considerată			Greutatea în grame	
			Normală (3,41—2,80 g)	Subnorm. (—2,80 g)	Peste normală (+3,41 g)	Minimă	Maximă
1.	Otho	3,02	1	—	—	3,02	
2.	Vitellius	3,05	1	—	—	3,05	
3.	Vespasianus	3,09	10	—	—	2,80	3,22
4.	Titus	3,01	2	—	—	2,93	3,08
5.	Domitianus	2,97	2	—	—	2,95	2,98
6.	Nerva	3,455	—	—	2	3,45	3,46
7.	Traianus	2,98	9	—	—	2,81	3,17
8.	Hadrianus	3,14	9	—	—	2,93	3,35
9.	Antoninus Pius	3,13	19	1	3	2,70	3,52
10.	M. Aurelius	3,21	13	1	1	2,68	3,93
11.	Neidentificate	2,07	—	1	—	2,07	
12.	„Barbare"	3,48	—	—	1	3,48	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

împăraților respectivi [13]. Mai adăugăm, că și coroziunea internă urmată de difuziune, de asemenea au cauzat greutăți reduse monedelor, mai ales, ale acelora dintr-un aliaj cu un mai mic conținut de metal prețios [14].

Deși, potrivit aprecierilor noastre, nu avem exemplare *fleur de coin* ci numai foarte bine conservate, constatăm că acestea au greutăți de peste 3,0 g (numerele 39, 61, 62, 63 și 64).

Identificarea monedelor. Folosind pentru identificare catalogul *RIC*, am găsit și cu această ocazie unele lipsuri care necesită informații suplimentare. Astfel, exemplarele de la numerele 36 și 37, emise în timpul celui de-al treilea consulat al lui Antoninus Pius, nu se găsesc în *RIC*, fiind variante.

De asemenea, nu s-a putut identifica moneda colonială emisă în timpul lui Domitianus (nr. 74).

Conservarea. După cum am mai susținut [15], aprecierile noastre privitoare la conservarea monedelor sînt destul de subiective. Totuși, vom încerca să prezentăm unele concluzii care se pot desprinde și sub acest aspect din analiza monedelor tezaurului de la Hertioana de Jos. În primul rînd și la acest depozit am constatat că, inițial, toate exemplarele erau acoperite cu o crustă, mai groasă sau mai subțire, de oxid verde-albăstrui, iar după curățire au devenit alb-argintii. În al doilea rînd, am putut observa că majoritatea monedelor sînt destul de uzate, accentul căzînd pe emisiunile primilor împărați reprezentați în descoperire. Apoi, la fel ca și la alte tezaure, am putut sesiza lipsa unor fragmente din corpul monedelor, explicată de noi, prin încercări oficiale de a obține pe această cale o cantitate suplimentară de metal prețios sau de a se aduce vechii denari — rămași în circulație — la un standard nou (greutate sau titlu, ori poate ambele), sub nivelul celei anterioare; am mai presupus că, în cazul cînd admitem o asemenea explicație, procesul respectiv a avut loc în timpul împăraților de la sfîrșitul secolului al II-lea sau din primele decenii ale celui de-al treilea [16].

CONSIDERAȚII ISTORICE

Și în cazul tezaurului de la Hertioana de Jos este infirmată opinia că tezaurele din sec. I—II, găsite pe teritoriul Daciei, ar fi avut un nucleu de denari pre-Traian [17]. După cum am văzut, analiza numismatică indică perioada 98—179 pentru nucleul tezaurului nostru, aceasta corespunzînd și timpului cînd are loc acumularea depozitului.

---

13. J. Guey, în *RN*, IV, 1962, p. 81 și urm.
14. J. G. Milne, în *NR*, 3 (3), iulie 1946, p. 95; H. Jedrzejewska, în *WN*, 3 (3–4), 1959, p. 199—208; J. Condamin și M. Picon, în *Archaeometry*, 7, 1964, p. 98-105; J. Guey, în *RN*, VII, 1965 (1966), p. 110—113; J. Lafaurie, în *BSFN*, 25 (2), februarie 1970, p. 491—492.
15. V. Mihailescu-Bîrliba, *op. cit.*, în *MemAntiq*, IV—V, 1972—1973, p. 132—133; V. Mihailescu-Bîrliba și D. Monah, *art. cit.*, în prezentul volum.
16. V. Mihailescu-Bîrliba, *op. cit.*, p. 133—134.
17. D. Protase, în *RRd'H*, IV, 1965, 2, p. 213—216; idem, *Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticii*, București, 1966, p. 99—100

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Cît privește proveniența monedelor și data îngropării, după cum am încercat să demonstrăm, asemenea tezaure reprezintă „... loturi separate din *marea masă circulantă de monedă romană a unui anumit spațiu, din care au fost desprinse și îngropate la date, se pare, diferite...*“ [18]. Căile prin care au venit asemenea tezaure în Moldova au putut fi diverse, în stadiul de față al cercetării, neputîndu-se oferi o explicație singulară [19].

Tezaurul nostru se încheie cu o monedă de la M. Aurelius, datată în 179 e. n., care arată — în afară de faptul că denarii de la Lucilla se datează pînă în 183 —, că acumularea în depozit ia sfîrșit în ultimii ani ai lui M. Aurelius sau mai sigur, în primii ani de domnie ai lui Commodus. Descoperirea a fost făcută într-o zonă unde au mai apărut asemenea tezaure (Negri, Prăjești, Buhoci). Dintre depozitele monetare găsite în Moldova și care au monedele *terminus post quem* apropiate de cea de la Hertioana, amintim următoarele Arini (Unguri) (179 e. n.), Bîrgăoani (179 e. n.) [20] și Simionești (178 e. n.) [21]. Precizăm, înainte de a permite formularea unor încheieri că, toate aceste depozite *nu* au fost recuperate integral.

Vasul în care s-a găsit tezaurul prezentat aici, după cum am arătat, aparține ceramicii carpice iar, dacă adăugăm de asemenea, și datele numismatico-istorice, devine evident că și depozitul monetar de la Hertioana de Jos trebuie atribuit carpilor, format într-o perioadă de devalorizare și îngropat după reforma monetară a lui Septimius Severus, dar nedepășind prima jumătate a veacului al III-lea [22]. El reprezintă un nou document important privind istoria veche a triburilor autohtone din Moldova.

CATALOGUL MONEDELOR DIN TEZAURUL DE LA TRAIAN

OTHO

AR. ↓ Greut. 3,02 g. diam. 19 × 17 mm.
RIC, I, p. 219, nr. 12, anul 69
C : slabă. Tocită puternic, mai ales pe revers care are legenda ilizibilă ; ușor deformată, elipsoidală.

VITELLIUS

2. AR. ↙ Greut. 3,05 g. diam. 19 × 18 mm.
RIC, I, p. 224, nr .2, anul 69.
C : slabă. Tocită puternic, mai ales pe avers. Bătută acentrat pe avers ; aproape rotundă.

18. V. Mihailescu-Bîrliba, *Legăturile dintre lumea romană și populațiile „barbare“..., op. cit. (Rezumatul tezei de doctorat)*, p. 9 și 19—20.
19. *Ibidem*, p. 23—24.
20. *Ibidem (Teza de doctorat)*, tabelul XIV.
21. M. Chitescu și V. Ursache, în *SCN*, IV, 1968, p. 385—391.
22. V. Mihailescu-Bîrliba, *op. cit. (Rezumatul tezei de doctorat)*, p. 19.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

VESPASIANUS

3. AR. ↓ Greut. 3,22 g. diam. 17 mm.
RIC, II, p. 16, nr. 10, anii 69—71.
C : slabă. Tocită parţial ; bătută acentrat ; aproape rotundă.

4. AR. ↓ Greut. 3,18 g. diam. 17 × 16,5 mm.
RIC, II, p. 16, nr. 10, anii 69—71.
C : slabă. Tocită parţial, mai ales pe revers care are legenda ilizibilă ; aproape rotundă.

5. AR. ↓ Greut. 2,98 g. diam. 19 × 17,5 mm.
RIC, II, p. 16, nr. 10, anii 69—71.
C : bună. Tocită parţial ,mai ales pe revers ; uşor deformată, elipsoidală.

6. AR. ↓ Greut. 3,08 g. diam. 19 × 17,5 mm.
RIC, II, p. 16, nr. 16, anii 69—71.
C : slabă. Tocită parţial ; bătută acentrat ; deformată, elipsoidală. Crăpată marginal.

7. AR. ↙ Greut. 3,22 g. diam. 17 × 16 mm.
RIC, II, p. 19, nr. 42, anii 72, 73.
C : slabă. Tocită parţial ; bătută acentrat ; aproape rotundă.

8. AR. ↓ Greut. 2,95 g. diam. 19,5 × 18 mm.
RIC, II, p. 22, nr. 72, anul 74.
C : slabă. Tocită parţial, mai ales pe revers, care are legenda ilizibilă ; deformată.

9. AR. ↙ Greut. 3,20 g. diam. 20 × 18,5 mm.
RIC, II, p. 23, nr. 77, anul 74.
C : bună. Tocită parţial ; bătută acentrat ; uşor deformată.

10. AR. ↓ Greut. 2,80 g. diam. 19 × 17,5 mm.
RIC, II, p. 24, nr. 89, anul 75.
C : slabă. Tocită puternic ; ştanţele par uzate. Deformată ; elipsoidală.

VESPASIANUS : DOMITIANUS

11. AR. ↓ Greut. 3,22 g. diam. 20 × 18,5 mm.
RIC, II, p. 42, nr. 238, anul 76.
C : slabă. Tocită parţial ; elipsoidală.

12. AR. ↓ Greut. 3,06 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, II, p. 43, nr. 246, anul 79.
C : slabă. Tocită parţial ; deformată. Crăpată marginal, lipseşte un mic fragment.

TITUS

13. AR. ↙ Greut. 2,93 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, II, p. 119, nr. 26 a, anul 80 (1 ianuarie — 1 iulie).
C : slabă. Tocită puternic, mai ales pe revers, care are legenda ilizibilă ; aproape rotundă.

TITUS : DOMITIANUS

14. AR. ↓ Greut. 2,98 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, II, p. 122, nr. 50, anul 80 (sfîrşit).
C : bună. Tocită uşor ; aproape rotundă

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

DOMITIANUS

15. AR. ↓ Greut. 2,96 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, II, p. 174, nr. 172, anii 92—93.
C : bună. Tocită uşor ; aproape rotundă.

NERVA

16. AR. ↓ Greut. 3,46 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, II, p. 223, nr. 7, anul 96.
C : bună. Tocită uşor ; aproape rotundă.

17. AR. ↓ Greut. 3,45 g. diam. 18,5 × 17 mm.
RIC, II, p. 224, nr. 16, anul 97.
C : bună. Tocită uşor ; bătută acentrat ; puţin deformată.

TRAIANUS

18. AR. ↙ Greut. 3,08 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, II, p. 245, nr. 11, anii 98—99.
C : bună. Tocită uşor ; bătută acentrat ; aproape rotundă.

19. AR ↓ Greut. 3,17 g. diam. 19 × 17,5 mm.
RIC, II, p. 248, nr. 57, anii 101—102.
C : bună. Tocită uşor, mai mult pe revers ; puţin deformată.

20. AR. ↙ Greut. 2,82 g. diam. 20 × 19 mm.
RIC, II, p. 248, nr. 60, anii 101—102.
C : bună. Tocită uşor, mai mult pe revers ; lipsesc cîteva litere ale legendei aversului, care s-au desprins ; aproape rotundă.

21. AR. ↙ Greut. 3,00 g. diam. 20 × 18 mm.
RIC, II, p. 251, nr. 102, anii 103—111.
C : bună. Tocită parţial pe avers ; bătută acentrat ; deformată, elipsoidală. Crăpată marginal.

22. AR. ↓ Greut. 2,94 g. diam. 18,5 × 17 mm.
RIC, II, p. 252, nr. 118, anii 103—111.
C : bună. Tocită parţial ; bătută acentrat ; deformată, elipsoidală.

23. AR. ↙ Greut. 3,07 g. diam. 18,5 × 17,5 mm.
RIC, II, p. 261, nr. 243, anii 112—114.
C : bună. Tocită uşor, mai mult pe avers ; aproape rotundă.

24. AR. ↓ Greut. 3,01 g. diam. 19 × 17,5 mm.
RIC, II, p. 263, nr. 270, anii 112—114.
C : slabă. Tocită parţial ; deformată, elipsoidală ; bătută acentrat. Crăpată marginal.

25. AR. ↙ Greut. 2,93 g. diam. 21 × 17,5 mm.
RIC, II, p. 268, nr. 338, anii 114—117.
C : bună. Tocită uşor ; deformată, elipsoidală. Crăpată marginal.

26. AR. ↙ Greut. 2,81 g. diam. 19 × 17 mm
RIC, II, p. 268, nr. 353, anii 114—117
C : slabă. Tocită puternic, mai ales pe avers ; deformată, elipsoidală

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

HADRIANUS

27. AR. ↙ Greut. 3,00 g. diam. 19,5 × 16 mm.
RIC, II, p. 340, nr. 12, anul 117.
C : slabă. Tocită parţial, mai ales pe revers ; deformată, elipsoidală ; bătută acentrat. Chiar ştanţa era deformată — elipsoidală.

28. AR. ↙ Greut. 2,93 g. diam. 19 × 18 mm.
RIC, II, p. 348, nr. 67 (b), anii 119—122.
C : bună. Tocită uşor, parţial pe avers ; deformată. Crăpată marginal, lipseşte un fragment.

29. AR. ↓ Greut. 2,95 g. diam. 18,5 × 17 mm.
RIC, II, p. 349, nr. 71 (b), anii 119—122.
C : slabă. Tocită, mai ales pe revers ; deformată, elipsoidală. Crăpată marginal, lipseşte un mic fragment.

30. AR. ↙ Greut. 3,19 g. diam. 19 × 17 mm.
RIC, II, p. 352, nr. 101 (c), anii 119—122.
C : bună. Tocită uşor pe avers ; deformată, elipsoidală

31. AR. ↓ Greut. 3,00 g. diam. 19 mm.
RIC, II, p. 360, nr. 169 (c), anii 125—128.
C : slabă. Tocită puternic, mai ales pe revers, care are legenda ilizibilă ; aproape rotundă. Crăpată marginal, lipsesc 2 mici fragmente.

32. AR. ↙ Greut. 3,35 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, II, p. 368, nr. 241 A (a), anii 134—138.
C : bună. Tocită, mai ales pe revers ; aproape rotundă

33. AR. ↘ Greut. 3,31 g. diam. 17,5 mm.
RIC, II, p. 370, nr. 256, anii 134—138.
C : bună. Tocită uşor ,parţial pe avers ; aproape rotundă.

34. AR. ↙ Greut. 3,35 g. diam. 19,5 × 17,5 mm.
RIC, II, p. 379, nr. 339 (c), anii 134—138 (?).
C : bună. Tocită parţial ; deformată, elipsoidală. Crăpată marginal, lipseşte un fragment.

HADRIANUS : L. AELIUS

35. AR. ↙ Greut. 3,17 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, II, p. 392, nr. 436 (a), anul 137.
C : slabă. Tocită parţial ; uşor deformată. Crăpată marginal, lipseşte un fragment.

ANTONINUS PIUS

36. AR. ↓ Greut. 3,28 g. diam. 18,5 × 17 mm.
RIC, III, p. 33—38, var. Anii 140—143. BMC, IV, p. 38, nr. 251, anii 140—144. Hill, 500, Quinquennalia (III) anul 142.
C : bună. Tocită parţial ; ştanţa reversului este uzată ; deformată, elipsoidală.

37. AR. ↙ Greut. 3,04 g. diam. 18,5 × 17 mm.
RIC, III, p. 33—38, var. Anii 140—143. BMC, IV, p. 37, nr. 243, anii 140—144. Hill. nr. 279—282, emis. 12. Anul 140.
C : bună. Tocită uşor, mai ales pe revers ; deformată. Crăpată marginal, lipseşte un fragment.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

38. AR. ↓ Greut. 2,98 g. diam. 18,5 × 16,5 mm.
RIC, III, p. 33, nr. 63 B (a), anii 140—143.
C : bună. Tocită uşor ; bătută acentrat ; deformată, elipsoidală. Crăpată marginal.

39. AR. ↙ Greut. 3,06 g. diam. 19 × 18 mm.
RIC, III, p. 42, nr. 130, anii 145—161.
C : foarte bună. Tocită uşor ; aproape rotundă.

40. AR. ↘ Greut. 3,15 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, III, p. 46, nr. 167, anii 147—148.
C : bună. Tocită uşor ; aproape rotundă. Crăpată marginal, lipseşte un fragment.

AR. ↓ Greut. 3,52 g. diam. 18 mm.
RIC, III, p. 48, nr. 179, anii 148—149.
C : bună. Tocită uşor ; ştanţa reversului este uzată ; aproape rotundă. Crăpată marginal, lipseşte un fragment.

42. AR. ↓ Greut. 2,95 g. diam. 19 × 16,5 mm.
RIC, III, p. 50, nr. 201, anii 150—151.
C : bună. Tocită uşor, mai mult pe avers ; deformată, elipsoidală. Crăpată marginal.

43. AR. ↙ Greut. 3,13 g. diam. 19 × 18 mm.
RIC, III, p. 52, nr. 218, anii 151—152.
C : slabă. Tocită uşor ; bătută acentrat pe revers ; ştanţa reversului uzată ; deformată, elipsoidală. Crăpată marginal, lipsesc două mici fragmente.

44. AR. ↖ Greut. 3,19 g. diam. 18 mm.
RIC, III, p. 56, nr. 251, anii 155—156.
C : bună. Tocită uşor ; ştanţa reversului uzată ; aproape rotundă. Crăpată marginal, lipseşte un fragment.

45. AR. ↓ Greut. 3,27 g. diam. 18 mm.
RIC, III, p. 57, nr. 264, anii 156—157.
C : bună. Tocită uşor, parţial pe avers ; aproape rotundă.

46. AR. ↗ Greut. 3,00 g. diam. 18 × 16,5 mm.
RIC, III, p. 56, nr. 251, anii 155—156.
C : slabă. Tocită parţial, mai mult pe revers ; bătută acentrat pe revers ; deformată. Crăpată marginal.

ANTONINUS PIUS : FAUSTINA I

47. AR. ↓ Greut. 2,89 g. diam. 19 × 16 mm.
RIC, III, p. 71, nr. 358, anii 141—161.
C : foarte bună. Tocită uşor ; deformată. Crăpată marginal, lipsesc 5 fragmente.

48. AR. ↑ Greut. 3,04 g. diam. 17 × 15 mm.
RIC, III, p. 72, nr. 370, anii 141—161.
C : foarte slabă. Tocită puternic. Crăpată marginal, lipsesc 3 fragmente. Modul mic.

49. AR. ↓ Greut. 2,70 g. diam. 19 × 16,5 mm.
RIC, III, p. 72, nr. 371, anii 141—161.
C : slabă. Tocită ; lipsesc litere din legenda reversului, care au fost desprinse ; deformată, elipsoidală. Crăpată marginal, lipsesc 3 fragmente

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

50. AR. ↙ Greut. 2,86 g. diam. 19 × 17,5 mm.
RIC, III, p. 74, nr. 394a, anii 141—161.
C : slabă. Tocită uşor ; lipsesc litere din legenda aversului, care au fost desprinse ; deformată. Crăpată marginal, lipseşte un fragment.

ANTONINUS PIUS : M. AURELIUS

51. AR. ↙ Greut. 3,12 g. diam. 18,5 × 17,5 mm.
RIC, III, p. 80, nr. 429 (a), anii 145—(147 ?).
C : bună. Tocită uşor ; aproape rotundă.
52. AR. ↘ Greut. 3,43 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, III, p. 84, nr. 453 (a), anii 151—152.
C : foarte bună. Tocită uşor ; aproape rotundă. Crăpată marginal
53. AR. ↓ Greut. 2,95 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, III, p. 86, nr. 463 (a), anii 154—155.
C : bună. Tocită uşor ; aproape rotundă. Crăpată marginal.
54. AR. ↑ Greut. 3,23 g. diam. 19 × 17 mm.
RIC, III, p. 87, nr. 467 (b), anii 155—156.
C : slabă. Tocită parţial, mai mult pe revers ; ştanţa reversului este uzată ; deformată, elipsoidală. Crăpată marginal, lipsesc 3 fragmente mici.
55. AR. ↙ Greut. 3,17 g. diam. 17 × 16 mm.
RIC, III, p. 88, nr. 470, anii 156—157.
C : slabă. Tocită parţial ; aproape rotundă. Modul mic.
56. AR. ↑ Greut. 3,37 g. diam. 16,5 × 15,5 mm.
RIC, III, p. 88, nr. 473, anii 156—157.
C : slabă. Tocită parţial, mai ales pe revers ; aproape rotundă. Modul mic.

ANTONINUS PIUS : FAUSTINA II

57. AR. ↓ Greut. 3,20 g. diam. 16 mm.
RIC, III, p. 93, nr. 497, anul — 175.
C : slabă. Tocită puternic, mai mult pe revers ; bătută acentrat ; aproape rotundă. Crăpată marginal. Modul mic.
58. AR. ↙ Greut. 3,45 g. diam. 18,5 × 17 mm.
RIC, III, p. 93, nr. 502 (b), anul : — 175.
C : bună. Tocită uşor ; bătută acentrat pe revers ; deformată ; pastila era prea caldă cînd a fost bătută, ceea ce a făcut ca unele litere din legenda aversului să nu fie clare. Crăpată marginal.

M. AURELIUS

59. AR. ↓ Greut. 3,01 g. diam. 19 × 17 mm.
RIC, III, p. 230, nr. 226, anii : decembrie 169 — decembrie 170.
C : bună. Tocită uşor ; bătută acentrat pe avers ; ştanţa reversului uzată. Crăpată marginal.
60. AR. ↙ Greut. 3,30 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, III, p. 235, nr. 287, anii : decembrie 173 — iunie 174.
C : bună. Tocită uşor, mai mult pe revers ; ştanţa reversului este uzată ; aproape rotundă.
61. AR. ↓ Greut. 3,27 g. diam. 19 × 18 mm.
RIC, III, p. 244, nr. 403, anul : primăvară — decembrie 179.
C : foarte bună. Tocită uşor ; aproape rotundă. Crăpată marginal.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. AURELIUS : DIVUS ANTONINUS PIUS

62. AR. ↙ Greut. 3,34 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, III, p. 247, nr. 438, anul 161.
C : foarte bună. Tocită uşor ; aproape rotundă. Crăpată marginal, lipseşte un fragment.

M. AURELIUS : L.VERUS

63. AR. ↑ Greut. 3,18 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, III, p. 251, nr. 463, anul : martie — decembrie 161.
C : foarte bună. Tocită uşor ; aproape rotundă.
64. AR. ↓ Greut. 3,17 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, III, p. 253, nr. 482, anii : decembrie 161 — decembrie 162.
C : foarte bună. Tocită uşor ; aproape rotundă.
65. AR. ↙ Greut. 3,34 g. diam. 17,5 × 16,5 mm.
RIC, III, p. 257, nr. 540, anul : august — decembrie 165
C : bună. Tocită uşor ; aproape rotundă.

M. AURELIUS : FAUSTINA II

66. AR. ↙ Greut. 3,12 g. diam. 20 × 18 mm.
RIC, III, p. 268, nr. 674, anii : 161—180.
C : bună. Tocită uşor ; deformată. Crăpată marginal, lipsesc 2 fragmente, din care unul mai mare.
67. AR. ↘ Greut. 3.34 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, III, p. 268, nr. 674, anii : 161—180.
C : bună. Tocită uşor ; ştanţa reversului este acentrată ; aproape rotundă. Crăpată marginal.
68. AR. ↘ Greut. 3,05 g. diam. 18,5 × 16,5 mm.
RIC, III, p. 269, nr. 686, anii 161—180.
C : foarte bună. Tocită uşor ; deformată.
69. AR. ↓ Greut. 3,93 g. diam. 18,5 × 17,5 mm.
RIC, III, p. 271, nr. 715, anii : 161—180.
C : bună. Tocită uşor ; aproape rotundă. Crăpată marginal, lipsesc două fragmente.
70. AR. ↗ Greut. 3,25 g. diam. 19 × 18 mm.
RIC, III, p. 273, nr. 745, anii : 176—180.
C : slabă. Tocită uşor ; unele litere ale legendei aversului lipsesc, fiind desprinse ; aproape rotundă. Crăpată marginal, lipseşte un fragment.
71. AR. ↙ Greut. 2,68 g. diam. 17 mm.
RIC, III, p. 273, nr. 746, anii : 176—180.
C : bună. Tocită uşor ; aproape rotundă. Crăpată marginal.

M. AURELIUS : LUCILLA

72. AR. ↑ Greut. 2,92 g. diam. 19 × 17,5 mm.
RIC, III, p. 275, nr. 772, anul : — 183.
C : bună. Tocită uşor ; puţin deformată. Aversul era prea cald cînd a fost bătut, încît unele litere ale legendei nu sînt clare.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

73. AR. ↓ Greut. 3,24 g. diam. 20 × 16,5 mm.
RIC, III, p. 276, nr. 785, anul: — 183.
C: bună. Tocită uşor; deformată puternic, elipsoidală. Crăpată marginal, lipseşte un fragment.

NEIDENTIFICATĂ: DOMITIANUS?

74. AR (drahmă). ↓ Greut. 2,95 g. diam. 18,5 × 16,5 mm.
C: slabă. Tocită puternic, mai ales pe revers, care are legenda ilizibilă; deformată.

NEIDENTIFICATĂ: TRAIAN?

75. AR. ↓ Greut. 2,07 g. diam. 14,5 × 13 mm (păstrat). **Fourée.**
C: foarte slabă. Tocită puternic; ştanţa uzată; fragmentară, ruptă de jur împrejur.

„BARBARĂ": ANTONINUS PIUS: M. AURELIUS CAESAR

76. AR. ↓ Greut. 3,48 g, diam. 19,5 × 18,5 mm.
Av. LVЄAVIՈVCA> RMINIՈCVI Capul gol al împăratului, destul de bine redat. Părul este buclat, barba cam ştearsă. Gîtul este disproporţionat, bustul alungit exagerat este unit cu gîtul.
Rv. COS III. RMYRPAIIIIII?PII O zeitate sau un legionar roman în armură, în picioare spre stînga. Ţine lancea în mîna dreaptă, scutul în mîna stîngă, jos la picioare şi o suliţă spre stînga, sus.
C: bună. Tocită parţial; bătută acentrat; aproape rotundă. Crăpată marginal, lipsesc 4 mici fragmente.

THE HOARD OF ROMAN IMPERIAL DENARII DISCOVERED AT HERTIOANA DE JOS (TRAIAN COMMUNE, BACĂU COUNTY)

Summary

In 1974, seventy-six silver coins and the remains of the vessel in which the hoard was buried, was discovered at 500 m south-west of the village Hertioana de Jos (Traian commune, Bacău county). About 1/3 of the coins were not recovered (the footnotes 1-2).

The vessel, worked by wheel, is a mug of the small dimensions of a fine grey paste and he has analogies with the Carpique pottery (fig. 1/a, b).

The coins of the hoard are dated between 69 and 179 A. D. (Otho — M. Aurelius). Most of them are of Antoninus Pius — M. Aurelius period (50%) (the table no. 1). The nucleus of the hoard is formed of emissions from Traianus to M. Aurelius (73.68%). The structure of the hoard from Hertioana de Jos is similar to the treasures from Bîrgăoani (Moldavia) and Feigh Mountain (the footnotes 4-7).

The hoard is composed of 74 denarii (a coin *fourée* from Traianus, no. 75), a colonial drachm (no. 74, from Domitianus) and another coin, a „barbarously" denarius (no. 76 and fig. 2/a, b). The „barbarously" denarius is copied after the Antoninus Pius' denarii and, perhaps, he comes from the towns from the north of the Black Sea (the footnotes 11-12).

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

All of numbers weigh 235.48 gm and their average weight is of 3.10 gm. The emissions of Nerva, M. Aurelius, Hadrianus and Antoninus Pius have the greatest weights ; the lowest weights are found at the coins of Domitianus, Tralanus, Titus, Otho and Vitellius, because — perhaps — of their wearing due to a long circulation (the table no. II).

One can observe the absence of the *fleurs de coin* coins (the footnote 15), most of them being worn-out. We also observed the lack of some fragments of coins, due — perhaps — to some official trials of dimishing the weight of denaril (the footnote 16).

The numismatic examination shows that the accumulation ends about 180 A.D. The origin of coins and the date when they were buried can't be specified. The hoard belonged to the Carps (see the vessel) and he was accumulated in a monetary debasement period ; he was buried after the Septimius Severus' reform, perhaps in the first decades of the IIIrd c. A.D. (the footnotes 18-19 and 22).

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

TEZAURUL DE DENARI ROMANI IMPERIALI DE LA BLĂGEȘTI, JUDEȚUL BACĂU

VIRGIL MIHAILESCU-BÎRLIBA și DAN MONAH

În vara anului 1973, în urma unor lucrări agricole, pe Dealul Crăciunei, au fost găsite mai multe monede antice. Recoltate cu grijă [1], au fost predate Muzeului județean de istorie Bacău. În total sînt 46 de exemplare, deși se pare că inițial ar fi fost mai multe.

După cum este știut, localitatea Blăgești este în apropierea Văii Bistriței, într-o zonă bogată în diverse descoperiri, din care amintim tezaurele de denari romani de la Ciolpani, Racova—Chetriș și Gura Văii.

Structura tezaurului. Catalogul tezaurului de la Blăgești începe cu monede de la Vespasianus și se termină la Elagabalus (222 e. n.). Este de observat că nu toți împărații sînt reprezentați. Astfel, lipsesc emisiuni de la Titus, Domitianus, Nerva, Pertinax, Niger și Macrinus (Tab. I).

De asemenea, se poate ușor sesiza o disproporție în repartizarea monedelor pe împărați, majoritatea provenind din perioada Antoninus Pius — Elagabalus (89,13%). Domniile cele mai bine reprezentate în tezaur sînt ale lui Septimius Severus (52,17%), Antoninus Pius (13,04%) și Commodus (8,70%). Foarte puține monede sînt de la împărații Vespasianus și Elagabalus (2,17%), deci de la cele două extremități ale depozitului nostru.

Dacă încercăm să facem o comparație cu numărul de monede existent pentru fiecare an de domnie al împăraților reprezentați în tezaur, putem cu ușurință să ne dăm seama că situația este alta. Deși numărul cel mai mare de monede pe an/domnie îl avem de la Septimius Severus (1,26) și apoi de la Clodius Albinus (0,4), abia în al doilea rînd, se plasează Commodus (0,33), Caracalla (0,29) și Antoninus Pius (0,25), pentru ca cea mai scăzută cifră să ne-o dea Hadrianus (0,09), Vespasianus, Traianus și M. Aurelius (toți cu 0,1). Este de remarcat slaba reprezentare în tezaur a emisiunilor din perioada Traianus — M. Aurelius, ceea ce constituie un fapt oarecum ieșit din comun, comparativ cu celelalte depozite monetare similare din Moldova [2].

1. Descoperirea monedelor, ca și aducerea lor la Muzeul județean Bacău, se datoresc elevului Ion C. Gînguț de la Liceul Pedagogic Bacău și profesorului Zegan Emanoil de la același liceu, cărora le aducem călduroase mulțumiri.

2. V. Mihăilescu—Bîrliba, *Legăturile dintre lumea romană și populațiile „barbare" de la est și nord de Carpații Răsăriteni în prima jumătate a mileniului I e.n., reflectate în primul rînd prin descoperirile monetare (Rezumatul tezei de doctorat)*, București, 1975, p. 17.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

O altă observaţie care se poate face asupra structurii tezaurului discutat şi care îi dă o notă aparte, este că nucleul e constituit din monedele ultimei perioade, cele mai multe fiind din anii 181—222 e. n (71,74%).

Tabelul I

Nr. crt.	Împăratul şi membrii familiei imperiale	Anii de domnie	Anii între care se datează monedele din tezaur	Numărul de exemplare		Procentaj %
				Total	Pe an / domnie	
1.	Vespasianus	69 — 79	74	1	0,10	2,17
2.	Traianus	97 —117	103—114	2	0,10	4,35
3.	Hadrianus	117—138	125—138	2	0,09	4,35
4.	Antoninus Pius	138—161	147—161	6	0,25	13,04
5.	M Aurelius	161—180	161—180	2	0,10	4,35
6.	Commodus	180—192	181—192	4	0,33	8,70
7.	Cl. Albinus	193—197	193—195	2	0,40	4,35
8.	Septimius Severus	193—211	193—211	24	1,26	52,17
9.	Caracalla	211—217	210—213	2	0,29	4,35
10.	Elagabalus	218—222	222	1	0,2	2,17

Structura deosebită pe care o înfăţişează tezaurul de la Blăgeşti reiese şi mai clar, în urma comparaţiei care sîntem în măsură să o facem cu descoperirile mai apropiate în timp, de la Cîndeşti [3] şi Munteneşti [4], încheiate cu emisiuni Severus Alexander. Astfel, în primul tezaur amintit, monedele din perioada Traianus — M. Aurelius ajung să reprezinte 68,53%, iar în descoperirea de la Munteneşti, emisiunile din aceeaşi vreme ating 85,39%. Pe de altă parte, monedele din anii 180—235 constituie 8,35% la Cîndeşti şi 12,88% la Munteneşti. Diferenţele faţă de tezaurul de la Blăgeşti sînt evidente.

În acelaşi timp, structura aparte a depozitului nostru ar putea fi cauzată de faptul că nu s-a recuperat în întregime, însă în acest caz ar trebui ca lotul nostru să reflecte compoziţia tezaurului complet [5]. Totodată, s-ar putea ca nucleul format din emisiuni între 181 şi 222 e. n. să indice o acumulare tocmai din această vreme şi deci tezaurul de la Blăgeşti să fie post-severian. Aceasta ar fi prima situaţie numismatică clară, întîlnită pînă acum la tezaurele din sec. II—III e. n. găsite în Moldova, care ar sprijini ipoteza venirii şi îngropării acestor depozite după reforma lui Septimius Severus [6].

3. V. Mihăilescu—Bîrliba, *op. cit., (Teza de doctorat)*, Tab. XVIII.
4. D. Tudor, în *SCS Iaşi*, 3—4, 1954, p. 387 şi urm.
5. B. Mitrea, în *SCIV*, 3—4, 1953, p. 614; B. Mitrea şi C. S. Nicolăescu-Plopşor, în *Materiale*, I, Bucureşti, 1953, p. 585; B. Mitrea şi Z. Székely, în *Materiale*, II, Bucureşti, 1955, p. 674—676; B. Mitrea şi Em. Zaharia, în *ArhMold*, V, Bucureşti, 1967, p. 87—88; V. Mihăilescu—Bîrliba, în *MemAntiq*, I, 1969, p. 121 şi urm.
6. V. Mihăilescu—Bîrliba, *Legăturile dintre lumea romană şi... op. cit. (Rezumatul tezei de doctorat)*, p. 20.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Este interesant de arătat că analogiile cele mai apropiate referitoare la tezaurul nostru, pentru monedele din anii 180—222, le-am găsit la descoperiri îndepărtate geografic, ca : Chadwell St. Mary (67%)[7], Lauterach Vorarlberg (62,67%) și Siria (65,90%)[8]. Dată fiind structura tîrzie a acestor depozite, ele sînt considerate ca acumulări post-severiene. În acest caz, dacă tezaurul pe care-l publicăm este complet, și el face parte din seria acestor depozite tîrzii, post-severiene.

Metalul. Toate monedele tezaurului de la Blăgești sînt de argint. O monedă bătută în timpul lui Traianus (nr. 3) este *fourré*, dar trebuie considerată ca fiind tot de argint. După cum s-a mai arătat[9], monedele de argint sînt preponderente în sec. I—III în Moldova. Toate monedele tezaurului de la Blăgești sînt denari, bătuți în atelierele Romei.

După cum am spus mai sus, există în tezaur și o monedă *fourré* de la Traianus, din care s-a păstrat miezul de cupru și unele mici porțiuni din pojghița de argint. Se pare că asemenea monede proveneau direct din monetăriile romane, fiind destinate diverselor plăți peste hotarele Imperiului[10].

Ponderea. Monedele tezaurului de la Blăgești au o greutate totală de 113,43 g, media greutății tuturor exemplarelor fiind de 2,466 g (Tab. II). După cum se vede, greutatea medie este destul de scăzută, dar aceasta

Tabelul II

Nr. crt.	Împăratul și membrii familiei imperiale	Numărul de monede cu greutatea considerată			Greutatea medie	Greutatea în grame	
		Normală (3,41—2,80 g)	Subnormală (— 2,80 g)	Peste normală (+ 3,41 g)		Minimă	Maximă
1.	Vespasianus	1	—	—	3,00	3,0	
2.	Traianus	1	1	—	2,41	1,98	2,83
3.	Hadrianus	1	1	—	2,85	2,75	2,95
4.	Antoninus Pius	3	2	1	3,08	2,68	3,43
5.	M. Aurelius	—	2	—	2,65	2,62	2,68
6.	Commodus	—	4	—	2,50	2,27	2,70
7.	Cl. Albinus	1	1	—	2,45	2,10	2,80
8.	Septimius Severus	3	21	—	2,21	1,05	3,06
9.	Caracalla	1	1	—	3,05	2,76	3,33
10.	Elagabalus	—	1	—	2,28	2,28	

se explică în primul rînd prin monedele tîrzii din care e format tezaurul. Cele mai scăzute greutăți medii pe domnii se întîlnesc la ultimele emisiuni din tezaur. Greutățile medii cele mai coborîte sînt ale domnii-

7. R .A. G. Carson, în *NC*, XVII, 1957, p. 238.
8. S. Bolin, *State and currency in the Roman Empire to 300 A.D., (Supplement)*, Stockholm, 1958, p. 351—357.
9. B. Mitrea, în *MemAntiq*, II, 1970, p. 255.
10. V. Mihailescu—Bîrliba, *Tezaurul de denari romani imperiali de la Puricenî (com. Borlești, jud. Neamț)*, în *MemAntiq*, IV—V, 1972—1973 p. 134—135.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

lor lui Septimius Severus (2,21 g), Elagabalus (2,28 g), Traianus (2,41 g) (datorită monedei *fourré* de 1,98 g), Clodius Albinus (2,45 g), Commodus (2,50 g) și M. Aurelius (2,65 g). Cele mai ridicate medii ale greutăților le avem la Antoninus Pius (3,08 g), Caracalla (3,05 g), Vespasianus (3,0 g) și Hadrianus (2,85 g). În tezaur sînt destul de multe monede cu o greutate mult sub cea normală, din care menționăm următoarele exemplare de 1,05 g (Septimius Severus), de 2,10 g (Clodius Albinus), de 2,27 g (Commodus), de 2,28 g (Elagabalus) ș.a.m.d. Și monedele care au ponderea cea mai ridicată nu depășesc cu mult greutatea normală (3,43 g — Antoninus Pius). Mai mult, sînt emisiuni ale unor împărați care au moneda cu greutatea cea mai mare sub ponderea normală : M. Aurelius (2,68 g) și Commodus (2,70 g).

Dacă monedele mai vechi au ponderea mai scăzută, datorită uzurii prin circulare, emisiunile mai tîrzii cu o greutate foarte coborîtă se explică prin politica financiară a diferiților împărați. Greutatea scăzută a multor monede din tezaur se mai explică și prin coroziunea internă [11]. Totuși, credem că principala cauză o constituie uzura, ceea ce arată că și emisiunile de la Traianus pînă la Marcus Aurelius au fost mult folosite pînă s-au tezaurizat. Un argument în acest sens este și faptul că nu am găsit nici un exemplar *fleur de coin* în tot tezaurul !

Conservarea. Deși după cum arătam și cu alt prilej [12], aprecierile numismatului asupra stării de conservare a monedelor și, mai ales, a uzurii lor, sînt destul de subiective, putem face o primă remarcă privind starea monedelor de la Blăgești și, anume, că au un grad foarte ridicat de uzură. Cea mai mare parte a denarilor tezaurului sînt destul de mult tociți, doar două monede din ultima perioadă a domniei lui Septimius Severus fiind într-o stare foarte bună. Și această stare generală de uzură a monedelor de la Blăgești, atît de la primii, cît și de la ultimii împărați reprezentați în tezaur, arată din nou un stadiu tîrziu de acumulare, post-severian.

Mai putem adăuga că, după curățire, cînd s-a înlăturat crusta de oxid verde-albăstrui, denarii au recăpătat o culoare alb-argintie. Totuși, cîteva exemplare din ultima perioadă sînt bătute dintr-un aliaj de proastă calitate, friabil.

Și la tezaurul de la Blăgești, la fel ca în cel de la Puriceni [13], am constatat lipsa unor fragmente din corpul monedei și chiar încercări antice de pilire a flanului monetar. Explicația pe care am propus-o pentru cazul depozitului de la Puriceni, o socotim valabilă și pentru tezaurul Blăgești și care, în esență, socoate lipsa unor fr mente din denari ca o manifestare — necunoscută pînă acum — a reducerii ponderale a denarului făcută de unul sau mai mulți împărați, probabil din perioada Commodus — Septimius Severus [14].

---

11. E. R. Caley, în *RN*, 3 (2), 1946, p. 51—53 ; J. G. Milne, în *NR*, 3 (3), 1946, p. 95 ; J. Condamin și M. Picon, în *Archaeometry*, 7, 1964, p. 98—105 ; J. Guey, în *RN*, VII, 1965 (1966), p. 110—113.
12. V. Mihailescu—Bîrliba, loc. cit.
13. *Ibidem*.
14. *Ibidem*.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

CONSIDERAȚII ISTORICE

Problemele ridicate de tezaurul de la Blăgești sînt legate de data îngropării lui, a cauzelor care au determinat acest lucru, ca și a posesorilor acestui depozit.

În primul rînd, după cum am arătat, structura tezaurului, precum și conservarea monedelor, indică cert că începutul acumulării depozitului nostru nu poate fi în perioada Vespasianus—M. Aurelius ci, mai tîrziu, probabil între 180 — 211, dacă nu cumva chiar după Elagabalus, într-o vreme cînd monedele mai vechi — de bună calitate — erau excluse din circulație [15]. De aceea și această descoperire sprijină opinia noastră, după care ,tezaurele de denari din sec. I—III e.n., găsite în Moldova, deși încheiate cu monede emise la date diferite, reflectă — excluzînd cazurile de excepție — componența unei singure mase monetare circulante, cea din Imperiul roman de după reforma lui Septimius Severus și pînă la Traian Decius — Gallienus [16]. În acest caz, datele de emitere a monedelor *terminus post quem* nu pot coincide cu perioadele de îngropare a tezaurelor și, deci, nu putem preciza cînd s-a făcut îngroparea monedelor de la Blăgești. Data de emitere a ultimei monede din tezaurul nostru (222 e.n.) nu poate fi coroborată cu vreo știre antică; de asemenea, în afara descoperirii de la Ghindăoani—Leonteşti [17], nu cunoaștem vreun alt tezaur găsit în Moldova și încheiat cu emisiuni de la Elagabalus. Putem cel mult, să facem observația că ambele descoperiri sînt din zona subcarpatică, la vest de Siret, într-un spațiu cu o intensă locuire carpică. Așa încît, proveniți din stipendii sau comerț, denarii de la Blăgești au fost îngropați cîndva — în prima jumătate a sec. III e.n. — de către unul sau mai mulți posesori de origine carpică. Fiind un depozit de tezaurizare — format într-o perioadă de devalorizare monetară, tezaurul de la Blăgești a fost îngropat la mult timp după constituire, din cauze care nu au mai putut fi reflectate numismatic [18].

CATALOGUL MONEDELOR DIN TEZAURUL DE LA BLĂGEȘTI

VESPASIANUS

1. AR. ↓ Greut. 3,0 g. diam. 19 × 18 mm.
RIC, II, p. 22, nr. 74, anul 74.
C : bună. Foarte tocită ; ușor deformată la batere.

TRAIANUS

2. AR. ↓ Greut. 2,83 g. diam. 19 × 17 mm.
RIC, II, p. 251, nr. 98, anii 103—111.
C : bună. Foarte tocită ; deformată la batere și crăpată marginal.

15. V. Mihailescu—Bîrliba, *Legăturile dintre lumea romană și... op. cit., (Rezumatul tezei de doctorat)*, p. 17.
16. *Ibidem*, p. 18.
17. Gh. Poenaru Bordea, V. Mihailescu-Bîrliba și Al. Artimon, în *SCIV*, 19, 1968, 4, p. 600.
18. V. Mihailescu—Bîrliba, *op. cit.*, p. 23.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

3. AR. ↓ Greut. 1,98 g. diam. 21 × 18 mm.
RIC, II, p. 264, nr. 295, anii 112—114
C : slabă. Tocită parțial ; din cauza deformării are o formă ovaloidă. Fourée ; se mai observă argintul în unele locuri, în rest, culoarea este verde, a oxidului.

HADRIANUS

4. AR. ↓ Greut. 2,95 g. diam. 20 × 19 mm.
RIC, II, p. 360, nr. 176, anii 125—128.
C : bună. Tocită ușor ; crăpată marginal, două mici bucăți lipsă.
5. AR. ↙ Greut. 2,75 g. diam. 19 × 18 mm.
RIC, II, p. 374, nr. 297, anii 134—138.
C : bună. Tocită ușor ; puțin deformată.

ANTONINUS PIUS : M. AURELIUS

6. AR ↙ Greut. 3,40 g. diam. 19 × 17 mm.
RIC, III, p. 81, nr. 438 (b), anii 147—148.
C : bună. Tocită ușor ; deformată, elipsoidală ; un mic fragment lipsă.

ANTONINUS PIUS : FAUSTINA I

7. AR. ↑ Greut. 3,03 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, III, p. 71, nr. 359, anii 141—161.
C : bună. Tocită ușor, mai ales pe rv. Lipsesc 2 fragmente marginale.
8. AR. ↓ Greut. 2,73 g. diam. 18 × 16 mm.
RIC, III, p. 72, nr. 382 a, anii 141—161.
C : bună. Tocită parțial ; bătută acentrat pe avers. Lipsă un fragment.

ANTONINUS PIUS : FAUSTINA II

9. AR. ↙ Greut. 3,43 g. diam. 20 × 18 mm.
RIC, III, p. 94, nr. 507 (b), anul — 175.
C : bună. Tocită ușor ; deformată puțin, elipsoidală ; crăpată marginal.
10. AR. ↙ Greut. 2,68 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, III, p. 93, nr. 502 (a), anul — 175.
C : slabă. Tocită ; ștanța uzată. Crăpată marginal, lipsesc 3 fragmente.
11. AR. ↓ Greut. 3,19 g. diam. 19 × 17 mm.
RIC, III, p. 94, nr. 508 (c), anul — 175.
C : slabă. Tocită ; bătută acentrat. Crăpată marginal, lipsește un mic fragment.

M. AURELIUS

12. AR. ↑ Greut. 2,62 g. diam. 19 × 17 mm.
RIC, III, p. 230, nr. 218, anii decembrie 169 — decembrie 170.
C : bună. Tocită ușor ; ștanța reversului uzată. Parțial, pare pilită. Crăpată marginal, lipsesc 2 mici fragmente.

M. AURELIUS FAUSTINA II

13. AR. ↙ Greut. 2,68 g. diam. 18,5 × 17 mm.
RIC, III, p. 269, nr. 683, anii 161—180.
C : bună. Tocită ușor ; ștanța uzată ; deformată la batere. Crăpată marginal, lipsesc 2 mici fragmente.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

COMMODUS

14. AR. ↑ Greut. 2,65 g. diam. 18,5 × 17 mm.
RIC, III, p. 368, nr. 22, anul 181.
C : bună. Tocită ; ușor deformată. Crăpată marginal, lipsesc 2 mici fragmente
15 .AR. ↑ Greut. 2,27 g. diam. 18,5 × 17 mm.
RIC, III, p. 374, nr. 80, anii 183—184.
C : slabă. Tocită ; ușor deformată, elipsoidală ; pilită parțial. Crăpată marginal.
16. AR ↙ Greut. 2,37 g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, III, p. 381, nr. 136, anul 185 (decembrie).
C : bună. Tocită ; rotundă. Crăpată marginal, lipsesc 2 mici fragmente
17. AR. ↓ Greut. 2,70 g. diam. 19 × 17,5 mm.
RIC, III, p. 396, nr. 260, anii 191—192 (nedatate, aproape în întregime fiind emise în 192),
C : bună. Tocită ușor, parțial ; ștanța de avers uzată ; aproape rotundă. Crăpată marginal.

CLODIUS ALBINUS

18. AR. ↑ Greut. 2,80 g. diam. 18 × 16,5 mm.
RIC, IV/I, p. 44, nr. 1 (c), anul 193.
C : slabă. Tocită parțial ; bătută acentrat și deformată. Crăpată marginal
19. AR. ↓ Greut. 2,10 g. diam. 19,5 × 18 mm.
RIC, IV/I, p. 45, nr. 11 (b), anii 193—194 sau 195.
C : bună. Tocită ușor ; ștanța uzată ; elipsoidală. Crăpată marginal

SEPTIMIUS SEVERUS

20. AR. ↓ Greut. 2,52 g. diam. 17,5 × 16 mm.
RIC, IV/I, p. 94, nr. 24, anii 193—194 (?).
C : bună. Tocită ușor ; puțin deformată ; argint friabil.
21. AR. ↓ Greut. 1,05 g. diam. 20 × 17 mm
RIC, IV/I, p. 96, nr. 40, anii 194—195.
C slabă. Puternic tocită ; ștanțele uzate ; argintul de slabă calitate. Ruptă marginal.
22. AR. ↑ Greut. 2,03 g. diam. 17 × 16 mm.
RIC, IV/I, p. 98, nr. 63 A, anul 195.
C : slabă. Tocită ; bătută acentrat și deformată ; argint de slabă calitate. Crăpată marginal.
23. AR. ↑ Greut. 3,06 g. diam. 17,5 mm.
RIC, IV/I, p. 101, nr. 84, anii 196—197.
C : slabă. Tocită parțial ; bătută acentrat ; aproape rotundă. Crăpată marginal.
24. AR. ↑ Greut. 1,92 g. diam. 17 × 16 mm.
RIC, IV/I, p. 103, nr. 105, anul 197.
C : slabă. Tocită parțial ; bătută acentrat ; deformată. Crăpată marginal, lipsește un mic fragment.
25. AR. ↗ Greut. 1,73 g. diam. 17,5 mm.
RIC, IV/I, p. 105, nr. 118 A, anii 197—198.
C : slabă. Tocită ; ștanțele uzate. Este ruptă și lipsește un fragment (circa 1/3). Crăpată marginal, lipsește un mic fragment.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

26. AR. ↙ Greut. 2,31 g. diam. 18 mm.
RIC, IV/I, p. 106, nr. 122 (a), anii — sfîrşitul lui 198 sau 199—200.
C : bună. Tocită uşor ; ştanţele uzate ; aproape rotundă. Argint de slabă calitate.

27. AR. ↗ Greut. 2,83 g. diam. 18 mm.
RIC, IV/I, p. 106, nr. 122 (c), anii — sfîrşitul lui 198 sau 199—200.
C : bună. Foarte puţin tocită ; perfect rotundă.

28. AR. ↑ Greut. 1,97 g. diam. 18 × 16 mm.
RIC, IV/I, p. 107, nr. 122 (c), anii — sfîrşitul lui 198 sau 199—200.
C : slabă. Tocită uşor ; bătută acentrat ; puţin deformată ; ştanţele uzate.

29. AR. ↙ Greut. 2,17 g. diam. 19 × 17 mm.
RIC, IV/I, p. 107, nr. 130, anii — sfîrşitul lui 198 sau 199—200.
C : bună. Tocită uşor ; ştanţele uzate ; puţin deformată. Crăpată marginal ; lipsă un mic fragment.

30. AR. ↖ Greut. 2,0 g. diam. 17,5 × 16 mm.
RIC, IV/I, p. 107, nr. 136, anii — sfîrşitul lui 198 sau 199—200.
C : slabă. Tocită parţial ; bătută acentrat. Crăpată marginal, lipsesc 2 mici fragmente.

31. AR. ↘ Greut. 1,71 g. diam. 20 × 18 mm.
RIC, IV/I, p. 119, nr. 216, anul 208.
C : bună. Tocită uşor ; ştanţa reversului uzată. Crăpată marginal, lipsesc 2 mici fragmente.

32. AR. ↓ Greut. 1,70 g. diam. 19 × 18 mm.
RIC, IV/I, p. 124, nr. 264 (a), anii 202—210 (nedatate).
C : slabă. Tocită uşor ; aproape rotundă. Argintul de slabă calitate ; pare arsă.

33. AR. ↗ Greut. 1,95 g. diam. 20 × 18,5 mm.
RIC, IV/I, p. 127, nr. 288, anii 202—210 (nedatate).
C : bună. Tocită uşor ; este ruptă în două bucăţi. Crăpată marginal, lipsesc 2 fragmente.

SEPTIMIUS SEVERUS : JULIA DOMNA

34. AR. ↓ Greut. 2,56 g. diam. 17 × 16 mm.
RIC. IV/I, p. 168, nr. 560, anii 196—211.
C : slabă. Tocită ; ştanţele uzate ; uşor deformată.

35. AR. ↖ Greut. 2,94 g. diam. 20 × 17 mm.
RIC, IV/I, p. 168, nr. 557, anii 196—211.
C : bună. Tocită uşor ; ştanţele uzate ; deformată. Crăpată marginal.

36. AR. ↓ Greut. 2,30 g. diam. 19 × 18 mm.
RIC, IV/I, p. 170, nr. 572, anii 196—211.
C : bună. Tocită uşor ; aproape rotundă ; ştanţa reversului este uzată.

37. AR. ↓ Greut. 2,58, g. diam. 18 × 17 mm.
RIC, IV/I, p. 170, nr. 574, anii 196—211.
C : bună. Tocită uşor, în special pe revers ; aproape rotundă. Argintul de slabă calitate este friabil.

38. AR. ↗ Greut. 2,48 g. diam. 19 × 16 mm.
RIC, IV/I, p. 170, nr. 580, anii 196—211.
C : bună. Tocită uşor ; ştanţele uzate ; deformată, este elipsoidală.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

SEPTIMIUS SEVERUS : CARACALLA

39. AR. ↙ Greut. 2,46 g. diam. 18 × 16 mm.
RIC, IV/I, p. 212, nr. 5, anul 196 (?) — nedatate.
C : slabă. Tocită parțial ; ștanțele uzate ; bătută acentrat și deformată. Crăpată marginal, lipsește un mic fragment.

40. AR. ↗ Greut. 2,08 g. diam. 20 × 19 mm.
RIC, IV/I, p. 228, nr. 108, anul 208.
C : foarte bună. Foarte ușor tocită ; ștanța aversului este puțin uzată ; aproape rotundă. Crăpată marginal.

41. AR. ↑ Greut. 1,53 g. diam. 20 × 18 mm.
RIC, IV/I, p. 233, nr. 144 (b), anii 201—206.
C : bună. Tocită ușor ; ștanțele uzate ; puțin deformată ; argintul de slabă calitate este friabil. Crăpată marginal, lipsesc 2 mici fragmente.

SEPTIMIUȘ SEVERUS : GETA

42. AR. ↑ Greut. 2,30 g. diam. 19 × 18 mm.
RIC, IV/I, p. 317, nr. 24, anii 200—202 (nedatate).
C : foarte bună. Tocită ușor ; puțin deformată.

43. AR. ↑ Greut. 2,75 g. diam. 21 × 19 mm.
RIC, IV/I, p. 321, nr. 52, anii 203—208 (nedatate).
C : slabă. Tocită ușor ; ștanțele uzate ; argintul de slabă calitate este friabil. Crăpată marginal, lipsește un mic fragment.

CARACALLA

44. AR. ↗ Greut. 3,33 g. diam. 18,5 × 17,5 mm.
RIC, IV/I, p. 239, nr. 192, anul 212.
C : bună. Tocită ușor ; ștanțele puțin uzate ; aproape rotundă.

45. AR. ↗ Greut. 2,76 g. diam. 19 × 17,5 mm.
RIC, IV/I, p. 243, nr. 214, anii 210—213 (nedatate).
C : bună. Tocită parțial ; ștanța reversului este uzată ; puțin deformată. Crăpată marginal.

ELAGABALUS

46. AR. ↙ Greut. 2,28 g. diam. 20 × 18,5 mm.
RIC, IV/II, p. 34, nr. 87, anul 222 (?) — nedatate.
C : slabă. Tocită ușor ; ștanța aversului uzată ; puțin deformată. Argintul este de slabă calitate

THE HOARD OF ROMAN IMPERIAL DENARII FROM BLĂGEȘTI, BACĂU COUNTY

Summary

The hoard was discovered on Dealul (hill) Crăciunei, in the summer of 1973. Fourty-six coins were recovered and they joined the collections of Bacău History Museum.

The structure of the hoard is abnormally. It begins with emissions from Vespasianus and ends with coins from Elagabalus (222 A. D.). The emissions from Titus, Domițianus, Nerva, Pertinax, Niger and Macrinus are absent. Most of them are of

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Antoninus Pius — Elagabalus period (89.13%). Vespasianus and Elagabalus have very few coins (2.17%). Septimius Severus, Antoninus Pius and Commodus have the most (the table no. I). The reigns from Traianus to Marcus Aurelius are less represented in the hoard. This situation is abnormally for the monetary hoards of Moldavia, in the IInd—IIIrd c. A. D. (the footnote 2).

The structure of the hoard from Blăgeşti does not resemble the structure of Cîndeşti and Munteneşti depots (Moldavia); it is more similar with that of the hoards from Chadwell St. Mary, Lauterach Vorarlberg or Siria (the footnotes 3-6). All the data show that our hoard is post — Severus.

The coins of the hoard from Blăgeşti weigh 113.46 gm. and their average weight is of 2.466 gm. (the table no. II).

The last emissions have the lowest weights. This weight is explained by an wear due to a long circulation. We think that the treasuring took place after a long time. One can observe the absence of some fragments of coins, due to the trials (perhaps, official ones) of dimishing the weight of denarii (the footnotes 13-14).

The hoard was accumulated between 180—211 or later and it belonged to a Carp. He was buried at a time which can't be specified. The date of emission of the coin *terminus post quem* does not dovetail with the date of burial. It is a treasuring depot and constituted in a monetary debasement period (the footnotes 15-16).

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

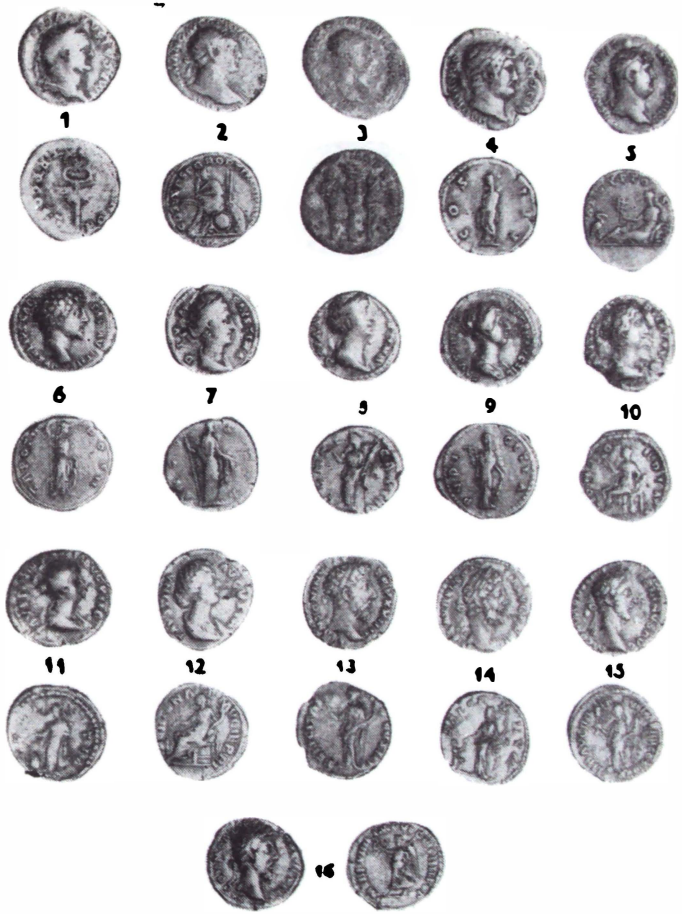

Fig. 1. — Tezaurul de denari imperiali romani de la Blăgeşti (1-16).
Fig. 1. — The hoard of Roman Imperial denarii from Blăgeşti (1-16).

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

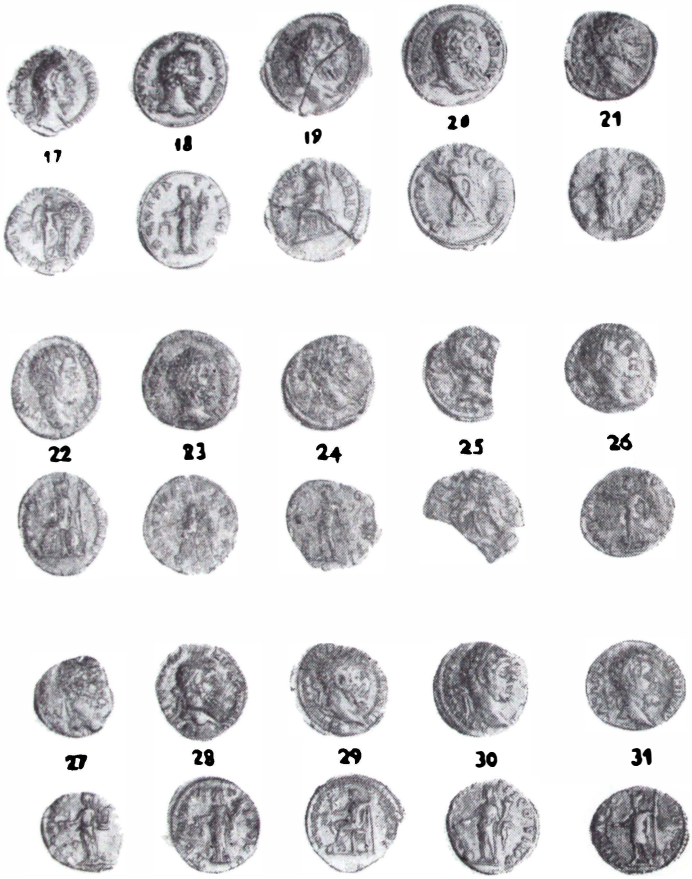

Fig. 2. — Tezaurul de denari imperiali romani de la Blăgeşti (17-31)
Fig. 2. — The Hoard of Roman Imperial denarii from Blăgeşti (17-31).

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

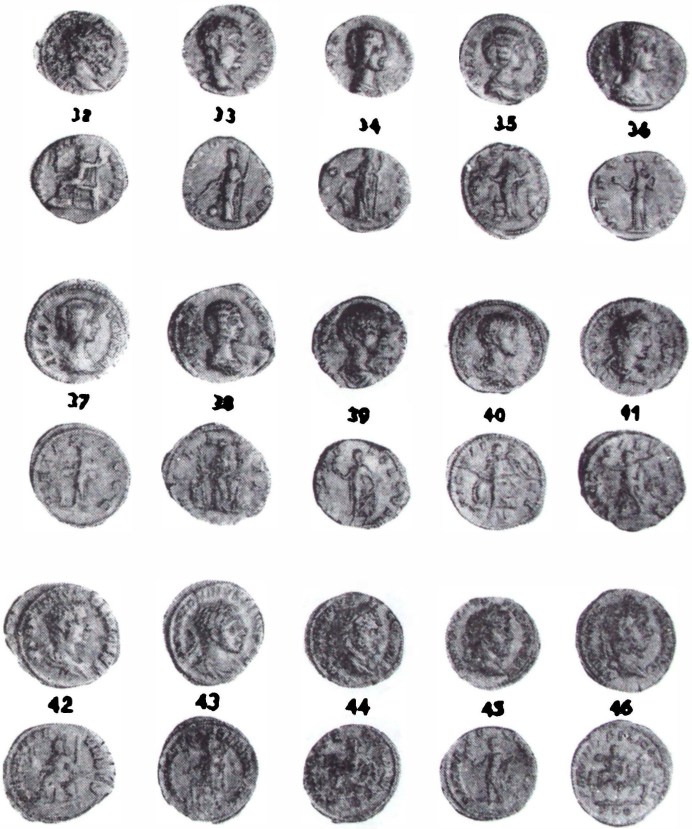

Fig. 3. — Tezaurul de denari imperiali romani de la Blăgeşti (32-46).
Fig. 3. — The Hoard of Roman Imperial dtnarii from Blăgeşti (32-46).

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

NOI DESCOPERIRI DE MONEDE ANTICE ÎN JUDEȚUL BACĂU

VIOREL CĂPITANU și VASILE URSACHI

În anul 1971 comunicam în volumul IV din Carpica, o serie de descoperiri monetare din județul Bacău, provenite din săpături sistematice sau din descoperiri întîmplătoare [1].

Cum în ultima vreme au apărut noi descoperiri monetare, sub formă de tezaure sau descoperiri izolate în cadrul săpăturilor noastre, sau cu alte prilejuri, credem că este bine venită publicarea lor pentru a intra în circuitul științific.

Menționăm mai întîi un nou tezaur de monede republicane romane alcătuit din 55 de denari, descoperit tot în cetățuia dacică de la Răcătău [2], în S. III la o adîncime de 0.70 m, tezaur care se înșiruie pe o perioadă între anii 137—39 î. e.n.

Un număr de 29 monede republicane și imperiale romane provin din săpăturile de la Răcătău—Cetățue. Din acestea 4 au fost deja comunicate [3].

Din totalul de 25 de monede pe care le prezentăm aici, 19 reprezintă denari republicani, 4 emisiuni de la împărații Tiberius, Claudius și Nero, precum și 2 monede dacice de tip Vîrteju [4].

Cel de-al doilea tezaur pe care-l prezentăm în nota de față a fost descoperit cu mulți ani în urmă, dar abia în anul 1971 am luat cunoștință de el prin profesoara Buture Niculina de la școala generală din Tamași [5].

În urma investigațiilor noastre în comuna Tamași, alte monede n-au mai fost descoperite. Fără îndoială că cele 10 monede fac parte dintr-un tezaur mult mai mare, dar majoritatea s-au pierdut.

Denarii descoperiți la Tamași aparțin împăraților: Nerva 1; Hadrian 2; Antoninus Pius 4; Marcus Aurelius 1; Lucius Verus 1 și Lucilla 1.

1. Viorel Căpitanu, *Descoperiri de monede antice și bizantine*, în Carpica IV, 1971, p. 287—298.

2. În 1969, a fost descoperit primul tezaur de monede republicane romane. Vezi Viorel Căpitanu și V. Ursachi, *Două tezaure de denari romani republicani și imperiali descoperite la Răcătău și Pincești*, în Carpica, IV, 1971, p. 167—171.

3. *Ibidem*, p. 290—291, pl. II/35—37.

4. C. Preda, *Monedele geto-dacilor*, 1974, pl. XLVIII, 15, p 532.

5. Mulțumim și pe această cale prof. Buture Niculina, care ne-a pus în legătură cu această descoperire, precum și tov. Gabor Gh. pentru donația făcută Institutului nostru și pentru informațiile date cu privire la tezaurul descoperit la Tamași.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Al treilea tezaur de denari imperiali romani cuprinde un număr de 31 de monede și a fost descoperit de către locuitorul Ion Șoric din comuna Scorțeni în apropierea locuinței personale.

Monedele au intrat în proprietatea muzeului din Bacău, în 1971, în urma predării lor de către Măgirescu Liliana, elevă a liceului „V. Alecsandri" din Bacău.

În urma cercetărilor efectuate am aflat că monedele au ajuns la familia Măgirescu prin intermediul pr. Munteanu Neculai din Scorțeni.

Din totalul de 31 de monede cît cuprinde tezaurul, un număr de 25 se află în prezent la muzeul nostru, iar 6 au rămas mai departe în custodia liceului „V. Alecsandri", la cabinetul de istorie.

Monedele de la Scorțeni aparțin următoarelor emisiuni : Vespasian 2 ; Domițian 3 ; Nerva 1 ; Traian 8 ; Hadrian 6 ; Antoninus Pius 2 ; Faustina senior 5 ; Marc Aurelius 3 ; Commodus 1.

Mai amintim un denar republican descoperit la Tătărăști și doi denari imperiali romani descoperiți în satul Tarnița, comuna Izvorul Berheciului, în anul 1971.

Prezentăm în continuare lista monedelor descoperite pînă în prezent, cu trimiteri la cataloagele de specialitate [6].

1. TEZAURUL MONETAR DE LA RĂCĂTĂU-CETĂȚUE
Inventar 8785—8839

1. C. PLUTIUS
Denar. AR. D : 18,2 mm G : 3,7 gr. C : bună. Sydenham, Roma, 410, anii 137-136 î.e.n.
2. C. (PORCIUS) CATO
Denar. AR. Diam. : 18,7 mm. G : 3,8 gr. C : bună. Sydenham, Italia, 417, anii 137-134 î. e. n.
3. M .OPEIMIUS
Denar. AR. D : 17,5 mm. G : 3,7 gr. C : bună. Sydenham, Roma, 475, anii 125-120 î.e.n.
4. L. OPEIMIUS
Denar. AR. D : 18 mm. G : 3,5. C : bună. Sydenham, Roma, 473, anii 125-120 î. e. n
5. P. MAENIUS ANTIATICUS
Denar. AR. D : 18,9 mm. G : 3,3 gr. C : bună. Sydenham, Roma, 492, anii 119-110.
6. P. MAENIUS ANTIATICUS
Denar. AR. D : 18,3 mm. G : 3,8 gr. C : bună. Sydenham, Roma, 492, anii 192-110 î.e.n.
7. M. VARGUNTEIUS
Denar. AR. D : 19,8 mm. G : 3,5 gr. C : bună. Sydenham, Roma, 507 anii 119-110 î.e.n.
8. T. CLOULIUS
Denar. AR. D : 20,2 mm. G : 3,6 gr. C : bună. Sydenham, Roma, 516 anul 110 î.e.n.
9. FOURIUS PHILUS
Denar. AR. D: 19 mm. G : 3,1 gr. C : bună. Sydenham, Italia Centrală, 529, anii 110—108 î.e.n.

6. Pentru determinarea monedelor am folosit cataloagele : H. Mattingly și E. A. Sydenham, The Roman Imperial Coinage, I, II și III, 1923, 1926 și 1930 ; C. Preda, Monedele geto-dacilor, ed. Academiei R.S.R., 1973.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

10. Q CURTIUS, M. (JUNIUS) SILANUS
Denar. AR. D : 20,2 mm. G : 3,5 gr. C : f. bună. Sydenham, Nordul Italiei sau Gallia Cisalpină, 537, anii 108—107 î.e.n.

11. M. CIPIUS M. F.
Denar. AR. D : 17,8 mm. G : 3,8 gr. C : bună. Sydenham, Italia. Monetăria necunoscută, 546, anul 107 î.e.n.

12. M. CIPIUS M. F.
Denar. AR. D : 17,5 mm. G : 3,7 gr. C : f. bună. Sydenham, Italia. Monetăria nesigură, 546, anul 107 î.e.n.

13. APPIUS CLAUDIUS, T. MALLIUS
Denar. AR. D : 17,5 mm. G : 3,6 gr. C : bună. Sydenham, Roma, 570, anul 106 î.e.n.

14. Q. LUTATIUS CERCO
Denar. AR. D : 18,4 mm. G : 3,6 gr. C : f. bună. Sydenham, Sudul Italiei (Rhegium), 559anul 106 î.e.n.

15. L. FLAMINIUS CILO
Denar. AR. D : 18,4 mm. G : 3,7 gr. C : bună. Sydenham, Nordul Italiei sau Gallia Cisalpină, 540, anii 106—105 î.e.n.

16. M. HERENNIUS
Denar. AR. D : 18,2 mm. G : 3,7 gr. C : f. bună. Sydenham, Sudul Italiei (Rhegium), 567, anul 101 î.e.n.

17. L. CORNELIUS (SCIPIO ASIAGENUS)
Denar. AR. D 19 mm. G : 3,2 gr. C : f. bună. Sydenham (Roma), 576 a, anul 101 î.e.n.

18. L. (APPULEIUS" SATURNINUS
Denar. AR. D : 19,2 mm. G : 3,3 gr. C : f. bună. Sydenham, Roma, 578, anii 100—97 î.e.n.

19. L. THORIUS BALBUS
Denar. AR. D : 19,5 mm. G. 3,7 gr. C : f. bună. Sydenham, Nordul Italiei, 598, anii 100—95 î.e.n.

20. THORIUS BALBUS
Denar. AR. D : 20 mm. G : 3,3 gr. C : bună. Sydenham, (Nordul Italiei), 598, anii 100—95 î.e.n.

21. C. FABIUS C. F.
Denar AR. D : 20,2 mm. G : 3,8 gr. C : f. bună. Sydenham, Roma, 590, anii 96—95 î.e.n.

22. L. (CALPURINUS) PISO L. f. FRUGI
Denar. AR. D : 20,6 mm. G : 3,5 gr. C : bună. Sydenham, Italia, 660, tip general, anii 90—89 î.e.n.

23. L. (CALPURINUS) PISO L. f. FRUGI
Denar. AR. D : 20,6 mm. G : 3,5 gr. C : bună. Sydenham, Italia 660, tip general, anii 90—89 î.e.n.

24. D. JUNIUS SILANUS
Denar. AR. D : 18,6 mm. G : 3,7 gr. C : bună. Sydenham, Roma, 645, anii 90—89 î.e.n.

25. C. VIBIUS C. f. PANSA
Denar. AR. D : 19,1 mm. G : 3,8 gr. C : f. bună. Sydenham, Italia, 684, anii 89—88 î.e.n.

26. L. RUBRIUS DOSSENUS
Denar. AR. D : 17,7 mm. G : 3,6 gr. C : bună. Sydenham, Roma, 705, anii 87—86 î.e.n.

27. Fără nume de magistrat.
Denar. AR. D . 19,4 mm. G : 3.7 gr. C : f. bună. Sydenham, Roma, 723, anii 85—84 î.e.n.

28. Fără nume de magistrat.
Denar. AR. D : 18 mm. G : 3,3 gr. C : bună. Sydenham, Roma, 723, anii 85—84 î.e.n.

29. MN. FONTEIUS C. f.
Denar. AR. D : 20,1 mm. G : 3,8 gr. C : f. bună. Sydenham, Italia, 724. anul 84 î.e.n.

30. MN. FONTEIUS C. f.
Denar. AR. D : 19,5 mm. G : 3.5 gr. C : f. bună. Sydenham, Italia, 724 b. anul 84 î.e.n.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

31. Q. ANTONIUS BALBUS
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,7 gr. C : f. bună. Sydenham, Italia, 742, anul 81 î.e.n.
32. Q. ANTONIUS BALBUS
Denar. AR. D : 18,5 mm. G : 3,6 gr. C : bună. Sydenham, Italia, 742, b, anul 81 î.e.n.
33. P. CREPUSIUS
Denar. AR. D : 18,5 mm. G : 3,4 gr. C : bună. Sydenham, Roma, 738, a, anii 82—81 î.e.n.
34. P. CREPUSIUS
Denar. AR. D : 18 mm. G : 3,7 gr. C : f. bună. Sydenham, Roma, 738, a, anii 82—81 î.e.n.
35. L. (MARCIUS) CENSORINUS
Denar. AR. D : 18,5 mm. G : 3,9 gr. C : bună. Sydenham, Roma, 737, anii 82—81 î.e.n.
36. A. POSTUMIUS A. f. S. n. ALBINUS
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,6 gr. C : bună. Sydenham, Italia, 746, anul 79 î.e.n.
37. A. POSTUMIUS Af. S. n. ALBINUS
Denar, AR. D : 19,5 mm. G : 3,6 gr. C : f. bună. Sydenham, Italia, 745, anul 79 î.e.n.
38. C. MARIUS C. F.
Denar. AR. D : 20,4 mm. G : 3,3 gr. C : f. bună. Sydenham, Italia, 744, anul 79 î.e.n.
39. L. PAPIUS
Denar. AR. D : 19,5 mm. G : 3,3 gr. C : f. bună. Sydenham, Italia, 773, anii 78—77 î.e.n.
40. C. POBLICIUS Q. F.
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,3 gr. C : f. bună. Sydenham, Italia, 768, anii 78—77 î.e.n.
41. Ti. CLAUDIUS Ti. f. Ap. n.
Denar. AR. D : 18,7 mm. G : 3,6 gr. C : f. bună. Sydenham, Italia, 770, anii 78—77 î.e.n.
42. L. PROCILIUS
Denar. AR. D : 19,2 mm. G : 3,6 gr. C : bună. Sydenham, Italia, 772, anii 78—77 î.e.n.
43. L. PROCILIUS
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,5 gr. C : f. bună. Sydenham, Italia, 772, anii 78—77 î.e.n.
44. C. POBLICIUS Q. f.
Denar. AR. D : 20 mm. B : 3,9 gr. C : f. bună. Sydenham, Monetărie necunoscută, Italia, 768, anii 78—77 î.e.n.
45. Q. CACCILIUS METELLUS PIUA
Denar. AR. D : 18 mm. G : 3,6 gr. C : bună. Sydenham, Spania, 750, anul 77 î.e.n.
46. L. CASSIUS Q. f.
Denar. AR. D : 19,3 mm. G : 4 gr. C : bună. Sydenham, Roma, 779, anul 76 î.e.n.
47. P. FONTEIUS, P. f. CAPITO
Denar. AR. D : 17,7 mm. G : 3,8 gr. C : f. bună. Sydenham, Roma, 900, anul 61 î.e.n.
48. P. FONTEIUS P. F. CAPITO
Denar. AR. D : 20.1 mm. G : 3,6 gr. C : bună. Sydenham, Roma, 900, anul 61 î.e.n.
49. L. SCRIBONIUS LIBO
Denar. AR. D : 20 mm. G : 3,8 gr. C : f. bună. Sydenham, Roma, 928, anul 55 î.e.n.
50. C. I. CAESAR
Denar. AR. D : 19,2 mm. G : 3,6 gr. C : f. bună. Sydenham, Roma, 1006, anii 54—51 î.e.n.
51. L. CASSIUS LONGINUS
Denar. AR. D : 19,1 mm. G : 3,7 gr. C : bună. Sydenham, Roma, 935, anii 52—50 î.e.n.
52. P. CLODIUS
Denar. AR. D : 17,8 mm. G : 3,7 gr. C : f. bună. Sydenham, Roma, 1117, anul 41 î.e.n.
53. MARC ANTONIU și AUGUSTUS
Denar. AR. D : 19,2 mm. G : 3,7 gr. C : bună. Sydenham. Asia Mică. Efesus. 1194. anii 40—39 î.e.n.
54. Imitație.
Denar. AR. D : 18,7 mm. G : 3,5 gr. C : bună.
55. Imitație.
Denar. AR. D : 16,4 mm. G : 3,7 gr. C : bună.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

2. MONEDE DESCOPERITE ÎN SĂPĂTURILE DE LA RĂCĂTĂU-CETĂȚUE

56. M. FOURIUS PHILUS
Denar. AE. D : 19 mm. G : 1,8 gr. C : mediocră. Inv. 8846, Sydenham, Italia Centrală, 529, anii 110—108 î.e.n. Fourée, imitație loc.

57. Fără nume de magistrat.
Denar. AR. D : 19,3 mm. G : 3,5 gr. C : f. bună. Inv. 8862, Sydenham, Italia Centrală, 530, anii 110—108 î.e.n.

58. P. SERVILIUS RULLUS
Denar. AR. D : 20 mm. G : 3,6 gr. C : bună. Inv. 8861. Sydenham, Nordul Italiei, 601, anii 100—95 î.e.n.

59. Q. (MINUCIUS) THERNIUS
Denar. AR. D : 19,6 mm. G : 3,6 gr. C : f. bună. Inv. 8848. Sydenham, Roma, 592, anii 96—95 î.e.n.

60. R. TITIUS
Denar. AR. D : 18 mm. C 3.7 gr. C bună. Inv. 8842. Sydenham, Roma, 691, anul 88 î.e.n.

61. R. TITIUS
Denar. AR. D : 18,2 mm. G : 3,5 gr. C : bună. Inv. 8843. Sydenham, Roma, 691, anul 88 î.e.n.

62. Mn. FONTEIUS C. f.
Denar. AR. D : 19,8 mm. G : 3,7 gr. C : f. bună. Inv. 8856. Sydenham, 724 b, anul 84 î.e.n.

63. Mn. FONTEIUS C. f.
Denar. AR. D : 18,7 mm. G : 3,7 gr. C : f. bună. Inv. 8841. Sydenham, 724 b, anul 84 î.e.n.

64. Q. CAECILIUS METTELLUS PIUS
Denar. AR. D : 18,3 mm. G : 3,4 gr. C : f. bună. Inv. 8849. Sydenham, 750, anul 77 î.e.n.

65. P. (SULPICIUS) GALBA
Denar. AR. D : 18,2 mm. G : 3,7 gr. C : f. bună. Inv. 8846, Sydenham, Roma, 838, anul 65 î.e.n.

66. C. HOSIDIUS C. f. GETA
Denar. AR. D : 18,6 mm. G : 3,6 gr. C : f. bună. Inv. 8850, Sydenham, Roma, 903, anul 60 î.e.n

.67 PAULLUS LEPIDUS
Denar. AR. D : 18,7 mm. G : 3,7 gr. C : f. bună. Inv. 8851. Sydenham, Roma, 926, anul 55 î.e.n.

68. C. I. CAESAR
Denar. AR. D : 19,3 mm. G 3,4 gr. C : f. bună. Inv. 8844. Sydenham, Gallia, 1006, anii 54—51 î.e.n.

69. C. VIBIUS PANSA
Denar. AR. D : 19 mm. G 3 gr. C : f. bună. Inv. 8857. Sydenham, Roma, 946, anul 48 î.e.n.

70. M. (PORCIUS) CATO
Denar. AR. D : 15,8 mm. G : 3 gr. C : bună. Inv. 8847. Sydenham, Roma, 1052, anii 47—46 î.e.n.

71. M. ARRIUS SECUNDUS
Denar. AR. D : 19,2 mm. G : 3,7 gr. C : f. bună. Inv. 8853. Sydenham, Roma, 1084, anul 43 î.e.n.

72. P. C. CLODIUS
Denar. AR. D : 19,9 mm. G : 2,9 gr. C : f. bună. Inv. 8840. Sydenham, Roma, 1117, anul 41 î.e.n.

73. M. ANTONIUS. L. SELLUS (PUBLICOLA), OCTAVIAN
Denar. AR. D : 22,2 mm. G : 2,9 gr. C : f. bună. Inv. 8854. Sydenham, Asia Mică, Efes, 1188, anii 41—40 î.e.n.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

74. Fără nume de magistrat.
Denar. AR. D : 17 mm. G : 3,3 gr. C : bună. Inv. 8855. A fost descoperită la suprafaţa solului în aşezarea civilă de către T. Matei din satul Pinceşti, în anul 1972.

75. POPPEEA
As. Perint. E. SCHONERT. Pl. 12, Nr. 261, inv. 8858. D : 24 mm. G : 10,3 gr. C : bună.

76. TIBERIUS
As. D 26,6 mm. G : 8,7 gr. C : bună. Inv. 8563. RIC, Roma, 149, pl. 26/2, anii 36-37 e.n.

77. CLAUDIUS
As. D : 29 mm. G 11 gr. C : bună. Inv. 13.259. RIC, Roma, 201, anul 42 e.n.

78. NERO
Denar. AR. D : 19,3 mm. G : 3 gr. C : f. bună. Inv. 8852. RIC, Roma, 52, anii 55—60 e.n.

79. Monedă dacică de tip Vîrteju, snbaerată. A fost descoperită la Răcătău-Cetăţuie în S VI la — 1,10 m adîncime.
AR. D : 21,6 mm. G : 5,5 gr. C : bună. Inv. 8859.

80. Monedă dacică de tip Vîrteju, subaerată. A fost descoperită în S VII la 0,55 m adîncime.
AR. D : 21,6 mm. G : 6,1 gr. C : bună. Inv. 8860.

3. TEZAURUL DE LA TAMAŞI, JUD. BACĂU
Inv. 8751—8760

81. NERVA
Denar. AR. D : 19,3 mm. G : 2,95 gr. C : bună. RIC, Roma, 24, anul 97, Pl. VII, 114.

82. HADRIAN
Denar. AR. D : 17,8 mm. G : 3 gr. C : bună. RIC, Roma, 238, anii 134—138.

83. HADRIAN
Denar. AR. D : 19 mm. G : 2,70 gr. C : bună. RIC, Roma, 110, anii 119—122.

84. ANTONINUS PIUS
Denar. AR. D : 19 mm. G : 2,60 gr. C : bună. RIC, Roma, 30, Pl. I, 6/30, anul 139.

85. ANTONINUS PIUS
Denar. AR. D : 18,2 mm. G : 3,25 gr. C : f. bună. RIC, Roma, 133, anii 145—161.

86. ANTONINUS PIUS
Denar. AR. D : 17,8 mm. G : 3,15 gr. C : f. bună. RIC, Roma, 285, Pl. II/45, anii 158—159.

87. ANTONINUS PIUS
Denar. AR. D : 18,2 mm. G : 3,15 gr. C : bună. RIC, 179, Roma, anii 148—149.

88. MARCUS AURELIUS
Denar. AR. D : 17,7 mm. G : 3,05 gr. C : bună. RIC, Roma, 423 a, Pl. III/74, anii 140—144.

89. LUCIUS VERUS
Denar. AR. D : 18,8 mm. G : 3,25 gr. C : f. bună. RIC, Roma, 482, anii 162—163

90. LUCILLA
Denar. AR. D : 18,8 mm. G : 3,25 gr. C : bună. RIC, Roma, 792, anii 161—169.

4. TEZAURUL DE LA SCORŢENI
Inv. 8726—8750

91. VESPASIAN
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,04 gr. C : bună. RIC, Roma, 8, anii 69—71.

92. VESPASIAN : DOMITIAN CAESAR
Denar. AR. D : 18 mm. G : 2,08 gr. C : bună. RIC, Roma, 242, anul 79.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

93. DOMITIAN
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,04 gr. C : f. bună. RIC, Roma, 145, anii 89—90.
94. DOMITIAN
Denar. AR. D : 18 mm. G : 3,02 gr. C : bună. RIC, Roma, 145, anii 89—90.
95. DOMITIAN
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,02 gr. C : f. bună. RIC, Roma, 53. anii 90—91.
96. NERVA
Denar. AR. D : 17 mm. G : 3,02 gr. C : bună. RIC, Roma, 13, anul 97.
97. TRAIAN
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3 gr. C : bună. RIC, Roma, 191, anii 103—104.
98. TRAIAN
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,20 gr. C : f. bună. RIC, Roma, 193, anii 103—104.
99. TRAIAN
Denar. AR. D : 18 mm. G : 3,01 gr. C : f. bună RIC, Roma, 96, anii 103—111.
100. TRAIAN
Denar. AR. D : 18 mm. G : 3,01 gr. C : f. bună. RIC, Roma, 96, anii 103—111.
101. TRAIAN
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,01 gr. C : f. bună. RIC ,Roma, 229, anii 112—114.
102. TRAIAN
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,04 gr. C : f. bună. RIC, Roma, 347, anii 114—117.
103. TRAIAN
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,02 gr. C : f. bună. RIC, Roma, 347, anii 114—117.
104. TRAIAN
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,02 gr. C : bună. RIC, Roma, 347, anii 114—117.
105. HADRIAN
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,01 gr. C : f. bună. RIC, Roma, 11, anul 117.
106. HADRIAN
Denar. AR. D : 18 mm. G : 3,04 gr. C : bună. RIC, Roma, 67, anul 118.
107. HADRIAN
Denar. AR. D : 19 mm. G 3,01 gr. C : f. bună. RIC, Roma, 6, 165, anii 125—128.
108. HADRIAN
Denar. AR. D : 18 mm. G : 3,01 gr. C : bună. RIC, Roma, 261, anii 134—138.
109. HADRIAN
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,01 gr. C : bună. RIC, Roma, 245 A, anii 134—138.
110. HADRIAN
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,01 gr. C : bună. RIC, Roma, 245 A, anii 134—138.
111. ANTONINUS PIUS
Denar. AR. D : 18 mm. G : 3,01 gr. C f. bună. RIC, Roma, 1047, anii 160—161.
112. ANTONINUS PIUS
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,02 gr. C : f. bună. RIC, Roma, 1047, anii 160—161.
113. FAUSTINA SENIOR
Denar. AR. D : 18 mm. G : 3,03 gr. C : f. bună. RIC, Roma, 358, anul 141.
114. FAUSTINA SENIOR
Denar. AR. D : 18 mm. G : 2,95 gr. C : bună. RIC, Roma, 378, Pl. III/61 anul 141.
115. FAUSTINA SENIOR
Denar. AR. D : 18 mm. G : 3,04 gr. C : bună. RIC, Roma, 358, anul 141.
116. FAUSTINA SENIOR
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,04 gr. C : f. bună. RIC, Roma, 344, anul 141.
117. FAUSTINA SENIOR
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,04 gr. C : bună.
118. MARCUS AURELIUS
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,03 gr. C : f. bună. RIC, Roma, 170, anii 167—168.
119. MARCUS AURELIUS
Denar. AR. D : 19 mm. G : 3,02 gr. C : f. bună. RIC, Roma, 170, anii 167—168.
120. MARCUS AURELIUS
Denar. AR. D : 18 mm. G : 3,03 gr. C : f. bună. RIC, Roma, 424 a, Pl. IV. 75. anii 140—144.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

6. TARNIȚA, COMUNA IZVORUL BERHECIULUI [6]

121. FAUSTINA II
ANTONINUS PIUS — FAUSTINA II f. a.
Denar. AR. D : 18,3 mm. G : 2,5 gr. C : bună. Inv. 8717.
122 COMMODUS
Denar. AR. D : 18,8 mm. G 2,7 gr. C : bună. RIC, Roma, 71, anii 183—184. Pl. XIV, 278. Inv. 8716.

5. TĂTĂRĂȘTI [7]

123. MN. AEMILIUS LEPIDUS
Denar. AR. D : 20 mm. G : 3,7 gr. C : f. bună. Belloni, 682, Italia Meridională, p. 72. Pl. 26/682.

LES NOUVELLES DECOUVERT MONAITAIRE ANTIQUE DANS LE DISTRICT DE BACĂU

Résumé

Les auteurs nous présentent trois trêsors monnaitaires romains républicains et imperiaux découverts reçemmnet en district de Bacău.

Le premier trésor a été decouvert à l'ocasion des fouilles effectués au citadell dace de Răcătău.

Il est constitué par 55 monnaies en argent.

Le trésor monaitaires de Răcătău contient, des monnaien émises au commencement de l'année 137 jusqu'à l'année 39 a.n.e.

Le deuxième tresor a été decouvert en 1970 à Tamași, et se compose de 10 deniers romains imperiales depuis Nerva jusqu à Lucius Verus.

Le troisième trésor de deniers romains impériales a été decouvert en 1971, dans le village Scorțeni. Il se compose de 31 de deniers romains-imperiales, depuis Vespasian jusqu'a Marcus Aurelius.

7. Moneda ne-a fost predată de către tov. Pintilie Rusu, de la Comitetul jud. P.C.R. Bacău.

8. Cele două monede au fost predate de către directorul școlii generale di Tarnița în anul 1971, tov. C. Buzdugan.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

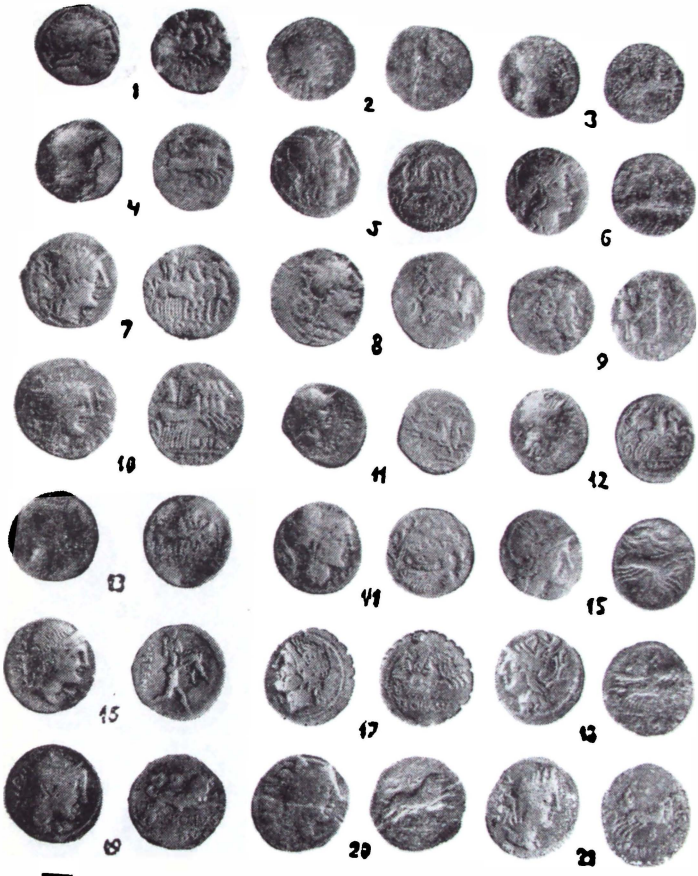

Fig. 1 — Denari romani republicani de la Răcătău-Cetățuie
Fig. 1 — Deniers romains républicains du trésor de Răcătău

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

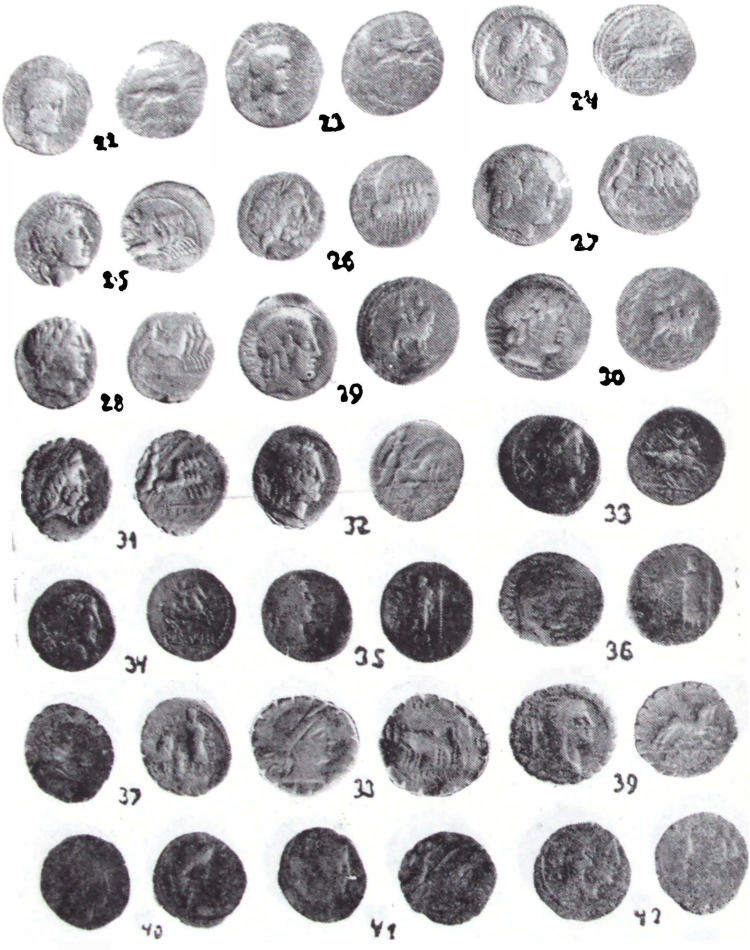

Fig. 2. — Denari romani republicani de la Răcătău-Cetățuie
Fig. 2. — Deniers romains républicains du trésor de Răcătău

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

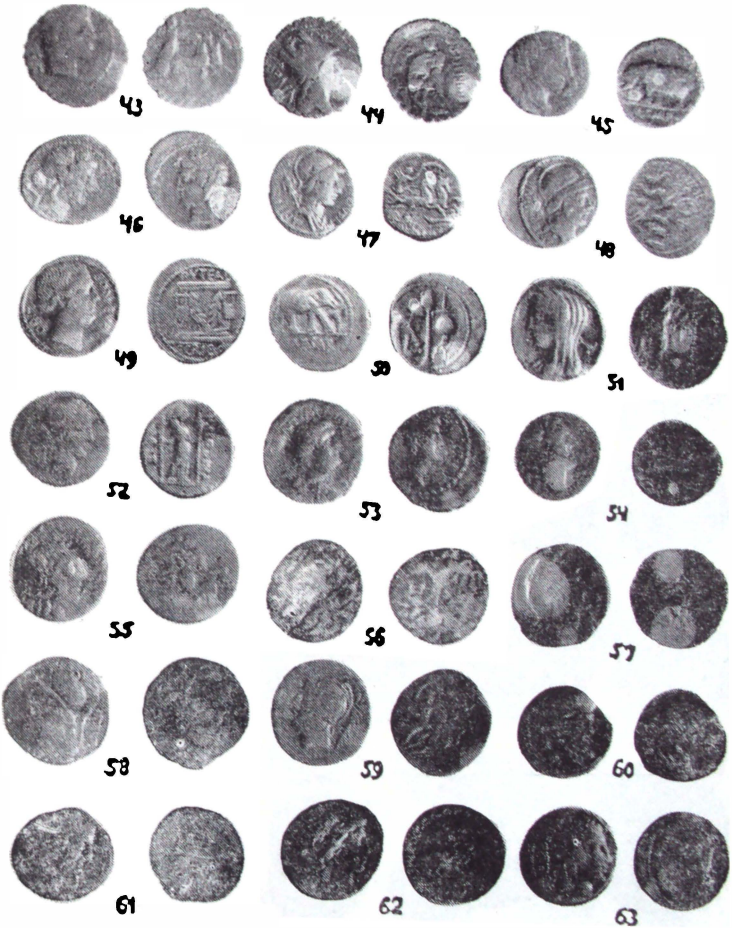

Fig. 3. — Denari romani republicani din tezaurul şi din săpăturile de la Răcătău-Cetăţuie

Fig. 3. — Deniers romains républicains du trésor et de recherches de Răcătău.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

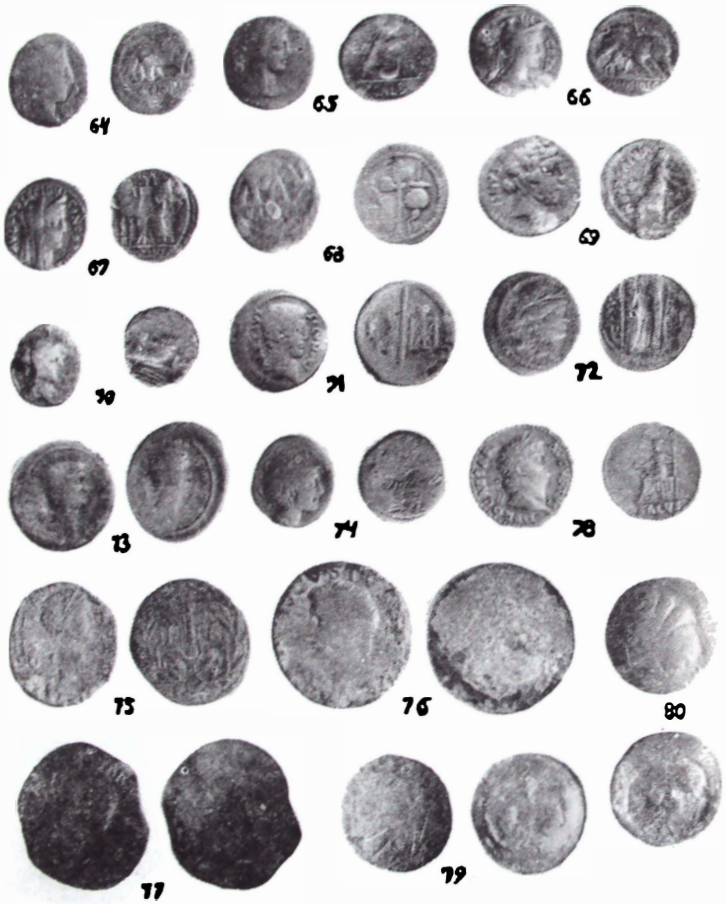

Fig. 4. — Denari romani și monede dacice de la Răcătău-Cetățue
Fig. 4. — Deniers romains et daciques de Răcătău.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

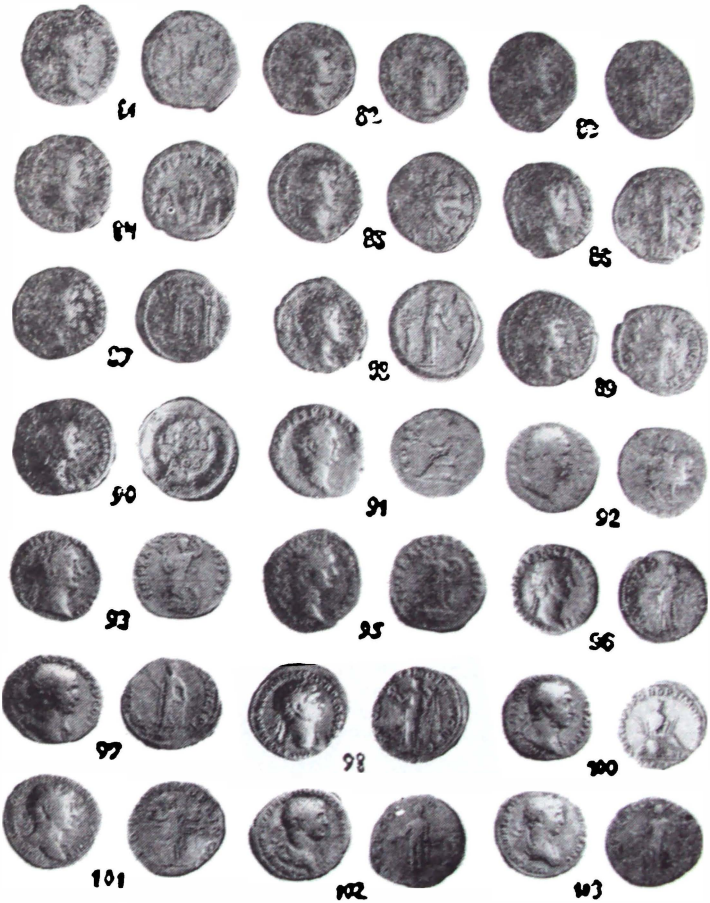

Fig. 5. – Denari romani imperiali de la Tamaşi şi Scorţeni
Fig. 5. — Deniers romains imperiales découverts a Tamaşi et Scorţeni.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

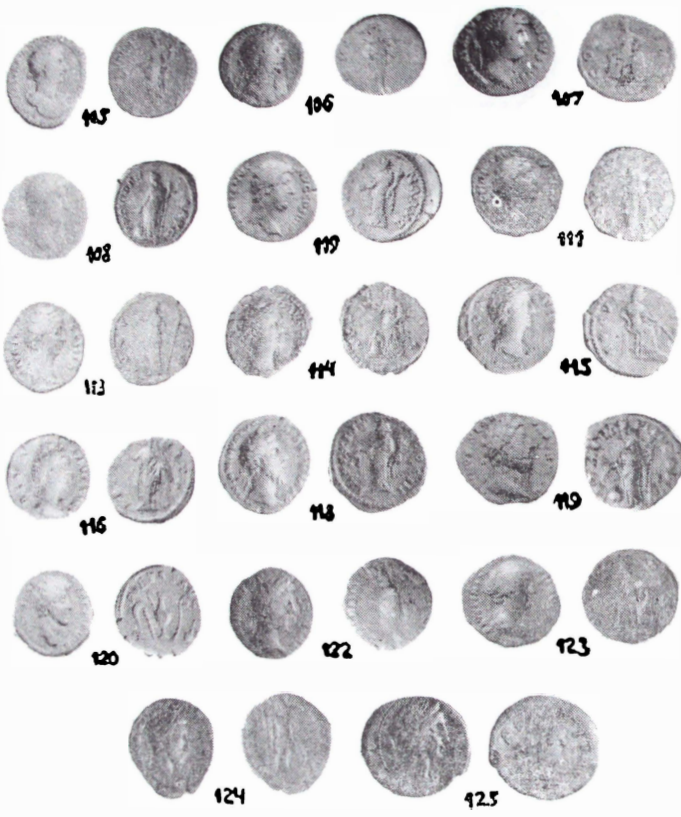

Fig. 6. — Denari romani imperiali : 105—109 ; 111—116 ; 118—120, 122 Scorţeni ; 123—124 Tarniţa ; 125 Tătărăşti (denar republican).

Fig. 6. — Deniers romains découverts à Scorţeni : 105—109 ; 111—116 ; 118—120, 122 ; Tarniţa : 123—124 ; Tătărăşti, 125.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

UN MORMÎNT SARMATIC DESCOPERIT LA GHERMĂNEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

IOAN MITREA

În ultimii ani am recuperat mai multe materiale arheologice descoperite întîmplător pe teritoriul județului Vaslui [1]. Cu ocazia cercetărilor privind împrejurările în care s-au făcut aceste descoperiri, am identificat un număr mare de așezări și necropole, acoperind în timp o perioadă ce se întinde de la primele culturi neolitice pînă în epoca de formare a poporului român [2].

În septembrie 1974, am intrat în posesia inventarului unui mormînt sarmatic, descoperit întîmplător în apropierea satului Ghermănești, comuna Drînceni, județul Vaslui [3].

Mormîntul de care ne ocupăm a fost descoperit în punctul Capul Dealului, situat la N E de satul Ghermănești, pe o terasă situată la circa 0,5 km de Prut. În acest punct, cu ocazia executării unor excavații au fost distruse probabil cîteva morminte de inhumație [4].

Într-un loc al porțiunii de teren în care s-au practicat excavații pe o adîncime de circa 0,50 m, au fost observate capetele cîtorva oase. Săpîndu-se în jurul acestor oase, au fost descoperite resturile unui schelet, ce se afla în poziția întins pe spate, orientat aproximativ nord (capul) — sud (picioarele). În groapa mormîntului printre oase au fost găsite cîteva obiecte care au fost recuperate. Astfel, lîngă oasele picioarelor au fost găsite un vas mic și o fusaiolă. În partea superioară a corpului s-au găsit mai multe mărgele (din care s-au recuperat trei exemplare) și o oglindă metalică. Nedîndu-se importanță materialului osos, din schelet s-au luat — de către descoperitor — doar cîteva oase de la picioare și coaste.

---

1. Ioan Mitrea, *Un sceptru din piatră descoperit la Voinești (jud. Vaslui)*, în Memoria Antiquitatis, I, 1969, p. 316 și urm.; idem, *O descoperire din hallstattul tîrziu în nordul colinelor Tutovei*, în Studii și cercetări științifice, Institutul pedagogic Bacău, 1970, p. 211 și urm.

2. Ioan Mitrea, *Cercetări arheologice în nordul colinelor Tutovei*, în Studii și cercetări științifice, Institutul pedagogic Bacău, 1972, p. 131 și urm.

3. Inventarul mormîntului, recuperat de prof. Lascu I. Nicolae, din Ghermănești, ne-a fost prezentat în septembrie 1974, cu care ocazie ne-a relatat și datele privind împrejurările în care s-a făcut descoperirea, materialele găsite etc. Pentru toate informațiile, ca și pentru acordul de a publica aceste materiale, îi aducem mulțumiri și pe această cale.

4. Din informațiile primite rezultă că în zona în care s-au făcut excavațiile, au apărut — pe o întindere nu prea mare — bucăți de oase și fragmente ceramice.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Vasul din mormîntul de la Ghermăneşti, este de dimensiuni mici, lucrat cu mîna, dintr-o pastă grosolană, de culoare galben-cărămizie, avînd corpul aproape sferic şi fundul plat (fig. 1/3). Analogiile cele mai apropiate pentru acest vas, le găsim în exemplarele descoperite la Pogorăşti [5] (M 2) şi Epureni [6] în Moldova şi în necropola sarmatică de la Tîrgşor [7] (M 198) din Muntenia.

Fusaiola din mormîntul de la Ghermăneşti, este de formă bitronconică, asimetrică (fig. 1/4). O piesă asemănătoare s-a găsit într-un mormînt de la Epureni [8].

Cît priveşte cele trei mărgele (fig. 1/1), acestea sînt de tipul celor descoperite în mormintele sarmatice din Moldova, Muntenia sau U.R.S.S.

Oglinda găsită la Ghermăneşti (fig. 1/2) este de forma cunoscutelor oglinzi sarmatice. Se prezintă sub forma a patru fragmente, ce se lipesc perfect. În secţiunile rupte nu se observă urma de oxidare, ceea ce ne face să credem că a fost pusă întreagă în mormînt. Oglinda este dintr-un metal alb, în a cărui compoziţie se află şi cupru, dovadă petele de oxid verde de pe suprafaţa oglinzii. Se pare — aşa cum se observă într-o margine — că suprafaţa decorată a fost acoperită cu o foaie subţire de metal alb (probabil antimoniu).

Pe oglinda de la Ghermăneşti întîlnim un decor deosebit faţă de cel de pe oglinzile sarmatice cunoscute în Moldova. Doar unele elemente ale decorului oglinzii de la Ghermăneşti se întîlnesc pe oglinda descoperită la Cioinagi (Tg. Berești) [9].

În centrul oglinzii de la Ghermăneşti, este executat un pătrat în relief. Cam la jumătatea distanţei dintre laturile pătratului şi marginea profilată a oglinzii s-a executat un cerc în relief. În partea de sus şi de jos a oglinzii, între laturile pătratului şi cercul interior s-au executat linii aproximativ paralele, verticale. Între cercul interior şi cercul ce delimitează marginea oglinzii a fost realizat un decor dintr-o linie ondulată.

Considerăm inventarul de care ne-am ocupat ca şi mormîntul în întregul său, sarmatic. Elementele pe baza cărora considerăm mormîntul de la Ghermăneşti ca fiind sarmatic sînt :

— ritul funerar — înhumaţia ;
— orientarea scheletului, aproximativ N-S ;
— prezenţa oglinzii de tip sarmatic ;
— prezenţa mărgelelor, întîlnite în mormintele sarmatice ;
— vasul de tip sarmatic.

---

5. Ion Ioniţă, *Noi descoperiri sarmatice pe teritoriul Moldovei*, în Arheologia Moldovei, II—III, 1965, p. 314 şi p. 318, fig. 5/3.
6. Vasile Palade, *Descoperiri sarmatice pe teritoriul jud. Vaslui* (manuscris).
7. Gheorghe Diaconu, *Tîrgşor, Necropola din sec. III—IV e. n.*, Bucureşti, 1965, p. 161, planşa XI/3 ; p. 289, planşa CXL/5.
8. Vasile Palade, loc. cit., nota 6.
9. E. Zaharia, *Morminte sarmatice descoperite la Cioinagi în 1949*, în Materiale, VI, 1959, p. 900, fig. 3/2.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Avînd în vedere analogiile pentru inventarul din mormîntul de la Ghermănești, încadrarea cronologică a acestora, apreciem că mormîntul de care ne-am ocupat poate fi datat în prima jumătate a secolului al

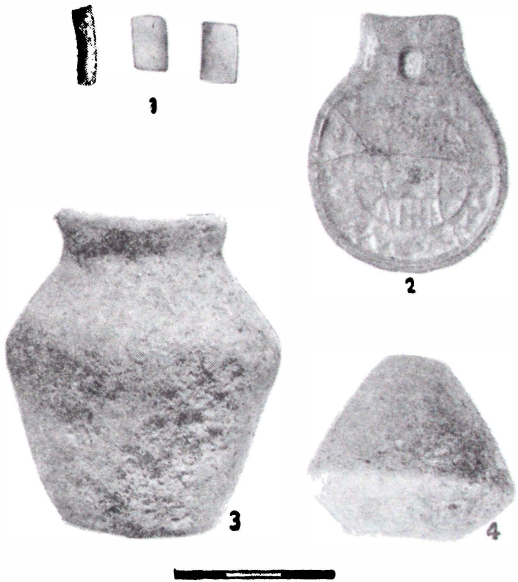

Fig. 1. — Ghermănești, inventorul mormîntului sarmatic.
Fig. 1. — Ghermănești, l'inventaire de la tombe sarmate.

III-lea e. n. Această descoperire vine să sporească numărul mormintelor sarmatice de pe valea Prutului, oferindu-ne noi dovezi pentru cunoașterea culturii materiale a enclavelor sarmatice ce au pătruns și s-au stabilit la vest de Prut, mai ales la sfîrșitul secolului al II-lea e. n. și în prima jumătate a secolului al III-lea e. n. [10].

10. Gheorghe Bichir, *Cultura carpică*, Ed. Acad., Buc., 1973, p. 175.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

UNE TOMBE SARMATE DECOUVERT À GHERMĂNEȘTI, DÉPARTEMENT DE VASLUI

Résumé

L'auteur présente l'inventaire d'une tombe sarmate découverte par hasard aux environs du village de Ghermănești, la commune de Drînceni, le departement de Vaslui.

L'inventaire de la tombe formé d'un pot forgé manuellement, une fusaiole en glaise, trois perles en verre, una glace métallique, présente des analogies avec les decouvértes sarmates de Moldavie et de Valachie.

A la suite de l'analyse de l'inventaire découvert, la tombe de Ghermănești, a été date au cours de la premiére moitie du III-ieme siècle n. e.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

ECA
stori

NECROPOLA DACO-CARPICĂ DE INCINERAȚIE DIN SECOLUL AL III-LEA DE LA GALANEȘTI—BARBOASA, COMUNA ONCEȘTI, JUDEȚUL BACĂU *

VIOREL CÂPITANU

În anul 1968 prezentam în primul număr al revistei „CARPICA" o comunicare prilejuită de sondajul arheologic din necropola de la Gălănești—Bărboasa [1], semnalînd un număr de 93 de morminte de incinerație din care 7 descoperite în primăvara anului 1965, cu ocazia desfundării terenului pentru cultivat în, de către locuitorii satului, loc ce nu fusese pînă la acea dată desfundat cu tractorul. Așa se explică faptul că necropola n-a putut fi deranjată de plugul obișnuit, terenul fiind în pantă.

Precizăm că necropola se află în partea de nord-vest a satului Bărboasa, într-o zonă deluroasă unde se întîlnesc la tot pasul alunecări de teren.

Pentru delimitarea necropolei au fost deschise două șanțuri, unul longitudinal (S. L.) orientat nord-sud și altul transversal (S. T.) cu orientarea est-vest, iar cu ajutorul secțiunilor intermediare în suprafață și a șanțurilor de control am reușit să cercetăm întreaga necropolă, dînd la iveală un număr de 291 de morminte (fig. 1). Cu acest prilej am constatat că extremitatea sudică a necropolei, aproape de pîrîul Topliță, a fost distrusă de bordeie prefeudale cu pietrar, aparținînd secolelor VIII—IX e. n., care vor face obiectul unui studiu separat.

Odată cu încheierea săpăturilor din această necropolă putem preciza cu certitudine că ne aflăm în fața unor înmormîntări în exclusivitate de incinerație, fiind vorba de un rit funerar unitar.

În ceea ce privește ritualul de înmormîntare, el se manifestă sub două aspecte. Primul și cel mai des întîlnit constă în depunerea în urnă a oaselor arse și a obiectelor de inventar care au însoțit defunctul, iar cel de-al doilea ritual constă în depunerea oaselor direct pe fundul gropii împreună cu obiectele de inventar și în unele cazuri cu fragmente ceramice lucrate la roată sau cu mîna de factură locală sau de import (amfore).

De la suprafața solului s-au adunat fragmente de la amfore de tip roman și de la alte vase-urne, lucrate la roată sau cu mîna, de culoare

*) La săpături au participat C. Buzdugan de la Muzeul de istorie din Municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej și G. Bandrabur.

1. C. Buzdugan și Viorel Câpitanu, *Necropola daco-carpică de la Bărboasa*, în Carpica I, 1968, p. 199—208.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

cenușie sau cărămizie, un fragment de oglindă de tip sarmato-carpic, o fibulă în stare fragmentară și un pinten de fier.

Remarcăm prezența unei amfore fragmentare (M. 1), folosită ca urnă funerară.

Din totalul de 291 de morminte de incinerație descoperite la Bărboasa, ponderea o dețin cele cu oasele calcinate depuse în urne lucrate la roată în număr de 162 din care 121 în tehnică de factură superioară de culoare cenușie și 41 în urne lucrate la roată de culoare roșie-cărămizie. Urmează apoi mormintele cu oasele depuse în gropi în număr de 98 și morminte cu oasele calcinate depuse în urne lucrate cu mîna în număr de 30 și într-un singur caz, un mormînt (M. 1) cu oasele calcinate depuse într-o amforă romană.

Oasele calcinate împreună cu podoabele sau cu alte obiecte pe care le deținea defunctul erau puse în urnă sau în groapă.

Inventarul mormintelor din necropola de la Bărboasa se compune în general din cîte o urnă, în 22 de cazuri acoperite cu cîte o strachină. La patru morminte s-au folosit și fructierele (M. 42, M. 130, M. 154 și M 194) și de multe ori și funduri de la alte vase sau fragmente ceramice lucrate cu mîna sau la roată. Au fost situații cînd s-au descoperit urne fără oase calcinate în interior (M. 20, M. 21, M. 213, M. 214, M. 242, M. 247) sau cu oase puține.

Pe lîngă urnă ca obiecte de inventar la 43 de morminte s-au întîlnit diferite podoabe ca cercei din bronz sau argint, fibule de bronz sau fier, perle de sticlă sau calcedoniu, pandantivi-căldărușă din fier. Atrage atenția o fibulă din argint cu resortul bilateral dublu, descoperită în M. 168. La un singur mormînt M. 194 s-au descoperit pandantivi-coșuleț din argint lucrați în tehnica filigranului în stare fragmentară.

Au mai fost descoperite pe lîngă obiecte de podoabă și cîteva cuțite, chei, (M. 105 și M. 132) ace, precum și alte obiecte din fier, sticlă sau bronz (M. 44, M. 48, M. 114, M. 190, M. 206, M. 281).

Din necropola de la Bărboasa nu lipsesc nici oglinzile de tip sarmato-carpic. Un fragment s-a descoperit la suprafața solului în 1965, iar o oglindă aproape întreagă în M. 227 împreună cu alte obiecte de podoabă ca : cercei, perle de sticlă și calcedoniu, pandantivi-căldărușă din fier etc.

În ceea ce privește inventarul unui mormînt menționăm că în cele mai multe cazuri îl constituie urna funerară cu capac de factură superioară, lucrată la roată, de culoare cenușie sau cărămizie. Urnele din această categorie prezintă o gamă variată de forme, ele găsindu-și analogii în toate necropolele de tip carpic din Moldova. Astfel întîlnim :

— Urna fără toartă, cu corpul sferoidal, cu gîtul larg și scund, cu buza lată și răsfrîntă orizontal în M. 5, M 6, M. 80, M. 110, M. 131, M. 138 și M. 177 ;

— Urnă fără toartă cu corpul sferoidal alungit, cu gîtul înalt și strîmt, cu buza lată, răsfrîntă orizontal, decorată în cele mai multe cazuri cu una sau două linii în relief la M. 41, M. 70, M. 139 și M. 195 ;

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

— Urnă fără toartă cu gîtul mai scund şi mai larg şi corpul bitronconic la M. 7, M. 21, M. 47, M. 212 ;

— Urnă de tip amforă cu două torţi şi gîtul scund, buza îngroşată, cu fundul terminat printr-un inel la M. 158 şi M. 179.

— Urnă bitronconică asemănătoare unor castroane largi, cu gura largă şi dreaptă cu două sau trei torţi : M. 18, M. 46, M. 92 ;

— Urnă de factură sarmatică cu torţi zoomorfe, dispuse simetric pe umărul vasului (M. 38, M. 181 şi M. 217).

La Bârboasa se mai întîlneşte şi tipul de cană cu o toartă, de mărime mijlocie, de tradiţie geto-dacă, de culoare cenuşie sau cărămizie la M. 82 şi M. 159, precum şi tipul de cană de influenţă romană la M. 196, înaltă, avînd o toartă şi marginea buzei distinctă.

Restul inventarului constă din fibula de tip provincial roman din bronz şi fier cu portagrafa în formă de teacă, cu arcul semicircular, resortul bilateral şi coarda trasă pe sub arc (M. 11, M. 41, M. 80 şi M.227) ; fibula de tip carpic, din bronz cu arcul uşor curbat şi resortul bilateral, avînd portagrafa scundă şi piciorul terminat printr-un buton (M. 222) ;

— Fibula din bronz cu genunchi şi piciorul terminat printr-un buton (M. 203 şi M. 254) ;

— Fibula din bronz cu portagrafa înaltă şi resort bilateral dublu (M. 5) ;

— Fibula din argint cu resort bilateral dublu în stare fragmentară (M. 168).

Perle de sticlă de formă sferoidală, cilindrică, plate, prismatice, multe din ele sfărîmate şi topite de foc. Cele păstrate au o culoare albă — transparentă, alb-mată, roşii, iar altele irizate, violacee, azurii (M. 63, M. 132, M. 137, M. 165, M. 222, M. 227 şi M. 281).

Perle de calcedoniu de formă sferică, (mari sau mici) cilindrice sau ovale (M. 165, M. 227 şi M. 281).

Perle în formă de butoiaş, lucrate în tehnica filigranului, într-un singur mormînt (M. 194).

Cercei din bronz şi argint (M. 90, M. 132, M. 227). Pandantivi-căldăruşă din fier la M. 227 şi M. 281.

Toate aceste descoperiri prezente în necropola de la Bârboasa-Gălăneşti, o înscriu în rîndul necropolelor de tip carpic din Moldova, descoperite la Vîrteşcoiu [2], Poieneşti [3], Pădureni [4], Gabăra-Moldoveni [5], Dumi-

2. Grigore Anitescu, *Noi achiziţiuni ale Muzeului de antichităţi din Iaşi*, în A. Arh., II, 3, 1929 şi *Antichităţile de la staţiunea Vîrtişcoiu* în A. Arh. 1930, 5-6, p. 41—51.

3. Radu Vulpe, *Scpăturile de la Poieneşti*, Materiale, I, p. 226—246 şi p. 310—474.

4. Sebastian Morintz şi Gh. Bichir, *Săpăturile de la Pădureni*, Materiale, VI, p. 487—493.

5. Iulian Antonescu, *Săpăturile de la Gabăra-Moldoveni*, în Materiale, VI, p. 476 şi în Materiale, VII, p. 454.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

treştii-Gălăţii [6], Văleni [7], Săbăoani [8], Sohodor, Săucești, Cioara-Oncești [9] și Butnărești [10], materiale care aduc o contribuție deosebită la cunoașterea lumii carpo-dacice în Moldova.

Cît privește atribuirea etnică a necropolei de la Bărboasa, ea aparține cu certitudine populației locale daco-carpice și poate fi datată în secolul al III-lea e. n.

Concluzionînd cele relatate mai sus rezultă că, necropola de la Bărboasa este în totalitate de incinerație și aparține grupei de tip carpic.

Ritualul din cimitirul carpic de la Bărboasa s-a manifestat sub două aspecte: în urnă și în groapă, situație constatată și în necropolele de la Cioara-Oncești, Sohodor, Răcătău, Bacău și Săucești, județul Bacău, necropole cercetate de noi și care aparțin aceleiași populații carpice.

Ceramica prezentă la Bărboasa—Gălănești lucrată cu mîna sau la roată, își are originea în La Tène-ul geto-dacic și apare într-o gamă variată de forme, dar alături de cea locală se întîlnește și cea de influență romană și sarmatică reprezentată prin căni, străchini, urne cu torți zoomorfe, care demonstrează asimilarea de către carpi a unor elemente sarmatice, drept urmare a unei convietuiri mai îndelungate [11].

Pînă în prezent astfel de urne cu torți zoomorfe, sînt cunoscute în necropolele de la Poienești (1 exemplar), Gabăra-Moldoveni (1 exemplar), Bărboasa (3 exemplare) și Gologofta-Ivănești (1 exemplar).

În ceea ce privește arderea secundară a vaselor-urnă pe care am întîlnit-o în această necropolă, precum și în cea de la Sohodor-Horgești, credem că nu este obligatoriu să căutăm analogii la popoarele nordice de neam germanic [12], ci mai degrabă să vedem în aceasta un element local, fiind vorba de folosirea unor vase din uzul lor gospodăresc drept urne de către populația carpică. Prezența celor șase cuptoare descoperite în incinta necropolei, cu dimensiunile de 0,50 x 0,80 m în formă de potcoavă, cu boltă prăbușită din vechime, le punem în legătură tot cu ritualul la populația autohtonă daco-carpică.

În ceea ce privește problema pandantivilor-căldăruşă prezenți nu numai la Bărboasa-Gălănești, ci și la Săucești-Bacău, facem precizarea

---

6. Ion Ioniță, *Necropola daco-carpică de la Dumitrești-Gălățli*, an AM VI, p. 123—135.

7. Ion Ioniță și Vasile Ursachi, *Noi date arheologice privind riturile funerare la carpo-daci*, SCIV, 2, 1968, p. 213-226.

8. Săpături V. Ursachi, Material inedit.

9. Săpături Viorel Căpitanu, Material inedit.

10. Gh. Bichir, *La civilisation des carpes (IIe—IIIe siècle de n.è.) à la lumière des fouilles archéologiques de Poiana Dulcești, de Butnărești et de Pădureni*, în Dacia, XI, N.S. 1967, p. 177-224.

11. Gh. Bichir, *Unele observații cu privire la necropolele de tip Poienești din Moldova și relațiile acestor necropole cu lumea sarmată*, în SCIV, 2, XII, 1961, p. 253—271; Idem, *Noi contribuții la cunoașterea culturii materiale a carpilor*, în SCIV, p. 1965, p. 675—684.

12. Gh. Diaconu, *Despre taifali în lumina cercetărilor arheologice* (aspectul Tîrgușor—Olteni), în SCIV, 4, 1965, p. 4, XV, 1964, p. 467—483; *Probleme ale culturii Sîntana—Cerneahov pe teritoriul R.P.R. în lumina cercetărilor din necropola de la Tîrgușor*, în SCIV, 2, XII, 1961, p. 273—289.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

că ei apar destul de timpuriu în aşezările geto-dacice din La Tène-ul tîrziu, confirmate de săpăturile recente de la Răcătău şi Brad. Se cunosc pînă în prezent mai multe tipuri de pandantivi-căldăruşă şi apar atît în necropole cît şi în aşezări.

În necropola carpică de la Bărboasa s-au descoperit şi diferite ustensile casnice (cuţite, chei de factură romană, ace de cusut, precum şi obiecte de toaletă care sînt reprezentate prin două oglinzi — una cu tagma, de tipul celor descoperite în complexele carpice de la Vîrteşcoiu, Pădureni, Butnăreşti, Poieneşti şi Dumitreştii-Gălăţii din Moldova şi pot fi atribuite tipului sarmato-carpic [13].

Un alt element după părerea noastră esenţial, care vine în sprijinul atribuirii necropolei populaţiei carpice, îl reprezintă şi existenţa aşezării carpice în apropierea necropolei, peste pîrîul Topliţa, în care am descoperit locuinţe de suprafaţă şi materiale aparţinînd sec. al III-lea, aceasta demonstrînd continuitatea populaţiei locale, în speţă daco-carpică, populaţie care a creat „una din cele mai frumoase culturi materiale", cultură care în esenţa ei şi prin caracteristicile pe care le prezintă, poate fi considerată ca o formă evoluată a *La Tène*-ului geto-dacic, căreia i s-a adăugat influenţele sarmatice şi romane [14].

În prezent dispunem de suficiente date privind descoperirile carpice din Moldova, în majoritate ele sînt plasate în zona centrală şi subcarpatică a Moldovei, iar în judeţul Bacău se cunosc un număr de douăsprezece necropole carpice : Bărboasa şi Onceşti (2), Bacău (1), Săucesti (1), Şohodor (1), Ştefan cel Mare, (1), Măgura (1), Racova (1), Răcătău (1), Pîncesti (1), Baraţi-Mărgineni (1) şi Călineşti-Negri (1).

În ceea ce priveşte datarea necropolei de la Bărboasa-Gălăneşti, ea fiind contemporană cu necropolele de tip *carpic* din Moldova, de la Poieneşti-Vaslui, Gabăra-Moldoveni, Văleni-Boteşti şi Dumitreştii-Gălăţii, se plasează cronologic în secolul al III-lea e. n. şi aparţine populaţiei locale carpice.

Prezentăm în continuare necropola de la Bărboasa-Gălăneşti (fig. 1), fără a mai preciza la fiecare mormînt că este de incineraţie, acest lucru reieşind chiar din titlul lucrării.

M. 1 Depus în urnă-amforă (fig. 9/1) de tip roman, de mărime mijlocie, cu pereţii subţiri, cu partea superioară spartă din vechime, lucrată la roată, de culoare cărămizie. Urna zăcea la 0,30 m de la suprafaţa solului. În interiorul urnei împreună cu oasele calcinate s-au descoperit cîteva obiecte între care o fibulă fragmentară, un cercel şi o mărgică.

M. 2. Depus în groapă de formă circulară la 0,30 m de la suprafaţa solului împreună cu fragmente ceramice de culoare cărămizie, lucrate cu mîna şi puternic corodate. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 3. Depus în urnă lucrată la roată, de culoare cenuşie, la 0,15 m adîncime de la suprafaţa solului. Acizii solului, au distrus complet pereţii urnei. Groapa avea formă circulară şi nu depăşea în diametru 0,30 m.

13. Gh. Bichir, *Cultura carpică*, 1973, p. 389—391, pl. CLXXIII, CLXXIV şi CLXXV/1—2.
14. Gh. Bichir, *Cultura carpică*. Rezumatul tezei de doctorat, p. 43.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. 4. A fost depus direct pe fundul gropii, la circa 0,20 m de la suprafața solului. Printre oasele calcinate s-au descoperit mărgele de sticlă deformate de foc.

M. 5. Depus în urnă de culoare cărămizie lucrată la roată, scundă, și cu prag pe umăr, (fig. 2/2) la adîncimea de 0,30 m de la suprafața solului. Dimensiuni : 0,195 m, d. u. 0,890 m d. g. 0,133 m, d. f. 0,75 m. Urna a fost acoperită cu o strachină (fig. 10/7) i. 0,75, d. g. 0,190 m, pusă cu gura în jos, din aceeași pastă, de culoare cenușie. Inventar : o cataramă din bronz (fig. 11/8) de formă ovală cu o placă prevăzută cu trei nituri pentru fixat cureaua și o fibulă din bronz (fig. 11/1) cu acul din fier. Are resortul dublu cu semidisc și port-agrafă înaltă.

M. 6. A fost depus în urnă de culoare cenușie la 0,30 m de la suprafața solului. Urna are corpul sferoidal, gîtul larg și scund, buza îngustă și ușor îngroșată și răsfrîntă orizontal (fig. 2/1). Dimensiuni : î. 0,296 m d.g. 0,155 m d.f. 0,134 m. Printre oasele calcinate s-a întîlnit un miner de os în stare fragmentară cu nituri de aramă de la un cuțitaș de fier.

M. 7. Depus în urnă (fig. 3/1) lucrată la roată de culoare cărămizie, acoperită cu un capac la 0,60 m de la suprafața solului. Urna are buza dreaptă și ușor răsfrîntă cu o linie sub ea. Are î. 0,370 m, d. g. 0,184 m d.f. 0,125. Drept capac s-a folosit o strachină (fig. 10/1) cu buza ușor răsfrîntă cu î. 0,75 m și d.g. de 0,190 m.

M. 8. Deranjat de lucrările agricole. A fost depus în groapă, din care s-au adunat cîteva oase calcinate.

M. 9. Depus în groapă la circa 0,30 m de la suprafața solului. Printre oasele calcinate s-au descoperit două ace în stare fragmentară, de la fibule din bronz, puternic oxidate și distruse de foc.

M. 10. Depus în urnă-amforă de tip Poienești, de culoare cenușie lucrată la roată, puternic corodată. Deși au fost adunate toate fragmentele de la urnă, n-a putut fi recuperată, pasta fiind puternic corodată. Urna zăcea la 0,40 m de la suprafața solului.

M. 11. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată. Partea superioară a urnei a fost distrusă de fierul plugului, păstrîndu-se doar fundul vasului de mărime mijlocie.

M. 12. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată, de formă bitronconică cu gîtul scund și larg pe care se întîlnește o dungă în relief la adîncimea de 0,40 m de la suprafața solului.

M. 13. Depus în urnă-amforă, de culoare cenușie cu două torți. Urna este lucrată la roată și prezintă mai multe linii în relief pe gît. Gura vasului zăcea la 0,15 m de la suprafața solului, iar fundul vasului la 0,40 m adîncime.

M. 14. Depus în urnă de culoare cenușie bitronconică, lucrată la roată. Partea superioară a vasului a fost deranjată de lucrările agricole. S-a păstrat din urnă doar fundul cu cenușa și oasele calcinate.

M. 15. Depus direct în groapă, iar oasele calcinate au fost răvășite de fierul plugului.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. 16. Depus în urnă, de culoare neagră-cenuşie, lucrată la roată, la care se observă urme de ardere secundară. Printre oasele calcinate s-au găsit şi cîteva fragmente de ceramică lucrate cu mîna.

M. 17. Depus în groapă. Oasele zăceau pe fundul gropii, împreună cu trei fragmente de ceramică de culoare cărămizie, din pastă lucrată cu mîna, puternic corodate.

M. 18. Depus în urnă (fig. 7/1), de formă tronconică, de culoare cenuşie, lucrată la roată la 0,30 m de la suprafaţa solului. Urna are două torţi care pornesc din umărul vasului. Are buza verticală dreaptă şi puţin îngroşată. În interiorul urnei a fost descoperit un fund de la alt vas, cu urme de ardere secundară, tot de culoare cenuşie folosit drept capac. Urna are î. 0,165 m, d.g. 0,168 m, d.f. 0,106 m.

M. 19. Depus în groapă, deranjat de lucrările agricole. Lipsesc obiecte de inventar.

M. 20. Depus în urnă de culoare cenuşie la 0,40 m de la suprafaţa solului. Lipsesc oasele calcinate şi obiectele de inventar.

M. 21. Depus în urnă (fig. 4/1), de culoare cenuşie, lucrată la roată şi acoperită cu capac-strachină (fig. 10/2). Are forma bitronconică, gîtul alungit şi larg şi prezintă o linie în relief cub buză. Din această urnă lipsesc oasele calcinate şi obiectele de inventar. Urna are î. 0,340 m, d.g. 0,205 m, d.f. 0,065 m, iar capacul î. 0,080 m, d.g. 0,150 m. Tot în acest mormînt au mai fost găsite cîteva fragmente de la alte vase de culoare cenuşie şi cărămizie.

M. 22. Depus în urnă, de culoare cărămizie împreună cu mai multe fragmente ceramice de culoare cenuşie, probabil de la un capac. Urna n-a putut fi recuperată fiind puternic distrusă de agenţii corosivi.

M. 23. Depus în urnă scundă, bitronconică cu fundul inelar de culoare cenuşie lucrată la roată, la numai 0,30 m de la suprafaţa solului. Partea superioară a urnei a fost distrusă de lucrările agricole.

M. 24. Depus în urnă de culoare cărămizie, lucrată cu mîna. Partea superioară a vasului a fost deranjată de lucrările agricole, iar din restul urnei nu s-au mai putut recupera decît fragmentele corodate. Oasemintele calcinate zăceau pe fundul urnei.

M. 25. Depus în urnă de culoare cenuşie cu partea superioară deranjată.

M. 26. Depus în groapă şi deranjat de lucrările agricole. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 27. Depus în urnă de culoare cenuşie de tip Poieneşti cu două torţi, lucrată la roată, dar deranjată de plug. S-au păstrat doar cîteva oase calcinate pe fundul vasului.

M. 28. Depus în urnă de culoare cenuşie la 0,15 m adîncime. Distrusă în mare parte de lucrările agricole şi agenţii corozivi.

M. 29. Depus în urnă de culoare cenuşie, lucrată la roată. Fundul vasului zăcea la 0,50 m de la suprafaţa solului, într-o groapă de formă circulară. În apropierea urnei s-a descoperit podina unui cuptoraş precum şi o strachină (fig. 9/5), cu gura largă, lucrată la roată de culoare cenuşie

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

cu î. 0,060 m, d.g. 0,200 m și un fragment de toartă, torsionată de la o cățuie.

M. 30. Depus în groapă. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 31. Depus în urnă de culoare cărămizie lucrată cu mîna, dar atacată puternic de acizii solului. S-a păstrat și capacul în stare fragmentară.

M. 32. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată. Pe fundul urnei s-au descoperit oase calcinate dar puternic arse și trnasformate în cenușă.

M. 33. Depus în groapă la 0,30 m adîncime cu cîteva fragmente de la vase lucrate la roată de culoare cenușie. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 34. Depus în urnă de culoare cărămizie la 0,40 m adîncime. Urna a fost lucrată cu mîna, iar partea superioară a fost distrusă de lucrările agricole. Urna are forma de borcan cu brîu simplu în relief și fundul plat. Oasele calcinate de pe fundul vasului erau puternic arse și transformate în cenușă.

M. 35. Depus în groapă la cca. 0,20 m de la suprafața solului, deranjat în parte de lucrările agricole.

M. 36. Depus în groapă de formă circulară la 0,40 m de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 37. Depus în groapă, de formă circulară la 0,40 m de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 38. Depus în urnă (fig. 6/2), de culoare cărămizie, lucrată la roată, deranjată de lucrările agricole. De la suprafața solului s-au adunat foarte multe cioburi între care și un fragment decorat cu un picior de ursuleț. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 39. Depus în urnă de culoare cenușie, prost conservată la 0,40 m de la suprafața solului.

M. 40. Depus în groapă de formă circulară, la 0,40 m de la suprafața solului. Printre oasele calcinate s-a descoperit o mărgică din calcedoniu de culoare albă.

M. 41. Depus în urnă, (fig. 3/3) de culoare cenușie, lucrată la roată. Corpul sferoidal al urnei este mult alungit cu gîtul înalt și strîmt, buza lată și ușor răsfrîntă orizontal, cu o dungă pe gît în relief. Urna a fost acoperită cu un capac (fig. 10/4), de aceeași culoare, sub formă de clopot, cu un prag de oprire. Dimensiuni : î. 0,045 m, d.u. 0,070 m, d.g. 0,160 m. Ca inventar s-a descoperit o fibulă din fier, de tip provincial roman, cu piciorul lung, arcul semicircular și resort arbaletă. La suprafață, în crusta de rugină, se observă două proeminențe, în care au fost prinse două perle de sticlă, ca la cea descoperită în necropola de la Poienești [15]. Urna zăcea la 0,50 m de la suprafața solului.

M. 42. Depus în urnă de culoare cenușie bitronconică, lucrată la roată. Urna a fost antrenată de plug, iar oasele împrăștiate la suprafața solului.

Printre fragmentele ceramice de la urnă s-au descoperit și fragmente de la un capac și o fructieră.

15. R. Vulpe, *op. cit.*, p. 342, fig. 165/1.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. 43. Depus în urnă de culoare cărămizie, lucrată la roată împreună cu fragmente de la vase, lucrate cu mîna din pastă grosolană. Fundul urnei zăcea la 0,40 m de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 44. A fost depus în urnă de culoare cărămizie lucrată la roată. Pereții urnei au fost puternic atacați de acizii solului. Osemintele calcinate au fost deranjate în parte de fierul plugului. dar au mai putut fi găsite in situ o parte din oasele calcinate, nederanjate de plug la 0,40 m de la suprafața solului împreună cu un ac din fier cu urechiușă, lung de 0,094 m. Acul este destul de bine conservat, (fig. 17/5) și este identic cu cel descoperit în M. 254 de la Poienești-Vaslui [16].

M. 45. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată. O parte din oasele calcinate au fost deranjate de lucrările agricole. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 46. Deranjat de lucrările agricole. Oasele calcinate au fost acoperite cu un castron (fig. 10/6), de culoare cenușie, lucrat la roată, din care s-au putut recupera cîteva fragmente. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 47. Depus în urnă bitronconică (fig. 4/2), de culoare cenușie la 0,40 m de la suprafața solului. Urna are buza dreaptă ușor răsfrîntă. Dimensiuni : î. 0,305 m, d.g. 0,200 m, d.f. 0,112 m.

M. 48. Depus în urnă funerară de culoare cărămizie lucrată la roată, dar complet deteriorată de acizii solului. Ca inventar s-a descoperit un cuțitaș din fier (fig. 17/4), lung de 0,107 m cu peduncului subțire și plat, iar muchia dorsală este rectilinie și groasă. Urna zăcea la 0,40 m de la suprafața solului.

M. 49. Depus în urnă funerară de culoare cenușie lucrată la roată, la 0,40 m adîncime. Gura vasului a fost distrusă complet de lucrările agricole, în schimb se păstrează un fragment de toartă.

M. 50. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată, în stare fragmentară. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 51. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată și acoperită cu un capac (strachină) de culoare cărămizie în stare fragmentară. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 52. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată. Printre oasele calcinate s-au întîlnit și cîteva fragmente de ceramică lucrată cu mîna, puternic corodate din cauza umezelii. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 53. Depus în groapă de formă circulară la 0,30 m de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 54. Depus în groapă la 0,30 m de la suprafața solului Lipsesc obiectele de inventar.

M. 55. Depus în groapă la 0,30 m adîncime de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 56. Depus în urnă de culoare cărămizie, lucrată cu mîna la 0,40 m de la suprafața solului. A fost distrusă în cea mai mare parte de lucrările agricole și de acizii solului. Lipsesc obiectele de inventar.

16. Ibidem, p. 434.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. 57. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată, la 0,40 m de la suprafața solului, în stare fragmentară. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 58. Depus în groapă la 0,35 m de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 59. Depus în urnă funerară de culoare neagră-cenușie cu urme de ardere secundară, deteriorată în parte de agenții corozivi. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 60. Depus în groapă de formă circulară la 0,20 m de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 61. Depus în groapă la 0,25 m de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 62. Depus în urnă de culoare cărămizie lucrată la roată. Ca inventar s-a întîlnit un pillum (fig. 17/2) din fier, lung de 0,087 m cu vîrful puternic ascuțit.

M. 63. Depus în groapă la 0,30 m de la suprafața solului. Oasele au fost împrăștiate de fierul plugului. Ca obiecte de inventar s-au descoperit scoabe din fier, (fig. 18/11—22), cu dimensiunile cuprinse între 10—55 mm. Între ele s-a descoperit și o mărgică din sticlă (fig. 16/4).

M. 64. Depus în urnă funerară de culoare cărămizie lucrată cu mîna, din care nu s-au putut salva nici măcar pereții vasului, fiind puternic atacați de agenții corosivi. Oasele calcinate zăceau pe fundul vasului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 65. Depus în urnă de culoare cenușie la 0,45 m adîncime de la suprafața solului. Urna este lucrată la roată dintr-o pastă foarte friabilă. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 66. Depus în groapă de formă circulară la 0,20 m de la suprafața solului, deranjat în parte de lucrările agricole.

M. 67. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată cu pastă corodată de agenții corosivi. Ca inventar s-a întîlnit o mărgică din sticlă puternic arsă și deformată de foc. Urna zăcea la 0,40 m de la suprafața solului.

M. 68. A fost depus probabil în groapă, dar a fost deranjat de lucrările agricole. S-au descoperit totuși cîteva oase calcinate in situ, care ajută la localizarea mormîntului. Lipsesc obiectele de inventar. Printre oasele calcinate s-au găsit și cîteva fragmente ceramice de culoare cărămizie lucrate cu mîna și la roată, de culoare cenușie.

M. 69. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată la 0,40 m adîncime. Lucrările agricole au deranjat mormîntul împrăștiind o parte din oasele calcinate și fragmente din urnă. S-a păstrat in situ doar fundul vasului. Lipsesc obiecte de inventar.

M. 70. Depus în urnă (fig. 3/4) de culoare cărămizie acoperită cu capac (pateră) din aceeași pastă lucrată la roată. Urna este zveltă cu corpul alungit, gîtul strîmt și buza lată, răsfrîntă orizontal, cu prag sub buză și o linie orizontală în relief pe gîtul vasului. Dimensiuni : 0,415 m, d.u. 0,107 m, d.g. 0,166 m. Fundul inelar.

M. 71. Depus în urnă de culoare cărămizie lucrată la roată, cu fundul inelar, dar deranjată de lucrările agricole.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. 72. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată. Urna se păstrează în stare fragmentară. Printre oasele calcinate s-a descoperit un obiect din ceticlă (ac de păr) de 25—30 mm.

M. 73. Depus în groapă, dar deranjat de lucrările agricole. Au fost recuperate cîteva oase calcinate la adîncimea de 0,30 m. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 74. Depus în urnă de culoare cărămizie, lucrată la roată. Mormîntul a fost deranjat de lucrările agricole. Totuși, fragmentele de la urnă au fost recuperate în totalitate. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 75. Depus în urnă, de culoare neagră-cenușie, lucrată la roată și atacată puternic de acizii solului. S-au păstrat oasele calcinate pe fundul unui alt vas.

M. 76. Depus în groapă la 0,30 m de la suprafața solului, deranjat de lucrările agricole.

M. 77. Depus direct pe fundul gropii la 0,20 m de la suprafața solului. Deranjat parțial de lucrările agricole.

M. 78. Depus în groapă la 0,30 m de la suprafața solului. Printre oasele calcinate s-au descoperit și cîteva fragmente ceramice lucrate cu mîna și la roată.

M. 79. Depus în urnă de culoare cenușie la 0,40 m de la suprafața solului. Partea superioară a vasului a fost deranjată de lucrările agricole.

M. 80. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată și acoperită cu un capac (pateră) de culoare cărămizie. Vasul are forma sferoidală, gîtul larg și sound (fig. 2/3). Sub gura vasului se întîlnește o linie orizontală în relief și alta pe umărul vasului. Urna are î. de 0,275 m, diam. u. 0,220 m, d.f. 0,095 m. Urna are fundul inelar. Capacul (fig. 8/4) are î. de 0,065 m și d. g. 0,180 m. Printre oasele calcinate s-a descoperit o fibulă din bronz (fig. 11/2), prost conservată de tip provincial roman.

M. 81. Depus în groapă. Deranjat parțial de lucrările agricole. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 82. Depus în urnă (fig. 8/2) de culoare cenușie, la 0,40 m de la suprafața solului. Vasul-cană are o toartă tubulară, care pornește de sub buza vasului, este lucrat la roată, iar partea superioară distrusă din vechime. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 83. Depus în urnă funerară la 0,30 m de la suprafața solului. Din vas s-au păstrat doar cîteva fragmente de culoare cenușie lucrate la roată. Pe fundul urnei s-au găsit oase calcinate, dar fără obiecte de inventar.

M. 84. Depus în urnă de culoare cărămizie la 0,40 m de la suprafața solului. Vasul are forma de amforă de tip Poienești, cu urme evidente de torți. Gura vasului a fost distrusă în mare parte de lucrările agricole. Fundul este inelar, ca la toate vasele de tip Poienești. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 85. Depus în urnă de culoare cărămizie la 0,40 m de la suprafața solului. Partea superioară a vasului a fost deranjată de lucrările agricole. Ceea ce s-a mai păstrat n-a putut fi recuperat din cauza degradării pastei.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. 86. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată, la 0,40 m de la suprafața solului. Pasta este mult corodată. S-au recuperat cîteva fragmente ceramice și oase calcinate umane. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 87. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată, de mărime mijlocie la o adîncime de 0,20 m de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 88. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată, la 0,30 m de la suprafața solului. Ca inventar s-a descoperit un ac de la o fibulă. Partea superioară a vasului lipsește din vechime. Vasul are fundul inelar.

M. 89. Depus în groapă de formă circulară la 0,30 m de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 90. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată, în formă de amforă cu două torți, la 0,30 m de la suprafața solului. Ca obiecte de inventar s-au descoperit 2 cercei din care unul din bronz (fig. 12/13—14), iar celălalt din argint (fig. 12/16—17), deteriorați de foc.

M. 91. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată, la 0,35 m de la suprafața solului, cu partea superioară deranjată de lucrările agricole. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 92. Depus în urnă (fig. 7/2) de culoare cenușie, lucrată la roată, la 0,30 m de formă tronconică cu trei torți tubulare și gura largă. Fundul vasului zăcea la 0,50 m.

M. 93. Depus în urnă de culoare neagră-cenușie, lucrată la roată, dar atacată puternic de agenții corosivi ai solului. Urna zăcea la 0,30 m de la suprafața solului, iar fundul vasului la 0,65 m. Ca inventar s-a descoperit un obiect de fier deteriorat de foc.

M. 94. Depus în urnă de culoare cenușie, la 0,60 m de la suprafața solului. Ca inventar s-a descoperit un obiect (balama fig. 11/9), în stare fragmentară cu 3 nervuri rotunde din bronz. Au mai fost descoperite și cîteva sîrmulițe subțiri în stare fragmentară de la un cercel probabil, trecute puternic prin foc.

M. 95. Depus direct în groapă la 0,10 m de la suprafața solului. Mormîntul a fost deranjat cu ușurință de către lucrările agricole. Au fost recuperate cîteva oase calcinate. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 96. Depus în urnă lucrată cu mîna la 0,30 m de la suprafața solului. La demontare nu s-a mai putut salva nici un fragment din vasul descoperit. Pe fundul urnei s-au găsit oase calcinate, dar fără obiecte de inventar.

M. 97. Depus în groapă la 0,15 m de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 98. Depus în groapă la 0,15 m de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 99. Depus în urnă lucrată cu mîna din pastă grosolană de culoare cărămizie la 0,30 m de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 100. Depus în groapă la 0,15 m de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

17. Vezi O. Floca, *Contribuții la cunoașterea tezaurelor de argint dacice. Tezaurul de la Sarcauba și Șeica Mică*, 1956, p. 26—36.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. 101. Depus în groapă la 0,15 m de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 102. Depus în groapă la 0,15 m de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 103. Depus în groapă la 0,15 m de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 104. Depus în groapă la 0,15 m de la suprafața solului. Ca inventar s-au descoperit mai multe bucăți de sticlă de la un pahar puternic topit și cîteva fragmente de ceramică de la o amforă.

M. 105. Depus în urnă la 0,15 m de la suprafața solului, într-o căniță din pastă de culoare cenușie lucrată la roată cu o toartă. Gura vasului a fost deranjată de lucrările agricole. Are fundul inelar, iar ca obiecte de inventar s-au descoperit următoarele : o cheie de fier de tip roman de 0,044 mm, (fig. 17/8), mărgele, un cercel, precum și nu pandantiv-căldăruș din fier, în stare fragmentară.

M. 106. Depus în urnă de culoare cărămizie, lucrată cu mîna, la 0,15 m de la suprafața solului. Vasul-urnă se păstrează în stare fragmentară. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 107. Depus direct în groapă la 0,10 m de la suprafața solului. Au fost recuperate cîteva oase calcinate.

M. 108. Depus direct în groapă la 0,10 m de la suprafața solului. S-au recuperat cîteva fragmente ceramice de la un vas de culoare cenușie împreună cu vase calcinate umane.

M. 109. Depus în urnă de culoare neagră-cenușie, lucrată la roată, la care se observă urme de ardere secundară. Pasta vasului este puternic corodată din cauza agenților corosivi. Lipsesc obiecteie de inventar.

M. 110. Depus în urnă lucrată la roată, de culoare neagră-cenușie, (fig. 2/4) la 0,25 m de la suprafața solului. La exteriorul vasului se observă urme de la arderea secundară. Vasul n-a fost afectat de lucrările agricole. Are corpul sferoidal, gîtul scund și buza ușor răsfrîntă orizontal. Dimensiuni : î. 0,275 m, d.g. 0,130 m, d.f. 0,080 m.

M. 111. Depus în urnă de culoare cărămizie lucrată cu mîna. Lucrările agricole au deranjat urna. Pe fundul urnei au fost găsite oase calcinate umane. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 112. A fost depus în urnă de culoare cărămizie, lucrată cu mîna. Urna a fost atacată complet de agenții corosivi. În contact cu aerul, pasta vasului s-a descompus. N-au fost descoperite alte obiecte de inventar.

M. 113. A fost depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată. Mormîntul a fost atacat de lucrările agricole cu toate că a fost îngropat la 0,30 m de la suprafața solului. În pămîntul răscolit am putut recupera cîteva fragmente de la vasul-urnă, oase și cărbuni provenite din timpul incinerării.

M. 114. Descoperit în imediata apropiere a M. 115. Oasele calcinate au fost puse într-o urnă de culoare cărămizie lucrată la roată de la care s-au recuperat doar cîteva fragmente de la urnă, fiind distrusă de lucrărlie agricole. Alături de ceramica cărămizie, s-au descoperit și două frag-

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

mente de la o amforă romană. Ca obiect de inventar s-a descoperit o sulă din fier de 58 mm (fig. 17/7), confecționată dintr-o bară subțire de metal, ascuțită la un capăt, iar la celălalt puțin lățită pentru înmânușare.

M. 115. Depus direct în groapă la 0,10 m de la suprafața solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 116. A fost depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată, la 0,30 m de la suprafața solului. Urna se păstrează în stare fragmentară. Pe fundul ei s-au descoperit oase calcinate și cîteva fragmente de la un alt vas care a folosit, probabil, drept capac. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 117. A fost depus în urnă de culoare cărămizie, lucrat la roată, la 0,15 m de la suprafața solului. Urna a fost confecționată din pastă fină, fiind ușor atacată de agenții solului. N-a mai putut fi restaurată. Împreună cu oasele calcinate au fost descoperite și cîteva fragmente ceramice lucrate cu mîna, probabil de la un vas care a fost folosit drept capac. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 118. Descoperit la numai 0,10 m de la suprafața solului și depus probabil în groapă, iar oasele împrăștiate la suprafața solul ' Lipsesc obiectele de inventar.

M. 119. Descoperit la numai 0,10 m de la suprafața solului. A fost ușor deranjat de lucrările agricole. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 120. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată. Partea superioară a vasului a fost deranjată de lucrările agricole, urna fiind descoperită la numai 0,15 m de la suprafața solului. Ca inventar o perlă din calcedoniu (fig. 15/7) și o mărgică din sticlă (fig. 16/13).

M. 121. Depus în urnă lucrată la roată, din pastă cenușie, în formă de amforă cu gîtul înalt cu două torți. Dimensiuni : î. de 0,360 m, d.g. de 0,90 m, d.f. de 0,110 m. Împreună cu oasele calcinate au mai fost descoperite și cîteva fragmente ceramice lucrate cu mîna de culoare cărămizie.

M. 122. Depus în urnă lucrată la roată, de culoare cenușie la 0,15 metri de la suprafața solului. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole. Urna este de tipul amforelor cu două torți și fundul inelar. Între oasele calcinate s-a găsit și partea inferioară de la un alt vas de culoare cărămizie care a fost folosit, probabil, drept capac. Ca obiecte de inventar s-au descoperit fragmente din foițe de bronz provenite de la diferite obiecte de podoabe care au însoțit defunctul.

M. 123. Depus în urnă de culoare cenușie la 0,30 m de la suprafața solului. Urna a fost lucrată la roată. S-au recuperat cîteva fragmente corodate din urnă și oase calcinate. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 124. Depus în urnă lucrată la roată de culoare cenușie la 0,15 m de la suprafața solului. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 125. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole, gura vasului retezată de plug. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 126. Depus în urnă de culoare cărămizie lucrată cu mîna. Urna fiind puternic atacată de agenții chimici, la demontare n-a putut fi re-

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

cuperat nici un fragment din vas. Mormîntul zăcea la 0,15 m de la suprafaţa solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 127. Depus în urnă de culoare cărămizie din pastă grosolană lucrată cu mîna. N-a putut fi recuperat nici un fragment din vas. Mormîntul zăcea la 0,20 m de la suprafaţa solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 128. Depus în urnă de culoare cărămizie, lucrată la roată, în stare fragmentară. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 129. Depus în groapă, de formă circulară. În pămîntul de umplutură s-a descoperit o mare cantitate de cărbuni. Pe fundul gropii s-au găsit foarte multe oase calcinate şi cîteva fragmente din ceramică de culoare cărămizie şi cenuşie lucrate cu mîna şi la roată.

M. 130. Depus în urnă de culoare cărămizie, acoperită cu o fructieră cu piciorul spart din vechime (fig. 8/3) lucrată la roată cu buza dreaptă şi puţin răsfrîntă, la adîncimea de 0,15 m de la suprafaţa solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 131. Depus în urnă (fig. 5/4) de culoare cenuşie lucrată la roată de formă bitronconică, corpul sferoidal cu gîtul larg şi scund, buza răsfrîntă orizontal şi cu o linie în relief sub buza vasului. Urna a fost acoperită cu un castron (fig. 7/3) cu dimensiunile de 0,150 m, d. g. 0,255 m. Urna zăcea la 0,30 m de la suprafaţa solului şi are î. de 0,360 m, d. g. 0,250 m, d. f. 0,130 m.

M. 132. Depus în groapă de formă circulară la 0,60 m de la suprafaţa solului. Groapa conţine alături de oase calcinate o mare cantitate de cenuşă şi cărbune. Pămîntul din umplutura gropii are o culoare neagră din cauza mulţimii cărbunilor. Ca inventar s-au descoperit 10 mărgele de sticlă roşie (fig. 14/21, 22, 30 şi de fig. 16/4), calcedoniu cu dimensiunile cuprinse între 10-18 mm, cercei din argint de 25-28 mm, (fig. 12/1—2 ; 5—6 ; 8—9), un zăvor din bronz (fig. 17/6) de 54 mm, un lăcaş din tablă de bronz, pentru introducerea cheii (fig. 18/1—2) bucăţi mici de fier, puternic oxidate.

M. 133. Depus în urnă de culoare cenuşie, lucrată la roată în stare fragmentară la 0,30 m de la suprafaţa solului. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 134. Depus în urnă de culoare cenuşie, lucrată la roată şi păstrată în stare fragmentară. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole. S-au recuperat şi cîteva fragmente de vase de culoare cenuşie şi cărămizie lucrate cu mîna şi la roată, împreună cu oase calcinate.

M. 135. Depus în urnă lucrată la roată, de culoare neagră-cenuşie. Oasele calcinate care au fost recuperate, conţineau cîteva fragmente de la un alt vas, folosit probabil drept capac. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 136. Mormînt de incineraţie, depus în urnă lucrată cu mîna, de culoare cărămizie la 0,10 m de la suprafaţa solului. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 137. A fost depus în urnă lucrată cu mîna, de culoare cărămizie, dar afectat de lucrările agricole. S-au recuperat cîteva fragmente de la

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

gura vasului, oase calcinate și o mărgică din sticlă (fig. 15/14) deteriorată de foc. Mormîntul zăcea la 0,10 m de la suprafața solului.

M. 138. Depus în urnă de culoare cărămizie lucrată la roată (fig. 2/5), la 0,15 m de la suprafața solului. Urna are formă zveltă și gura larg deschisă, iar buza este dreaptă și puțin răsfrîntă în afară. Dimensiuni : î. 0,336 m, d. g. 0, 245 m, d. f. 0,100 m. Urna a fost acoperită cu un capac (fig. 9/3) din aceeași pastă și aceeași culoare cu dimensiuni : î. 0,070 m și d. g. 0,200 m.

M. 139. Depus în urnă (fig. 3/2) de culoare cenușie, lucrată la roată cu corpul sferoidal alungit cu gîtul înalt și strîmt și buza lată și răsfrîntă. La exterior se întîlnește pe gîtul vasului o linie orizontală în relief. Urna a fost acoperită cu un capac-pateră, (fig. 10/8), de culoare cărămizie cu î. de 0,50 m, d. g. de 0,75 m. Urna are următoarele dimensiuni : î. 0,370 m ; d. g. 0,174 m, iar d. f. 0,100 m.

M. 140. Depus în urnă lucrată la roată, de culoare cenușie, deranjată de lucrările agricole. Printre oasele calcinate s-au descoperit și cîteva fragmente lucrate cu mîna. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole.

M. 141. Depus în urnă lucrată la roată, dar au fost descoperite și fragmente ceramice lucrate cu mîna. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole.

M. 142. Afectat de lucrările agricole. Probabil în groapă, dar s-au găsit și cîteva fragmente ceramice lucrate la roată și cu mîna.

M. 143. Depus în urnă lucrată la roată, de culoare cenușie, dar afectată de lucrările agricole. De la suprafața solului au fost recuperate fragmente ceramice lucrate cu mîna și fragmente de amfore romane, precum și o toartă de la o cățuie de tip dacic.

M. 144. Depus în urnă de culoare cenușie, deranjat de lucrările agricole.

M. 145. A fost depus în urnă de culoare cărămizie, lucrată la roată, cu fundul inelar. Pasta puternic corodată. Se păstrează o parte din fundul vasului.

M. 146. Depus în urnă de culoare cărămiize, afectat de lucrările agricole.

M. 147. Depus în urnă scundă de culoare cenușie. Partea superioară a vasului a fost deranjată de lucrările agricole.

M. 148. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată, la 0,30 m de la suprafața solului. A fost afectată de lucrările agricole.

M. 149. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată, fundul inelar. Se păstrează în stare fragmentară.

M. 150. A fost afectat de lucrările agricole. Se păstrează doar partea inferioară a urnei care este lucrată la roată, de culoare cenușie.

M. 151. A fost deranjat de lucrările agricole. De la suprafața solului au fost recuperate fragmente ceramice de la mai multe vase.

M. 152. A fost afectat de lucrările agricole. Au fost recuperate fragmente lucrate la roată și cu mîna de la ceramică de culoare cenușie și cărămizie.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. 153. A fost afectat de lucrările agricole. De la suprafața solului au fost recuperate fragmente de ceramică lucrate la roată și cu mîna, care adăposteau, probabil, oasele defunctului.

M. 154. A fost afectat de lucrările agricole. Printre fragmentele ceramice de la suprafața solului s-a descoperit un picior de la o fructieră de culoare cărămizie.

M. 155. A fost afectat de lucrările agricole. Printre oase s-a descoperit gura unei urne, de culoare cenușie, lucrată la roată.

M. 156. Depus în urnă de culoare cenușie la 0,10 m de la suprafața solului. Pe pereții vasului se observă urme de ardere secundară și lăcașul de la cele două torți. Oasele calcinate n-au fost deranjate împreună cu fundul vasului.

M. 157. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată. Urna fost atacată puternic de acizii solului, și zăcea la 0,20 m de la suprafața solului.

M. 158. Depus în urnă (fig. 5/1), în formă de amforă de culoare cenușie lucrată la roată, cu gîtul scund și buza îngroșată și ușor răsfrîntă. Gura vasului se afla la 0,15 m de la suprafața solului, iar fundul vasului la 0,50 m. Cele două torți porneau de sub buza vasului. Printre oasele calcinate s-a întîlnit și un fragment ceramic provenit dintr-un vas lucrat cu mîna și folosit drept capac. Vasul avea î. 0,370m, d. g. de 0,125 metri, iar d. f. de 0,110 m.

M. 159. Depus în urnă-cană (fig. 8/1) de culoare cărămizie, lucrată la roată cu o toartă, la 0,40 m de la suprafața solului. În interiorul urnei au fost descoperite oase calcinate.

M. 160. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată, de formă bitronconică. Fundul vasului zăcea la 0,40 m de la suprafața solului.

M. 161. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată, la 0,40 metri de la suprafața solului. Urna a fost atacată puternic de acizii solului.

M. 162. Depus în urnă de culoare cărămizie, lucrată cu mîna, din pastă grosolană. Urna zăcea la 0,40 m de la suprafața solului și n-a putut fi recuperată din cauză că fusese puternic atacată de acizii solului.

M. 163. Depus direct în groapă de formă circulară la 0,30 m de la suprafața solului. În groapă pe lîngă oasele calcinate s-au descoperit și foarte mulți cărbuni și obiecte de podoabă din bronz, deteriorate de foc.

M. 164. Depus direct pe fundul gropii la 0,40 m de la suprafața solului. Groapa are forma rotundă. Și în această groapă alături de oasele calcinate umane s-au descoperit foarte mulți cărbuni și cenușă.

M. 165. Depus direct în groapă. La 0,15 m s-a descoperit pe lîngă oasele calcinate o mărgică mare de calcedoniu (fig. 15/11), în spirală de 23 x 21 mm, o mărgică de sticlă fațetată romboidal de culoare roșie de 11 mm (fig. 14/32), o fusoială tronconică (fig. 15/13) cu diametrul de 28 mm, și foarte multe fragmente de perle și obiecte din bronz, deteriorate de foc, între care una rotundă (fig. 15/9).

M. 166. Depus în urnă de culoare neagră-cenușie la 0,20 m adîncime de la suprafața solului. Urna are forma bitronconică, iar gura a fost

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

spartă din vechime. În interiorul urnei a fost descoperită o mare cantitate de oase calcinate.

M. 167. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată, la adîncimea de 0,20 m de la suprafața solului. Pereții urnei au fost puternic atacați de agenții chimici ai solului. Printre oasele calcinate s-au descoperit și cîteva fragmente ceramice lucrate cu mîna.

M. 168. Depus direct în groapă la 0,25 m de la suprafața solului. Printre oasele calcinate s-au descoperit foarte mulți cărbuni. Ca obiecte de inventar s-au descoperit : o fibulă din argint (fig. 11/7) cu resortul bilateral dublu și o mărgică din sticlă. Fibula se păstrează în stare fragmentară și are piciorul tras pe dedesubt.

M. 169. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată, păstrată în stare fragmentară, deoarece a fost deranjată de lucrările agricole. Fundul vasului este inelar.

M. 170. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată, la 0,40 m de la suprafața actuală a solului. Urna a fost afectată de lucrările agricole. Printre oasele calcinate s-au descoperit și fragmente ceramice de culoare cărămizie lucrate cu mîna, precum și cîteva fragmente de la o amforă romană.

M. 171. Depus în groapă și afectat de lucrările agricole.

M. 172. Depus direct în groapă la 0,15 m de la suprafața solului. Printre oasele calcinate împrăștiate de plug, s-a descoperit un obiect din fier în stare fragmentară, puternic oxidat și deteriorat de foc.

M. 173. Depus direct pe fundul gropii la 0,20 m adîncime. Printre oasele calcinate s-au descoperit : o verigă din bronz (fig. 12/11), cu diametrul de 34 mm, puternic patinată pînă la verde, o mărgică din sticlă, un fragment din fier oxidat și trei bucăți de sticlă (perle) topite.

M. 174. Depus direct în groapă. Oasele au fost împrăștiate de fierul plugului. Printre oasele calcinate s-a descoperit o brățară din fier (fig 12/19—20), în stare fragmentară de 73 mm și alte 7 fragmente de fier groase de 4—6 mm și puternic oxidate.

M. 175. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată, la 0,10 m de la suprafața solului, partea superioară a urnei fiind afectată de lucrările agricole.

M. 176. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată, la 0,15 m de la suprafața actuală a solului. Mormîntul a fost deranjat de lucrările agricole, păstrîndu-se doar partea inferioară a vasului.

M. 177. Depus lîngă urnă, de culoare cenușie, (fig. 2/6), într-o groapă de formă rotundă cu diametrul de 0,35 m. Urna are corpul sferoidal, gîtul larg și scund și buza lată, ușor răsfrîntă orizontal. Dimensiuni : î. 0,300 m, d. g. 0,230 m, d. f. 0,120 m. Urna a fost acoperită cu o strachină (fig. 9/4) cu următoarele dimensiuni : î. 0,085 și cu d. g. de 0,170 m.

M. 178. Depus în urnă de culoare cărămizie, lucrată la roată, acoperită cu un capac-pateră, cu gura în sus. Urna n-a fost deranjată de lucrările agricole, deoarece se afla la 0,50 m de la suprafața solului, cu toate acestea din cauza presiunii solului s-a deteriorat. Ca inventar s-a

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

descoperit printre oasele calcinate o mărgică din calcedoniu cu un diametru de 23 mm, de culoare albă-vineție.

M. 179. Depus în urnă (fig. 5/2), de culoare cenușie în formă de amforă lucrată la roată. Gura vasului zăcea la 0,15 m de la suprafața solului, iar fundul vasului la 0,60 m. Vasul-amforă prezintă două torți prinse vertical de gîtul vasului care este scund, iar buza îngroșată. Deasupra torților pe gîtul vasului se întîlnește o linie în relief. Urna are î. de 0,445 metri, d. g. 0,125 m, iar d. f. 0,117 m.

M. 180. A fost pus direct în groapă și deranjat ulterior de o locuință feudală. Au fost recuperate doar cîteva oase calcinate.

M. 181. Depus în urnă (fig. 6/1), de culoare cărămizie, lucrată la roată și acoperită cu un capac. Gura vasului a fost descoperită la 0,15 m de la suprafața solului, iar fundul vasului zăcea la 0,40 m de la suprafața solului. Urna prezintă două torți zoomorfe (ursulețî) dispuse simetric pe umărul vasului ca la Gabăra—Moldoveni [18] și Poienești—Vaslui [19]. Urna a fost acoperită cu un capac din aceeași pastă. În afară de unele fisuri datorate presiunii solului, urna s-a păstrat intactă. În interiorul urnei s-au descoperit oasele calcinate ale defunctului și cîteva fragmente de la obiecte din fier puternic oxidate. Urna are î. de 0,160 m, d. g. 0,270 m, d. f. de 0,115 m. Capacul în formă de clopot prezintă în interior un prag pentru îmbinare cu gura vasului. Minerul vasului inelar este ușor evazat și gol în interior. Capacul are i. 0,120 m, d. g. 0,230 m, d. f. 0,117 m.

M. 182. Depus probabil în groapă deoarece întreg conținutul mormîntului a fost împrăștiat la suprafața solului. Printre oasele calcinate s-a descoperit și un fund de la un vas de culoare cenușie lucrat la roată.

M. 183. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată. Urna a fost acoperită cu un capac, de culoare cărămizie, deteriorat de acizii solului. Fundul urnei zăcea la 0,50 m de la suprafața solului. În interiorul urnei s-au descoperit foarte puține oase calcinate.

M. 184. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată, la numai 0,20 m de la suprafața solului. Gura vasului a fost deranjată de lucrările agricole. În interiorul urnei s-a descoperit o mare cantitate de cărbuni și foarte puține oase calcinate.

M. 185. Depus direct în groapă. Oasele au fost deranjate de plug și au fost recuperate de la suprafața solului.

M. 186. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată în stare fragmentară, la 0,25 m de la suprafața solului. Partea superioară a vasului a fost deranjată de lucrările agricole.

M. 187. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată. Are corpul sferoidal și puțin alungit, iar gîtul strîmt. Partea superioară, gura, a fost distrusă de lucrările agricole. Diam. u. 0,160 m, d. f. 0,110 m.

---

18. R. Vulpe, *op. cit.* p. 373, fig. 240.
19. Iulian Antonescu, *Săpăturile arheologice de la Gabăra*, p. 453, fig. 4 în Materiale, VII, 1961, p. 453, fig. 4.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. 188. Depus în urnă lucrată cu mîna, de culoare cărămizie, la 0,15 m. Recuperată de la suprafața solului. Ca inventar s-a descoperit un ac din fier, cu puține oase calcinate.

M. 189. Deranjat de lucrările agricole. A fost depus probabil în groapă.

M. 190. Depus în groapă și deranjat de lucrările agricole. Ca inventar s-a descoperit un ac din fier, cu urechiușă și vîrful rupt (fig. 17/9).

M. 191. Depus în groapă. A fost ușor deranjat de lucrările agricole.

M. 192. Depus în urnă de culoare cărămizie, lucrată cu mîna, decorată la exterior cu un brîu simplu în relief. Groapa are forma rotundă. Urna a fost acoperită cu un capac (fig. 10/5) dintr-o pastă de culoare cenușie (strachină) lucrat la roată. Dimensiuni : î. de 0,080 m și diametrul g. de 0,190 m. În interiorul urnei s-au descoperit foarte mulți cărbuni și oase calcinate.

M. 193. Depus în urnă de culoare cenușie, de formă sferoidală, decorată cu o linie în relief pe git. Urna prezintă urme de ardere secundară. Gura vasului se afla la 0,10 m de la suprafața solului, aceasta a făcut ca mormîntul să fie deranjat ușor de lucrările agricole.

M. 194. Depus în urnă lucrată cu mîna, de culoare cărămizie și acoperită cu un capac (fructieră) (fig. 8/5) lucrat la roată, de culoare cenușie, cu diametrul de 0,220 m. Urna a fost atacată de agenții solului, ea zăcînd la 0,70 m adîncime într-o groapă de formă circulară. Pe fundul gropii și pe toată suprafața din jurul urnei s-au descoperit foarte mulți cărbuni și pămînt negru amestecat cu cărbuni. Deși s-a păstrat perfect forma urnei, la demontare n-am putut recupera nici un fragment din vas. Diametrul gropii este de 0,45 m. Ca inventar s-au descoperit fragmente de la mai multe coșulețe de argint, lucrate în tehnica filigranului, asemănătoare cu cele de la Poienești [21] și Gabăra—Moldoveni [22] și două fibule din bronz în stare fragmentară, deteriorate puternic de foc.

M. 195. Depus în urnă de culoare cenușie (fig. 14/4), lucrată la roată, de formă sferoidală alungită cu î. de 0,445 m, d. g. 0,170 m, d. f. 0,124 m cu gîtul înalt și strîmt și buza lată, răsfrîntă orizontal și decorată cu o dungă în relief pe git. Groapa în care a fost introdusă urna, are o formă rotundă și nu depășește cu mult lățimea urnei. În jurul urnei s-a descoperit o mare cantitate de cărbuni. Fundul urnei zăcea la 0,60 m de la suprafața solului. Diametrul gropii este de 0,40 m.

M. 196. Depus în urnă (fig. 5/3) de culoare roșie-cărămizie. Vasul cană de tip provincial-roman are o formă zveltă și este confecționat dintr-o pastă fină cu fundul inelar. Drept capac s-a folosit un fragment de la un vas din pastă de aceeași culoare. Cana are următoarele dimensiuni: î. 0,258 m, d. g. 0,110m, d. f. 0,80 m. Printre oasele calcinate s-au descoperit fragmente de foițe de tablă de bronz răsucite în spirală.

M. 197. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată și păstrată în stare fragmentară. La exterior prezintă urme de ardere secundară.

20. R. Vulpe, op. cit., p. 336, fig. 147.
21. Iulian Antonescu, op. cit., p. 454, fig. 6/5—10.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Urna zăcea la 0,30 m de la suprafața solului și nu a fost afectată de lucrările agricole. În interiorul urnei s-au descoperit cîteva oase calcinate.

M. 198. Depus în urnă de culoare neagră-cenușie, lucrată la roată, la 0,20 m de la suprafața solului. Urna se păstrează în stare fragmentară și a fost afectată de lucrările agricole. S-au păstrat tot i pe fundul ei cîteva oase calcinate și cenușă.

M. 199. Depus în urnă de culoare cărămizie, lucrată cu mîna. Urna a fost slab conservată din cauza aciditații solului. Gura urnei aflîndu-se la 0,10 m de la suprafața solului a putut fi ușor deranjată de plug. La demontare nu s-a putut recupera nici un fragment din urnă, ea fiind puternic atacată de agenții chimici. Ca inventar, s-a descoperit un ac din fier.

M. 200. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole. Printre oasele calcinate s-au descoperit cîteva bucăți de bronz de la diferite obiecte de podoabă, care au făcut parte din inventarul defunctului.

M. 201. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată. Urna se păstrează în stare fragmentară deoarece a fost deranjată de lucrările agricole. Fundul vasului este inelar.

M. 202. Depus în groapă la 0,15 m de la suprafața solului a putut fi ușor deranjat de lucrările agricole. Ca inventar s-a descoperit printre oasele calcinate o mărgică de sticlă mată, cu un diametru de 8 mm.

M. 203. Depus în urnă lucrată cu mîna. Pasta vasului a fost deteriorată de agenții solului. Ca inventar s-a descoperit o fibulă din bronz (fig. 11/6), cu genunchi, iar piciorul este terminat cu un buton conic și prevăzută cu un semidisc la resort. A fost trecută prin foc.

M. 204. A fost depus probabil în urnă lucrată la roată, de culoare cenușie. Mormîntul a fost deranjat de lucrările agricole. Cîteva fragmente de la urnă și oasele calcinate au fost adunate de la suprafața solului.

M. 205. Depus în urnă, lucrată din pastă fină, de culoare cenușie, la roată, de formă bitronconică cu fundul inelar. Urna a fost așezată în poziție verticală. Partea superioară a vasului a fost deranjată de lucrările agricole. Pe fundul urnei s-au descoperit oase calcinate.

M. 206. Depus în groapă la 0,30 m de la suprafața solului. Printre oasele calcinate s-au găsit fragmente de la mărgele de sticlă de culoare albastră-violacee și două cuțite (fig. 17/1, 3), în stare fragmentară.

M. 207. Depus direct în groapă de formă circulară cu un diametru de 0,50 m la suprafața solului. Oasele au fost depozitate pe fundul gropii. Adîncimea gropii și cîteva fragmente dintr-un vas de culoare cenușie, lucrată într-o tehnică superioară la roată, de la care se păstrează și gura, care este ușor răsfrîntă și dreaptă.

M. 208. Depus direct în groapă la 0,50 m de la suprafața solului. Groapa are formă circulară cu un diametru de 0,40 m. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 209. Depus direct în groapă la 0,30 m de la suprafața solului. Printre oasele calcinate s-au găsit și cîteva fragmente ceramice de culoare cenușie, lucrate la roată.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. 210. Depus în urnă din pastă fină de culoare cenuşie, lucrată la roată şi aşezată în poziţie verticală. Partea superioară a fost distrusă de lucrările agricole. În interiorul urnei alături de oase calcinate s-a găsit un capac de culoare cărămizie, lucrat la roată, în stare fragmentară.

M. 211. Depus direct în groapă. Lipsesc obiectele de inventar. Forma gropii este rotundă, iar oasele zăceau la 0,50 m adîncime.

M. 212. Depus în urnă (fig. 4/3), din pastă cărămizie, lucrată la roată, de formă bitronconică, cu două linii în relief. Buza vasului este dreaptă şi puţin evazată. Are înălţimea de 0,360 m, d. g. 0,175 m, d. f. 0,128 m. În interiorul urnei, împreună cu oase calcinate s-au descoperit cîteva fragmente de la un vas de culoare cărămizie, care a folosit, probabil, drept capac.

M. 213. Depus în urnă de culoare cenuşie, lucrat la roată, de formă bitronconică cu gîtul scund şi gura largă, cu două linii în relief. Urna a fost acoperită cu un capac-pateră, (fig. 10/3), din pastă fină de culoare cărămizie, lucrat la roată, cu înălţimea de 0,068 m şi fundul inelar de 0,072 m. Lipsesc oasele calcinate şi obiectele de inventar. În groapa în care s-a descoperit urna, s-a întîlnit şi un fragment de toartă de la o amforă romană.

M. 214. Depus în urnă de culoare cenuşie. Se păstrează în stare fragmentară împreună cu cîteva fragmente de la un vas de culoare cărămizie, lucrate la roată. Lipsesc oasele calcinate.

M. 215. Depus în urnă lucrată într-o tehnică superioară, din pastă fină de culoare cenuşie. Urna a fost afectată la partea superioară de lucrările agricole. Printre fragmentele urnei s-au găsit şi oase calcinate, precum şi fundul unui alt vas de culoare cenuşie, folosit drept capac.

M. 216. Depus în urnă de culoare cărămizie, lucrată cu mîna din pastă grosolană. Pe fundul urnei s-au descoperit cîteva oase calcinate, cărbuni şi fragmente ceramice de culoare cărămizie puternic corodate, lucrate cu mîna, care au folosit drept capac.

M. 217. Depus în urnă (fig. 6/3), de culoare roşie-cărămizie, lucrată la roată, de formă tronconică, cu gura largă şi uşor îngroşată, cu o linie de demarcaţie. Urna prezintă două torţi zoomorfe (ursuleţi) dispuse simetric pe umărul vasului. Ursuleţii, spre deosebire de cei de la urna descoperită în M. 181, sînt executaţi dintr-o pastă mai grosolană. Printre oasele calcinate s-au găsit în interiorul urnei cîteva fragmente de la un alt vas care a folosit drept capac. Urna are î. 0,170 m, d. g. 0,260 m, d. f. 0,215.

M. 218. Depus direct în groapă la 0,40 m de la suprafaţa solului. Groapa este de formă circulară şi are un diametru de 0,45 m.

M. 219. Depus direct în gorapă de formă circulară şi cu un diametru de 0,50 m. Oasele calcinate umane au fost descoperite la adîncimea de 0,45 m.

M. 220. Depus în urnă de culoare cărămizie, lucrată la roată. Urna a fost distrusă la partea superioară de lucrările agricole, deoarece se afla la 0,15 m de la suprafaţa solului. În interiorul urnei s-au găsit fragmente ceramice de la un alt vas şi o gură de amforă romană (fig. 9/2).

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. 221. Depus în groapă la 0,40 m de la suprafața solului. Printre oasele calcinate s-au găsit fragmente ceramice de la un vas de culoare cenușie, lucrat la roată și fragmente de culoare cărămizie lucrate cu mîna.

M. 222. Depus în groapă. Forma și dimensiunile gropii n-au putut fi precizate, pămîntul avînd o culoare galbenă nisipoasă. Printre oasele arse s-au găsit cîteva mărgele, 2 fibule de bronz și dinți de la incinerat. Fibulele sînt de tip carpic, cu arcul ușor curbat, una prevăzută cu o linie transversală în relief (fig. 11/5) cu placă de oprire și cu resort lung de 31 mm [22]. Fibula este patinată puternic și are o culoare verde. Cea de-a doua fibulă se păstrează în stare fragmentară. Din cele 7 perle din sticlă 2 au culoare violacee și sînt fațetate, una de calcedoniu de culoare albă și 4 din sticlă roșie cu dimensiunile cuprinse între 8—16 mm (fig. 16/8-12).

M. 223. Depus direct în groapă la 0,20 m de la suprafața solului. Printre oasele calcinate și cărbuni s-au găsit și cîteva fragmente ceramice de la un vas din pastă grosolană lucrat cu mîna.

M. 224. Depus direct în groapă la 0,20 m de la suprafața solului. Printre oasele calcinate s-a descoperit un vas în stare fragmentară de dimensiuni mici, lucrat la roată dintr-o pastă fină de culoare cenușie.

M. 225. Depus în urnă lucrată cu mîna din pastă grosolană de culoare cărămizie cu fundul foarte gros de cca. 25 mm. În apropierea vasului s-au descoperit și cîteva oase calcinate. Mormîntul a fost deranjat de lucrările agricole.

M. 226. Depus în urnă lucrat în tehnică superioară, dintr-o pastă fină de culoare cărămizie, la 0,30 m de la suprafața actuală a solului. Forma gropii este circulară și are un diam. 0,35 m.

M. 227. Depus în urnă de formă bitronconică lucrată în tehnica superioară din pastă fină de culoare neagră-cenușie la roată. Partea superioară a urnei a fost afectată de lucrările agricole. În interiorul urnei, al cărei fund zăcea la adîncimea de 0,40 m s-au găsit printre oasele calcinate numeroase mărgele de diferite dimensiuni și forme, o fibulă din fier, (fig. 11/3), cu port-agrafa înaltă și piciorul întors pe dedesubt; resturile de la niște obiecte din bronz probabil cercei, un cercel de bronz, o oglindă de tip sarmato-carpic din bronz și doi pandantivi-căldărușă.

Fibula este confecționată din fier și este de tip provincial-roman, cu piciorul întors pe dedesubt, acoperită la suprafață cu o crustă de oxid de fier.

Oglinda de tip sarmatic (fig. 13/1), cu o reprezentare în relief-tamga, este perforată la mîner și are o lungime de 62 mm. Se păstrează în stare fragmentară.

Pandantivi-căldărușă din fier, (fig. 13/3, 5) unul sub formă de lăcățel de 17 mm, și altul de formă cilindrică, cu toartă și cu patru protuberanțe laterale. Cele două căldăruțe au înălțimea de 23-24 mm [23].

Perle (fig. 14/1-20), în număr de 23, de formă plate, din sticlă roșie mată între 12—16 mm; 4 perle mici din sticlă (fig. 14/26-27, 31, 33 și

22. Analogii perfecte în necropola de la Sohodor. Material inedit.
23. Vezi Gh. Bichir, *Cultura carpică*, 1973, pl. CLXIV/7—10.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

fig. 16/1-3 ; 5-7, 15) de formă rotundă de culoare roşie-mată, şi 5 perle mici rotunde din sticlă de culoare gălbuie, deformate în parte de foc. (fig. 14/26-27 şi fig. 16/1-3 ; 5-7 ; 15 şi 17-18).

Cercei de bronz cu diam. de 25 mm, unul din fier dublu răsucit (fig. 12/7) în spirală, şi altul în stare fragmentară.

O sîrmuliţă de 17 mm din argint.

Perle de calcedoniu, (fig. 15/1, 3-6, 8. 10, 12) unele cu diam. de 15—19 mm, de culoare albă ; alte cîteva fragmente de la diferite obiecte deteriorate din cauza focului, precum şi bucăţi mici de sîrmă de bronz şi cercei.

M. 228. Depus în urnă din pastă de culoare cărămizie, lucrată cu mîna, aşezată în poziţie verticală. La partea superioară, urna a fost deranjată de lucrările agricole. Pe fundul vasului, care se afla la 0,20 m de la suprafaţa solului, au fost descoperite cîteva oseminte calcinate.

M. 229. Depus în groapă la 0,15 m de la suprafaţa solului. A fost afectat de lucrările agricole.

M. 230. Depus direct în groapă. Forma şi dimensiunile gropii rămîn neprecizate fiind răvăşite de plug. Printre oasele calcinate s-a descoperit şi o aşchie de silex.

M. 231. Depus în groapă la cca. 0,30 m de la suprafaţa solului. Groapa are forma circulară şi un diam. de 0,50 m.

M. 232. Depus în groapă, de formă circulară cu un diam. de 0,60 m. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 233. Depus în groapă de formă circulară cu diam. de 0,40 m. Pe fundul gropii, alături de oase, s-au descoperit foarte mulţi cărbuni şi pămînt negru.

M. 234. Depus în urnă de culoare cenuşie lucrată la roată în tehnică superioară. Urna zăcea la 0,20 m de la suprafaţa solului. Partea superioară a vasului a fost afectată de lucrările agricole. Forma şi dimensiunile gropii n-au putut fi precizate.

M. 235. Depus direct în groapă. Printre oasele calcinate s-au găsit şi cîteva fragmente ceramice de culoare cenuşie şi cărămizie lucrate la roată. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole deoarece se afla la 0,10 m de la suprafaţa solului.

M. 236. A fost depus probabil în urnă. Cîteva fragmente ceramice dintr-un vas de culoare cărămizie lucrat cu mîna şi cîteva oase calcinate au fost adunate de la suprafaţa solului. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole deoarece se afla la 0,15 m adîncime.

M. 237. Depus probabil în urnă de culoare cărămizie din pastă grosolană lucrată cu mîna. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole. Cele cîteva fragmente ceramice şi oasele calcinate au fost adunate de la suprafaţa solului.

M. 238. Depus în groapă la 0,40 m adîncime. Groapa are forma circulară şi un diametru de 0,45 m. Pe fundul gropii, printre oasele calcinate s-au găsit şi fragmente ceramice.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. 239. Depus în urnă de culoare cărămizie lucrată la roată. Printre fragmentele ceramice s-au găsit şi oase calcinate. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole.

M. 240. Depus în urnă lucrată la roată din pastă de culoare brun-cărămizie. Vasul a fost distrus la partea superioară de lucrările agricole. Forma şi dimensiunile gropii n-au putut fi precizate.

M. 241. Depus probabil în urnă, deoarece a fost afectat de lucrările agricole. Cîteva fragmente de la un vas de culoare cenuşie lucrat la roată şi oase calcinate umane au fost adunate la suprafaţa solului.

M. 242. Depus în urnă lucrată în tehnică superioară la roată, de culoare cenuşie. Urna a fost aşezată în poziţie verticală şi acoperită cu un capac pus cu gura în jos. Capacul a fost lucrat în aceeaşi tehnică şi este de culoare cenuşie. Lipsesc oasele calcinate.

M. 243. Depus în urnă de culoare neagră-cenuşie lucrată la roată. Fundul urnei zăcea la 0,50 m de la suprafaţa solului. Mormîntul n-a fost deranjat de lucrările agricole. În interiorul urnei au fost găsite puţine oase calcinate. Forma gropii n-a putut fi identificată.

M.244. Depus în urnă lucrată cu mîna de culoare cărămizie. Din cauza umezelii s-au păstrat foarte puţine fragmente de la urna propriu-zisă, dar şi cele care s-au păstrat sînt foarte corodate. Mormîntul se află la 0,40 m de la suprafaţa solului. În groapă s-au găsit alături de cărbuni şi oase calcinate.

M. 245. Depus în urnă de culoare cărămizie, lucrată cu mîna şi puternic corodată. S-au recuperat doar cîteva fragmente de la o urnă şi puţine oase calcinate. Mormîntul a fost deranjat de lucrările agricole. Partea superioară a vasului a fost afectată de fierul plugului. Mormîntul zăcea la 0,30 m de la suprafaţa solului.

M. 246. Depus direct în groapă de formă circulară cu un diam. de 0,30 m. Alături de oase calcinate, s-a descoperit o mare cantitate de cărbuni împreună cu cîteva fragmente ceramice lucrate cu mîna de culoare cărămizie. Ca inventar s-a descoperit o mărgică de sticlă de cca. 3 mm, trecută prin foc şi un fragment de arc de la o fibulă din bronz.

M. 247. Depus în urnă de culoare cărămizie lucrată cu mîna. Pasta vasului este puternic corodată. Fundul urnei zăcea la 0.30 m de la suprafaţa solului. În interiorul urnei n-au fost descoperite oase calcinate sau cărbuni. Urna a fost aşezată pe o mare cantitate de cărbuni.

M. 248. Depus în urnă de culoare cărămizie lucrată la roată. În interiorul urnei s-au descoperit puţine oase calcinate şi cîteva fragmente ceramice lucrate cu mîna.

M. 249. Depus în groapă la 0,30 m de la suprafaţa solului. Pe fundul gropii se află o mare cantitate de cărbuni. Oasele au fost puternic arse.

M. 250. Depus direct în groapă împreună cu o mare cantitate de cărbuni. Groapa mormîntului avea o formă ovală, iar fundul ei se afla la 0,40 m de la suprafaţa solului.

M. 251. Depus în urnă de culoare cărămizie, lucrată la roată. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole. Se păstrează doar cîteva fragmente ceramice de la partea inferioară a urnei.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. 252. Depus în urnă de culoare cărămizie, lucrată cu mîna. Urna s-a păstrat în stare perfectă pînă la dezvelirea ei. La demontarea mormîntului nu s-a putut salva decît partea inferioară a vasului. În interiorul urnei s-au găsit cîteva oase calcinate puternic arse, cărbuni și cenușă.

M. 253. Depus în groapă. Pe fundul gropii s-a găsit cîteva oase calcinate și cărbuni.

M. 254. Depus în urnă lucrată la roată dintr-o pastă fină de culoare cenușie din care s-au mai păstrat cîteva resturi de la partea inferioară a vasului. Mormîntul a fost afectat de lucrările argicole. Totuși, pe fundul urnei, printre oasele calcinate, s-a păstrat o fibulă cu genunchi și semidisc la resort (fig. 11/4), din bronz. Piciorul fibulei se termină cu un buton conic.

M. 255. Depus în urnă lucrată la roată din pastă de culoare cenușie Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole. Din inventarul mormîntului s-au păstrat doar cîteva fragmente de la urnă.

M. 256. Depus probabil în urnă, dar a fost afectat de lucrările agricole. De la suprafața solului s-au păstrat doar cîteva fragmente ceramice de culoare cărămizie la roată și oase calcinate împreună cu cărbuni.

M. 257. Depus în urnă lucrată la roată din pastă cenușie. Gura vasului se afla la 0,20 m de la suprafața solului și a fost afectată de lucrările agricole. Pe fundul vasului împreună cu oasele calcinate s-a descoperit și un capac în stare fragmentară din aceeași pastă.

M. 258. Depus în groapă, dar afectat de lucrările agricole. Printre oasele calcinate s-au găsit și cîteva fragmente ceramice lucrate la roată de culoare cenușie.

M. 259. Depus direct în groapă. Lipsesc obiectele de inventar.

M. 260. Depus într-o urnă lucrată în tehnică superioară, la roată din pastă fină de culoare cenușie, dar deteriorată de acizii solului. Pe fundul urnei s-au descoperit și cîteva oase calcinate.

M. 261. Depus în urnă lucrată la roată de culoare cărămizie. A fost afectată de lucrările agricole.

M. 262. Depus în urnă lucrată cu mîna, din pastă cărămizie decorată cu briu alveolar. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole, iar urna se păstrează în stare fragmentară.

M. 263. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole. Printre oasele calcinate umane, s-a găsit și o mărgică de sticlă de culoare verde.

M. 264. Afectat de lucrările agricole. S-au recuperat cîteva fragmente ceramice de culoare cenușie, oase calcinate și o mărgică, (fig. 14/23)

M. 265. Depus direct în groapă la 0,30 m de la suprafața solului. Între oasele calcinate s-a descoperit o mărgică de sticlă zgurificată și deformată de foc

M. 266. Depus probabil în urnă, dar distrus complet de lucrările agricole. De la suprafața solului s-au cules cîteva fragmente de la un vas din pastă fină de culoare cenușie lucrat la roată și fragmente de la un vas lucrat cu mîna decorat cu briu alveolar. Oasele calcinate au fost împrăștiate la suprafața solului.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. 267. Depus în urnă lucrată cu mîna din pastă poroasă de culoare cărămizie. Pe fundul urnei s-au descoperit foarte puține oase calcinate.

M. 268. Depus probabil în urnă. A fost afectat de lucrările agricole. Cele cîteva fragmente adunate aparțin unui vas de tehnică superioară de culoare cărămizie lucrat la roată.

M. 269. Depus în urnă, de culoare cărămizie, lucrată cu mîna, la 0,30 m de la suprafața solului. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole.

M. 270. Depus în urnă, lucrată cu mîna, din pastă poroasă de culoare cărămizie complet deteriorată de acizii solului. Urna zăcea la 0,30 m de la suprafața solului.

M. 271. Depusă probabil în urnă din care s-au păstrat doar cîteva fragmente de la un vas de culoare cenușie și cîteva oase calcinate. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole.

M. 272. Depus probabil în urnă de culoare cărămizie lucrată cu mîna din care s-au păstrat doar cîteva fragmente ceramice. Printre oasele calcinate deranjate de plug, s-au găsit și cîteva fragmente de culoare cenușie lucrate la roată.

M. 273. Mormîntul a fost distrus complet de lucrările agricole. Oasele au fost depuse probabil în groapă. Printre oasele calcinate s-au descoperit și cîteva fragmente ceramice lucrate la roată și cu mîna.

M. 274. Depus direct în groapă la 0,40 m de la suprafața solului. Pe fundul gropii alături de oasele calcinate s-au descoperit și cîteva fragmente de culoare cenușie și cărămizie lucrate la roată și cu mîna.

M. 275. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată din care s-au păstrat doar cîteva fragmente și oase calcinate rezultate din arderea defunctului, la 0,40 m de la suprafața solului.

M. 276. Depus direct în groapă, la numai 0,15 m de la suprafața solului. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole.

M. 277. Depus în groapă la 0,40 m de la suprafața solului. Oasele fiind puternic arse s-au păstrat pe fundul gropii împreună cu cenușa și un fragment de gură de la un vas lucrat la roată de culoare cenușie. Ca inventar s-a descoperit o mărgică în stare fragmentară din sticlă.

M. 278. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată. Urna se păstrează în stare fragmentară. Oasele calcinate s-au găsit numai pe fundul urnei împreună cu fragmente ceramice de culoare cărămizie. În groapă, alături de urnă s-au descoperit foarte mulți cărbuni.

M. 279. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată. Partea superioară a fost afectată de lucrările agricole. În interiorul urnei a fost descoperită o mare cantitate de oase calcinate. Printre oasele calcinate s-a descoperit o verigă de fier în stare fragmentară de cca. 22 mm.

M. 280. Depus în urnă, de culoare cenușie lucrată la roată. Urna a fost pusă într-o groapă de formă circulară la 0,50 m adîncime într-un pămînt galben-hleios. Diametrul gropii este de 0,30 m, iar în interiorul urnei s-au descoperit foarte puține vase calcinate. Vasul a fost fisurat din cauza presiunii solului.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. 281. Depus direct în groapă la 0,40 m de la suprafața solului. Alături de oasele calcinate s-a descoperit o căniță lucrată la roată cu toarta ruptă din vechime. Ca inventar s-au descoperit cercei din bronz, un cercel fragmentar torsionat din argint, (fig. 12/3) asemănător celor din La Tène-ul dacic tirziu [24], căldărușe din fier, (fig. 13/4, 6–11) mărgele etc. Cercelul din argint are o lungime de 35 mm. Veriga din bronz (fig. 12/15) are un diametru de 20 mm și este puternic patinată, iar cele 6 căldărușe din fier au tortițele înalte de 28 mm. Se mai găsesc încă 5 pandantivi-căldărușă în stare fragmentară, mărgele din sticlă (fig. 14/24, 29) de culori diferite. Cea albastră este decorată în ghirlandă simplă cu un motiv colorat în galben și o perlă din calcedoniu (fig. 15/2).

M. 282. Depus în urnă de culoare cărămizie lucrată cu mîna. Alături de oasele calcinate s-au descoperit cîteva fragmente lucrate la roată de culoare cenușie probabil de la un capac. Mormîntul zăcea la 0,30 m de le suprafața solului.

M. 283. Depus probabil în groapă la 0,30 m de la suprafața solului. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole. Între oasele calcinate s-au descoperit și două perle din calcedoniu deteriorate de foc. Tot aici s-au descoperit și fragmente ceramice de culoare roșie și cenușie lucrate la roată și cu mîna, care au fost puse în groapă împreună cu oasele calcinate ale defunctului.

M. 284. Depus probabil în urnă de culoare cenușie lucrată la roată, dar afectat de lucrările agricole. Au fost găsite și puține oase calcinate.

M. 285. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată. Partea superioară a fost afectată de lucrările agricole. Se păstrează în interiorul urnei cîteva oase calcinate.

M. 286. Depus în urnă lucrată cu mîna de culoare cărămizie, care s-a păstrat în stare fragmentară. Pe fundul urnei s-au găsit cîteva oase calcinate și fragmente de la un vas lucrat la roată. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole.

M. 287. Depus direct în groapă la 0,20 m de la suprafața solului. Pe fundul gropii alături de oasele calcinate s-a descoperit și o mare cantitate de cărbuni și cenușă.

M. 288. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată din care s-a păstrat doar partea inferioară a vasului, partea superioară fiind distrusă de lucrările agricole.

M. 289. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată. Partea superioară a vasului a fost afectată de lucrările agricole. În interiorul urnei s-au descoperit oase calcinate.

M. 290. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată, de formă sferică cu gura largă și fundul inelar. Pereții urnei sînt foarte subțiri, iar în interiorul ei s-a descoperit o mare cantitate de oase calcinate. Ca inventar s-a descoperit un ac din sticlă, în stare fragmentară.

---

24. Viorel Căpitanu și V. Ursachi, *O nouă cetățuie dacică pe Valea Siretului*, Carpica, II, 1969, p. 129/1 sus.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. 281. Depus direct în groapă la 0,40 m de la suprafața solului. Alături de oasele calcinate s-a descoperit o căniță lucrată la roată cu toarta ruptă din vechime. Ca inventar s-au descoperit cercei din bronz, un cercel fragmentar torsionat din argint, (fig. 12/3) asemănător celor din La Tène-ul dacic tîrziu [24], căldărușe din fier, (fig. 13/4, 6-11) mărgele etc. Cercelul din argint are o lungime de 35 mm. Veriga din bronz (fig. 12/15) are un diametru de 20 mm și este puternic patinată, iar cele 6 căldărușe din fier au tortițele înalte de 28 mm. Se mai găsesc încă 5 pandantivi-căldărușă în stare fragmentară, mărgele din sticlă (fig. 14/24, 29) de culori diferite. Cea albastră este decorată în ghirlandă simplă cu un motiv colorat în galben și o perlă din calcedoniu (fig. 15/2).

M. 282. Depus în urnă de culoare cărămizie lucrată cu mîna. Alături de oasele calcinate s-au descoperit cîteva fragmente lucrate la roată de culoare cenușie probabil de la un capac. Mormîntul zăcea la 0,30 m de le suprafața solului.

M. 283. Depus probabil în groapă la 0,30 m de la suprafața solului. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole. Între oasele calcinate s-au descoperit și două perle din calcedoniu deteriorate de foc. Tot aici s-au descoperit și fragmente ceramice de culoare roșie și cenușie lucrate la roată și cu mîna, care au fost puse în groapă împreună cu oasele calcinate ale defunctului.

M. 284. Depus probabil în urnă de culoare cenușie lucrată la roată, dar afectat de lucrările agricole. Au fost găsite și puține oase calcinate.

M. 285. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată. Partea superioară a fost afectată de lucrările agricole. Se păstrează în interiorul urnei cîteva oase calcinate.

M. 286. Depus în urnă lucrată cu mîna de culoare cărămizie, care s-a păstrat în stare fragmentară. Pe fundul urnei s-au găsit cîteva oase calcinate și fragmente de la un vas lucrat la roată. Mormîntul a fost afectat de lucrările agricole.

M. 287. Depus direct în groapă la 0,20 m de la suprafața solului. Pe fundul gropii alături de oasele calcinate s-a descoperit și o mare cantitate de cărbuni și cenușă.

M. 288. Depus în urnă de culoare cenușie, lucrată la roată din care s-a păstrat doar partea inferioară a vasului, partea superioară fiind distrusă de lucrările agricole.

M. 289. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată. Partea superioară a vasului a fost afectată de lucrările agricole. În interiorul urnei s-au descoperit oase calcinate.

M. 290. Depus în urnă de culoare cenușie lucrată la roată, de formă sferică cu gura largă și fundul inelar. Pereții urnei sînt foarte subțiri, iar în interiorul ei s-a descoperit o mare cantitate de oase calcinate. Ca inventar s-a descoperit un ac din sticlă, în stare fragmentară.

---

24. Viorel Căpitanu și V. Ursachi, *O nouă cetățuie dacică pe Valea Siretului.* Carpica, II, 1969, p. 129/1 sus.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

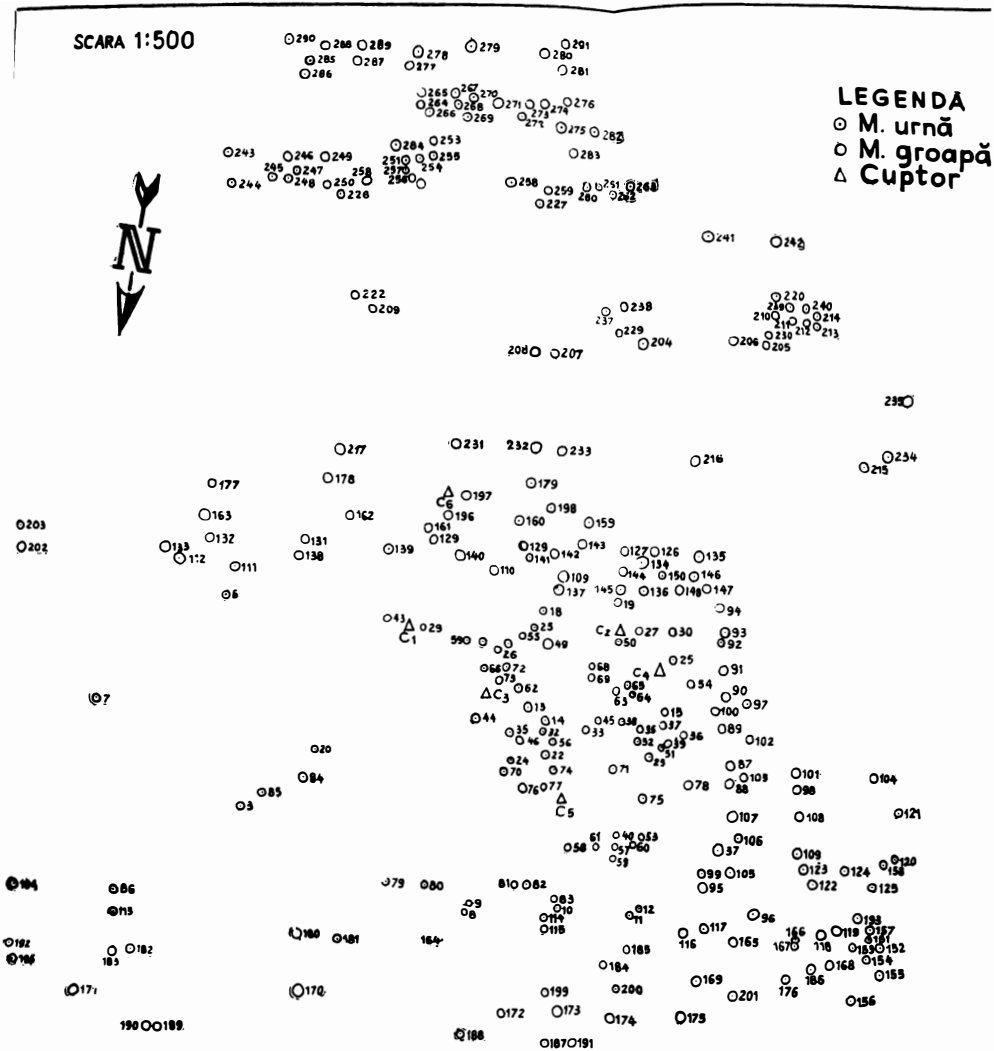

Fig. 1. — Planul necropolei carpice de la Bărboasa—Gălănești.
Fig. 1. — Le plane de la nécropole carpique de Bărboasa.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

M. 291. A fost depus probabil în urnă de culoare cenușie lucrată la roată, ciar deranjat de lucrările agricole. De la suprafața solului au fost adunate citeva oase calcinate și fragmente ceramice de la urna deranjată de plug

LA NECROPOLE DACO-CARPIQUE DE BÂRBOASA, DEPARTEMENT DE BACĂU DU III-E SIECLE N. E.

Résumé

L'auteur présente les résultats des quatre campagnes archéologiques (1965-1968) à la nécropole daco-carpique d'incineration de Bârboasa, com. Onceşti, entreprises par le Musée de Bacău.

On a découvert 291 tombeaux d'incinération, parmi lesquels 162 deposés dans des urne travaillée au tour, couleur grise et brique, 30 dans des urnes exécutées manuellement, 98 dans des fosses et dans un seul cas (l'urne nr. 1) déposé dans une amphore de facture romane.

À côté de l'urne comme pour objet d'inventaire en 43 tombes aux on a découvert aussi des divers joyau comme des boucles d'oreilles, perles de verre ou calcédoine, boucles en bronze ou de fer, pendentifs-petits seaux et dans l'urne 168 une boucle d'argent.

À côté des bijoux on a découvert aussi quelques couteaux, aiguilles, clefs et d'autres objets de fer, verre ou bronze.

Les découvertes de Bârboasa inscrivent la nécropole d'incinération parmi les nécropoles de type carpique et appartient une contribution particulière à la connaissance du monde carpique Moldavie.

Ence qui concerne l'attribution ethnique de la nécropole de Bârboasa. elle appartient certainement à la population locale carpo-dace et elle date du III-e siècle n. è.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

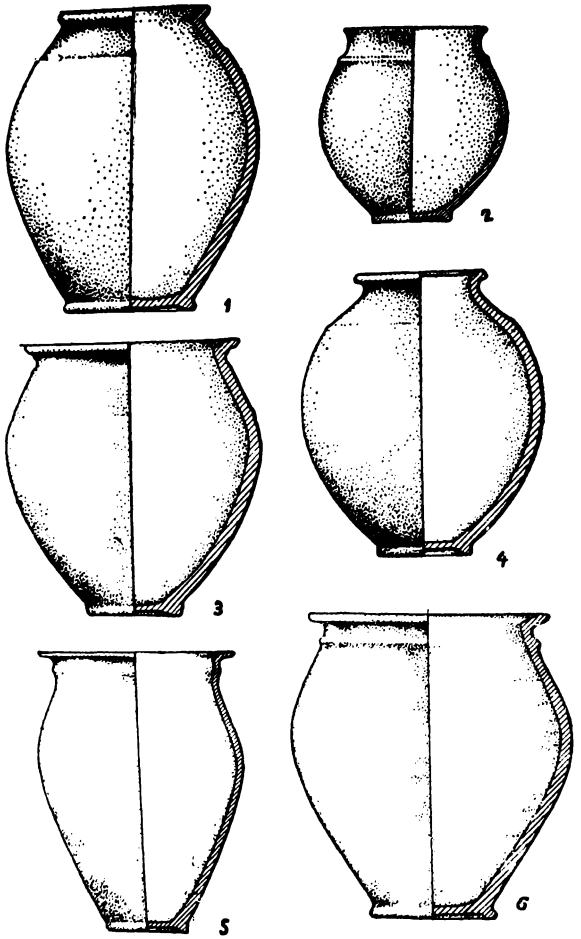

Fig. 2. — Bârboasa, Urne funerare carpice, sec. III 1 M. 6 ; 2 M. 5 ; 3 M. 80 ; 4 M. 110 ; 5 M. 138 ; 6 M. 177.

Fig. 2. — Urnes cinéraires 1 T. 6 ; 2 T. 5 ; 3 T. 80 ; 4 T. 110 ;

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

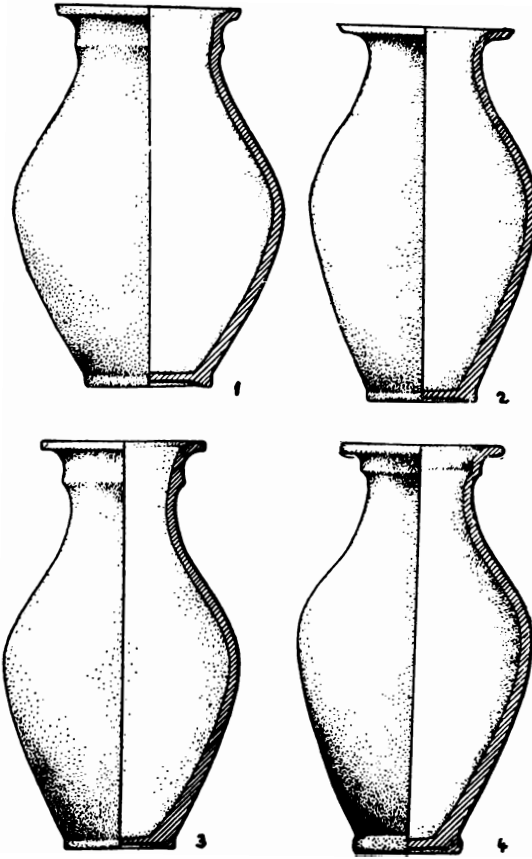

Fig. 3. — Bârboasa. Urne funerare carpice, sec. III : 1 M. 7 ; 2 M. 139 ; 3 M. 41 ; 4 M. 70 ;

Fig. 3. — Urnes cinéraires : 1 T. 7 ; 2 T. 139 ; 3 T. 41 ; 4 T. 70.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

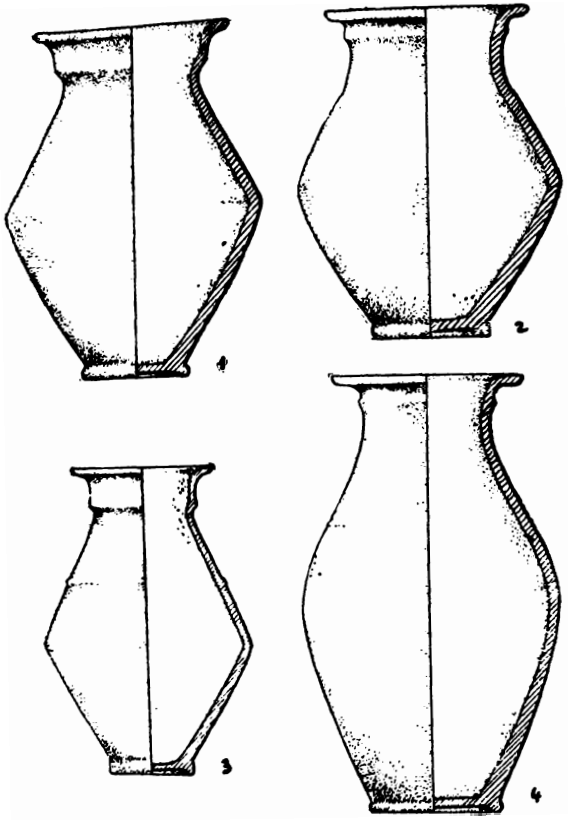

Fig. 4. — Bârbosa. Urne funerare carpice, sec. III : 1 M. 21 ; 2 M. 47 ; 3 M. 212 ; 4 M. 195.

Fig. 4. — Urnes cinéraires : 1 T. 21 ; 2 T. 47 ; 3 T. 212 ; 4 T. 195.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

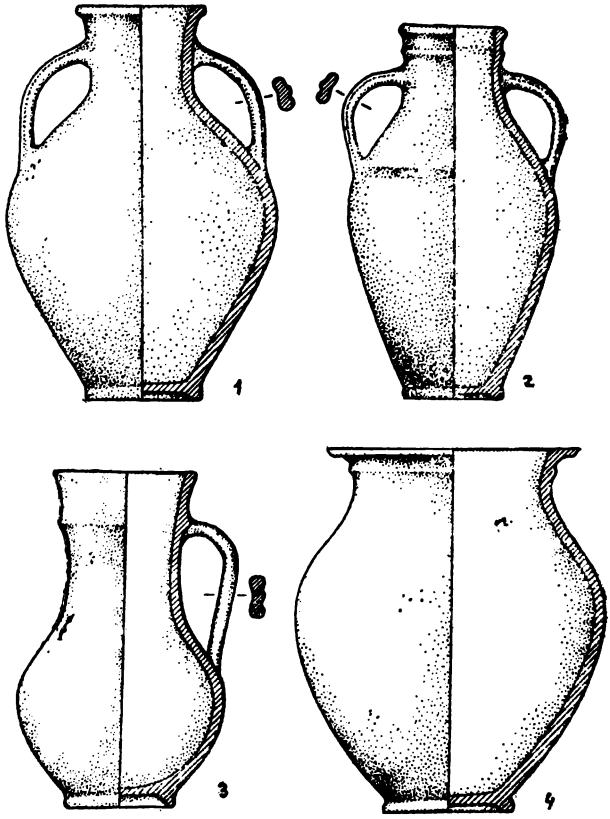

Fig. 5. — Bârboasa. Urne funerare carpice, sec. III : 1 M. 158 ; 2 M. 179 ; 3 M. 196 ; 4 M. 131.

Fig. 5. — Urnes cinéraires : 1 T. 158 ; 2 T. 179 ; 3 T. 196 ; 4 T. 131.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

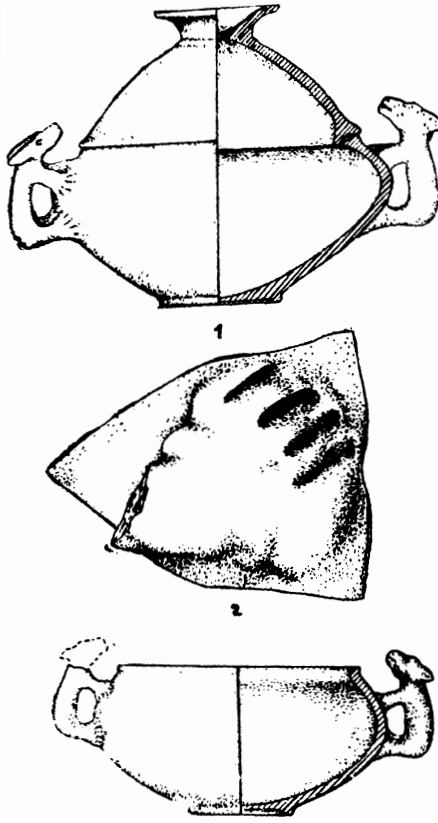

Fig. 6. — Bârboasa. Urne funerare carpice, sec. III : 1 M. 181 ; 2 M. 38 ; 3 M. 217.
Fig. 6. — Urnes à anses zoomorphes : 1 T. 181 ; 2 T. 38 ; 3 T. 217.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

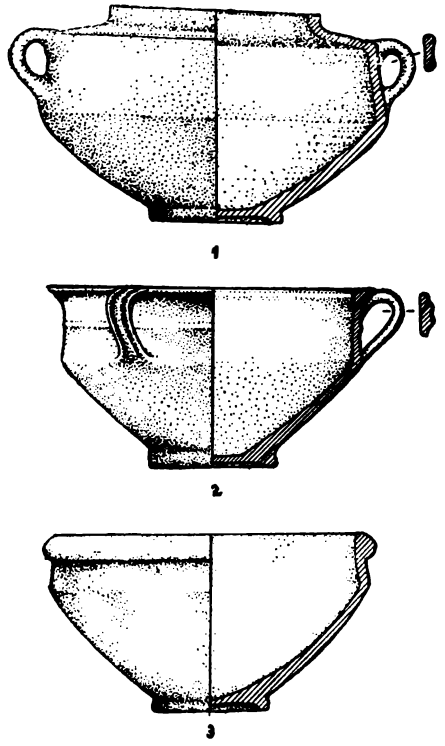

Fig. 7. — Bărboasa. Urne funerare carpice, sec. III : 1 M. 18 ; 2 M. 92 ; 3 M. 131.
Fig. 7. — Urnes cinéraires : 1 T. 18 ; 2 T. 92 ; 3 T. 131.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

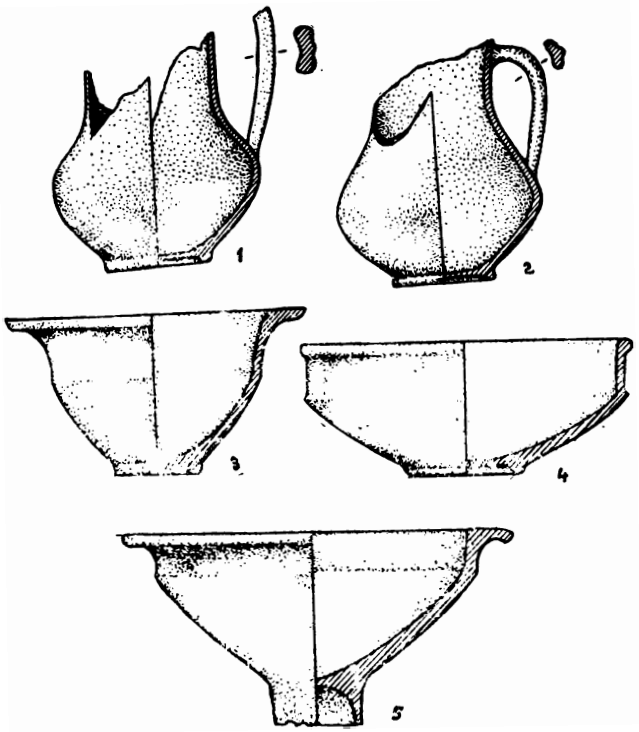

Fig. 8. — Bârboasa. Urne funerare carpice, sec. III : 1 M. 159 ; 2 M. 82 ; 3 M. 130 ; 4 M. 80 ; 5 M. 194.

Fig. 8. — Céramique carpique : 1 T. 159 ; 2 T. 82 ; 3 T. 130 ; 4 T. 80 ; 5 T. 194.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

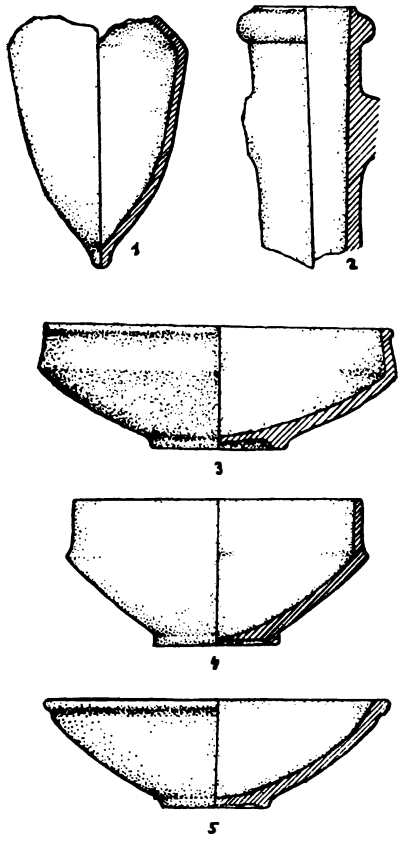

Fig. 9. — Bărboasa. Ceramică romană şi carpică, sec. III : 1 M. 1 ; 2 M. 220 ; 3 M. 138 ; 4 M. 177 ; 5 M. 29.
Fig. 9. — Urnes cinéraires et céramique carpique : 1 T. 1 ; 2 T. 220 ; 3 T. 138 ; 4 T. 177 ; 5 T. 29.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

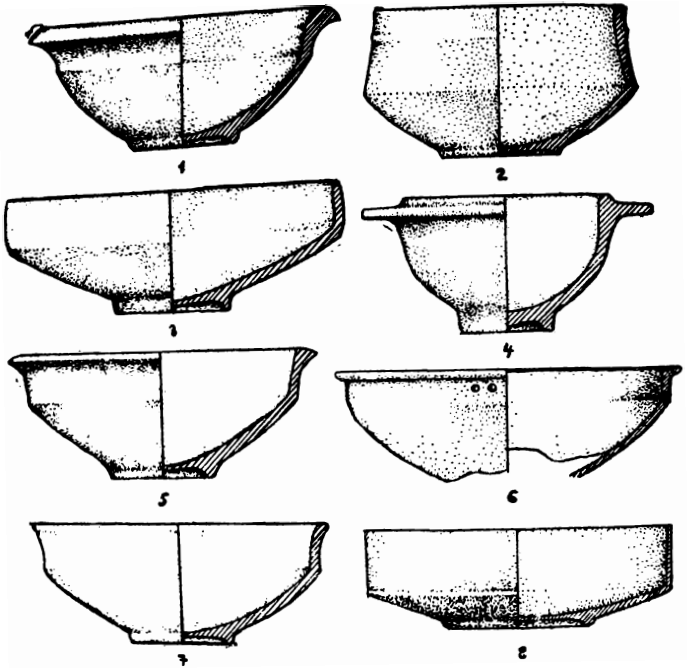

Fig. 10. — Bârboasa. Ceramică carpică, sec. III, 1 M. 7 ; 2 M. 21 ; 3 M. 213 ; 4 M. 41 ; 5 M. 192 ; 6 M. 46 ; 7 M. 5 ; 8 M. 139.

Fig. 10. — Céramique de la nécropole daco carpique : 1 T. 7 ; 2 T. 21 ; 3 T. 213 ; 4 T. 41 ; 5 T. 192 ; 6 T. 46 ; 7 T. 5 ; 8 T. 139.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

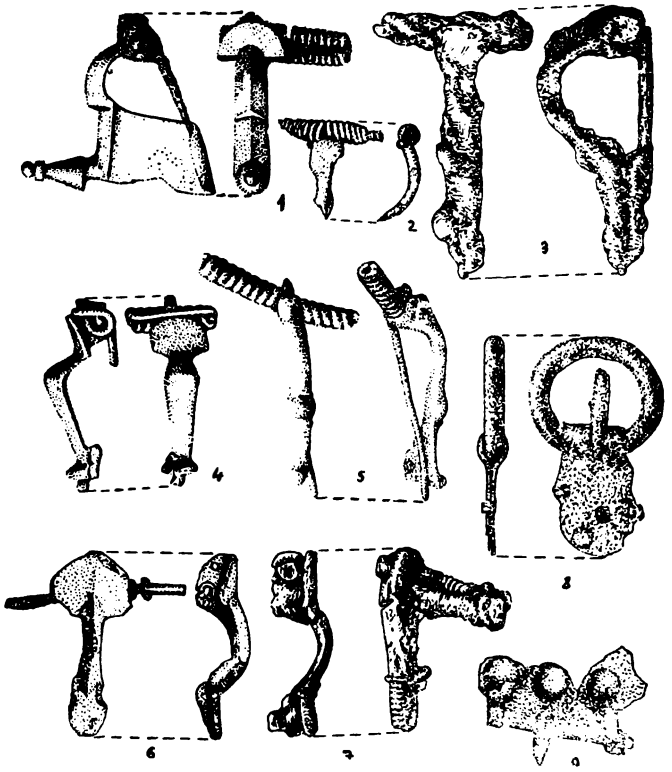

Fig. 11. — Bărboasa. Fibule carpice, sec. III : 1 M. 5 ; 2 M. 80 ; 3 M. 227 ; 4 M. 254 ; 5 M. 222 ; 6 M. 203 ; 7 M. 168 ; 8 M. 5 (cataramă) ; 9 M. 97.

Fig. 11. — Fibules en bronze et en fer : 1 T. 5 ; 2 T. 80 ; 3 T. 227 ; 4 T. 254 ; 5 T. 222 ; 6 T. 203 ; 7 T. 168.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

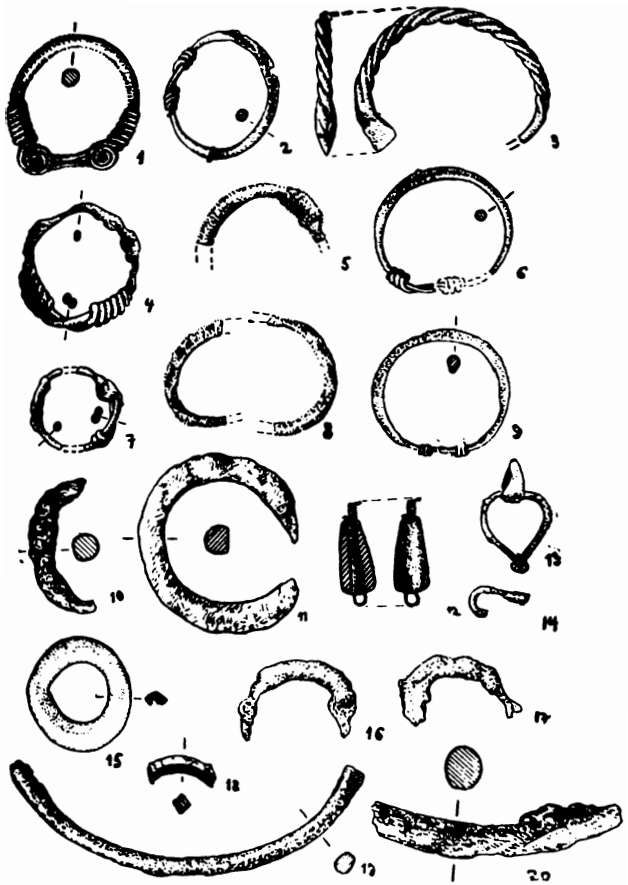

Fig. 12. — Bârboasa. Podoabe carpice, sec. III : 1—2, 5—6, 8—9 M. 132 ; 3 M. 281 ; 4, 7 M. 227 ; 11 M. 173 ; 12 passim ; 13—14, 16—17 M. 90 ; 15 M. 281 ; 18 M. 173 ; 19—20 M. 174.

Fig. 12. — Objets de parure en argent, en bronz. en fer trouvées dans des tombes 1—2, 5—6, 8—9 T. 132 ; 3 T. 281 ; 4, 7 T. 227 ; 11 T. 173 ; 12 passim ; 13—14, 16—17 T. 90 ; 15 T. 281 ; 18 T. 173 ; 19—20 T. 174.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

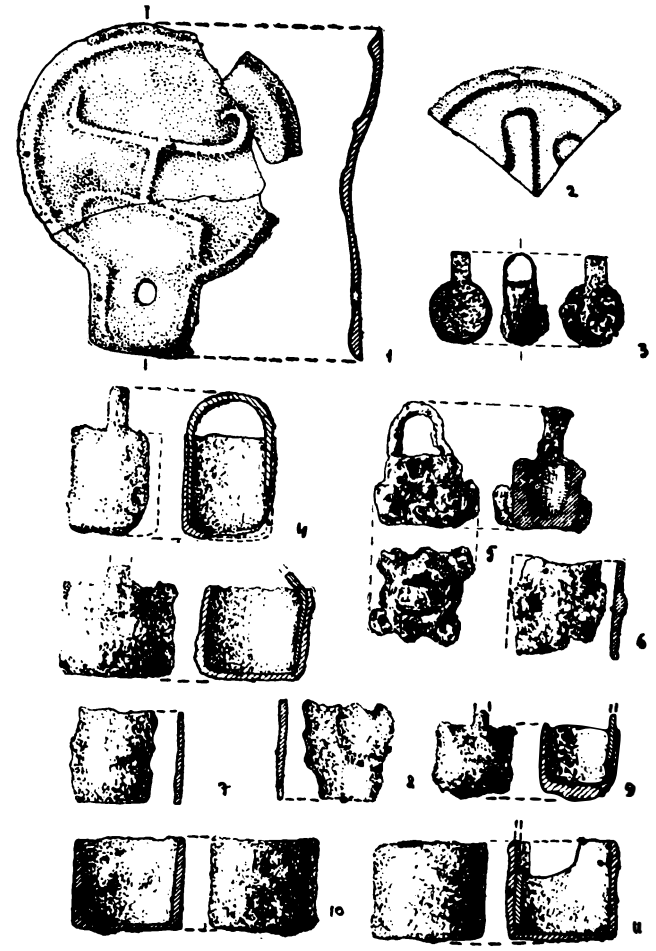

Fig. 13. — Bărboasa, Oglinzi şi pandantivi-căldăruşă din fi 3. M. 2passim. 4, 6—11 M. 281.

Fig. 13. — Miroirs à „tamga" de type sarmato carpique objets de parrure en fer : 1, 3, 5 T. 227 ; 4, 6, 7—11 T. 281.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

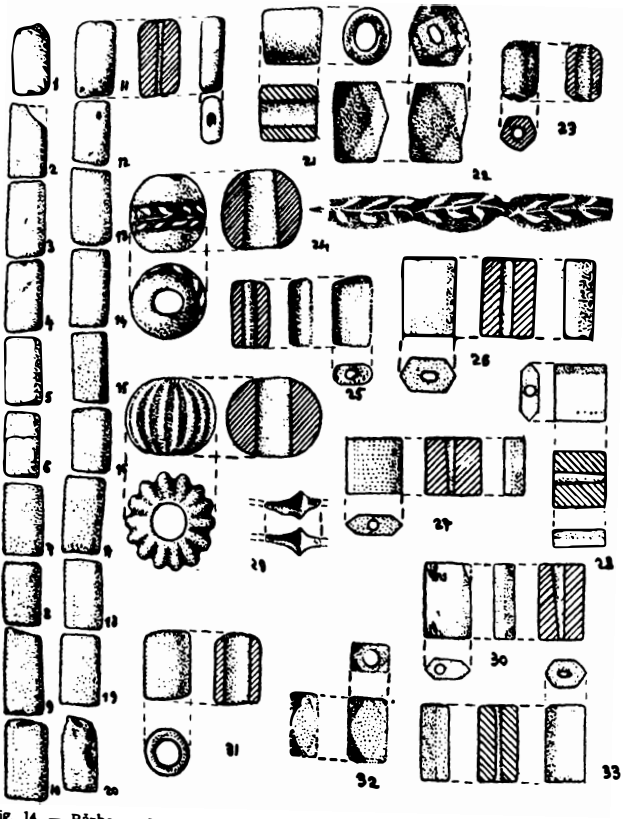

Fig. 14 — Bârboasa. Mărgele din sticlă și cornalină, sec. III : 1—20 M. 227 ; 21—22, 30 M. 132 ; 23 M. 264 ; 24, 29 M. 281 ; passim ; 26, 27, 31, 33 M. 222 ; 28 M. 220 ; 32 M. 165.

Fig. 14. — Tipes de perles de la nécropole de Bârboasa : 1—20 T. 227 ; 21—22, 30 T. 132 ; 23 T. 264 ; 24, 29 T. 281, 25 passim, 26, 27, 31, 33 T. 222 ; 28 T. 120 ; 32 T. 165.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

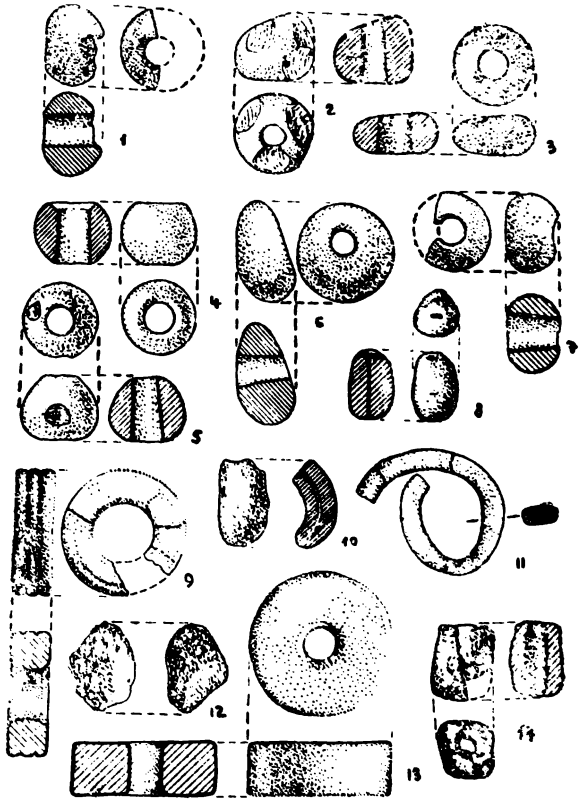

Fig. 15. — Bârboasa. Mărgele din calcedoniu — 1, 3, 4—6, 8, 10, 12 M. 227 ; 2 M. 281 ; 7 M. 120 ; 9, 11, 13 M. 165 ; 14 M. 137.

Fig. 15. — Types de perles en calcédoine : 1, 3, 4—6, 8, 10, 12 T. 227 2 T. 281 ; 7 T. 120 ; 9, 11, 13 T. 165 ; 14 T. 137.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

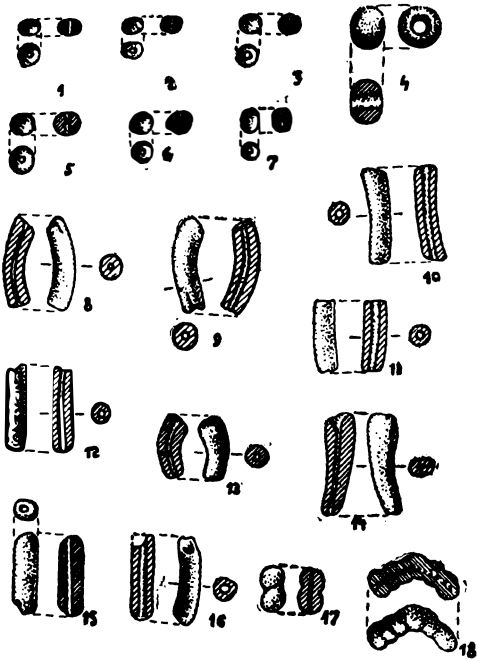

Fig. 16. — Bărboasa. Mărgele din sticlă şi lapislazuli, 1—3, , 5—7, 15 M. 227 ; 4 M. 63 ; 8—12 M. 222 ; 13 M. 120 ; 14 M. 132 ; 17—18 M. 227.

Fig. 16. — Perles en verre : 1—3, 5—7, 15 T. 227 ; 4 T. 63 ; 8—12 T. 222 ; 13 T. 120 ; 14 T. 132 ; 17—18 T. 227.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

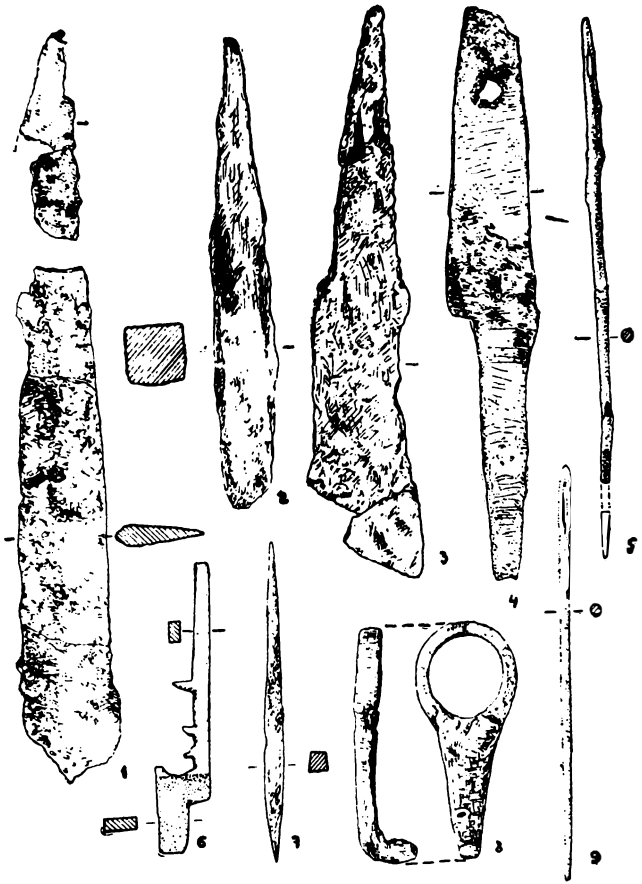

Fig. 17. — Bârboasa. Necropola carpică, sec. III. Obiecte din fier şi bronz : 1 M. 281 ; 2 M. 262 ; 3 M. 206 ; 4 M. 48 ; 5 M. 44 ; 6 M. 132 (zăvor din bronz), 7 M. 114 ; 8 M. 105, 9 M. 190.

Fig. 17. — Objets d'inventaire de fer et du bronse : 1—3 T. 206 ; 2 T. 62 ; 4 T. 48 ; 5 T. 44 ; 6 T. 132 ; 7 T. 114 ; 8 T. 105 ; 9 T. 190.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

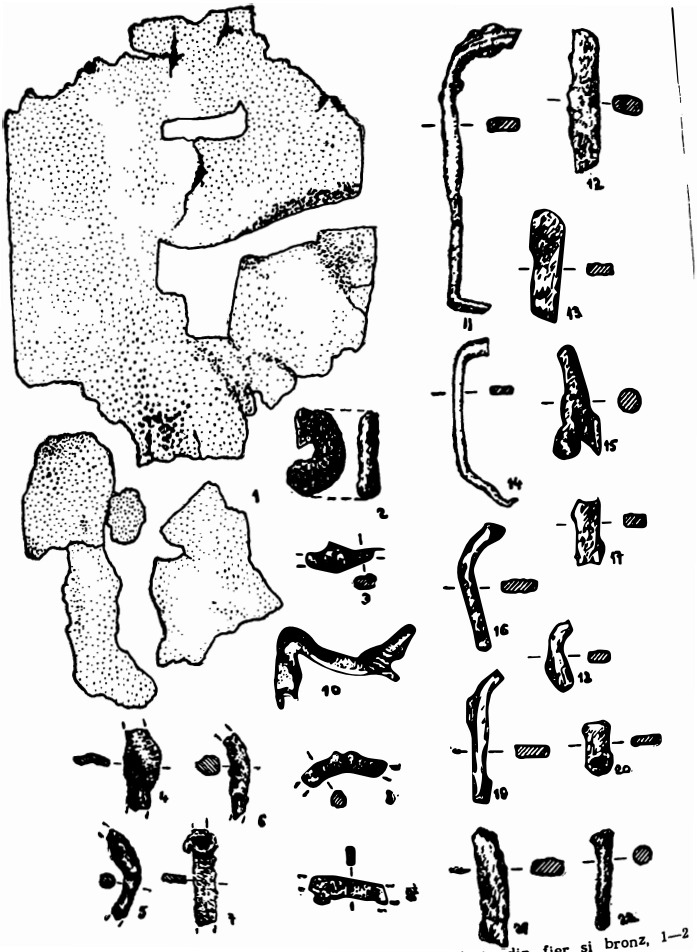

Fig. 18. — Bărboasa. Necropola carpică, sec. III, obiecte din fier şi bronz, 1—2 M. 132 ; 3—9 M. 281 ; 10 fibulă passim ; 11—22 M. 63.

Fig. 18. — Les objets d'inventaire de fer et du bronse : 1—2 T. 132 ; 3—9 T. 281 ; 10 passim ; 11—22 T.63.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

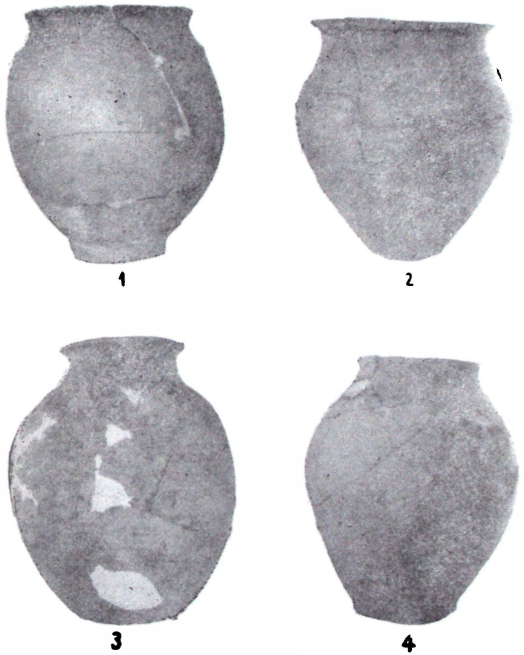

Fig. 19. — Bărboasa. Ceramică carpică, sec. III : 1 M. 5 ; 2 M. 80 ; 3 M. 110 ; 4 M. 6.
Fig. 19. — Les urnes funéraires : 1 T. 5 ; 2 T. 80 ; 3 T. 110 ; 4 T. 6.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

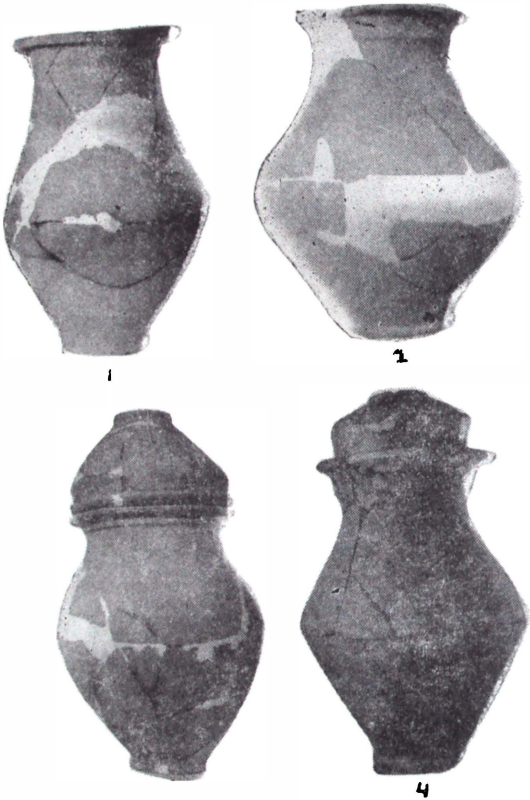

Fig. 20. — Bărboasa. Ceramică carpică, sec. III: 1 M. 47; 2 M. 212; 3 M. 131; 4 M. 21.
Fig. 20. — Les urnes funéraires : 1 T. 47 ; 2 T. 212 ; 3 T. 131 ; 4 T. 21.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

A
Mori

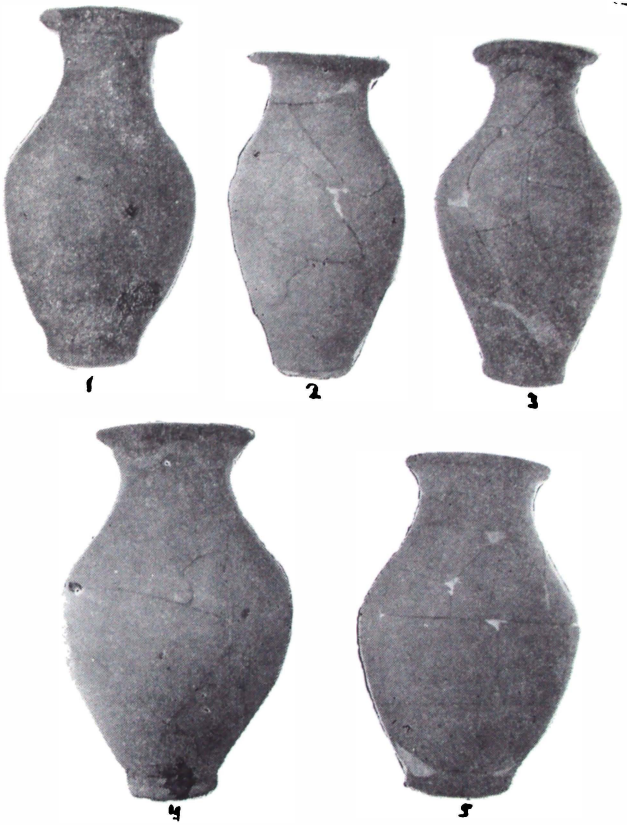

Fig. 21. — Bărboasa. Ceramică carpică, sec. III : 1 M. 41 ; 2 M. 139 ; 3 M. 70 ; 4 M. 195 ; 5 M. 7.

Fig. 21. — Les urnes funéraires : 1 T. 41 ; 2 T. 139 ; 3 T. 70 ; 4 T. 195 ; 5 T. 7.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Fig. 22. — Bârboasa. Ceramică carpică, sec. III : 1 M. 158 ; 2 M. 13 ; 3 M. 196 ; 4 M. 138.

Fig. 22. — Les urnes funéraires : 1 T. 158 ; 2 T. 13 ; 3 T. 196 ; 4 T. 138.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

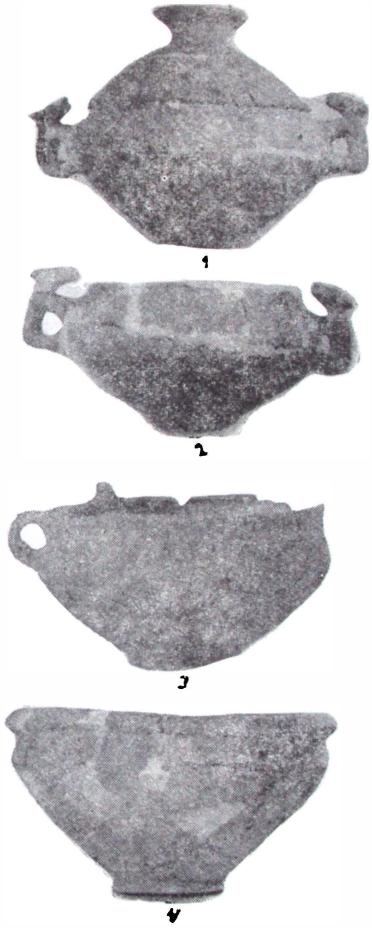

Fig. 23. — Bărboasa. Ceramică carpică, sec. III : 1 M. 181 ; 2 M. 217 ; 3 M. 18 ; 4 M. 131.
Fig. 23. — Les urnes funéraires : 1 T. 181 ; 2 T. 217 ; 3 T. 18 ; 4 T. 131.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

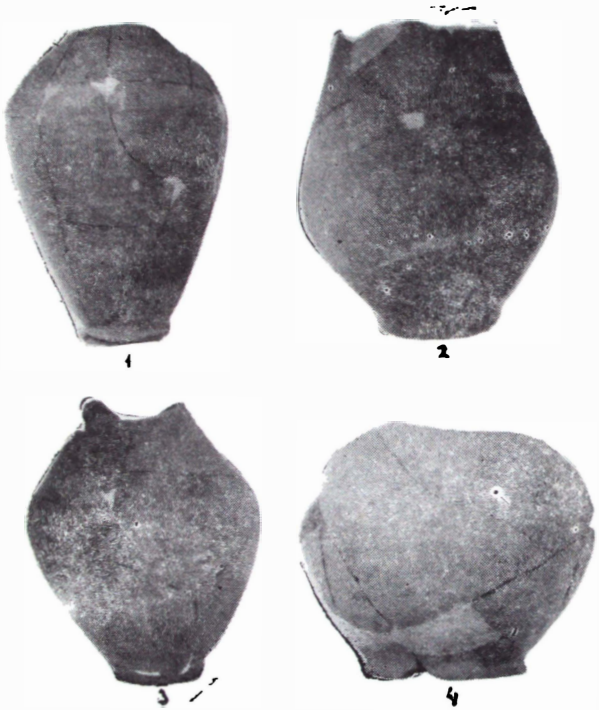

Fig. 24. — Bârboasa. Ceramică carpică, sec. III : 1 M. 122 ; 2 M. 187 ; 3 M. 166 ; 4 M. 65.
Fig. 24. — Les céramiques carpiques : 1 T. 122 ; 2 T. 187 ; 3 T. 166 ; 4 T. 65.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

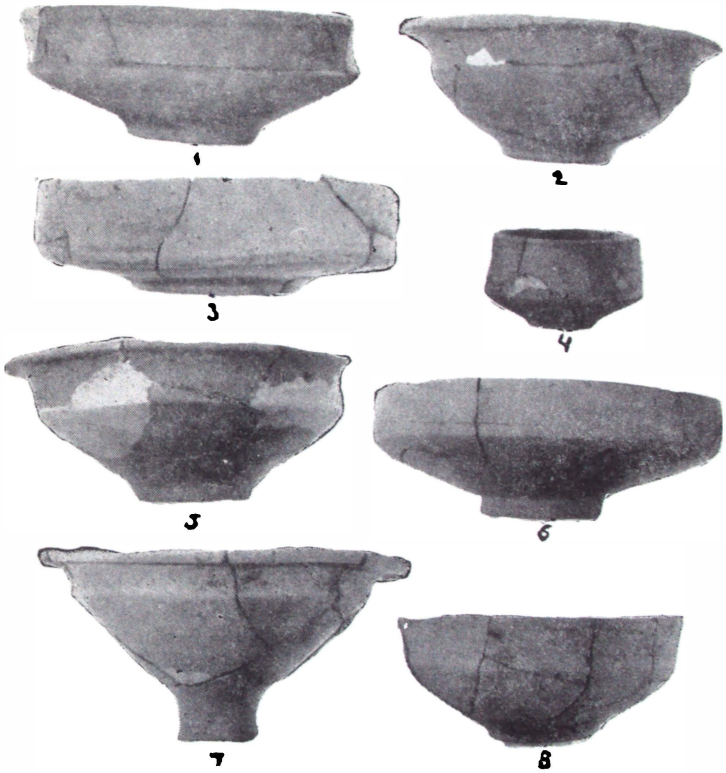

Fig. 25. — Bărboasa. Ceramică carpică, sec. III : 1 M. 80 ; 2 M. 7 ; 3 M. 21 ; 4 M. 21 ; 5 M. 192 ; 6 M. 213 ; 7 M. 194 ; 8 M. 8.

Fig. 25 — Les écuelles carpiques : 1 T. 80 ; 2 T. 7 ; 3 T. 21 ; 4 T. 21 ; 5 T. 192 ; 6 T. 213 ; 7 T. 194 ; 8 T. 8.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Fig. 26. — Bârboasa. 1 M. 1 (amforă romană) ; 2 M. 159 ; 3 M. 5 ; 4, ac din fier ; M. 8 ; fibule de tip carpic ; 5 M. 41 şi 6 M. 5.

Fig. 26. — Les céramiques et objets de ornements : 1 T. 1 ; 2 T. 159 ; 3 T. 5 ; 4 T. 8; 5 T. 41 : 6 T. 5.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

INFORMAȚII PRIVIND PRODUCȚIA ȘI COMERȚUL CU BERE ÎN MOLDOVA LA SFÎRȘITUL SEC. AL XVIII-LEA ȘI ÎNCEPUTUL SEC. AL XIX-LEA

IOAN MURARIU

Cele mai vechi documente care atestă existența în Moldova (la Baia) a unor sladnițe, adică instalații pentru obținerea berii, datează din sec. al XV-lea [1]. Dacă în secolele XV—XVI, cu producția de bere se ocupau numai sașii, în veacurile următoare această îndeletnicire a început a fi practicată și de moldoveni [2].

În paginile următoare ne propunem să analizăm atît producția, cît și comerțul cu bere în Moldova în perioada de sfîrșit a feudalismului, întrucît aceste probleme au stat mai puțin în atenția cercetătorilor. Sîntem conștienți că, cu ajutorul puținelor documente care s-au păstrat (unele din ele au fost publicate) nu ne vom putea forma decît o imagine generală asupra acestui aspect al economiei moldovenești din perioada amintită.

În a doua jumătate a sec. al XVIII-lea, pe lîngă berea ce se importa din Polonia, [3] o cantitate destul de însemnată era produsă în cîteva tîrguri și orașe din Moldova, în special în Iași. [4] Printr-un hrisov din 1 august 1786, domnul Alexandru Ioan Mavrocordat răspundea favorabil cererii medicului Herleț din Iași, de a deschide o spițerie (farmacie) și o „fabrică" de bere lîngă Bahlui [5]. Cu condiția ca această fabrică să lucreze

---

1. C. C. Giurescu, *Tîrguri sau orașe și cetăți moldovene*, Ed. Acad. R.S.R.., Buc. 1967, p. 188; vezi și N. Iorga, *Negoțul și meșteșugurile în comerțul românesc* (formînd vol. III din *Istoria românilor în chipuri și icoane*), Buc. 1906, p. 199; Al. I. Gonța, *Cum arăta o velniță și o berărie în veacul al XIX-lea*, în *Revista arhivelor*, anul IX, Nr. 2/1966, p. 305—317; C. C. Giurescu, *Contribuții la istoria științei și tehnicii românești în secolele XV — începutul sec. XIX*, Ed. științifică, Buc. 1973, p. 217—219.

2. N. Iorga, *op. cit.* Vezi și V. Neamțu, *Contribuții la cunoașterea meșteșugurilor ieșene legate de alimentația populației în sec. al XVII-lea* (în *Analele științifice ale Univ. „Al. I. Cuza" din Iași*, serie nouă, secțiunea III a, Istorie, tomul XVII, 1971, fasc. 2, p. 223).

3. Veniamin Ciobanu, *Aspecte ale relațiilor comerciale dintre Moldova și Polonia în secolul al XVIII-lea*, în *Anuarul Instit. de istorie și arheologie „A. D. Xenopol"*, Iași, VIII-1971, p. 133.

4. Despre berea fabricată în Iași la sfîrșitul sec. al XVIII-lea avem și informația călătorului sas Andreas Wolf (vezi N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, vol. III, Buc. 1922, p. 96).

5. În acest document, ca și în altele, apare denumirea de „fabrică". În realitate, aceste „fabrici" erau doar niște instalații rudimentare pentru obținerea de bere.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

„fără multă stricăciune de orzu...", domnul îl mai miluiește pe acest Herleț „și cu 12 liuzi, oameni streini, fără de bir în visterie, ci și-ar găsi de peste hotar și-i va aduce..." [6] El va trebui „să lucreze îndestulare de bere, *pentru cei ce vor fi dispuși cu acel feliu de băutură*..." (subl. noastră). Este clar deci că la sfîrșitul sec. al XVIII-lea cei mai mulți moldoveni nu obișnuiau să consume bere.

Medicul Herleț, care era originar din Saxonia, a renunțat la spițerie dar a construit o moară de cai și o berărie cu magazie de orz. El nu mai trăia în octombrie 1793, cînd fratele său, Cristian Cristofor, vindea aceste instalații „giupînesii Tudora Mihailovna-greaca", cu prețul de 6.000 lei [7]. Mai tîrziu, la 29 septembrie 1799, domnul a hotărît ca nimeni, în afară de această Tudora, să nu mai aibă voie a produce bere în Iași. În schimb, Tudora era obligată să aprovizioneze cu bere, în mod gratuit, spitalul mănăstirii Sf. Spiridon și să plătească mănăstirii o taxă anuală de 100 lei [8]. Totodată, orzul necesar în procesul de producție nu trebuia să provină din țară, ci de peste hotare. Credem că domnul i-a interzis să folosească orz din Moldova, pentru a nu avea greutăți în aprovizionarea Constantinopolului cu cantitatea cerută de sultan.

Dintr-un zapis cu data de 15 octombrie 1793 aflăm că la sfîrșitul sec. al XVIII-lea în Iași a mai funcționat încă o berărie. La acea dată, Catrina Luna „nemțoaica", vindea unui Ursul jidov o berărie la Podul Roș, „cu caldarea ei i două casă", cu suma de 350 lei [9]. Acest Ursu nu mai trăia în anul 1806, cînd berăria era în stăpînirea fiului său, Leiba, care era supus austriac [10].

În anul 1803, acest Leiba care, probabil, încă nu moștenea berăria amintită mai sus, cerea domnului permisiunea pentru a construi o berărie în Iași. Printr-un hrisov din 20 ianuarie 1803, domnul Alexandru Moruzi îi dă voie să-și facă o berărie la Podul Roș (unde mai era și a Tudorei — N. A.), în următoarele condiții: anual va plăti mănăstirii Sf. Spiridon suma de 200 lei „pentru agiutor la cheltuielile spitalului"; va da, în mod gratuit, „berea trebuincioasă pentru bolnavi"; „plinea ce va avé trebuința la lucrul berii, să aibă a o aduce de peste hotar, cu adeverință de la dregătorii de margine..." [11].

---

6. *I. Neculce — buletinul Muzeului municipal din Iași*, fascicola 5—1925, p. 203—204; în continuare vom cita *I. Neculce*...

7. *Ibidem*, p. 204—205. Această Tudora era căsătorită cu un Müler, din care cauză, în documente, apare și cu numele de Tudora Mileroaei

8. *Ibidem*, p. 205—206.

9. *Ibidem*, p. 190.

10. *Ibidem*, p. 207. În anul 1817 acest Leiba înaintase o jalbă Agenției, arătînd că în Iași moștenește o berărie de la tatăl său, Ursul. La 16 aprilie 1817, domnul Scarlat Alex. Callimachi, după cercetările făcute prin Departamentul Pricinelor Străine, emite un hrisov prin care îi întărește lui Leiba stăpînirea asupra acestei berării cu obligația acestuia de a plăti „pe tot anul cîte 200 lei pentru cheltuiala cișmelilor". (*Ibidem*, p. 206—207). Mult mai tîrziu, în 1841, această berărie era stăpînită de Meier Simha, ginerele lui Leiba (*Ibidem*, p. 207).

11. *Ibidem*, p. 206.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

La începutul sec. al XIX-lea mai era o berărie în Iași (Păcurari), pe moșia mănăstirii Treisfetitele ; la 15 iulie 1812, Smaranda polcovniceasa, soția răposatului Manolachi Balș, a vîndut această berărie unui oarecare Leopold, cu suma de 15.000 lei. Un document din 6 august 1817 descrie amănunțit această berărie, cu toate construcțiile și instalațiile sale [12]. Aflăm, între altele, că ea dispunea de un cazan de fiert berea, cu o capacitate de peste 30 balerce.

La 6 februarie 1825, printr-un hrisov, domnul Ioan Sandu Sturza îi permitea unui „Ștefan August, dascăl neamțu din Eși[14], să-și construiască o berărie pe un teren al său din Păcurari, prin înțelegere cu epitropii mănăstirii Sf. Spiridon. În hrisov se menționează că Ștefan August va plăti spitalului cîte 100 lei anual, după care, „slobod să fie a vinde și a pitrece berea sa aice în oraș, cu prețul acel cuviincios și obicinuit, precum să va vinde berea altora în acest oraș..." [13]. În încheierea hrisovului, domnul hotărăște ca proprietarul să-și poată aduce în berărie doi lucrători de peste hotare, care să fie scutiți de bir și havalele. Spre deosebire de hrisoavele mai vechi, în acesta nu se mai pune condiția ca materia primă (orzul) să fie adusă obligatoriu de peste graniță.

În anul 1832 în Iași mai era o berărie, proprietatea unei oarecare Carolina Sulț. Documentul din 25 iunie 1832 este un inventar al acestei berării, care cuprindea următoarele „o odaie de fiert berea, o odaie de ținut berea cé gata, o odaie de uscat urluiala, o odaie de urluială, o odaie de stropit, o cămăruță unde se află o căldare mai mică de bere..." [14]. Mai exista o moară de cai și o circiumă de bere cu două camere, dintre care, „în odae pentru mușterei sînt 4 mese cu lăițele lor" [15].

Pentru perioada de care ne ocupăm, sînt documente din care rezultă că mai existau berării și în alte tîrguri sau orașe din Moldova. Astfel, în anul 1812, funcționa o berărie în tîrgul Ștefănești ; ea era arendată, pentru numai 37,5 ocă de zahăr, unui evreu, Rubin, pe timp de un an și ju-

12. *Arh. St. Iași*, Documente, P. 819/3. Transcriem o parte din document care ni se pare mai importantă : „Iar binalele sînt aceste, adică casa berăriei mari și cu trîi odăi cu părețîi de cărămidă, dedesupt berăriei o slădărie pardosită cu piatră, o cadă mare cu cercuri de fiară... o lojniță cu părețîi de cărămidă acoperită cu table de fer de uscat orzul, un cazan mare de fiert berea, care cazan scoate peste 30 balerce de bere, toate aceste sînt supt un acoperămînt acoperit cu scînduri de brad, o cișmé cu oluce de slobozit apa în berărie, deosebite în ogradă un ambar cu 3 case cu părețîi de brad, podit pe gios, o moară de cal cu părețîi iar de brad, un grajdiu cu părețîi de stejar, 2 case supt un acoperămînt de șăzut feciorii... 2 oluce noao, 2 vechi și un iezășor în grădină..."

13. *I. Neculce...*, fascicola 5—1925, p. 210.

14. *Ibidem*, p. 211—212.

15. *Ibidem*. În această berărie se mai găseau : „2 căzi mari... o cadă de spălat, o căldare de aramă pentru fiert bere de 35 poloboace de mare ; un vas de bere de 11 polobocele ; un răcitoriu, 4,5 stînjeni în lat și 5 lung (1 stînjen = 2,23 m. — N-A) ; o căldare de aramă de 8 polobocele ; 2 căzi mari de plămădeală... 5 ciubere cîte de o vadră (1 vadră = 10 ocale = 15,2 litri, — N-A)... 22 poloboace cîte 24 ocă... 106 poloboace cîte 24 ocă ; 12 polobocele mai mici ; un poloboc de rachiu ; doi saci cîte cu 60 ocă hameiu... două căzi de slad..."

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

mătate [16]. Din anul 1798 funcționa o berărie și în orașul Roman ; în acest oraș, în anul 1814 monopolul producției de bere îl deținea un grec, pe nume Petradi [17]. Doi ani mai tîrziu, în 1816, domnul Moldovei hotăra ca Episcopia din Roman să aibă voie a-și deschide acolo o „fabrică" de bere [18]. În sfîrșit, o altă berărie este menționată în tîrgul Piatra, în anul 1832 [19].

* * *

În ce privește comerțul cu bere, informația documentară este mai săracă. Nu cunoaștem nici cantitatea de bere ce se vindea lunar sau anual în vreun oraș din Moldova și nici prețul cu care această băutură se vindea consumatorilor. Știm însă anumite lucruri în legătură cu comerțul cu bere în acele tîrguri ce se găseau pe o moșie boierească. Astfel, în hrisovul domnului Alexandru I. Calimah din 10 iulie 1795, prin care hatmanului C. Ghica i se întăreau veniturile moșiei tîrgului Vaslui, putem citi, între altele : „Așijderea și băutura vinului și a rachiului și a medului *i a berii* (subl. noastră), numai a dumisale să să vînză" [20]. Este deci vorba de monopolul boierilor în ce privește vînzarea băuturilor de tot felul pe proprietățile lor.

În anul 1818, domnul Scarlat Alex. Callimachi i-a acordat un hrisov hatmanului Răducanu Ruset pentru a-și întemeia tîrg pe moșia sa, Căiuți, din ținutul Bacău. Și acestui boier i s-a acordat dreptul de a vinde băuturi în Căiuți, inclusiv bere ; alți tîrgoveți nu puteau vinde băuturi, decît învoindu-se cu stăpînul [21]. Același domn, printr-un hrisov din 26 mai 1819, întărea învoiala anterioară dintre fostul mare vornic Costache Mavrocordat și tîrgoveții de pe moșia sa, Drăcșani, din ținutul Botoșani. Și aici se menționează că dacă vreun tîrgoveț va voi să deschidă berărie, să nu poată face acest lucru decît învoindu-se cu stăpînul tîrgului [22]. Din 26 octombrie 1828 se păstrează o învoială între negustorii tîrgului Sculeni și stăpînul tîrgului, vistiernicul Neculai Roset Roznovanu. La punctul 4 din această învoială se arată că negustorii din Sculeni sînt liberi să vîndă bere și med, cu condiția de a-i plăti vistiernicului cîte 10 parale de vadră [23].

---

16. *Arh. St. Iași*, Documente, P. 256/30.

17. N. Iorga, *Negoțul și meșteșugurile în comerțul românesc*... p. 199—200.

18. V. A. Urechiă, *Din domnia lui Alexandru Callimah* (extras din *Analele Acad. Române*, seria II, tomul XXIII, Memoriile secțiunii istorice, Buc. 1901, p. 60—61). În Roman, cine dorea să deschidă o berărie pe moșia Episcopiei, trebuia mai întîi să se învoiască cu episcopul *(Ibidem)*.

19. Arh. St. Iași, *Extract statisticesc pe anul 1832* (tîrgurile Moldovei), dosar nr. 47.

20. Gh. Ghibănescu, *Sătrete și izvoade (Vaslutul)*, vol. XV, Iași 1926, p. 180.

21. *Documente privitoare la istoria economică a României. Orașe și tîrguri, 1776—1861, Moldova*, seria A, vol. II, Buc. 1960, p. 70—72

22. *Ibidem*, p. 76—78.

23. *Arh. St. Iași, Documente*, P. 296/4 ; un leu vechi era egal cu 40 de parale sau cu 120 de bani (N.A.).

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

În documentele moldovenești, negustorii de bere poartă denumirea de *berari*. Numărul lor ne este cunoscut din catagrafiile Moldovei care s-au întocmit în această perioadă. Astfel, în anul 1820 a fost înregistrat un berar în Tg. Neamț, iar în 1831 un număr de 8 berari, dintre care 6 în Iași [24]. Este de presupus că o însemnată cantitate de bere era vîndută și de alți negustori de prin tîrguri, numiți crîșmari sau rachieri, și care în catagrafiile amintite apar într-un număr foarte mare [25].

* * *

Din cele arătate pînă aici, putem trage concluzia că în economia Moldovei, în ultimele decenii ale sec. al XVIII-lea și în primele decenii ale celui următor, producția și comerțul cu bere au ocupat un loc secundar. Documentele vremii atestă existența unor berării în cîteva orașe sau tîrguri din Moldova, berării construite de germani, evrei sau greci, unii dintre ei fiind supuși străini. Pe lîngă faptul că majoritatea moldovenilor încă nu erau obișnuiți cu această băutură, numărul mic al berăriilor se explică și prin menținerea unor îngrădiri feudale ; astfel, în Iași se puteau construi berării numai în condițiile unor obligații față de mănăstirea Sf. Spiridon ; în Roman, numai prin înțelegere cu Episcopia, iar în tîrgurile aflate în proprietate feudală, numai prin învoială cu stăpînii tîrgurilor respective. Pe de altă parte, proprietarii de berării trebuiau să plătească anumite sume la Cutia Milelor [26].

Cu toate că producția și comerțul cu bere erau puțin dezvoltate, ele trebuiesc luate în considerație căci completează imaginea dezvoltării economice a Moldovei în perioada feudalismului tîrziu.

AUSKÜNFTE ÜBER BIERPRODUKTION UND BIERHANDEL IN MOLDAU, AM ENDE DES XVIII JAKHUNDERTS UND AM ANFANG DES XIX JAHRHUNDERT

Zusammenfassung

Die historische Urkunden, erwähnen über das Dasein Bierinstalationen in Moldau, sogar aus XV. Jahrhundert, Mehrere Jahrhunderte bis in die zweiten Hälfte des XIX Jahrhunderts, die Bierproduktion und der Bierhandel in Moldau sehr langsam entwickelt hat.

Dieser Gegenstand verdankt hat, in der erste Zeile, dem Daseins lange Zeit einiges Monopolen und feudalen Umzäunungen, welche die Vermehrung „der Fa-

24. I. Murariu, *Dezvoltarea păturii negustorești în Moldova între anii 1774 și 1829*, în *Studii și cercetări științifice*, Bacău, 1974, anexele nr. 2 și 3.

25. În 1820 existau 103 crîșmari și 97 rachieri, iar în 1831 un număr de 1099 crîșmari și 435 rachieri *(Ibidem)*.

26. N. Grigoraș, *Dregătorii tîrgurilor moldovenești și atribuțiunile lor pînă la Regulamentul Organic*, Iași, 1942, p. 58.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

briken" von Bier hindern. In der zweite Zeile, in Mittelalter die Moldauer haben sie nicht gewöhnt das Bier zu verzehren die vorzichen Wein und Pflaumenbrannt (Pflaumenschnaps).

Am Ende des XVIII Jahrhundert und am Anfang des XIX Jahrhundert in Moldau gibt es, wie in Urkunden uns bevachnen einige „Fabriken" von Bier in die Städte Iaşi, Ştefăneşti, Roman und Piatra Neamţ. Die Besitzer waren die Deutsche die Juden oder die Griechen. „Die Fabriken" höher erwähnt, waren eigentlich rudimăntăr Instalationen für die Erwerbung kleine Quanlitäten von Bier. In Moldau, die Kaufmänner von Bier heissen Bierwirten und sie erscheinen, in einen kleinen Zahl, in Urkunden der Zeit. Es ist nicht ausschliesslich wie die Wirten eine besonderer Quantitäten von Bier zu verkaufen, neben Wein und Pflaumenschnaps.

Durch Folge, in analysierende Periode, die Bierproduktion und Bierhandel in Moldau schwach entwickelt waren, in Vergleich mit andere Trinken. Dieser Gesichtspunkt der Ökonomie einer schneller Entwicklung kennen wird in die zweiten Hälfte des XIX Jahrhunderts.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

PREȚURILE CU CARE SE VINDEAU UNELE MĂRFURI ÎN MOLDOVA, LA SFÎRȘITUL SEC. AL XVIII-lea ȘI ÎNCEPUTUL SEC. AL XIX-lea

IOAN MURĂRIU

Perioada feudalismului tîrziu din Moldova este încă insuficient cercetată. Între problemele care au stat mai puțin în atenția cercetătorilor este și aceea legată de dezvoltarea comerțului intern.

Ne-am propus ca în paginile ce urmează să ne ocupăm numai de un aspect al acestei probleme și anume de creșterea prețurilor la aproape 100 de produse dintre cele ce se puteau cumpăra în orașele și tîrgurile Moldovei în perioada amintită. Pentru aceasta, am folosit în primul rînd documente inedite păstrate în Biblioteca Academiei R.S.R. și în filialele Arhivelor Statului din Iași, Bacău, Piatra Neamț, Vaslui și Botoșani. (În Moldova, nu am găsit informații de acest gen la filialele Arhivelor Statului din Suceava, Focșani, Galați și Tecuci). În al doilea rînd, am folosit documente publicate în cîteva colecții și reviste, precum și informații din unele lucrări de istorie.

Folosind aceste surse de informații am putut alcătui două anexe — prima privitoare la evoluția prețurilor unor produse pe piața internă a Moldovei la sfîrșitul sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XIX-lea și a doua privitoare la devalorizarea monedei de argint în raport cu cea de aur.

În întocmirea anexei nr. 1 am întîmpinat unele greutăți. Astfel, aceleași mărfuri apar în documente ca fiind vîndute în diferite cantități și cu diferite unități de măsură — de exemplu chila, merța și dimerlia sau vadra, oca, dramul etc. Am urmărit ca în anexă fiecare marfă să apară ca fiind vîndută cu aceeași unitate de măsură și în aceeași cantitate, pentru a se putea urmări evoluția prețurilor. Pentru aceasta am făcut simple operațiuni aritmetice de transformare a tuturor unităților de măsură într-una singură [1], și de calculare a prețurilor pe unitatea de măsură aleasă.

1. Ocaua cîntărea 1,283 kg și cuprindea 400 dramuri. Ocaua pentru lichide cîntărea 1,520 litri și cuprindea 4 litre a 0,380 l.

— O vadră = 10 ocale = 15,2 litri.

— Chila de Galați, care era de 10 ori mai mare decît chila de Constantinopol (Istanbul), avea 2 merțe sau 20 dimerlii. Această chilă avea 240 ocale (308 kg) dacă se socotea cu dimerlia de 12 ocale și numai 220 ocale (282 kg) dacă se socotea cu dimerlia de 11 ocale.

— 1 cot = 0,636 m.

(Vezi N. Stoicescu, *Cum măsurau strămoșii*, Editura Științifică, București, 1971, p. 92, 175, 181—182, 185, 204 și 219).

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Calcule la fel de simple am făcut şi cînd, din aceleaşi considerente, am transformat preţurile exprimate în lei şi bani în preţuri exprimate în lei şi parale [2].

Analizînd datele cuprinse în anexele nr. 1 şi 2, am putut ajunge la următoarele concluzii mai importante :

1. Prima concluzie ar fi aceea că în perioada amintită, preţurile au crescut mult la marea majoritate a mărfurilor vîndute. Firește, în dughenele din oraşele şi tîrgurile Moldovei, apoi cu ocazia iarmaroacelor şi a tîrgurilor săptămînale, se vindeau numeroase mărfuri. Noi însă ne-am oprit numai la optzeci şi două, pentru care am avut la îndemînă mai multe documente.

2. Constatăm, în al doilea rînd, că mărfurile importate se vindeau foarte scump în comparaţie cu mărfurile indigene. Folosindu-ne de anexa nr. 1 am întocmit următorul tabel comparativ care să sprijine afirmaţia noastră.

Anul	Denumirea şi cantitatea mărfurilor indigene	Ce mărfuri străine se puteau cumpăra în Moldova, cu banii rezultaţi din vînzarea produselor menţionate în coloana B
A	B	C
1804	O chilă *) de grîu de 240 ocale (308 kg)	14 ocale (18 kg) orez sau 27 coli de hîrtie superioară
1826	5 pîini	O portocală sau două lămîi sau două dramuri (6,4 gr) de vanilie sau 5 dramuri (16 gr) scorţişoară
1825	O chilă de porumb boabe (308 kg)	Un fes sau 4 coase
1792	95 ocale de fasole boabe	1 ocă piper
1818	O chilă de orz (308 kg)	6,4 ocale (cca. 8,2 kg) piroane
1803	O vadră de vin (15,2 l)	Două bucăţi de sticlă sau 3 ocale (cca. 4 kg) de fier
1777	Un bou	6 coţi (3,8 m) de stofă
1824–25	6 cai	Un şal sau două capoate
1825	O oaie	3 ceaune
1804	150 ouă	O ocă undelemn (1,5 litri)
1807	Un porc	4,5 ocale (5,7 kg) de zahăr
1792	O ocă de unt	3/4 ocă (cca 1 kg) halva

*) Chilă de Galaţi, care era de 10 ori mai mare decît chila de Constantinopol.

2. Un leu era egal cu 40 parale sau cu 120 bani. Deci o pară era egală cu 3 bani.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

A	B	C
1807	O ocă miere de albine	Aproape 2 ocale de fier
1818	O ocă de carne (1,283 kg)	Circa 1 dram (3,2 gr) de mătase
1807	20 ocale (25,6 kg) lînă	O ocă bumbac 1,283 kg)
1803	33 ocale brînză de vaci	O ocă tutun
1826	Un pui de găină	O portocală sau două lămîi sau 1 4 ocă (321 gr) untdelemn
1796	4 ocale de carne	Aproape o ocă de orez
1796	Două găini	Un lacăt
1777	100 ouă	O ocă de stafide sau o ocă de săpun
1807	6 ocale de miere	O ocă de zahăr

Desigur, cititorul va putea face și alte interesante comparații. Atragem însă atenția că comparațiile pe care le va face — ca și cele din tabelul nostru, de altfel — vor cuprinde în ele un anumit coeficient de eroare, fiindcă din documente nu putem ști dacă mărfurile comparate s-au vîndut în același tîrg și în același anotimp; știm doar că toate s-au vîndut în Moldova, în același an și cu prețul arătat. Mărfurile de proveniență străină — în special cele de lux — din cauza prețului lor foarte ridicat nu puteau fi solicitate decît de clasele și păturile avute ale societății moldovenești (domni, boieri, cler, negustori, arendași) lucru subliniat, de altfel, și de unii călători străini.

3. Din anexa nr. 1 mai constatăm o disproporție între prețul unor produse ale subsolului, de care aproape toți locuitorii aveau nevoie, și prețurile unor produse agricole vegetale sau animale. Astfel, în anul 1800, un clapon valora tot atît cît 6 ocale (7,7 kg) de sare, iar în 1801 un curcan valora cît două ocale de păcură. Sarea și păcura, deși proveneau din țară, se vindeau foarte scump din cauza transporturilor care se făceau în condiții foarte grele, cu carele cu boi. Aceste produse erau cu atît mai scumpe, cu cît se vindeau mai departe de Tg. Ocna sau Moinești.

4. Prețurile scăzute ale produselor indigene (grîu, animale, vin etc) ne demonstrează slaba dezvoltare a orașelor (cu cîteva excepții) și faptul că mulți orășeni mai practicau agricultura și creșterea animalelor. De asemenea, menținerea — chiar și în forme mai ușoare — a monopolului otoman a contribuit la stabilirea unor prețuri de vînzare mici la produsele indigene, spre paguba producătorilor și a țării.

5. Din anexa nr. 2 se constată o devalorizare continuă a monedei de argint în raport cu cea de aur. Astfel, dacă în 1764 un galben (monedă de aur) valora aproape 3 lei, după 65 de ani, în 1829, valora 31 lei și 20 parale. Prin urmare, în perioada amintită, valoarea monedei de argint (piastrul sau leul) a scăzut de circa 10 ori în raport cu moneda de aur (galbenul).

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

ANEXA NR. 1

I. PRODUSE AGRICOLE VEGETALE (simple sau prelucrate)

Anul	Unitatea de măsură	Preţul Lei	Preţul Parale	Sursa:	Specificare
				1. Bumbac	
1807	oca	22	—	Arhivele Statului, filiala Iaşi, *Documente*, P. 258/18	
1809		7	—	Arh. St. Bacău, *Colecţia doc. feudale* V/77	
1818		16	—	Arh. St. Iaşi, *Documente*, P. 590/55	
				2. Cafea	
1764	oca	2	30	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce* fasc. 9/1931	
1807		10	10	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 258/18	
				3. Cinepă (sămînţă)	
1816	oca	—	10	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 577/72	
				4. Culşoare	
1826	dramul	—	3	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 255/53	
1829		—	4	*Ibidem*, P. 599/88	
				5. Curmale	
1777	oca	—	18	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 1023/2, p. 44	
1792		—	30	Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. IV p. 129 şi urm.	
				6. Fasole şi linte	
1792	oca	—	2	*Ibidem*	
1807	„	—	4	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 258/18	fasole
1807	„	—	2	*Ibidem*	fasole linte
				7. Făină	
1782	merţa	5	—	I. Murariu, *Veniturile şi cheltuielile unei familii boiereşti din Moldova, între anii 1782 şi 1789*, în „Carpica", VI, 1973—1974, p. 109	făină de grîu
1799		8	—	Bibl. Acad. R. S. R., *Doc.*, CMXCVII/32	făină de păpuşoi
1800		4	—	Radu Rosetti, *Cum se căutau moşiile în Moldova la începutul veacului XIX* (extras din *Analele Acad. Române*, seria II, *tomul XXXI, Memoriile secţiunii istorice*, Buc., 1909, p. 17)	făină de păpuşoi
1801		5	—	Bibl. Acad. R. S. R., *Doc.*, CMXCVII/52	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Prețul: Lei	Prețul: Parale	Sursa:	Specificare
1807		5	20	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 258/19	făină de secară
1818		11	—	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli, socoteli, diate* (în rev. *Buletinul Comisiei istorice a României*, vol. IV, Buc., 1925, p. 142)	făină de păpușoi
1828		16	20	Arh. St. Iași, *fond isprăvnicia Neamț*, anul 1828, document nr. 15	făină de secară
				8. F i n	
1742	stogul	1	—	I. Antonovici, *Mănăstirea Florești din plasa Simila, jud. Tutova*, Buc., 1916, p. 127	
1743		1	—	N. Corivan și I. Grămadă, *Despre gospodăria feudală din Moldova în prima jum. a sec. XVIII* (în *Studii și materiale de istorie medie*, vol. V, 1962, p. 266).	
1771		—	24	Revista *I. Neculce*, fasc. 9/1931, partea I, p. 170—172	
1795		20-25	—	Arh. St. Bacău, *Colecția docum. feudale*, III/69	
1796		12	—	Biblioteca Acad. R. S. R., *Doc.* CMXCVII/3	
1804		17	—	I. Murariu, *Veniturile și cheltuielile moșiei Fintînele din ținutul Bacău, între 30 septembrie 1803 și 30 septembrie 1804* (în *Carpica*, 1972, p. 190).	
1812		57	—	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.* CMXCVII/153 v.	
1813		40	—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 413/53	
1817		25	—	Rev. *I. Neculce*, fasc. 6/1926—1927, p. 237	
1819		38	—	D. Z. Furnică, *Documente privitoare la comerțul românesc*, 1473-1868, Buc. 1931, p. 251	
1820		45-48	—	*Ibidem*	
1821		90	—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 596/75	
1821		48	—	Arh. St. P. Neamț, *fond docum. feudale*, 1827, doc. nr. 33/3	
1822		30	—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 583/54	
1825		30	—	*Ibidem*, P. 12/4	
1825		30-50	—	Sl. Diamandi, *O gospodărie moșierească din Moldova în prima jumătate a sec. al XIX-lea* (în *Studii — revistă de istorie* — anul IX, nr. 2-3/1956, p. 82)	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Prețul: Lei	Prețul: Parale	Sursa:	Specificare
1827	stogul	35	—	Arh. St. P. Neamț, *fond docum. feudale*, 1827, doc. nr. 32/3.	
				9. Grîu (arnăut și cărnău)	
1795	chila	23	—	Arh. St. Bacău, *Colecția docum. feudale*, V/15.	
1797		6, 5-9	—	V. Mihordea, *Relațiile agrare din sec. al XVIII-lea în Moldova*, Editura Acad. R.S.R., Buc., 1968, p. 39, nota nr. 212	
1799		13	—	Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 15	
1801		6	—	*Ibidem*	
1803		14	—	*Ibidem*	
1804		20	—	I. Murariu, *Venit. și chelt. moșiei Fintînele...* p. 191.	
1810		30	—	Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 15	
1814		28	—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 588/87	arnăut
1814		20	—	*Ibidem*	cărnău
1816		22	—	*Ibidem*	"
1816		30	—	*Ibidem*	arnăut
1816		40	—	*Ibidem*, P. 577/72	
1817		55	—	Rev. *I. Neculce*, fasc. 6/1926—1927. p. 237	
1822		35	—	N. Iorga, *Documente privitoare la familia Callimachi*, vol. II, Buc. 1903, p. 65	
1825		28—32	—	Sl. Diamandi, *op. cit.*, p. 82	
1828		22—25	—	Maria E. Holban, *Un raport francez despre Moldova a consulului Lagan* (în *Buletinul Comisiei istorice a României*, vol. IX, Buc., 1930, p. 181).	
				10. Halva	
1792			30	Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. IV. p. 129 și urm.	halva de Țarigrad
1806			—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 627/13	
				11. Lămîi („alămîi")	
1777	bucata		1,5	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 1023/2, p. 44.	
1782		—	1.5	I. Murariu, *Venit. și chelt. unei familii boierești...* p. 110, nota nr. 16	
1803		—	2	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933	
1826	"		8	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 255/53	
1827	"	—	12	*Ibidem*, P. 742/53	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Prețul		Sursa:	Specificare
		Lei	Parale		
				12. Legume și fructe (mere)	
1796	100 de căpățini	10	—	Bibl. Acad. R.S.R., Doc., CMXCVII/4 v.	„căpățini curechiu"
1803	100 de căpățini	1	26	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*", fasc. 9, partea II, 1933	„căpățini de curechiu"
1807	oca		4	D. Z. Furnică, *Din istoria comerțului la români, (mai ales băcănia), Publicațiune de documente inedite 1593—1855*, Buc. 1908, p. 256	ceapă uscată
1821		—	8	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 79/6	ceapă
1826		—	12	*Ibidem*, P. 255/53	mere
				13. Măsline	
1777		—	16	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 1023/2, p. 54.	masline verzi
1792		—	19	Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. IV, p. 129 și urm.	masline negre
1827		1	20	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 742/53	masline verzi
				14. Migdale	
1792		1	7	Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. IV, p. 129 și urm.	migdale cu coajă
1792		1	17	*Ibidem*	migdale fără coajă
1807		3	26	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 258/18	migdale curățate
1826		6	20	*Ibidem*, P. 255/53	migdale cu coajă
1827		6	—	*Ibidem*, P. 742/53	
				15. Orez	
1743	oca	—	20	N. Corivan și I. Grămadă, *op. cit.*, p. 271	
1792		—	16	Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. IV, p. 129 și urm.	
1796		—	24	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/4 v.	
1804		1	16	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli...* p. 136	
1827		1	20	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 742/53	
				16. Orz	
1764	chila	2	—	Rev. *I. Neculce*, fasc. 9/1931, p. 50	
1777		1	—	N.A. Bogdan, *Din trecutul comerțului moldovenesc și mai ales a celui ieșan*, Iași, 1925, p. 69	
1791		20	—	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli...* p. 128	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Preţul		Sursa:	Specificare
		Lei	Parale		
1801	chila	7	—	*Ibidem*, p. 134	
1802		4	—	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 1007/24	
1814		5		*Ibidem*, P. 588/87	
1817		25	—	Rev. *I. Neculce*, fasc. 6/1926—1927, p. 237	
1818			—	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli..* p. 142	
1820		12	—	*Ibidem*, p. 148	
1828		19	—	Arh. St. Iaşi, *fond Isprăvnicia* Neamţ, anul 1828, doc. nr. 15	
				17. Ovăz	
1796	chila	11	30	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/4 v.	
1801		6	—	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli..* p. 133	
1813		13		Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 232/6	
1828		17	—	*Ibidem, fond Isprăvnicia Neamţ*, anul 1828 doc. nr. 15	
				18. Piper	
1792	oca			Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. IV, p. 129 şi urm.	
1818		3	—	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 590/55	
				19. Pîine	
1782	bucata	—	1	I. Murariu, *Venit. şi chelt. unei familii boiereşti...* p. 110, nota nr. 16	
1791		—		N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli...* p. 128	
1807		—		Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 258/19	
1826		—		*Ibidem*, P. 255/53	
1829		—		*Ibidem*, P. 599/88	
				20. Portocale	„franzolă"
1777	bucata	—	3	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 1023/2	
1782			1	I. Murariu, *Venit. şi chelt. unei familii boiereşti...* p. 110, nota nr. 16.	
1826				Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 255/53	
1827		—		*Ibidem*, P. 742/53	
				21. Porumb („Păpuşoi")	
1755	chila	4	—	V. Mihordea, *op. cit.*, p. 39	
1786	„	7	—	I. Murariu, *Venit. şi chelt. unei familii boiereşti...* p. 109	
1795	„	16	—	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 1028/5	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Prețul		Sursa:	Specificare
		Lei	Parale		
1795	chila	10—14	—	Arh. St. Bacău, *Colecția doc. feudale*, V/15	
		5		Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/5	
1800		10	—	V. Mihordea, *op. cit.*, p. 39, nota nr. 212.	
		6	—	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/53	
1820		22	10	Arh. St. Iași, *Doc.*. P. 599/25	
1821		6	—	Arh. St. P. Neamț, *fond doc. feudale*. 1827, doc. nr. 33/3	
1822		15	—	Arh. St. Iași. *Doc.*, P. 119/34	
1822		10	—	*Ibidem*, P. 583/54	
1822		20	—	*Ibidem*, P. 595/79	
1825		8	—	*Ibidem*, P. 546/37	
1825		10—20	—	Sl. Diamandi, *op. cit.*, p. 82	
1827		16		Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 415/22	
1827		11		Arh. St. P. Neamț, *fond doc. feudale*, 1827, doc. nr. 32/3	
1828		25		Arh. St. Iași, *Doc.*. P. 415/33 A	
1828		20		Ibidem, *fond Isprăvnicia Neamț*, anul 1828. doc. nr. 15	
1828		26		*Ibidem*, Doc., P. 415/33 C	
1828		26	—	*Ibidem*, Doc., P. 415/33 A	
				22. P o s m a g i	
1807	oca		35	Arh. St. Iași. *Doc.*, P. 258/18	
				23. S e c a r ă	
1777	chila	1	20	N. A. Bogdan, *op. cit.*, p. 69	
				24. S c o r ț i ș o a r ă	
1803	dramul	—	1	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933	
1826		—	3	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 255/53	
1829		—	3	*Ibidem*, P. 599/88	
				25. S m o c h i n e	
1807	oca	1	4	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 258/18	
1827	„	2	—	*Ibidem*, P. 742/53	
				26. S t a f i d e („S t r a f i d e")	
1777		—	23	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 1023/2, p. 44	
1792		—	24	Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. IV, p. 129 și urm.	„strafide roșii"
1792	„	—	17	Ibidem	„strafide negre"

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Preţul Lei	Preţul Parale	Sursa:	Specificare
1807	oca	1	12	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 258/18	
1827	»	4	—	*Ibidem*, P. 742/53	„strafide fără sîmburi"
				27. T ă m i i e	
1796	oca	1	20	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.* CMXCVII/5	
1801		2	—	I. Antonovici, *Mănăstirea Floreşti...* p. 25	
1809		6	—	Arh. St. Bacău, *Colecţia doc. feudale*, V/77	
1826		10	—	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 255, nr. 53	
				28. T u t u n („T i u t i u n")	
1777	oca	—	4—5	N. A. Bogdan, *op. cit.*, p. 69	tutun de ţară
1777		1	25	N. Iorga, *O gospodărie moldovenească la 1777 după socotelile cronicarului Ioniţă Canta*, Buc. 1928, p. 12	
1792		—	8	Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. IV, p. 129 şi urm.	
1796		6	—	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/15	
1803		5	—	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933	
1806		3	—	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 627/13	
1821		—	37	Arh. St. P. Neamţ, *fond doc feudale*, 1827, doc. nr. 33/3	
				29. U n t d e l e m n („O l o i")	
1743	oca	—	20	N. Corivan şi I. Grămadă, *op. cit.*, p. 271	
1792		1	14	Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. IV, p. 129 şi urm.	
1799		—	35	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/32	
1801		1	20	I. Antonovici, *Mănăstirea Floreşti...* p. 25	
1803		1	30	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933	
1804		1	10	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli...* p. 136	
1805		2	20	Arh. St. Bacău, *Colecţia de doc. feudale*, V/15	
1806		1	25	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/88	
1807	»	1	5	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 258/19	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Prețul		Sursa:	Specificare
		Lei	Parale		
1807	oca	1	—	D.Z. Furnică, *Din istoria comerțului la români*... p. 256	
1820		4	—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 1009/24	
1823		3	20	Arh. St. Botoșani, *Colecția de documente, (biserica „Cuvioasa Paraschiva")*, mapa VIII, doc. nr. 54	
1826		1	20	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 255/53	
1827		2	10	*Ibidem*, P. 599/77	
1827		3	—	*Ibidem*, P. 742/53	
				30. V a n i l i e	
1826	dramul	7	20	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 255/53	
				31. Z a h ă r („zahar")	
1782		2	—	I. Murariu, *Venit. și chelt. unei familii boierești*... p. 110, nota 16	
1803		4	14	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933	
1807		4	20	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 258/18	
1820		5	35	*Ibidem*, P. 1009/24	
1830		7	25	I. Kara, *Din istoria comerțului moldovenesc între anii 1829 și 1831. O corespondență comercială inedită.* (Anuarul *A. D. Xenopol* din Iași, 1972, p. 478)	

II. BĂUTURI ALCOOLICE

				32. R a c h i u ș i h o l e r c ă	
1800	vadra	7	20	Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 17	
1803	»	17	20	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933	
1804		8	—	I. Murariu, *Venit. și chelt. moșiei Fintînele*... p. 190	
1804			20	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli*... p. 136	
1810		15	—	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/119	„rachiu de drojdie"
1814		5	—	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli*... p. 139	„holercă"
1820		11	—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 429/336	„rachiu prost"
1828		13	—	Ibidem, *fond Isprăvnicia Neamț*, dosar 15, fila 2	„spirt"
1828	»	15	—	*Ibidem*	
1828	»	14	20	*Ibidem*, *Doc.*, P. 403/124	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Prețul: Lei	Prețul: Parale	Sursa:	Specificare
				33. V i n	
1754	vadra	—	27	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 360/5, p. 163	
1764			—	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9/1931, p. 50 și urm.	
1768		—	20	C. C. Giurescu, *Istoricul pogoriei Odobeștilor (Din cele mai vechi timpuri pînă la 1918)*, Ed. Acad. R.S.R., 1969, p. 143.	
		—	32	V. Mihordea, *Relațiile agrare din sec al XVIII-lea în Moldova*, Ed. Acad. R.S.R., Buc. 1968, p. 40, nota 217	
1782		—	30	I. Murariu, *Venit. și chelt. unei familii boierești*... p. 108, nota 7	
1795		—	35	Arh. St. Bacău, *Colecția de doc. feudale*, V/15	
1798		—	25—30	C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 131	
1799		1	20	Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 16	
1801		1	24	*Ibidem*	
1802		1	10	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 1007/24	
1803		1	30	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933	
1804		1—1,5	—	I. Murariu, *Venit. și chelt. moșiei Fintinele*... p. 190	
1804		1	5	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 770/7	
1805		1	30	*Ibidem*, P. 632/3	
1805		1,5—2	—	Arh. St. Bacău, *Colecția de doc. feudale*, V/15	
1807		1	35	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/91	
1808		3	20	Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 16	
1809		2	—	Arh. St. Bacău, *Colecția de doc. feudale*, V/77	
1813		2	30	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 413/53	
1815		2	20	*Ibidem*, P. 258/81	
1819		1	10	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/227	
1820	„	1	—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 429/336	
1825	„	4	—	Sl. Diamandi, *op. cit.*, p. 84	
				III. ANIMALE ȘI PRODUSE ANIMALE	
				34. B o i	
1742	bucata	17	20	I. Antonovici, *Mănăstirea Florești*... p. 127	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Prețul		Sursa:	Specificare
		Lei	Parale		
1743	bucata	10—14	—	N. Corivan și I. Grămadă, *op. cit.*, p. 269	
1777		12—25	—	N. A. Bogdan, *op. cit.*, p. 69	
1782		15	—	I. Murariu, *Venit. și chelt. unei familii boierești...* p. 108 nota 8	
1784		25	—	N. A. Bogdan, *op. cit.*, p. 77	
1799		27	20	Arh. St. Iași, *Doc.*, p. 124/60	„boi de hrană"
1804		37	—	I. Murariu, *Venit. și chelt. moșiei Fîntînele...* p. 191	
1805		70	—	Arh. St. Bacău, *Colecția de doc. feudale*, IV/125	
1820		67	9	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 151/43	
1827		60—75	—	Gh. G. Bezviconi, *Călători ruși în Moldova și Muntenia*, Buc. 1947, p. 260	
				35. B r î n z ă	
1765	oca	—	4	Rev. *I. Neculce*, fasc. 9/1931, partea I, p. 170	caşcaval
1792		—	6-10	Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. IV, p. 129 și urm.	brînză de oi
1792		—	12	*Ibidem*	caşcaval
1795		—	5	Arh. St. Bacău, *Colecția doc. feudale*, V/15	brînză de oi
1800		—	6	Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 17	brînză de oi
1803		—	6	*Ibidem*	brînză de vaci
1805		—	10	Arh. St. Bacău, *Colecția de documente feudale*, V/15	brînză de oi
1807		—	24	D. Z. Furnică, *Din istoria comerțului la români...* p. 256	
1807		—	5	*Ibidem*	brînză de burduf
1807		—	16	*Ibidem*	„caşcaval de cîmp"
1807		—	30	*ibidem*	„caşcaval de munte"
1809		—	10	Arh. St. Bacău, *Colecția doc. feudale*, V/77	brînză de oi
1816		—	12	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 258/92	
				36. C a l	
1743	bucata	17—30	—	N. Corivan și I. Grămadă, *op. cit.*, p. 269	
1764		11—16	—	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9/1931, p. 50	
1775		20—35		N. A. Bogdan, *op. cit.*, p. 69	
1782		30	—	I. Murariu, *Venit. și chelt. unei familii boierești...* p. 108, nota 8	
1784	„	50	—	N. A. Bogdan, *op. cit.*, p. 77	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Prețul Lei	Prețul Parale	Sursa:	Specificare
1800	bucata	30	—	Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 14	
1804		60	—	Arh. St. Bacău, *Colecția doc. feudale*, IV/33	
1805		100	—	*Ibidem*, IV/102	
1821		40	—	Arh. St. P. Neamț, *fond doc. feudale*, 1827 doc. nr. 33/3	
1824		200	—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 1028/40	
				37. Carne	
1764	oca	—	3	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9/1931, p. 56	carne de vită
1777			3—4	N. A. Bogdan, *op. cit.*, p. 69	
1791			12—14	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli...* p. 128	
1796			5	Bibl. Acad. R. S. R., *Doc.*, CMXCVII/6 v.	
1808			8	Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 17	
1809		—	34	Bibl. Acad. R. S. R., *Doc.*, CMXCVII/112	carne de bivoliță
1814		1	20	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 596/30	slănină
1814		—	26	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli...* p. 139	
1818		—	17	Idem, *Documente privitoare la familia Callimachi*, vol. I, Buc., 1902, p. 550	carne de vită
1818		—	18	*Ibidem*	carne de oaie
1824		—	7	Arh. St. Vaslui, *Colecția documente*, I/68	carne de vită
1824		—	8	*Ibidem.*	carne de oaie
1828		—	12	Arh. St. Iași, *fond Isprăvnicia Neamț*, 1828, doc. nr. 15	
				38. Ceară	
1764	oca		10	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9/1931	
1777			—	N. Iorga, *O gospodărie moldovenească*... p. 11	
1792			14	N. A. Bogdan, *op. cit.*, p. 70	
1796		—	20	Bibl. Acad. R. S. R. *Doc.* CMXCVII/4 v.	
				39. Icre	
1804	oca	—	34	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli...* p. 133	
1807	»	3	15	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 258/18	icre proaspete
1826	»	6	—	*Ibidem*, P. 255/53	
1827	»	—	28	*Ibidem*, P. 742/53	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Prețul		Sursa:	Specificare
		Lei	Parale		
				40. L i n ă	
1807	oca			Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 258/19	
				41. M ă t a s e	
1796	dramul	—	6	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 237/51	
1816		—	10	Gh. Ungureanu, *Veniturile și cheltuielile unei mari case boierești din Iași în anul 1816. Casa Roset-Roznovanu (Iași)*, în revista *Studii și articole de istorie*, I, Buc., 1956, p. 129	
1818		—	14	Arh. St. Iași, *Doc.*, p. 590/55	„mătasă de Țarigrad"
				42. M i e r e d e a l b i n e	
1771	vadra	3	—	Rev. *I. Neculce*, fasc. 9/1931, partea I, p. 170	
1792		3	30	N. A. Bogdan, *op. cit.*, p. 70	
1799		6	—	Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 16	
1802		8	—	*Ibidem*	
1804		12	—	I. Murariu, *Venit. și chelt. moșiei Fintinele...* p. 192	
1807		8	—	D. Z. Furnică, *Din istoria comerțului la români...* p. 256	
1809		12	—	Arh. St. Bacău, *Colecția doc. feudale*, V/77	
1816		17	—	Bibl. Acad. R. S. R., *Doc.* CMXCVII/225	
				43. O i	
1742	bucata		31	I. Antonovici, *Mănăstirea Florești...* p. 127	miel
1743			20	N. Corivan și I. Grămadă, *op. cit.*, p. 269	
1777		1	—	N. A. Bogdan, *op. cit.*, p. 69	
1782		—	30	I. Murariu, *Venit. și chelt. unei familii boierești...* p. 108, nota 8	cîrlan
1796		2	—	Bibl. Acad. R. S. R., *Doc.*, CMXCVII/4 v.	miel
1802		3	2	Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 15	miel
1804		3	—	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli...* p. 136	
1825		10	—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 435/202	
1827		7	—	Arh. St. P. Neamț, *fond documente feudale*, 1827, doc. nr. 32/3	
				44. O u ă	
1777	100 buc.	—	25	N. Iorga, *O gospodărie moldovenească...* p. 5	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Preţul: Lei	Preţul: Parale	Sursa:	Specificare
1797	100 buc.		25	Biblioteca Acad. R. S. R., *Doc.*, CMXCVII/15	
1804		—	33	I. Murariu, *Venit. şi chelt. moşiei Fintînele...* p. 194, nota 23	
1805		—	33-50	Arh. St. Bacău, *Colecţia de doc. feudale*, V/15	
				45. P ă s ă r i	
1796	bucata	—	8-15	Bibl. Acad. R. S. R., *Doc.*, CMXCVII/3 v.	
1797			10	*Ibidem*, CMXCVII/15	
1799		—	12	Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 17	găină
1800		—	18	*Ibidem*	găină
1801		—	4	*Ibidem*	clapon
1801		—	18	*Ibidem*	pui de găină
1801		—	8-20	*Ibidem*	curcan
1804		—	4-6	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli...* p. 136	raţă
1805		—	5-7	Arh. St. Bacău, *Colecţia doc feudale*, V/15	pui de găină
1826		—	15	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 255/53	pui de găină
				46. P e ş t e	
1792	oca	—	10	Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. IV, p. 129 şi urm.	„peşte"
1795		—	4	Biblioteca Acad. R. S. R., *Doc.*, CMXCVII/1	
1800		—	10	Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 17	
1805		—	12	Arh. St. Bacău, *Colecţia doc. feudale*, V/15	„peşte"
1807		—	12	D. Z. Furnică, *Din istoria comerţului la români...*, p. 256	„peşte"
1807		—	24	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 258/18	„nisetru sărat"
1814		1	5	*Ibidem*	„crap"
1827		1	12	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli...* p. 139	„moron"
1828		1	12	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 742/53	„moron"
1828		—	32	Ibidem, *Litere*, V/54, fila 102	„moron"
1828		—	28	*Ibidem*	„nisătru"
1829		1	—	*Ibidem*	„crap"
		—	34-36	Ibidem, *Documente*, P. 599/88	„moron"
				47. P i e i d e a n i m a l e	„peşte"
1784	bucata	—	20	N. A. Bogdan, *op. cit.*, p. 77	piele de iepure

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Prețul		Sursa:	Specificare
		Lei	Parale		
1792	bucata	10		Th. Codrescu. *Uricariul*, IV, p. 129 și urm.	piele de bou
1792		8	—	*Ibidem*	piele de vacă
1797		10		Biblioteca Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/12	piele de oaie
1828		15	—	Arh. St. Iași, *Litere*, V/54, fila 379	piele de vacă
1828		2	—	*Ibidem*	piele de cîrlan
				48. Porci („Mascuri")	
1742	bucata	5	—	I. Antonovici, *Mănăstirea Floreşti*... p. 127	
1743		2	—	N. Corivan și I. Grămadă, *op. cit.*, p. 269	
1777		5—5,5		N. Iorga, *O gospodărie moldovenească*... p. 10	
1794		4—5	—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 251/52	
1807		20	—	*Ibidem*, P. 258/19	
1810		12	20	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/126	
1821		11	20	Arh. St. P. Neamț, *fond doc feudale*, 1827, doc. nr. 33/3	
1827		11	20	*Ibidem*, doc. nr. 32/3	
				49. Unt	
1792			22	Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. IV. p. 129 și urm.	„unt sleit"
1798		—	25	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/23	
1799		—	19	Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 16	unt de oaie
1800			20	*Ibidem*	unt de vacă
1804		—	30	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli*... p. 136	
1805		1	—	Arh. St. Bacău, *Colecția doc. feudale*, V/15	
1807		—	32	D. Z. Furnică, *Din istoria comerțului la români*... p. 256	
				50. Vaci	
1743	bucata	7—8	—	N. Corivan și I. Grămadă, *op. cit.*, p. 269	
1762		10	—	Rev. *I. Neculce*, fasc. 8/1930, p. 124	
1782		6—9	—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 173/171	
1782		8	—	I. Murariu, *Venit. și chelt. unei familii boierești*... p. 108, nota 8	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Preţul Lei	Preţul Parale	Sursa:	Specificare
1784	bucata	10	—	N. A. Bogdan, *op. cit.*, p. 70	
1798	"	10	—	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/5	
1799		12	—	Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 14	
1817		75—85	—	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 588/85	
1821		25	—	Arh. St. P. Neamţ, *fond. documente feudale*, 1827, doc. nr. 33/3	
1825		73	—	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 435/202	
1827		25—30	—	Gheorghe G. Bezviconi, *op. cit.*, p. 260	

IV. PRODUSE MEŞTEŞUGĂREŞTI

51. Balamale

1817	perechea	—	14	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 255/51

52. Căpoate

1825	bucata	600	—	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 252/21

53. Căuşe

1797	bucata	—	1.5	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/13
1816			8	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 258/92
1817		—	12	*Ibidem*, P. 255/51

54. Ceaune

1825	bucata	8	—	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 435/202
1828	"	2	—	Ibidem. *Litere*, V/54, fila 379

55. Ciubere

1817	bucata	1		Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 255/51

56. Ciubote

1743	perechea	1—2	—	N. Corivan şi I. Grămadă, *op. cit.*, p. 271
1792	"	2	30	Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. IV, p. 129 şi urm.
1796		3	11	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/5
1801		1	10	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli...* p. 132
1803		2	10	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933
1806		5	—	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/83 v.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Prețul		Sursa:	Specificare
		Lei	Parale		
1807	perechea	12	—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 258/18	
1810	»	5	20	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/129 v.	
1821		5		Arh. St. P. Neamț, *fond doc. feudale*, 1821—1822, doc. nr. 23/3	
1825		7	—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 12/4	
1826		7	30	*Ibidem*, P. 255/53	
				57. Coase	
1798	bucata	—	35	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/23 v.	
1825		2	20	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 435/202	
1826		2	30	*Ibidem*, P. 255/53	
				58. Cofe	
1798	bucata		8	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/24	
1816			14	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 258/92	
1817		—	13	*Ibidem*, P. 255/51	
1826		—	12	*Ibidem*, P. 255/53	
				59. Coveți	
1797	bucata	1	—	Bibl. Acad. R.S.R., CMXCVII/13	covată
1816		—	8	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 258/92	covățică
1816		3	—	*Ibidem*	covată
1817		—	13	*Ibidem*, P. 255/51	covățică
				60. Fesuri	
1796	bucata	2	30	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 237/51	
1825		12	—	*Ibidem*, P. 252/21	
1825		8	30	*Ibidem*, P. 252/18	
				61. Lacăte	
1794	bucata		10	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli...* p. 129	
1796			20	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/5	
1803		—	12	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933	
1803		1	9	*Ibidem*	
1807		—	20	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 258/18	
1823		1	10	Arh. St. Botoșani, *Colecția de documente*, (biserica *Cuvioasa Paraschiva*, mapa VIII, doc. nr. 54)	
1826	»	1	—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 255/53	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Preţul Lei	Preţul Parale	Sursa:	Specificare
				62. Linguri de lemn	
1797	bucata	—	0,2	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/13	
1816		—	0,5	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 258/92	
				63. Lopeţi	
1796	bucata	—		Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/5	
1801		—		*Ibidem*, CMXCVII/55	
1817		—		Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 255/51	
				64. Luminări de seu şi de ceară	
1764	oca	—	10	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9/1931	
1792		—		Th. Codrescu, *Uricariul*, IV, p. 129 şi urm.	
1792			20	*Ibidem*	ceară
1799			20	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/33 v.	
1803				Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933	ceară galbenă
1803				*Ibidem*	ceară albă
1807				Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 258/19	seu
1807			—	D. Z. Furnică, *Din istoria comerţului la români*,... p. 256	seu
1819		2		Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 589/71	seu
1820		1		*Ibidem*, P. 589/115	seu
1826		1		*Ibidem*, P. 255/53	seu
				65. Mantale	
1792	bucata	8—10	—	Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. IV, p. 129 şi urm.	
1825			—	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 12/4	
				66. Mesadă („Misadă")	
		20—35	—	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 120/82	
				67. Pantofi („Papuci")	
1764	perechea		25	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9/1931, p. 50 şi urm.	
1803	"		20	*Ibidem*, fasc. 9, partea II, 1933	
1807	"		—	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 258/18	
1826	"		10	*Ibidem*, P. 255/53	
1828	"		—	*Ibidem*, P. 591/54	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Prețul		Sursa:	Specificare
		Lei	Parale		
				68. Piroane (chiroane")	
1815		—	35	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 232/6	
1817		1	20	*Ibidem*, P. 255/51	
1818		2	20	Rev. *I. Neculce*, fasc. 3/1923, p. 133	
				69. Pînză	
1777	cotul		20	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 1023/2. p. 56	„atlaz cu fir"
1782		2	30	I. Murariu, *Venit. și chelt. unei familii boierești*... p. 110. nota nr. 16	„atlaz"
1796			10	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 237/51	„horbotă albă"
1796		1	15	*Ibidem*	„burangic de Brusa"
1796		—	25	*Ibidem*	„pînză Olanda"
1796		1	20	*Ibidem*	„atlaz"
1803		—	25	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933	„pînză moscnicească"
1803			8	*Ibidem*	
1807			—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 258/19	„dimie"
1826		—	9	*Ibidem*, P. 255/53	
1826		1	35	*Ibidem*, P. 98/62	
				70. Săpun („Sopon")	
1777		—	30	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 1023/2, p. 69	„sopon bun"
			16	*Ibidem*, p. 64	„sopon prost"
1792			—	Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. IV, p. 129 și urm.	„sopon bun"
1792			19	*Ibidem*	„sopon prost de țară"
1803			18	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933	„sopon prost"
1806		1	35	Bibl. Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/88	
1807		—	24	D. Z. Furnică, *Din istoria comerțului la români*... p. 256	„sopon prost"
1826			15	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 255/53	„sopon bun"
1829		1	32	*Ibidem*, P. 599/88	
1829		2	—	*Ibidem*	„sopon prost"

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Preţul Lei	Parale		Specificare
				71. Stofă	
1764	cotul	3		Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9/1931	
		3		N. Iorga, *O gospodărie moldovenească*... p. 11	
1780		2	—	N. A. Bogdan, *op. cit.*, p. 85	
1796		4	26	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 237/51	
				72. Şaluri	
1825	bucata	1500	—	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 252/21	„şal bun"
1825	»	1200	—	*Ibidem*, P. 252/18	

V. MATERIALE DE CONSTRUCŢIE

				73. Cărămizi	
1803	1000 buc.		—	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933	
1809			20	Arh. St. Bacău, *Colecţia docum. feudale*, V/77	
1813		7	—	Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 18	
1818		14	—	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, p. 232/6	
1818		25	-	Rev. *I. Neculce*, fasc. 3/1923, p. 133	
1827		6	20	Arh. St. P. Neamţ, *fond docum. feudale*, 1827, doc. nr. 29/3	
				74. Draniţă („şindrilă")	
1743	1000 buc.	—	20	N. Corivan şi I. Grămadă, *op. cit.*, p. 272	
1777		1	30	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 1023/23 p. 69	
1796		2	3	Biblioteca Acad. R.S.R. *Doc.*, CMXCVII/3	
1798				Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 114/48	
1803				Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933	
1817			30	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 255/51	
1818			—	Rev. *I. Neculce*, fasc. 3/1923, p. 133	
				75. Nisip	
1813	merţa		7	Arh. St. Iaşi, *Doc.*, P. 232/6	
1815		—	9	*Ibidem*	
1817			18	*Ibidem*, P. 255/51	
1818			12	*Ibidem*, P. 232/6	
1818		—	29	Rev. *I. Neculce*, fasc. 3/1923, p. 133	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Prețul		Sursa:	Specificare
		Lei	Parale		
				76. V a r	
1777	merța		—	N. Iorga, *O gospodărie moldo veneasc*ă... p. 4	
1813		1	7	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 232/6	
1817		5	20	*Ibidem*, P. 255/51	
1818		2	—	*Ibidem*, P. 232/6	
1818		2	—	Rev. *I. Neculce*, fasc. 3/1923, p. 133	
1824		2	39	I. Antonovici, *Documente bîrlădene*, Bîrlad, 1911, p. 277	
1826		22	—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 255/53	„var bun"
1826		5	20	*Ibidem*	„var prost"
1827		1	—	Arh. St. P. Neamț, *fond documente feudale*, 1827, doc. nr. 29/3	
				VI. PRODUSE ALE SUBSOLULUI	
				77. F i e r	
1798	oca	—	21	Biblioteca Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/23	
1801		1	10	*Ibidem*, CMXCVII/53	„oțel"
1803		—	22	Gh. Ghibănescu. în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933	
1807		—	24	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 258/18	
1815		—	37	*Ibidem*, P. 232/6	
1816		1	4	*Ibidem*, P. 258/92	
1818		1	20	Rev. *I. Neculce*, fasc. 3/1923, p. 133	
1826			3	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 255/	
1826			12	*Ibidem*	
1827			—	Arh. St. P. Neamț, *fond documente feudale*, 1827, doc. nr. 29/3	
1828		—	32	Arh. St. Iași, *Litere*, V/54, fila 102	
1829				Ibidem, *Doc.*, P. 599/88	
				78. P ă c u r ă	
1777	oca	—	38	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 1023/2 p. 80	„smoală"
1777		—	15	*Ibidem*, p. 66	
1792		—	8	Th. Codrescu, *Uricariul*, IV, p. 129 și urm.	
1798		—	7	Biblioteca Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/ 23 v.	
1801	"	—	10	*Ibidem*, CMXCVII/55	„dohot"
1801	"	—	8	N. Iorga, *Izvoade de cheltuieli*... p. 132	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Anul	Unitatea de măsură	Prețul		Sursa:	Specificare
		Lei	Parale		
1803	oca	—	12	D. Z. Furnică, *Din istoria comerțului la români...*, p. 256	„catran"
1807		—	14	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 258/19	
1825		—	23	*Ibidem*, P. 12/4	
1826		2	10	*Ibidem*, P. 255/53	
				79. Sare	
1796	oca	—	2	Biblioteca Acad. R.S.R., *Doc.*, CMXCVII/15	
1798		—	1	*Ibidem*, CMXCVII/23	
1800		—	3	Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 17	
1801		—	0,8	I. Antonovici, *Mănăstirea Florești...*, p. 25	vîndută la ocnă
1809		—	3	Arh. St. Bacău, *Colecția doc. feudale*, V/77	
1816		—	4	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 258/92	
1825		—	4	*Ibidem*, P. 12/4	
1829	„	—	4	*Ibidem*, P. 599/88	
				VII. ALTE PRODUSE	
				80. Hîrtie	
1791	coala	—	20	N. Iorga, *Izvoade de chetiluieli...* p. 127	„hîrtie turcească"
1803		—	30	Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 19	„hîrtie pentru anaforale"
1803		—	5	*Ibidem*	
1803		—	35	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933	„hîrtie turcească pentru anaforă"
1803	topul	8	20	*Ibidem*	
1826	coala	—	5	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 255/53	„hîrtie „boltă"
1829		—	3	*Ibidem*, P. 599/88	
				81. Puști pentru vînătoare	
1777	bucata	13	20	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 1023/2	
1818	„	15	–	*Ibidem*, P. 632/100	
				82. Sticlă	
1803	„geam sticlă"	—	31	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933	
1817	„ochi sticlă"	1	8	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 255/51	
1818	„tablă sticlă"	1	11	Rev. *I. Neculce*, fasc. 3/1923, p. 134	

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

ANEXA NR. 2

RAPORTUL DINTRE GALBENI ȘI LEI, LA SFÎRȘITUL SEC. AL XVIII-LEA ȘI ÎNCEPUTUL SEC. AL XIX-LEA

Anul	Galbeni	Cîți lei se cuprind într-un galben		Sursa	Specificare
		Lei	Parale		
1764	1	2	30	Rev. *I. Neculce*, fasc. 9/1931, p. 46, nota 1	
1787	1	5		I. Murariu, *Venit. și chelt. unei familii boierești*... p. 108, nota nr. 8	
1798	1	7	—	Idem, *Venit. și chelt. moșiei Fîntînele*... p. 193, nota nr. 10	
1803	1	8	3	Gh. Ghibănescu, în rev. *I. Neculce*, fasc. 9, partea II, 1933	
1808	1	8	30	Arh. St. P. Neamț, *Eforia Tg. Neamț*, dosar nr. 1, fila 44	
1811	1	12	—	N. Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. XVI, Buc. 1909, p. 91	
1812	1	12	—	Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. XVII, Iași 1891, p. 341	
1814	1	12	20	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 594/21	galben olandez
1818	1	14	—	*Ibidem*, P. 632/100	
1822	1	15	—	M. Berza, *Haraciul Moldovei și Țării Românești în sec. XV—XIX* (în *Studii și articole de istorie medie*, vol. II, Buc. 1957, p. 26—27)	
1825	1	25	—	Arh. St. Iași, *Doc.*, P. 25/12	
1827	1	28		*Ibidem*, P. 742/53	
1828	1	31	20	*Ibidem*, P. 1024/64 ; P. 1028/64 ; *fond Isprăvnicia Neamț*, dosar 30, fila 2	galben olandez
1828	1	31	10	Ibidem, fond *Isprăvnicia Neamț*, dosar 30, fila 2	galben francuzesc
1829	1	31	20	Ibidem, *Litere*, K/54, fila 19	galben olandez
1829	1	31	10	*Ibidem*	galben francuzesc

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

THE PRICE WITH WHICH SOME GOODS WERE SOLD IN MOLDAVIA AT THE END OF THE 18TH CENTURY AND THE BEGINNING OF THE 19TH CENTURY

Summary

Using, in a great deal, documents of new archives, the author arrives at the following more important conclusions :

1. In the mentioned period, in the inner market of Moldavia, one could buy a lot of goods, both native and imported ones.

2. The imported goods were very expensive in comparison with the native goods, vegetables or animals.

3. At the end of the 18th century and the beginning of the 19th century the silver coin was continually devalorized in comparison with the gold coin.

The two lists annexed at the end of this work, supported the author's conclusions.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

UN DOCUMENT DE LA MIHAIL GRIGORIE STURDZA, DOMNUL MOLDOVEI

ELENA ARTIMON

În toamna anului 1974 în urma cercetărilor de teren, Muzeul de istorie din Bacău a intrat în posesia unui document din timpul domnitorului Mihail Gr. Sturdza (1834—1849), domnul Moldovei.

Documentul emis la 26 mai 1848 în orașul Iași, este un act de judecată scris în limba română cu alfabet chirilic (fig. 1), și se referă la judecarea de către Divanul Domnesc a neînțelegerilor dintre Constandin Eni, Constandin Moriș — locuitori din satul Valea Arinilor, ținutul Bacău și urmașii lui Dumitrașcu Moriș pentru moșia din hotarele Borzeștii, Prăjeștii, Măzănăeștii și Sîrbii.

Documentul a fost donat muzeului de către locuitorul Popa N. Neculai din satul Prăjești, comuna Măgirești, județul Bacău și se află inventariat în registrul muzeului la nr. 328/1227 din 17 oct. 1974.

Dăm mai jos transcrierea documentului :

Cu mila lui Dumnezeu noi Mihail Grigorie Sturdza, voevod domn Țării Moldovei

Domnescu Nostru Divan, prin anaforaua sa cu nr. 740 din 18 mart(ie) anul 1848, au adus la știința Domniei noastre că Constandin Eni și Constandin Moriș lăcuitori în satul Valea Arinilor din ținutul Bacăului, prin jaloba ci au dat judecătorii pomenitului ținut la 20 febr(uarie) 1847, au propus că moșul lor Vasili Moriș le-au dat în schimbu părțile lui și a surorii sale Anița din hotarăli Borzeștii, Prăjeștii, Măzănăeștii și Sîrbii, iar ei jăluitorii i-au dat împotrivă părțile lor din hotarul Brătila și altele, pe cari le-au avut de pe buna lor întâia soții a lui Dumitrașcu Moriș, dînd totodată jăluitorii și una sută lei adaus. Acum însă urmașii lui Dumitrașcu Moriș, ci ar fi născut în urmă cu al doile și al treile soție a lui să ocolisăsc a fi părtaș la pămîntul luat în schimbu de la Vasili Moriș supt cuvînt că sînt toți curgători din Dumitrașcu Moriș, fără a lua în priviri că părțile date în schimbu împotriva acilui pămînt, au fost di pe buna lor întâia soție a lui Dumitrașcu Moriș, iar nu de pe neamul lui Moriș, la care pîrîții sînt părtași cu jăluitorii la baștină. Cerînd în sfîrșit jăluitorii ca prin, cercetare la starea locului, dovedindu-să că pîrîții rău să ocolisăsc di aceli părți luati în schimbu, să li să facă cuvinita îndistulare. Această reclamație giudecătoria au împărtășit-o în copii isprăvnicii de ținut scriindu-i a circeta la fața locului împregiurările. Și Isprăvnicica însărcinînd cu asămine lucrare pe privighetorul de ocol, el au rînduit pe

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

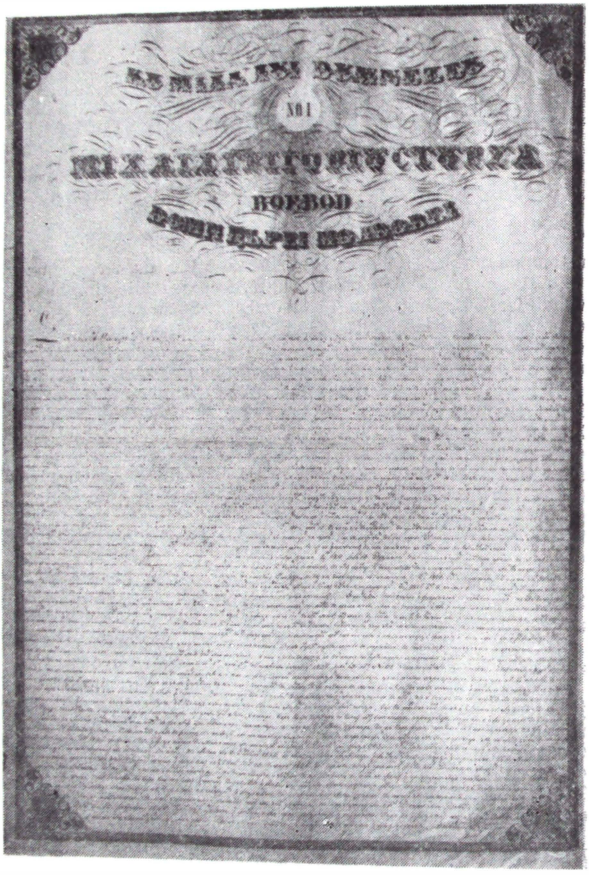

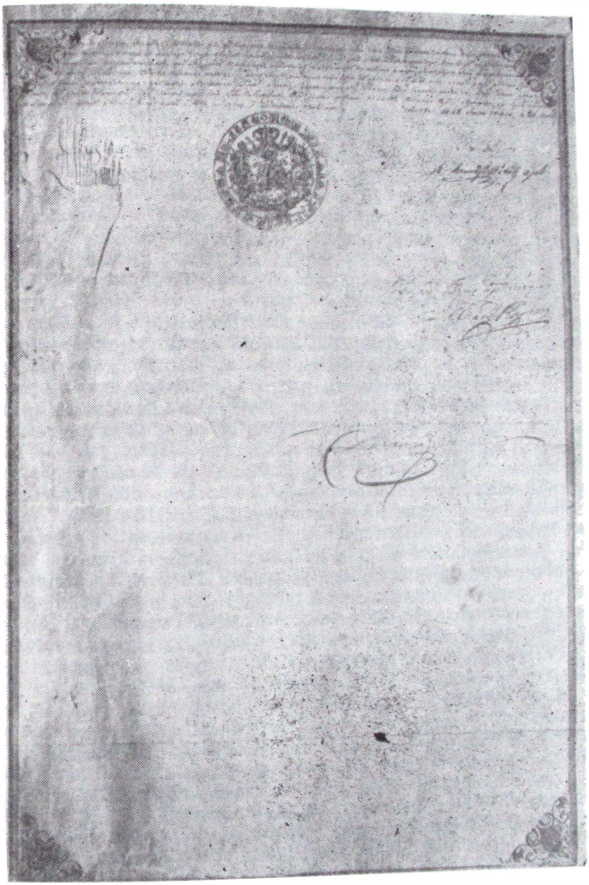

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

post(elnic) Iordache Moriș, carile mergînd la fața locului și circetînd înființează altor răzeș, prin raportul ce au făcut, zice că au dovedit că în adivăr pămîntul dat în schimbu de către jăluitori lui Vasile Moriș au fost a bunii jăluitorilor întăia soție a lui Dumitrașcu Moriș, iar nu a femeilor de al doile și al triile a lui Dumitrașcu Moriș, nici a lui Dumitrașcu Moriș, ca să să poată împortăși cu toții. Iar pîriții frații vitrigi să sprijinească numai supt cuvînt că ar fi dat și ei agiutoriu la suta de lei ci s-au dat adaus pe lîngă schimbu, fără însă a înfățoșa în aceasta vreo dovadă. Au întrebat apoi rînduitul pe jăluitori supt ci cuvînt au îngăduit ei pe pîriți de a stăpîni în acel pămînt, și ei au arătat că zapisul de schimb ci este din 1834 noemb(rie) 15 și alti hîrtii au fost la un Sandu Moriș și acela murind, văduva lui pănă i s-au rădicat băieții, n-au vroit a căuta hărtiile, în care vremi părîții au găsit prilej a puni stăpîniri. Dar asupra acei locali cercetări, ivindu-să prihăniri din partea pîriților Ioan Moriș, Luca Moriș și ai lor frați supt propuneri : a) că pămîntul ci să pretindărisăști de jăluitori să stăpînești de ei pîriții de o îndelungată vreme fără vreo prihănire din partea jăluitorilor care lăcuiesc tot în același sat ; și b) că cercetarea locală s-ar fi făcut în neființa lor. Giudecătoria în privirea acestor propuneri și în priviri că circetarea nu s-au făcut de către privighetoriu ci de către un rînduit din partea sa, au recomînduit ispravnicii ținutului a să faci de iznoavă cercetare. Și de la zisa isprăvnicie au primit răspuns la 17 apr(ilie) 1847 supt nr. 5099, că mergînd privighetoriul la starea locului, au descoperit înființa amînduror părților, că acel pămînt pîriți îl stăpînesc de o învechită vremi, avîndu-l de la părinții lor, și măcar deși, pretindătorii au înfățoșat zapisul de schimbu din 1834, însă acela s-au văzut lovit de paragrafii de vremi ci, ei față fiind au privit stăpînirea pîriților, împărțind aciștiia frățăști cu jăle ca niște drepți sînpărtași. Giudecătoria făcînd legiuitele chemări amînduror părțile la 7 mai 1847, au luat protăsul în cercetare înființa îmbilor părți cînd jăluitorii Constandin Eni și Constandin Moriș au înfățoșat aceste hîrtii ; 1, 1831 mart(ie) 19 : înscrisul lui Vasilache Moriș cuprinzătoriu că partea lui și a surorii sale Anița ci să vă alegi în hotarul Borzeștii au dato în schimbu nepoților săi Sandu Rusu și Constandin Ailenii, primind el de la dînșii iarăși moșia ce li să va alegi din hotarul Brătila și alti locuri ci să va găsi di pe mama lor ; 2, 1834 noemb(rie) 15 : zapisul lui Vasilache Moriș cuprinzătoriu că au dat în schimbu nepoților lui din satul Prăjești părțile ci el au avut de pe tatăl său Dumitrașcu Moriș în hotarul Borzeștii, Prăjeștii, Măzănăeștii și Sîrbii, iar nepoții lui i-au dat parte din Brătila de pi fata popii lui Iftime și una sută lei pentru partea surorii sale Anița ; 3, 1847 febr(uarie) 20 ; mărturia unui Neculai Rusu, că el au împrumutat cu una sută lei pe Sandu Rusu și Constandin Moriș, cînd au dat ei acești bani adaus la schimbu făcut cu Vasile Moriș. Iar pîriții Luca Moriș și ai săi au înfățoșat aceste hîrtii : 1, 1810 iulie 13 ; Diata lui Dumitrachi Moriș prin care arată că el însurîndu-să întîi au luat pe Maria fata preutesii din Brătila, cu care făcînd trei feți și un ficior ce-l chiamă Vasilachi. Pe acest ficior îl depărtează de la moștenirea averii sale mișcătoare, în privire că i-au făcut îndestuli supărări, iar la moșii învoindu-să cu frații și surorile și întorcînd cheltuiala pe cît i sa veni parte să stăpînească ; 2, 1838 ghe(nar)

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

2 ; scrisoare din partea lui Constandin Moriș și Iordache Moriș prin cari se învoiesc cu Ioan a lui Dumitrașcu Moriș și alții ai lui pentru un capăt din moșia Borzeștii ; 3, 1847 apr(ilie) 2 și mai 1, două mărturii din partea unor răzeși, arătătoare de chipul împărțălii moșii rămasă di la Dumitrașcu Moriș neînformăluite după așăzământ. În privirea dovezilor înfățoșati de amîndouă părțile și a descoperirilor de la fața locului, giudecătoria prin practicaua ci au încheiet cuprinde că deși jăluitorii pretind cu arătatili mai sus scrisori a ave în a lor stăpînire partea acelui Vasilache Moriș și a surorii lui Anița din pomenitile hotară, însă mărturisind el însuși ei în fața Presusfiei că acel pămînt supt num de schimbu ei nici decum l-au avut în stăpînire vreodată, fiind treisprizeci ani trecuți de la primirea acelui din urmă înscris, și că nici după cel întîi înscris nici după cel de-al doilea schimbătorul lor moș nu le-au regularisit cită anumi părți să stăpînească. Ce în toată vremea propusă acel pămînt au stat supt stăpînirea pîriților cu de față privire — a jăluitorilor prin stăpînirea a osăbite părți frățești fără a faci vreo reclamații, cum îndestulă dovadă despre aceasta dă și isprăvnicia ținutului prin împărțășirea sa. După cercetaria privighitoriului că stăpînirea pîrîților au urmat necurmată, și pretindătorii de astăzi, n-au recmalarisit, precum nici însuși n-au tăgăduit. Apoi giudecătorii au continit cu cercetarea proțesului în fondos văzînd că pretenția jăluitorilor după asăminea împregiurări și pi temeiul articului 1 și al 3-lea, din pravila anului 1837 iulie 15, sept. nr. 38 esti cuprinsă de paragrafie, încît jăluitorii prin tăcere și necurmată pîn'acum stăpînire vremi de treisprezecii ani și-au pierdut dreptul proprietății după rostire țitatelor paragrafului, deasupra acelui pămînt, ci tocmai astăzi vor a-l trage în stăpînire, fără să aibă în priviri că și chiar înscrisurile de schimbu ci li păstrează nu au vreo creditivă timelie, în priviri că Anița ci să zici că ar fi sora lui Moriș nici este iscălită în aceli înscrisuri, care urmare dă un întăles de neadivăr la reclamația lor de acum și un scopos, că păstrînd la sine atîta vreme pomenitele înscrisuri pînă după trecirea din viață a moșului lor Vasile Moriș și a surorii lui Anița, vor ca tocmai acum, cu așa înscrisuri lipsite de vreo încredințare temeinică, a tragi la a lor stăpînire părțile din aceli hotară, cari cu necurmare au stat supt stăpînire pîrîților ; fără vreo înfățoșari de diosăbită dovadă, că măcar schimbătoriul lor moș să fi avut vreodinioară stăpînire pe părți din acela hotară, după cari firea pricinii să aplicarisăști și la întălesul nr. 1940 din condica țivilă. Cunoscînd giudecătoria pe temeiul arătatilor legiuiri închisă de paragrafii pretenția jăluitorilor neputînd lua de temei nici mărturia din 1847 februarie 20, înfățășotă de jăluitori pe temeiul legiuirii din colecție fața 305 — Cu socotința giudecătoriei jăluitorii rămiind nemulțămiți, au apilarisit la Divanul de Apel, și acesta la 6 octombrie 1847, au luat pricina în cercetare, înființa ambilor părți în persoan cînd jăluitorii piste dovezile arătate la giudecătorii au mai înfățoșat un înscris din 15 ghenari 1831 — din partea Aniței preutesei fica lui Dumitru Moriș, dat surorilor ei Catrina și Ileana, că și ea îi unită a schimba moșia. Și după luare aminti ce și Divanul de Apel au făcut împregiurărilor pricinii, au găsit legiuită socotința zisăi giudecătorii cu care s-au și unit întotul, cunoscînd în adevăr pretinția jăluitorilor pentru a dipărta pe pîriți di la aici împreună stă-

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

pinire nu numai paragrafisită, dar apoi şi titlurile înfăţoşate de ei sînt numai nişte hîrtii cu totul neputernice. Dar şi cu zisa încheiere a Divanului de Apel jăluitorii rămînînd tot nemulţumiţi, au apilarisit la acel Domnescu Divan. Deci şi acel Divan la 16 februarie 1848, cercetînd pricina înfiinţa aminduror părţilor în persoană, care au înfăţoşat tot aceleaşi dovezi arătate la instanţele de mai gios. După luare aminti, ci au făcut la toate împregiurările, Domnescul Divan în unire cu încheierile instanţiilor de mai gios au cunoscut că pretenţia jăluitorilor este închisă cu paragrafie şi să hotărăşte ca priţii să rămîi nesupăraţi despre această pretenţie a jăluitorilor. Drept aceia domnia noastră, în temeiul legilor statornicite după noul aşezămînt, prin acest hrisov cu a noastră domnească iscălitură şi pecete întărim hotărîrea mai sus prescrisă a Divanului Domnesc, spre vecinică curmare a protesului, după legiuirea articului 364 din organicescul regulament. Urmînd întru aceasta credinţă boierilor domniei noastre mădulări a Divanului Domnesc iscăliţi în anofarama lui, dumnealor ; vor(nic) Scarlat Miclescu, vor(nic) Dumitrache Manu, vor(nic) Alecu Cantacuzin, vor(nic) Scarlat Roset, vor(nic) Ilie Cogălniceanu, vor(nic) Iancu Greceanu şi post(elnic) Costache Carp. Scrisu-sau hrisovu acesta la scaunul domniei, în oraşul Eaşii, în anul al cinsprezecile al domniei noastră, anul 1848 luna maiu în 26 zile.

Original, hîrtie (38 x 56,5 cm), sigiliul domnesc aplicat în tuş roşu, iscălitura domnului în monogramă cu tuş negru şi iscăliturile unor reprezentanţi ai Eforiei dreptăţii, secţia a II-a.

UN DOCUMENT DU M. GR. STURDZA PRINCE DE LA MOLDAVIE

Résumé

L'auteur présent un document du jugement émis du prince de la Moldavie, M. Gr. Sturdza à 26 mai 1848 dans la ville d'Iassy.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

NOTĂ ASUPRA CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE EFECTUATE LA CLEJA (JUD. BACĂU) ÎN 1812

IOSIF GABOR

Acum 133 de ani s-au făcut cercetări arheologice, neconsemnate în paginile cunoscute ale istoriei arheologiei. Aceste cercetări ne sînt semnalate de unele documente de arhivă. E vorba de unele însemnări făcute în anul 1860 de fostul paroh din Cleja, Inocențiu Petraș, pe un registru în care ținea evidența credincioșilor parohici.

Dăm mai jos textul în latină și traducerea lui

1860. „Ut ex his apparet, Buda Klesiensium antiquioribus temporibus multo magis fuit impopulata ac moderno saeculo hic effosa fuerunt sepulcra antiqua, in quibus inventa fuerunt vasa testanea Stupendae magnitudinis, et crassitici unum digitum excidentia prout ipse oculos adhuc conspexi ; in illis vasis nihil alind praeter Cineres reperit. Boeron quidam Georgius Nedesel, qui cum permisione gubernii hic loci fossiones instituit Anno 1842 Locus ille fossionum in adversa parte Coemeterii parochialis in leva rivuli Klesiensis sique ubi vineae terminantur budenses : in ea positione geographica, sed ad Orientem 500 circiter orgies distante apparent adhuc multa Signa antiquitatum manuum labore fossarum fovearum de quibus nemo ex viventibus quid piam certi dicere potest" [1].

Inocențius Petras
par. Adm

1860 „După cît se pare, sectorul Buda din Cleja, pe vremuri era mult mai nelocuit decît acum. Aici au fost descoperite morminte vechi în care erau vase de lut destul de mari, mai mult de un deget grosime, așa cum am văzut eu însumi. În acele vase nu s-a găsit nimic, decît numai cenușă. Un oarecare boier, Gheorghe Nedeșel, a făcut aici săpături cu învoirea guvernului în anul 1842.

Locul săpăturilor se află pe șesul pîriului Cleja, în partea opusă cimitirului din Cleja, la punctul unde se termină viile oamenilor din Buda. În partea aceea, dar spre răsărit, cam la 500... se mai văd și acum vestigii ale antichității, săpături făcute cu mîna, dar despre ele nimeni din cei de față nu poate să spună ceva sigur".

1. Text inedit, Arhiva Parohiei Cleja, județul Bacău, Registrul STATUS ANIMARUM 1784.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

După cum se poate întrevedea din însemnare, e vorba de un cimitir de incinerare situat la gura Clejei şi de cercetările arheologice întreprinse aici de boierul Gheorghe Nedeşel cu permisiunea guvernului. Aceasta însemnează că acest boier era altul decît proprietarul locului — care nu avea trebuinţă de permisiunea guvernului şi de o lucrare amplă de cercetare patronată de guvernul de sub domnitorul Mihai Sturdza.

Însemnarea este interesantă pentru că relatatorul o face la mai puţin de 20 ani după consumarea faptului şi a văzut o parte din obiectele descoperite.

NOTE CONCERNANT LES RECHERCHES ARCHÉOLOGIQUES EFFECTUÉES À CLEJA (DISTR. DE BACĂU) EN 1842

Résumé

L'auteur présent une note de 1860 sur un registre de paroisse de Cleja et concernant les recherches archéologiques effectuées en 1842 à Cleja.

A cette occassion on a découverte en cimitière d'incinération située à l'entrée de village de Cleja.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

CURTEA DOMNEASCĂ DIN IAȘI *)

ALEXANDRU ANDRONIC

Curtea domnească din Iași, considerată încă din secolul trecut „cea mai veche, cea mai însemnată, și cea mai frumoasă zidire din Iași" (fig. 1), a făcut obiectul unor interesante studii istorice, dăinuind multă vreme concepția istoricilor romantici, care au afirmat că palatul domnesc a fost înălțat pe temeliile unor străvechi construcții, datînd din epoca romană [1].

Ideea originii romane a fost îmbrățișată de N. A. Bogdan, de la care ne-a rămas, totuși, un prim istoric al curții domnești din Iași, alcătuit pe bază de documente și cronici, ca urmare a interesului manifestat la începutul secolului nostru de oficialitățile ieșene, care s-au gîndit să dea o anumită întrebuințare vechiului Palat al Ocîrmuirii [2].

După primul război mondial arhitectul care a lucrat la restaurarea Palatului Administrativ din Iași a publicat un articol consacrat Curții domnești, folosind în cea mai mare măsură știrile documentare cunoscute din scrierile anterioare [3].

Un studiu științific, bazat pe știrile izvoarelor scrise, cronici, relatări ale călătorilor străini, precum și pe unele însemnări inedite a fost tipărit abia în 1932 [4].

După cel de al doilea război mondial, la Iași, începînd cu 1956, au fost efectuate cercetări arheologice de suprafață, descoperindu-se materiale arheologice din secolele XV—XVIII pe locul vechii Curți domnești [5].

Cercetările arheologice de la Iași, continuate în anii următori, cînd s-au efectuat săpături de salvare și apoi sistematice, chiar la Curtea dom-

---

*) Comunicare prezentată la *Sesiunea științifică* organizată de Comitetul județean al P.C.R. Bacău în zilele de 14 și 15 iunie 1974, închinată celei de-a XXX-a aniversare a Eliberării patriei.

1. *Calendar pentru poporul românesc pe anul 1845*, Iași, an. IV, 1845, p. 135-144, cu o litografie reprezentînd Palatul Ocîrmuirii.

2. N. A. Bogdan, *Curtea domnească din Iași din vremuri și de acum*, în *Arhiva*, Iași, XX (1909), p. 499 și urm.

3. I. D. Berindei, *Istoricul cetății și orașului Iași de la întemeiere*, în *Ilustrația*, nr. 115—118, vol. XIV, București, 1925.

4. O. Tafrali, *Curțile Domnești din Iași*, în *Arta și Arheologia*, an. IV, (1931—1932), p. 81 și urm., cu un plan întocmit de arhitectul Stoian.

5. N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Zaharia, *Cercetări arheologice în orașul Iași și împrejurimi*, în *Studii și cercetări științifice*, istorie, Iași, VII, 1956, nr. 2, p. 21 și urm.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

nească, au permis să se precizeze etapele de construcţie ale ansamblului medieval respectiv ,dezvelindu-se şi conservîndu-se ziduri şi temelii, datînd din secolele XV—XVIII [6].

Rezultatele cercetărilor arheologice de la Curtea domnească din Iaşi au confirmat ştirile documentare şi informaţiile cronicilor şi chiar unele descrieri ale călătorilor străini.

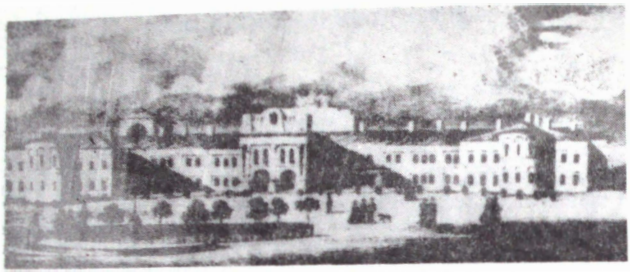

Fig. 1. — Iaşi, Palatul Ocîrmuirii după refacerea din 1843.

Fig. 1. — Jassy. Le Palais de Gouvernement après la reconstruction de l'année 1843.

Astfel, săpăturile metodice din 1960 şi 1961 au permis să se precizeze faptul deosebit de important că primele construcţii de piatră ale Curţii domneşti din Iaşi datează din prima jumătate a secolului al XV-lea. De altfel, cea mai veche menţiune documentară referitoare la Curtea domnească din Iaşi este aceea din actul de la 8 octombrie 1434, prin care Ştefan Voievod îi dădea lui Giurgiu un sat la obîrşia Saratei, menţionîndu-se că proprietatea respectivă depindea de jurisdicţia domnească, reprezentată prin curtea Voievodală de la Iaşi [7]. Pe baza descoperirilor arheologice am putea presupune construirea acestei curţi încă în vremea lui Alexandru cel Bun, deoarece, în vremea urmaşilor săi, această curte voievodală îşi avea scaunul său de judecată.

Pentru începuturile vieţii urbane în aşezarea de la Iaşi, existentă încă din secolul al XIV-lea şi identificată cu *Iasăskii Torg* din lista ora-

6. Al. Andronic, Eug. Neamţu, *Cercetări arheologice pe teritoriul oraşului Iaşi în anii 1956—1960*, în *Arheologia Moldovei*, II—III, 1964, p. 412 şi urm.; Al. Andronic, Eug. Neamţu, M. D. Dinu, *Săpăturile arheologice de la curtea domnească din Iaşi*, în *Arheologia Moldovei*, V, 1967, p. 169—285; Al. Andronic, *Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice de la Curtea Domnească din Iaşi*, în *Revista Muzeelor*, IV, 1967, 6, p. 552—555; Al. Andronic, Eug. Neamţu, M. Dinu, *La résidence princière de Iassy*, în *Dacia*, NS, XIV, 1970, p. 335—388.

7. M. Costăchescu, *Documentele moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare*, vol. I, p. 398.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

șelor moldovenești cuprinsă în cronicele vechi rusești [8], Curtea domnească a jucat un important rol în grăbirea unificării diverselor piețe locale mărunte și fărâmițate, accelerînd și pe cale militaro-administrativă procesul complex de închegare al centrului economic existent.

În feudalismul dezvoltat, acolo unde au existat condițiile economice și sociale necesare apariției orașului, domnia a contribuit la accelerarea procesului de urbanizare. Astfel, la Iași, în epoca instalării Curții domnești au existat astfel de condiții, dovadă fiind descoperirea în preajma nucleului inițial al tîrgului medieval a numeroase cuptoare de ars ceramica, documentîndu-se, și pe această cale, o bogată și variată producție de marfă pentru piață de caracter orășenesc. De asemenea, descoperirea în aria nucleului inițial al tîrgului Iași a numeroase obiecte de lut ars, de metal și de sticlă, precum și a resturilor de construcții din lemn și piatră, dovedește prezența la Iași a numeroși meșteșugari și negustori, de la care ne-au rămas bogate și variate mărfuri locale și de import. Descoperirea tuturor acestor elemente, care suplinesc cu prisosință izvoarele scrise, lacunare sau sărace, constituie temeiul afirmației noastre că la mijlocul secolului al XIV-lea așezarea de la Iași a cunoscut o nouă etapă în viața sa și anume urbanizarea [9].

În analiza acestui proces complex social-economic petrecut la Iași, unde Curtea domnească a avut un rol foarte important, se observă un paralelism cu Suceava sub raportul etapelor de evoluție. Și la Iași ca și la Suceava, s-a putut constata existența a două etape în desfășurarea și accelerarea urbanizării : 1) înainte de instalarea curții domnești, corespunzînd procesului îndelungat de urbanizare, de trecere de la așezarea rurală la cea urbană, prin faza *forum* și 2) după instalarea curții domnești, cînd se produce accelerarea procesului de urbanizare, așezarea respectivă fiind denumită *oppidum* [10].

Procesul lent de urbanizare al așezării Iași, înregistrează un important moment la începutul secolului al XV-lea, cînd aici, în vremea domniei lui Alexandru cel Bun, s-a instalat vama domnească pentru comerțul de tranzit cu părțile tătărești. În baza privelegiului din toamna anului 1408, acordat negustorilor din Lvov, la Iași se plătea vama pentru vitele cornute mari și mici destinate regiunilor din răsăritul Europei, aflate sub stăpînirea tătarilor [11]. În felul acesta, alături de desfacerea cu regularitate a produselor meșteșugărești, la Iași, încă de la sfîrșitul secolului al XIV-lea și îndeosebi din primul deceniu al secolului următor, s-a desfășurat și un comerț de tranzit, care, desigur a contribuit la treptata dezvoltare economică a tîrgului.

---

8. C. C. Giurescu, *Tîrguri sau orașe și cetăți moldovene din secolul al X-lea și pînă la mijlocul secolului al XVI-lea*, București, 1967, p. 70 ; Al. Andronic, *Orașe moldovenești în secolul al XIV-lea în lumina celor mai vechi izvoare rusești*, în *Romanoslavica*, XI, Istorie, București, 1965, p. 203—218. În anexă lista tuturor orașelor bulgărești, valahe, polone, lituaniene și rusești.

9. Al. Andronic, *Le contribution des recherches archéologiques à l'histoire de la ville de Iassy*, în *Dacia*, NS, IX, 1965, p. 463—467.

10. Al. Andronic, *Date noi despre cultura materială medievală urbană din Moldova*, în *Revista Muzeelor*, VI, 1969, 2, p. 111—113.

11. M. Costăchescu, *op. cit.*, vol. II, p. 631—633.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Prima menţiune despre *tîrgul Iaşi*, adică despre o aşezare de caracter urban, s-a păstrat în documentul de la 25 mai 1434, emis în tîrgul medieval Iaşi de cancelaria voievodului, după toate probabilităţile la curtea domnească de aici, prin care Ştefan Voievod, urmaşul lui Alexandru cel Bun, dăruieşte lui Ioil, popă din Iaşi, o proprietate feudală în ţinutul Cîrligăturii [12].

Procesul de urbanizare al Iaşilor a fost accelerat în a doua etapă de existenţă şi funcţionalitate a Curţii domneşti, unde Voievozii Moldovei, îşi aveau o reşedinţă temporară. Această reşedinţă a cunoscut în decursul secolului al XV-lea o deosebită dezvoltare, în deosebi, în a doua jumătate a secolului al XV-lea, adică în vremea lui Ştefan cel Mare. Descoperirile arheologice datînd din această vreme, atestă pe lîngă grija de fortificare a palatului domnesc şi un anumit lux şi fast al curţii domneşti. Pe cale arheologică s-a putut stabili chiar o lărgire a curţii domneşti, pentru care Ştefan cel Mare construieşte în 1492 biserica Sf. Nicolae.

În perioada urmaşilor lui Ştefan cel Mare atît tîrgul Iaşi, cît şi curtea domnească de aici, au avut de suferit din cauza jafurilor tătăreşti, urmate de incendii, mai ales după invazia din 1513 [13]. Aşa se explică faptul că Bogdan Vodă îşi are reşedinţa la Hîrlău, la curţile domneşti existente acolo încă din vremea lui Ştefan cel Mare. În cursul secolului al XVI-lea la curtea domnească din Iaşi se continuă lucrările de fortificare, complexul feudal respectiv înfăţişîndu-se ca o adevărată cetate, care a putut rezista şi unui asediu mai îndelungat, cum s-a întîmplat în primăvara anului 1578 [14]. Către sfîrşitul secolului, călătorul rus, Trifon Korobeinikov, informat că turcii interziseseră construirea cetăţilor în Ţările Române, se mira totuşi că la Iaşi exista un palat de piatră, în jurul căruia se înălţa un puternic zid de piatră, pentru apărarea Curţii domneşti [15].

În secolul al XVII-lea fortificarea Curţii domneşti se produce în vremea lui Vasile Lupu, cînd se înalţă ziduri şi turnuri noi, şi se dublează grosimea zidurilor exterioare, prin adăogiri, atît în interior cît şi la exterior. Aşa cum au dovedit-o săpăturile arheologice, în unele porţiuni ale curţii domneşti zidurile ajung la o grosime de 2 m, constituind adevărate ziduri de cetate medievală. Descoperirile arheologice recente confirmă ştirea ce ne-a rămas de la călătorul rus Vasile Gagara, care observa în 1635 că la Iaşi curtea domnească este fortificată [16]. În această vreme incinta exterioară a curţii domneşti din Iaşi a fost întărită, construindu-se bastioane masive din piatră în formă pătrată, adevărate platforme pentru artileria proprie. În felul acesta, întreaga curte domnească se înfăţişa ca o fortificaţie stelară în formă de pentagon. Această formă pentagonală, cunoscută călătorilor străini din secolul al XVII-lea, dovadă fiind stampa înfăţişînd curtea domnească din Iaşi în vremea lui

12. *Ibidem*, vol. I, p. 391.
13. *Cronica moldo-polonă*, în *Cronicele slavo-române din secolele XV—XVI editate de I. Bogdan*, Ed. P. P. Panaitescu, Bucureşti, 1959, p. 182 ; Gr. Ureche, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, p. 132.
14. Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 197.
15. Gh. Bezviconi, *Călători ruşi în Moldova şi Muntenia*, Bucureşti, 1947, p. 35.
16. *Ibidem*, p. 43.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Constantin Cantemir, s-a menținut și în secolele următoare. Astfel, în planurile orașului Iași, întocmite de topometrii ruși în cursul secolului al XVIII-lea, Curtea domnească din Iași este reprezentată sub forma unui pentagon cu multiple construcții în interiorul său [17].

În același timp palatul domnesc a suferit prefaceri și renovări atît în vremea lui Antonie Ruset, cînd, după relatările cronicarilor, s-au întreprins lucrări importante, cu mari cheltuieli, imitîndu-se palatele sultanilor din Constantinopol [18]. Nu este de mirare deci că Dimitrie Cantemir va avea posibilitatea să-l primească în 1711 pe Petru I, țarul Rusiei, în palatul domnesc din Iași, unde s-a pregătit după cum ne relatează I. Neculce „o masă frumoasă la curțile domnești în casa cea mare cu cinii" [19], adică în încăperile unde pereții erau acoperiți cu plăci de faianță turcească de tip Iznik, conform modei constantinopolitane.

După puternicul incendiu din 1724, curtea domnească din Iași a fost renovată în vremea domniei lui Grigore Ghica Vodă (1727—1733), cînd s-a construit un turn mare la poarta curții domnești, instalîndu-se apoi în acest turn un ceasornic. Totodată au fost refăcute zidurile înconjurătoare, care întărite cu turnuri pătrate au dat o înfățișare impunătoare Curții domnești. De aceea, către sfîrșitul secolului al XVIII-lea călătorii străini au putut constata că la Iași „palatul sau reședința hospodarului au ziduri uriașe" [20]. Însă această curte avea să fie din nou pustiită de un puternic incendiu și, vreme îndelungată, s-a refăcut cu greu.

La începutul secolului al XIX-lea Voievodul Alexandru Moruzi, care supraveghea personal mersul lucrărilor de refacere ale Palatului Ocîrmuirii, nu s-a putut instala în noile curți domnești refăcute în anul 1806, din cauza izbucnirii războiului ruso-turc. Reparațiile de la începutul secolului al XIX-lea au păstrat zidul incintei exterioare, refăcîndu-se doar unele turnuri.

Un alt incendiu, cel din 1827, a distrus din nou Curtea domnească. Curțile domnești din Iași ruinate vor fi date în folosință abia în 1843. Noul palat a păstrat forma vechiului palat domnesc, avînd trei mari încăperi, considerate drept principale : sala tronului sau spătăria, sala postelniciei și sala haremurilor sau sala de baluri. În acest palat, parterul era destinat serviciilor de stat, iar la etaj era locuința voievodului. În acest palat a stat și a lucrat Alexandru Ioan Cuza după alegerea sa ca domn al Moldovei pînă la desăvîrșirea Unirii. Însă incendiul de la 15 ianuarie 1880 avea să distrugă din nou Palatul Ocîrmuirii (fig. 2).

Vechiul palat, în stil baroc întîrziat (fig. 3), specific secolelor XVIII-XIX, a fost complet renovat de arhitectul I. D. Berindei la începutul secolului nostru. Construit în parte pe zidurile și temeliile vechii curți domnești noul palat de la Iași, numit Palatul Administrativ, a fost conceput

17. Arhivele Statului Iași, Colecția planuri, nr. 1131 și 1132.
18. N. Costin, *Letopisețul Țării Moldovei*, în *Cronicile Românie*. Ed. M. Kogălniceanu, vol. II, București, 1872, p. 14 ; Vezi și E. Neamțu, Stela Cheptea, *Cercetările arheologice de la „Casa Dosoftei" din Iași (1966—1968)*, în *Materiale*, X, 1973, p. 281—287.
19. I. Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei*, p. 276.
20. P. P. Panaitescu, *Călători poloni în Țările Române*, București, 1930, p. 236.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Fig. 2. — Iaşi, Palatul Ocirmuirii ars în 1880.
Fig. 2. — Jassy. Le Palais de Gouvernement incendié en 1880.

Fig. 3. — Iaşi, Palatul Ocirmuirii la sfîrşitul secolului trecut.
Fig. 3. — Jassy. Le Palais de Gouvernement à la fin du siècle passé.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

într-un stil gotic flamboyant (fig. 4), specific marilor construcții medievale din Occidentul Europei, fiind refăcut abia în 1925. În forma sa actuală neogotică Palatul Culturii de la Iași este considerat un important monument de arhitectură din România.

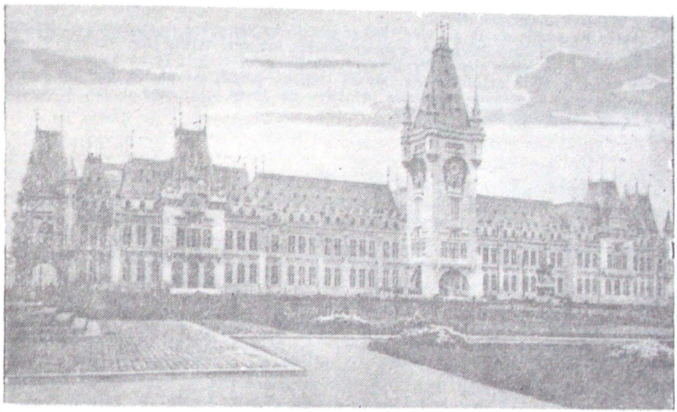

Fig. 4. — Iași, Palatul Administrativ refăcut în 1925.
Fig. 4. — Jassy. Le Palais Administratif rénovée en 1906—1925.

Astfel, din cele expuse rezultă că, la Iași curtea domnească, importantă reședință voievodală, la început temporară, apoi permanentă, a cunoscut mai multe etape de construcție, lărgire și refacere în decursul mai multor secole, etape care au fost precizate și pe cale arheologică, completîndu-se astfel știrile izvoarelor scrise, documentare și narative. Materialul arheologic scos la iveală, constituind o sursă documentară de primă valoare, a contribuit la elucidarea principalelor probleme privind istoricul curții domnești din Iași, cea mai mare curte domnească din Moldova.

LA RÉSIDENCE PRINCIÈRE DE JASSY

Résumé

Les fouilles archéologiques effectuées à Jassy temoignent que les premiers édifices en pierre de la résidence princière, representent la phase I, sont datés de la première motié du XVe siècle.

Pendant la deuxième motié du XVe siècle la residence princière de Jassy a été fortifiée, par la construction des murs de l'anciente extérieure.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

L'agrandissement de la résidence princière de Jassy au XVIe siècle marquent la phase II.

Le systhème de fortification de la résidence princière au XVIIe siècle represent la phase III et se caracterise par la transformation de l anceinte extérieurs dans un veritable chateaux forts.

Les grandes transformations ont eu lieu dans la résidence princière de Jassy aux XVIIIe—XIXe siècles (*fig.* 1).

Après l incendie de 15 Janvier 1880 la résidence princière — nommée le Palais de Gouvernement — a été rénovée dans le style baroque tardif (*fig.* 3).

Au début de notre siècle l'architect I. D. Berindei conçut la construction d'un palais selon le style gothique flamboyant (*fig.* 4), édifié, en partie, sur les murs et les assise de l'ancienne résidence princière de Jassy, qui, sans doute, a été la plus grande résidence de la Moldavie.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

POZIȚIA PARTIDELOR POLITICE FAȚĂ DE PARTIDUL POPORULUI ÎN ANII 1920—1921

GHEORGHE I. FLORESCU

După mai puțin de doi ani de la constituire, la 13 martie 1920, Liga poporului [1] reușea să ajungă la guvern. Relevînd în cele ce urmează, poziția partidelor politice burgheze față de tînăra grupare politică, în timpul primei guvernări a acesteia, intenționăm de fapt să refacem condițiile în care, pe lîngă faptul că se verifica pentru prima dată forța politică a Ligii poporului, se evidențiau modificările intervenite în cadrul sistemului partidelor politice și în raporturile dintre acestea. Așadar, abordînd problema relațiilor dintre partidele politice și Partidul poporului, vom încerca să desprindem poziția partidelor politice față de guvern, deoarece cabinetul Al. Averescu constituia o formulă guvernamentală de partid, prima formațiune ministerală, dealtfel, a unui partid nou, chiar dacă în componența sa intrau și reprezentanți ai altor grupări politice. Vom urmări, mai ales, relațiile de natură pur politică, intervenite între grupările opoziționiste și Partidul poporului, iar cele din domeniul vieții economice și sociale numai în măsura în care au influențat cursul general al raporturilor dintre partide, pentru a stabili astfel atmosfera vieții politice în care a guvernat acest partid și influența acesteia asupra evoluției ulterioare a Partidului poporului.

Ne propunem să tratăm aspectele enunțate ale temei în discuție [2] fără a discuta și relațiile dintre Partidul poporului și Partidul socialist.

---

1. *Liga poporului* a devenit *Partid al poporului* la 16 aprilie 1920. Vorbind de această grupare politică, pînă la data transformării ei în partid, vom folosi titulatura de Ligă a poporului.

2. În legătură cu această temă vezi *Partidul poporului. Studiu asupra situației țării în martie 1920, ianuarie 1922 și aprilie 1926*, București, 1927; P. P. Negulescu, *Partidele politice*, București, 1926; Alexandru Oteteleșanu, *Rostul Poporului și rolul generalului Averescu*, București, 1923; Mircea Ștefan Cioroiu, *O viață de prestigiu: Alexandru Averescu mareșal al României*, București, 1938; N. Iorga, *Memorii*, vol. II, III, Ed. „Națională" S. Ciornei; idem, *Istoria Românilor*, vol. X, București, 1939; idem, *O viață de om așa cum a fost*, vol. III, București, 1934; Alexandru Marghiloman, *Note Politice, 1897—1924*, vol. V, București, 1925; C. Stere, *Documentări și lămuriri politice. Preludii: Partidul național țărănesc și „cazul Stere"*, București, 1930. Dintre lucrările mai noi remarcăm: M. Mușat, I. Ardeleanu, *Viața politică în România. Partidele politice. 1918—1921*, Ed. politică, București, 1971; *Relații agrare și mișcări țărănești în România. 1908—1921*, Ed. politică, București, 1967; Aurel Loghin, *Curs de istorie contemporană a României, partea I, 1918—1933*, Iași, 1970; I. Ciupercă, *Împrejurările venirii liberalilor la putere în ianuarie 1922 (Relații între*

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

apoi Partidul Comunist Român, care au fost deja elucidate în alte lucrări [3].

* * *

La data ajungerii la guvern, generalul Al. Averescu avea asigurat sprijinul unui larg cerc al partidelor claselor dominante, rezultat în urma acordului cu Partidul național liberal, al înțelegerii cu Partidul conservator-naționalist și cu cealaltă grupare conservatoare „la care se adăugau promisiunile de colaborare ale aripii Partidului național din Transilvania, condusă de Octavian Goga, precum și asentimentul fracțiunii naționalist-democrate ale lui A. C. Cuza sau al altor grupări mai mici, organizate în noile provincii [4]. Toate aceste formațiuni politice urmăreau, prin noua lor orientare, pe lîngă scopuri restrînse la interesele fiecărei grupări, și o restabilire a situației deosebite existente în țară în urma creșterii avîntului revoluționar, impunînd, în acest sens, chiar împotriva unor sentimente de neîncredere manifestate de rege sau de unele personalități politice [5], constituirea unui guvern al Ligii poporului.

Deși nepregătită pentru a guverna, resimțind lipsa unui program [6] și a unor individualități cu prestanță și suprafață politică [7], tînăra grupare urma să desemneze din rîndurile sale cea mai mare parte a componenților noului minister, completat apoi și cu personalități de diverse coloraturi politice [8].

---

partidele politice burgheze), în Anuarul Institutului de istorie și arheologie „A. D. Xenopol", tom. IX (1972); Ion Bitoleanu, *Lupta partidelor politice pentru guvernare în decembrie 1921 — ianuarie 1922*, în *„Studii"*, tom. 25 (1972), nr. 4; V. Liveanu, *Situația politică internă a României în momentul creării Partidului Comunist Român. Sistemul partidelor politice*, în *„Studii"*, tom. 19 (1966), nr. 3.

3. *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921*, Ed. politică, București, 1966; C. Cușnîr-Mihailovici, Fl. Dragne, Gh. Unc, *Mișcarea muncitorească din România, 1916—1921. Crearea Partidului Comunist Romîn*, București, Ed. politică, 1971; *Crearea Partidului Comunist Român (Mai 1921)*, (sub red. Ion Popescu-Puțuri și Augustin Deac), București, Ed. științifică, 1971; *Greva generală din România. 1920*, București, 1970; M. C. Stănescu, *Mișcarea muncitorească din România în anii 1921—1924*, București, Ed. politică, 1971.

4. Gh. I. Florescu, *Despre împrejurările aducerii la putere a guvernului Al. Averescu (martie 1920)*. în Anuarul Institutului de istorie și arheologie „A. D. Xenopol", tom. VI (1969), p. 61—62; vezi și Arhivele Statului București (în continuare Arh. St. București), Fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar 26/1920, f. 48—49; „Dezbaterile Adunării Deputaților" (în continuare D.A.D.), ședința din 26 iulie 1920, p. 541, 543, 545; *Politics and Political Parties in Roumania*, London, 1936, p. 193; M. Theodorian—Carada, *După cincisprezece ani. 1916—1931*. s.l. s.a., p. 8.

5. Arh. St. București, Fond Casa Regală. Ferdinand, dosar 17/1920, f. 1—3; Mircea Ștefan Ciorolu, *op. cit.*, p. 142.

6. Totuși, unele propuneri programatice au fost prezentate guvernului imediat după instalarea sa, cunoscute și aprobate de președintele Consiliului de Miniștri (Arh. St. București, Fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar 2/1920, f.10).

7. Arhivele Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Socialiste Cehoslovacia, Fond Rapoarte politice ale legației cehoslovace la București (în continuare Arh. M.A.E.C), Raport politic nr. 232 din 1920.

8. Arh. St. București, Fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar 26/1920, f. 19, 22, 35, 39, 43.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Aducerea la cîrma țării a cabinetului averescan a determinat efectuarea unor serioase mutații în cadrul grupărilor ce se profilau în perioada imediat următoare încheierii războiului. Deocamdată, însă, cea mai importantă dislocare de forțe, care a însemnat și eșecul încercărilor de organizare a unui front comun antiliberal [9], a reprezentat-o constituirea acelui grup care sprijinea pe generalul Averescu și care, în cea mai mare parte, ca și generalul însuși, manifestase, pînă la acea dată, tendințe antiliberale.

Desigur că aceste schimbări au avut un caracter conjunctural, așa încît la discutarea lor trebuie avută în vedere întreaga complexitate a problemelor. Nu toate grupările care se manifestaseră înainte împotriva liberalilor și care se găseau acum unite în sfera din jurul Ligii aveau aceleași interese, deci nici motivele apropierii de aceasta nu erau identice. Apoi, formațiunile politice care își dăduseră acordul pentru guvernarea Ligii nu abandonau complet atitudinile antiliberale, iar I.I.C. Brătianu, la rîndul său, cu toate că îl sprijinea pe general, nu putea fi alături de celelalte partide favorabile acestuia. Singura legătură o făcea Al. Averescu, posibilă deoaltfel doar în urma acordului intervenit între el și liberali, acord prin care Liga se angaja ca în cazul ajungerii la guvern să înceteze a mai ridica problema „răspunderilor", respectînd, în același timp, și alte pretenții liberale [10].

În urma acestor regrupări și a impunerii Ligii poporului ca formațiune guvernamentală, automat treceau în opoziție forțele politice care reprezentau fostul „bloc parlamentar". Așa încît, Liga poporului avea deja de înfruntat atitudinea opozițională a naționalilor transilvăneni, a țărăniștilor lui Ion Mihalache și a naționaliștilor-democrați, conduși de N. Iorga, care, mai mult sau mai puțin surprinși de înlocuirea lor de la guvern, urmau să-și definitiveze poziția exactă față de Ligă.

Cum după prezentarea guvernului și declarația premierului, din 13 martie 1920, lucrările Camerelor au fost prorogate pînă la 25 martie [11], pentru a da răgaz membrilor cabinetului să se informeze asupra situației existente în țară, în cele două tabere, cea grupată în jurul guvernului și cea opozițională, se putea observa deja inițierea unor acțiuni febrile, de prim moment, influențate de noile schimbări.

Prima reacție a grupărilor ce formaseră „blocul" a fost de unire și rezistență comună împotriva celor care le luaseră locul la conducerea țării. Astfel, deși în ultimul timp nu acționase în sprijinul guvernării „blocului", nutrind tendințe individualiste și lăsînd la un moment dat a se înțelege că ar fi posibilă chiar o apropiere de Liga poporului, Iuliu Maniu, șeful naționaliștilor transilvăneni, încă de la 13 martie 1920 declara la o întrunire a grupării sale că nu se separă de „bloc".

Poziției afișate de fruntașul ardelean i se alătura atitudinea manifestată, la întrunirea majorităților, de cea mai mare parte a grupărilor care acționaseră împreună în trecuta guvernare, aceea de unire într-un singur partid. Înainte de a se ajunge la acest partid, care va rămîne doar

9. N. Iorga, *Istoria unei legende:* Iuliu Maniu. Vălenii de Munte, 1934. p. 35.
10. Gh. I. Florescu, *op. cit.*, p. 61—62.
11. D. A. D., ședința din 13 martie 1920, p. 1081.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

în stadiul de propunere, N. Iorga accepta să prezideze „federația" pe care o plănuise [12]. S-a ajuns astfel, la 16 martie 1920, la constituirea *Federației democrației naționale*, devenită, mai tîrziu, *Federația democrației național-sociale*, condusă de N. Iorga și compusă din Partidul țărănesc, Partidul naționalist-democrat și gruparea independentă a dr. N. Lupu [13]. Așadar, cu excepția unor grupări cu caracter regional, ca acelea ale lui I. Inculeț și I. Nistor, care se alăturaseră deocamdată generalului [14], „blocul parlamentar" se regăsea în această nouă grupare politică.

Dacă Partidul național continua încă perioada de tatonări, urmărind scopuri diferite față de celelalte partide opoziționiste, foste membre ale „blocului parlamentar", acestea din urmă acționau împreună, unite de revolta comună împotriva guvernului Ligii poporului [15]. În aceste condiții nu putea fi vorba despre un program politic sau de o ideologie a tînărului organism de luptă antiguvernamentală. Singurul lucru care unea pe federaliști era reacția de moment, cauzată de venirea la conducere a generalului Averescu, și speranța într-o readucere a lor la guvern [16]. Și, cu toată titulatura ei pretențioasă, Federația, care acuza guvernul pentru compoziția și intențiile sale oligarhice, recomandîndu-se drept „primăvara politică" a forțelor noi, de regenerare [17], se prezenta ca un conglomerat politic care n-avusese încă timp să treacă la acțiuni concrete.

Deși gruparea rezultată acordului din 16 martie 1920 devenise o realitate incontestabilă a vieții politice românești, nu putem formula judecăți de ansamblu urmărind doar raporturile stabilite între Partidul poporului și Federația însăși, ca organism politic unitar, întrucît o astfel de abordare ar simplifica nepermis de mult lucrurile. O analiză globală nu ne-ar permite formularea unor concluzii juste, așa încît vom urmări relațiile dintre Partidul poporului și Federație în toată complexitatea lor, încercînd a elucida legăturile dintre Partidul poporului și fiecare grupare federalistă în parte.

În cadrul forțelor politice opoziționiste care se declarau de acord cu guvernul și programul acestuia se nuanțau, încă de pe acum, două tendințe : pe de o parte grupul celor care, declarîndu-se de partea guvernului, se ridicau împotriva Federației, afirmîndu-și clar punctul de vedere și care chiar dacă nu intrau în guvern, prin atitudinea lor antifederalistă, formau o aripă opozițională mai apropiată de guvern decît de restul opoziției ; pe de altă parte, între aceștia și Federație, deși se declara drept sprijinitoare a guvernului, se situa cealaltă nuanță, formată din Partidul național liberal, care manifesta o atitudine conciliantă față de Averescu, dar nu se ridica împotriva Federației. Dacă în declarații era alături de guvern, în intenții era mai aproape de federaliști, lucru obser-

12. N. Iorga, *Memorii*, vol. II, p. 365—366 ; „Evenimentul" (Iași) din 20. III. 1920, p. 1.
13. „Neamul românesc" din 19. III. 1920, p. 1 ; „Patria" din 21. III. 1920, p. 1.
14. Z. Ornea, *Țărănismul. Studiu sociologic*, Ed. politică, București, 1969, p. 38.
15. N. Iorga, *Supt trei regi*, p. 343.
16. C. Stere, *op. cit.*, p. 66.
17. H. Sanielevici, *Poporanismul reacționar*, București, 1921, p. 337, 340, 345.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

vat chiar de șeful acestora [18] și mai tîrziu și de membrii Partidului poporului [19]. Această poziție ocupată de liberali trăda de fapt planurile lor de a se folosi, atunci cînd condițiile vor permite, de gruparea federaliștilor pentru a lovi în guvern și chiar în unitatea federaliștilor înșiși.

O situare deosebită în cadrul opoziției o avea Partidul național din Transilvania. Alături de tendințele de izolare a elementelor politice din Vechiul Regat, manifestate de Al. Vaida-Voevod [20], ultimele declarații ale lui Iuliu Maniu au îndepărtat și mai mult acest partid de gruparea guvernamentală. Încercările de apropiere între Liga poporului și Partidul național, inițiate de rege și de unele personalități politice în a treia decadă a lunii aprilie 1920, în care scop Maniu și Vaida s-au deplasat la București, au rămas fără nici un rezultat [21]. Și pentru a nu mai exista îndoieli în legătură cu raporturile dintre cele două pratide, la congresul Partidului național de la Alba Iulia, din 24 aprilie 1920, Iuliu Maniu a dat un comunicat în care declara lupta deschisă împotriva guvernului, hotărînd să colaboreze cu partidele Federației în cadrul unui cartel electoral [22]. Se stabilea de asemenea menținerea independenței partidului, iar pentru înlăturarea acuzațiilor de formațiune regională, urma a fi extinsă organizarea partidului în întreaga țară, fără a fuziona, dar cu posibilitatea de a conlucra cu grupările ce aveau programe asemănătoare[23]. O oarecare clarificare în această privință a intervenit doar după replierea naționalilor la frontul federalist și apariția, la 19 mai 1920, a „Manifestului partidelor democratice", semnat, de această dată, de șase partide politice, printre care și Partidul național, devenit membru al Federației [24].

În acest context, curba relațiilor dintre Partidul poporului și grupul celor șase formațiuni politice era mult simplificată. Adversitatea fusese declarată fățiș, așa încît între grupările federaliste și partidul de la guvern-au intervenit, pentru moment, schimbări esențiale.

Odată cu deschiderea parlamentului, blocul partidelor opoziționiste a organizat o puternică acțiune de zădărnicire a activității guvernului, ajungîndu-se la o accentuare a tendințelor contrarii, evidențiate de relațiile dintre Partidul poporului și celelalte partide politice [25]. După primele acte de politică internă ale cabinetului Averescu erau avansate deja opinii după care noul guvern nu va reuși să realizeze o îndreptare a situației existente în țară, datorită lipsei programului de guvernare și a experienței, așa încît se preconizau chiar de pe tauncl consultări în vederea alcătuirii unei noi formule guvernamentale [26].

18. N. Iorga, *Memorii*, vol. II, p. 366.
19. Arh. St. București, Fond Casa Regală. Ferdinand, dosar 9/1921, f. 1—2.
20. Ion Rusu Abrudeanu, *Păcatele Ardealului față de sufletul Vechiului regat. Fapte, documente și facsimile*, București, 1930, p. 478—479.
21. N. Iorga, *op. cit.*, vol. III. p. 14 ; Alexandru Marghiloman, *op. cit.*, p. 46.
22. N. Iorga, *op. cit.*, p. 14—15 ; „Viitorul" din 28. IV. 1920, p. 3—4 și 7. V. 1920, p. 3.
23. Vezi „Viitorul" din 28. IV. 1920, p. 3—4.
24. M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 189.
25. Arh. M.A.E.C., Raport politic nr. 232 din 1920 ; D.A.D., ședința din 22 iunie 1920, p. 5
26. D. C. Filip, *Politica și realitățile sociale. Integralismul*, București, 1934, p. 45.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Liberalii, mulțumiți de evoluția relațiilor dintre partide pînă la deschiderea Parlamentului, criticau și ei politica decretelor-legi aplicată de guvern în unele probleme hotărîtoare, referindu-se mai ales la înființarea societății „Reșița", din care cauză ei ajungeau să constate că guvernul averescan a dezamăgit și că doar „partidele serioase" vor reface situația existentă [27]. Se observă că atunci cînd interesele economice liberale erau lezate, aceștia, cu toată linia impusă în urma acordului cu Partidul poporului [28], nu întîrziau să-l atace, după mai puțin de patru luni de la aducerea la conducerea țării. Unele atitudini începeau deja să se lămurească, așa încît se putea întui care va fi poziția Partidului național liberal față de disputa dintre „opoziția națională" și guvern. Liberalii au rămas încă un timp într-o expectativă relativă, cu treceri de partea restului opoziției cînd interesele coincideau, pentru ca mai tîrziu să părăsească această atitudine, alăturîndu-se blocului opoziționist, lovind în guvern și amenințînd chiar coeziunea „opoziției naționale" [29].

Singurii care prin acțiunile lor nu influențau prea mult natura raporturilor politice existente rămîneau conservatorii-naționaliști. Activitatea lor, în afara unor atacuri de presă la adresa Federației și mai ales a liberalilor, se reducea la manifestarea unei atitudini de cvasipasivitate [30].

Perioada ce a urmat pînă la închiderea Camerelor a fost caracterizată de o scădere permanentă a nivelului vieții parlamentare, ca rezultat al ascuțirii contradicțiilor dintre partidele opoziționiste și cel de la guvern [31]. La sfîrșitul sesiunii parlamentare, guvernul se găsea într-o situație evident complicată [32], mai ales după ce Partidul național liberal începuse a se pronunța împotriva sa, modificînd întrucîtva, prin aceasta, structura frontului opoziționist.

Mai mult încă, nici pe plan extern situația guvernului nu era prea stabilă, întreținîndu-se un oarecare scepticism în legătură cu reușita inițiativelor diplomatice ale cabinetului averescan [33].

În perioada vacanței parlamentare, relațiile dintre partidele politice au evoluat în sensul ascuțirii contradicțiilor dintre guvern și opoziție, chiar dacă au fost discutate și unele formule de colaborare [34]. Încă de la începutul lunii septembrie 1920, Al. Averescu declara într-un interviu că maniera în care au decurs relațiile de pînă atunci între opoziție și guvern excludea posibilitatea unei colaborări. Încercările ulterioare de apropiere dintre Partidul poporului și celelalte partide politice nu au reușit. Generalul se arăta în continuare neîncrezător în această privință,

27. *Cronica internă*, în „Democrația", an. VIII (1920), nr. 5—6, p. 156.
28. Arh. M.A.E.C., Raport politic nr. 232 din 1920.
29. Vezi Bibl. Acad., Manuscrise, Arhiva I. I. C. Brătianu, II, varia 2.
30. Alexandru Marghiloman, *op. cit.*, p. 66; „Evenimentul" (Iași) din 6. VII 1920, p. 1.
31. *Documents on British Foreign Policy. 1919—1939*, London, 1962, First Series, vol. XII, doc. 356 din 20 iulie 1920, Rattigan către Curzon; D.A.D., ședința din 3 iulie 1920, p. 193—196 și 30 iulie 1920, p. 597.
32. Arh. St. București, Fond Casa Regală. Ferdinand, dosar 13/1921, f. 21.
33. Bibl. Acad., Manuscrise N. Titulescu, V, varia 13/2.
34. Arh. St. București, Fond Casa Regală. Ferdinand, dosar 13/1921, f. 21—22; „Adevărul" din 26. VIII. 1920, p. 2.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

deși ar fi dorit o concentrare mai mare de forțe în jurul partidului său, mai ales că în situația generală a țării nu se întrevedeau prea multe posibilități de îndreptare

O curbă deosebită o urmau, în această perioadă, raporturile dintre guvern și Partidul național liberal. Încercarea lui Averescu de a normaliza legăturile sale cu I. I. C. Brătianu, recunoscînd, pentru aceasta, meritele liberalilor în rezolvarea problemei țărănești, considerată de Federație drept o nouă dovadă a legăturilor dintre cei doi șefi de partide, n-a atras după sine rezultatele scontate [35]. Întreținînd o atmosferă de neîncredere în guvern, I. I. C. Brătianu, despre care se spunea că intenționa să ceară regelui anumite schimbări care să favorizeze ajungerea sa la conducere [36], nu trecuse încă la o campanie hotărîtă de răsturnare a ministerului Averescu, justificîndu-și deocamdată atacurile prin intenția de restabilire a situației din țară. Poziția echivocă a liberalilor față de guvern, deși ascundea intenții ușor sesizabile, menținea iluzia unei apropieri de Partidul poporului, pentru ca în spatele acesteia să-și poată pune în aplicare planul revenirii la cîrma țării. Toate aceste modificări intervenite în cadrul sistemului partidelor politice agravau situația formațiunii averescane.

După deschiderea lucrărilor parlamentare, în noiembrie 1920, și expunerea programului de guvernare, fără a se veni cu măsuri prea concrete, Partidul poporului a inițiat realizarea unei înțelegeri cu opoziția din noile provincii, cu care ocazie Iuliu Maniu refuza propunerile lui C. Argetoianu și Octavian Goga, cerînd negocieri cu întreaga opoziție [37]. El preconiza încheierea unui armistițiu politic de doi sau patru ani, la care să adere toate partidele și grupările politice din România, formîndu-se astfel un guvern de concentrare, cu un program comun, soluție care ar fi contribuit la refacerea țării și nu la consolidarea guvernului existent. Alexandru Averescu respingea colaborarea de partide, acceptînd formula colaborării la guvern a șefilor acestora, pe care o admitea însă doar cu condiția fuzionării, reluînd teza identității programelor și a principiilor Partidului poporului și ale Federației [38].

În același timp, raporturile guvernului cu liberalii se înăspriseră, așa încît Duiliu Zamfirescu se vedea silit să atragă atenția acestora asupra faptului că dacă vor continua să critice politica cabinetului, ar putea fi reluată acuzația „răspunderilor războiului" [39]. Pentru prima dată în dezbaterile parlamentare era readusă chestiunea „răspunderilor". S-a creat astfel o situație care putea determina în orice moment denunțarea înțelegerii intervenite între liberali și Partidul poporului.

La toate acestea adăugîndu-se înrăutățirea situației economice a țării și perspectivele oferite de un guvern compromis, al cărui șef urmărea mai întîi consolidarea partidului său și abia după aceea guvernarea, s-a

35. Alexandru Oteteleșanu, *op. cit.*, p. 14—15 ; „Adevărul" din 28. IX. 1920, p. 1.
36. N. Iorga, *op. cit.*, p. 73.
37. N. Iorga, *op. cit.*, p. 87 ; Arh. M.A.E.C., Raport politic nr. 110 din 16 decembrie 1920 ; „Viitorul" din 8. XII. 1920, p. 3 ; „Adevărul" din 3. XII. 1920, p. 4.
38. N. Bataria, *Partidul poporului*, II, în „Revista politică și parlamentară", I (1920), nr. 5, p. 78—90 ; „Viitorul" din 9. XII. 1920, p. 3.
39. D.A.D., ședința din 1 decembrie 1920, p. 9, 12.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

ajuns din nou la discutarea problemei inevitabilității remanierii ministeriale, sau chiar a înlocuirii cabinetului [40].

În prima parte a celui de-al doilea an de la guvernare, raporturile între Partidul poporului și celelalte partide politice burgheze au urmat un curs asemănător, astfel încît, în vara anului 1921, părerile asupra stabilității guvernului, deși aparent diferite, indicau în fond, același deznodămînt [41]. Oarecare incertitudini au intervenit doar atunci cînd guvernul, reușind să treacă prin Parlament legea agrară, părea a-și fi consolidat situația. În acel moment însă, după ce au acceptat, în mod deliberat, votarea legii agrare, liberalii, nemulțumiți de relativa revenire a popularității generalului, au trecut la o puternică campanie antiguvernamentală [42]. Prilejul adoptării unor măsuri concrete a fost oferit de actul ratificării legii pentru înființarea societății „Reșița", la 14 iulie 1921, în urma cărui fapt cea mai mare parte a opoziției a hotărît să meargă în audiență la rege pentru a-l pune la curent cu cele întîmplate [43]. S-a ajuns astfel la retragerea din Cameră, la 16 iulie 1921, alături de liberali, a transilvănenilor, a țărăniștilor, a naționaliștilor-democrați și a grupărilor conduse de dr. N. Lupu, I. Inculeț și I. Nistor. În declarațiile lor, aceștia din urmă se asociau hotărîrilor acelora care de fapt reprezentau principalul lor adversar : Partidul național liberal [44].

În asemenea împrejurări, Al. Averescu considera armistițiul politic cu liberalii ca și denunțat, declarînd că reintră în aplicarea programului Partidului poporului, prin reluarea „răspunderilor". El propunea astfel instituirea unei comisii de parlamentari care să ancheteze activitatea liberalilor la conducerea țării, din ianuarie 1914 și pînă la instaurarea „blocului parlamentar" [45].

Acțiunea inițiată de liberali a determinat retragerea din Parlament a majorității forțelor opoziționiste, ajungîndu-se astfel la o agravare a crizei guvernamentale și la o restructurare a raporturilor stabilite în cadrul sistemului partidelor politice.

Relațiile între formațiunea guvernamentală și ansamblul opoziției nu erau aceleași, deoarece, pe de o parte, unele grupări nu se alăturaseră acțiunii de retragere, iar pe de altă parte, chiar în rîndul celor care au părăsit Parlamentul, interesele erau foarte diferite [46]. Această apropiere efemeră se explica doar prin manevra liberalilor de a se folosi de nemulțumirea „opoziției unite" după votarea legii agrare [47], ajungîndu-se în acest fel la retragerea comună, care nu însemna și o atitudine unitară. Așa, de pildă, Partidul țărănesc, deși a urmat restul opoziției în retragerea din Parlament, se străduia să dea acțiunii sale un caracter de independență, știind că acest act era dezaprobat chiar și de unii dintre parti-

40. Arh. M.A.E.C., Raport politic nr. 110 din 16 decembrie 1920 ; Arh. St. București, Fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar 114/1920, f. 10.
41. Arh. M.A.E.C., Raport politic nr. 605 din 29 iulie 1921.
42. *Cronica internă*, în „Democrația", an. IX (1921), nr. 6—8, p. 419—421.
43. D.A.D., ședința din 14 iulie 1921, p. 3808.
44. *Fapte și documente*, în „Democrația", an. IX (1921), nr. 6—8, p. 376—379
45. D.A.D., ședința din 16 iulie 1921, p. 3975
46. „Îndreptarea" din 19. VII. 1921, p. 1.
47. D.A.D., ședința din 7 iulie 1921, p. 3592.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

zanii săi, iar liberalii n-ar fi admis colaborarea în care ar fi intrat și un partid de clasă. Dealtfel, imediat după retragere, I. Mihalache, unindu-se cu țărăniștii din celelalte provincii, se îndepărta nu numai de liberali, dar și de „opoziția unită", care în această situație se destrăma aproape cu totul [48].

Partidul național din Transilvania, de la care se spune că a pornit ideea retragerii, s-a alăturat acestei acțiuni sperînd într-o colaborare cu liberalii și găsind în aceasta un prilej de a-și afișa din nou tendințele sale regionaliste. Între naționali și țărăniști, după ce aceștia din urmă și-au lărgit organizațiile, devenind partid țărănesc unitar, la sfîrșitul lunii iulie 1921 nu mai era aproape nici o legătură [49].

N. Iorga, care a fost pentru o declarație comună, a tuturor celor ce urmau a se retrage, încercînd astfel să pună bazele unei platforme de colaborare cu liberalii, s-a alăturat acțiunii din 16 iulie 1921 văzîndu-se izolat, deși era convins că totul nu reprezenta altceva decît o manevră liberală [50].

La sfîrșitul sesiunii parlamentare, stabilitatea guvernului era discutabilă. Deși Averescu declara că formațiunea ministerială se consolidase, retragerea opoziției lovise serios în echilibrul acesteia, așa încît criza nu fusese înlăturată. La toate acestea se adăugau frămîntările intervenite în rîndurile Partidului poporului, care impuneau o reorganizare în vederea viitoarei activități politice a partidului [51].

Ceea ce se putea remarca, după închiderea sesiunii parlamentare, era o accentuare a criticilor formulate de Partidul poporului la adresa liberalilor și chiar a celorlalte partide politice, la care se adăugau însă și perspectivele de colaborare oferite de aceeași formațiune politică [52]. Toate acestea se datorau relațiilor deosebit de complicate în care era partidul de la guvern cu celelalte partide politice. Încercările guvernului și ale partizanilor averescani de a se prezenta la data deschiderii Parlamentului într-o conjunctură politică cît mai favorabilă țînteau, în primul rînd, înfăptuirea unei colaborări cu o parte a forțelor opoziționiste. Se urmărea, mai ales, realizarea colaborării cu țărăniștii, pe care aceștia o refuzau deocamdată, admițînd însă o conlucrare condiționată în Parlament. Guvernul însă nu putea accepta pretențiile țărăniste, așa încît, I. Mihalache hotăra ca gruparea sa să continue, față de guvern, vechea linie politică [53]. Partidul țărănesc era dealtfel singurul partid opoziționist care nu făcuse declarații categorice asupra neparticipării la lucrările Parlamentului, spre

48. I. Borcea, *Rostul și drumul partidului țărănesc în România întregită*, Iași, 1921, p. 15—16; C. Stere, *op. cit.*, p. 68—70; „Indreptarea" din 19. VII. 1921, p. 3.

49. N. Iorga, *Ce ne deosebește de partidul d-lor Lupu, Mihalache și încă unul*, în „Neamul românesc pentru popor", an. IX (1921), nr. 24, p. 464—465.

50. Idem, *Memorii*, vol. III, p. 184, 190, 192.

51. Bibl. Acad., Manuscrise, Corespondență, Al. Averescu către Mihail Negruzzi, S $\frac{4\ (1)}{LIII}$

52. „Indreptarea" din 14. VIII. 1921, p. 1 și 3. IX. 1921, p. 1.

53. „Viitorul" din 8. IX. 1921, p. 3; „Indreptarea" din 3. IX. 1921.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

deosebire de celelalte grupări politice care își declaraseră deja refuzul lor irevocabil [54].

Fără a aduce clarificări deosebite, perioada vacanței parlamentare, prin măsurile de reorganizare inițiate de cele mai multe formațiuni politice și raporturile intervenite între acestea, anunța o complicare a relațiilor dintre Partidul poporului și celelalte partide politice [55].

În această atmosferă de incertitudine, la începutul lunii noiembrie 1921, regele, pentru a limpezi cadrul vieții politice în preajma deschiderii sesiunii parlamentare, a început să consulte grupările opoziționiste, fără a ajunge însă la vreun rezultat [56]. De fapt, prelungirea acestei situații îi întărea suveranului convingerea că regimul averescan nu putea fi înlocuit decît cu un guvern liberal, rămînînd de stabilit doar data și modalitatea schimbării [57]. Așadar, în preajma deschiderii lucrărilor Corpurilor legiuitoare criza politică intrase în faza hotărîtoare a evoluției sale, astfel încît perioada ce a urmat pînă la demiterea guvernului averescan a fost o perioadă de adînci frămîntări politice, caracterizată de obișnuitele asalturi ale tuturor partidelor în vederea ajungerii la guvern [58].

În aceste momente de instabilitate politică, instabilitate accentuată atît de revendicările liberalilor privind aducerea lor la conducerea țării, cît și de amenințările generalului, care declara că va organiza un complot în caz că vor fi numiți noi miniștri, regele se vedea nevoit să semneze decretul de convocare a Parlamentului [59]. Or, acest gest îngrijora opoziția care vedea în actul regelui o posibilitate de consolidare oferită guvernului. Pentru a anula și această șansă și pentru a pune guvernul în fața unei situații fără ieșire, N. Iorga, în înțelegere cu Barbu Știrbei, introduceau în mesajul de deschidere deziderатul după care, în împrejurările existente, țara avea nevoie „... de concursul oamenilor de seamă din toate partidele și de aceea ar fi de dorit ca Parlamentul să-i poată avea reuniți într-o acțiune patriotică" [60]. Această cerință, pe lîngă că ar fi fost greu realizabilă, nu putea fi acceptată de șeful guvernului. Chiar în cazul în care Averescu ar fi renunțat la atitudinea sa dictatorială, apelînd la concursul celorlalte partide politice, o colaborare devenise practic imposibilă, așa încît guvernul se afla în fața unei crize iremediabile. Evenimentele care au urmat au fost caracterizate de încercările disperate ale generalului de a se menține la conducere, precum și de manevrele opoziționiste privind succesiunea.

Examinînd situația, primul ministru întrevedea posibilitatea unei îndreptări doar în realizarea înțelegerii cu țărăniștii. Tratativele inițiate în acest sens au dus la reîntoarcerea deputaților țărăniști în Cameră, act

54. Grigore Gafencu, *„Tratative", discursuri și impozite*, în „Revista vremii", an. I (1921), nr. 1, p. 9; „Viitorul" din 23. IX. 1921, p. 3 și 29. IX. 1921, p. 3.
55. „Îndreptarea" din 26. X. 1921, p. 1.
56. N. Iorga, *op. cit.*, p. 219, 222; Ion Bitoleanu, *op. cit.*, p. 808.
57. Arh. M.A.E.C., Raport politic nr. 870 din 11 noiembrie 1920; Alexandru Marghiloman, *op. cit.*, p. 137, 140.
58. Grigore Gafencu, *Parlamentul se deschide*, în „Revista vremii", an. I (1921), nr. 3, p. 12.
59. N. Iorga, *Supt trei regi*, p. 366.
60. D.A.D., ședința din 28 noiembrie 1921, p. 1; N. Iorga, *op. cit.*, p. 366.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

în care .C Argetoianu vedea „... un semn nou de deșteptare națională a neamului românesc“ [61]. Deși unii interpretau revenirea țărăniștilor în Cameră drept o modalitate de normalizare a vieții parlamentare, criza guvernului era prea agravată pentru a mai putea fi depășită în vreun fel [62].

Paralel cu aceste acțiuni, între N. Iorga, cu toate dezaprobările naționalilor transilvăneni, și I. I. C. Brătianu aveau loc discuții privind refuzul comun de a lua parte la lucrările Parlamentului, iar șeful naționaliștilor-democrați mergea pînă acolo încît să propună liberalilor chiar și o alianță, în vederea unei solidarități în defensivă. Ca urmare a acestor perspective, I. I. C. Brătianu a redactat un memoriu către rege în care prezenta realitățile interne și conjunctura în care se găsea însuși șeful statului, reușind prin acesta să înrăutățească raporturile dintre Averescu și Ferdinand [63]. Dealtfel, liberalii erau convinși că sugestiile mesajului de deschidere nu vor fi acceptate de general, ceea ce va declanșa un conflict între acesta și rege, conflict care va grăbi căderea guvernului.

Succesiunea ulterioară a evenimentelor s-a desfășurat în deplină concordanță cu prevederile liberale. Sfătuit de C. Argetoianu să fie „energic și amenințător“ cu Palatul, Al. Averescu declara într-o consfătuire a majorităților parlamentare din Banat că Partidul poporului va mai guverna cel puțin doi ani, încheindu-și cuvîntarea cu precizarea că dacă în disputa cu liberalii se va interpune regele, atunci va trece peste orice considerente, cerînd respectarea normelor constituționale [64]. În fond, prin declarația sa, generalul urmărea să atragă atenția suveranului asupra faptului că chiar dacă liberalii, siguri de aprobarea Coroanei, fac presiuni în vederea schimbării guvernului, cabinetul averescan va părăsi puterea nu atunci cînd vor dispune liberalii, ci atunci cînd șeful suprem al statului va cere acest lucru.

De asemenea, regelui i se aducea la cunoștință faptul că prin atitudinea sa poate provoca o revoluție, de care guvernul nu va fi răspunzător [65]. Cum era și așteptat, I. I. C. Brătianu s-a folosit de această declarație, prezentînd-o regelui ca un act de nesupunere, deschizînd astfel conflictul dintre cercurile Palatului și general.

Declarațiile de retragere din Parlament ale celor mai multe grupări politice opoziționiste, precum și întrevederea avută cu regele în legătură cu afirmația făcută la consfătuirea majorităților parlamentare, l-au determinat pe Averescu să-și revadă atitudinea, retractînd, la 22 decembrie 1921, în Cameră, cele pronunțate, în timp ce majoritățile parlamentare votau o moțiune de solidaritate cu șeful guvernului, criticînd pe liberali și declarîndu-se fidele voinței Coroanei [66]. Dar, toate încercările de restabilire a relațiilor cu regele au rămas fără nici o urmare și doar faptul că suve-

61. D.A.D., ședința din 29 noiembrie 1921, p. 2, 4.
62. Matei B. Cantacuzino, *Scrisoare din Moldova*, în „Revista vremii“ an. I (1921), nr. 4, p. 1.
63. N. Iorga, *Memorii*, vol. III, p. 236—238.
64. „Dreptatea“ din 28. I. 1928, p. 1; Alexandru Marghiloman, *op. cit.*, p. 144.
65. N. Iorga, *Supt trei regi*, p. 366.
66. D.A.D., ședința din 2 decembrie 1921, p. 15.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

ranul nu era de acord cu retragerea liberalilor din Parlament, care reclamau puterea prea devreme ,a aminat adoptarea unor măsuri care să impună schimbarea imediată a guvernului [67]. Singura alternativă care-i mai rămăsese Partidului poporului pentru a-şi prelungi prezenţa la guvern era adoptarea soluţiei unui guvern de concentrare, eşuată însă de la început din cauza cunoscutelor tendinţe fuzioniste ale generalului.

Căderea guvernului devenise inevitabilă. La discuţiile purtate în jurul proiectului de răspuns la mesaj, Virgil Madgearu arăta că „... actul regal care a precedat deschiderea acestei sesiuni a Corpurilor legiuitoare este fără îndoială un mesaj de lichidare" [68].

Alături de atacurile opoziţiei, frămîntările din interiorul Partidului poporului accentuau criza guvernului, iar Al. Averescu făcea ultimile încercări pentru a salva ceea ce era deja iremediabil pierdut.

Actul care a atras după sine imediata schimbare de guvern l-a constituit demisia lui Take Ionescu, din 11 decembrie 1921. Perspectiva folosirii ministrului de externe în scopul consolidării sau destrămării cabinetului Averescu a fost discutată cu mult înaintea demisiei liderului conservator-naţionalist. Fusese chiar avansată, încă din noiembrie 1921, ideea constituirii unui guvern condus de Take Ionescu [69]. Soluţia nu putea surprinde, avînd în vedere evoluţia relaţiilor dintre general şi Take Ionescu sau dintre gruparea takistă şi guvern.

În momentul în care desemnarea lui Take Ionescu pentru investitura de şef al noii echipe guvernamentale devenise iminentă, generalul era dispus să accepte orice formulă de colaborare pentru a evita o cădere ce-l arunca în opoziţie. Propunerile făcute în acest sens transilvănenilor şi conservatorilor-progresişti, veneau însă prea tîrziu, aşa încît, izolat complet, lui Al. Averescu nu-i mai rămînea nici o posibilitate de a-şi prelungi mandatul [70]. În asemenea împrejurări, el încerca să impună o soluţie de compromis, declarîndu-se pentru formarea unui guvern condus de generalul C. Coandă [71]. Dar, opoziţia liberalilor, a naţionalilor transilvăneni şi a naţionaliştilor-democraţi a determinat eşuarea acestei tentative. Şi aceasta cu atît mai mult cu cît C. Coandă declara că nu va guverna decît după indicaţiile lui Averescu, atrăgîndu-şi astfel şi împotrivirea regelui [72]. Între C. Coandă şi Take Ionescu regele îl prefera pe ultimul, întrucît un guvern al acestuia răspundea mai bine intenţiilor sale, deşi, concomitent, se discutau şi alte formule guvernamentale, dintre care cea mai apropiată intereselor majorităţii partidelor politice era o guvernare neutră, a cărei componenţă diferea în funcţie de interese [73].

---

67. Gr. Alevra, *Congresul Partidului Liberal*, în „Revista politică şi parlamentară", an. II (1921), nr. 16, p. 341.
68. D.A.D., şedinţa din 9 decembrie 1921, p. 82.
69. Grigore Gafencu, *Parlamentul se deschide*, în „Revista vremii" an. I (1921), nr. 3, p. 12.
70. Alexandru Marghiloman, *op. cit.*, p. 146—150 ; N. Iorga, *Memorii*, vol. III, p .242.
71. „Viitorul" din 15. XII. 1921, p. 3 ; „Îndreptarea" din 14. XII. 1921, p. 3.
72. Alexandru Marghiloman, *op. cit.*, p. 156—157 ; N. Iorga, *op. cit.*, p. 244.
73. „Viitorul" din 15. XII. 1921, p. 3 ; M. Theodorian-Carada, *op. cit.*, p. 115-116.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Diversitatea noilor soluții ministeriale preconizate constituia indiciul unei crize mult mai largi decît cea guvernamentală. Noile regrupări de forțe demonstrau o instabilitate de principii, care nu putea fi rezolvată numai prin schimbarea guvernului. Faptul că relațiile dintre diversele grupări politice se modificau în funcție de perspectivele ajungerii la guvern, cu atîta ușurință, caracteriza destul de elocvent climatul politic în care era nevoită să-și desfășoare activitatea formațiunea instalată la conducerea țării. Or, Take Ionescu cunoștea foarte bine această atmosferă politică pentru a-și asuma sarcina guvernării numai din simplă dorință de a-și încununa cariera de politician ca șef de guvern, idee pe care au încercat să o acrediteze unii dintre foștii săi partizani. Apoi, liderul conservator-național nu intenționa să-și încheie cariera politică și, cu atît mai mult, nu poate fi admisă nici alternativa după care a acceptat răspunderea formării unui guvern tranzitoriu doar pentru a-i face un „serviciu personal" regelui, care avea nevoie de un asemenea cabinet în scopul mascării intențiilor privitoare la aducerea liberalilor [74]. Motivele care l-au determinat pe Take Ionescu să accepte rolul de mediator și salvator al complicațiilor politice intervenite erau de ordin mai general. La sfîrșitul anului 1921, datorită complicațiilor survenite ca urmare a crizei politice, Take Ionescu se vedea ajuns dintr-o dată omul care putea hotărî, într-o oarecare măsură, normalizarea situației interne. Totuși, deși așteptase aceste împrejurări favorabile, liderul conservator-național nu putea accepta să fie folosit doar ca soluție de moment, chiar dacă regele era acela care-i cerea acest lucru [75]. Ceea ce a hotărît, în ultimă instanță, demisia și apoi acceptarea formării noului cabinet de „champignons poussés en une nuit", cum îl caracteriza Ar. Călinescu [76], au fost, pe lîngă motivele arătate, intervențiile și promisiunile liberalilor în sensul reunirii în jurul lui Take Ionescu a unor diverse forțe politice și fondarea, în acest fel, a unui al doilea partid de guvernămînt [77]. Fostul colaborator averescan, numai asigurat de sprijinul liberalilor și avînd promisiunea constituirii în jurul personalității sale a unui partid de echilibru, accepta rolul propus de rege.

După toate acestea, Alexandru Averescu era obligat să recunoască imposibilitatea continuării guvernării sale, prezentîndu-și la 13 decembrie 1921, demisia. Se încheia astfel una din etapele relațiilor dintre Partidul poporului și celelalte partide politice, care a determinat schimbări hotărîtoare în evoluția ulterioară a raporturilor dintre acestea [78].

Partidul poporului a ieșit din această guvernare discreditat, iar înlăturarea de la guvern accentua și mai mult uzura și compromiterea sa. Originile acestei crize nu pot fi reduse doar la faptul că Partidul popo-

74. C. Xeni, *Take Ionescu*, București, 1933, p. 482.
75. N. Iorga, *op. cit.*, p. 243; „Îndreptarea" din 14. XII. 1921, p. 3.
76. Ar. M. Călinescu, *Criza politică internă*, în „România politică", an. I (1922), nr. 2, p. 20.
77. „Evenimentul" (Iași) din 11. XII. 1921, p. 2; vezi și Bibl. Acad., Manuscrise, Arhiva I. I. C. Brătianu, I, mss. 1.
78. „Îndreptarea" din 30. XII. 1921, p. 1.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

rului a trecut brusc de la ipostaza „... demagogiei libertare opoziționiste în aceea a despotismului guvernamental.. ."[79], cum va declara mai tîrziu unul dintre foștii lideri averescani. Cauzele erau cu mult mai complexe, ele agravîndu-se atunci cînd „iluzia" popularității generalului a fost dispărută prin „deziluzia" guvernării[80]. Primele urmări, alături de pierderea unui important număr de partizani ,au fost acelea că Partidul poporului ajungea dintr-o dată izolat în cadrul sistemului partidelor politice și părăsit de toate celelalte grupări. Încrederea celor ce-și puseseră atîtea speranțe în noua alcătuire politică fusese dezamăgită. Era evident faptul că Partidul poporului nu reușise să se impună ca un al doilea partid de guvernămînt. Dealtfel, în perioada 1920—1921, tentativele care au urmărit acest scop, indiferent de partidul ce le-a inițiat, au rămas fără rezultate, ceea ce va accentua lupta pentru guvernare a tuturor formațiunilor politice.

În acest context, Partidul poporului a înțeles că fără sprijinul liberalilor nu va reuși să se impună în viața politică a țării[81], iar I. I. C. Brătianu s-a convins, în același timp, că Al. Averescu putea fi stăpînit și manevrat în funcție de interesele partidului său[82].

Totodată, sfîrșitul guvernării Al. Averescu a lămurit cursul raporturilor dintre Partidul poporului și Partidul conservator-naționalist. Odată cu demisia lui Take Ionescu din guvern se încheia o colaborare începută încă din 1918, care, fără rezultate concludente, a dezavantajat atît pe Averescu, acuzat mereu pentru apropierea de conservatori, cît și pe Take Ionescu, a cărui grupare a fost astfel lipsită de posibilitatea organizării unor acțiuni proprii.

În intervalul acestei guvernări s-au clarificat, în mare parte, și relațiile dintre Partidul poporului și celelalte grupări politice. S-a văzut clar că între Al. Averescu și ceilalți șefi de partide nu puteau interveni înțelegeri sau colaborări, întrucît generalul nu accepta alt rezultat al tratativelor sale decît fuziunea. Toate încercările de apropiere, pornite de la o grupare sau alta, s-au lovit de aceeași pretenție, astfel că, după 1921, propunerile de colaborare făcute Partidului poporului vor fi tot mai rare, fapt care îl va apropia pe Al. Averescu și mai mult de liberali.

Analiza poziției partidelor politice față de Partidul poporului, din perioada primei guvernări, a acestuia, evidențiază complexitatea și instabilitatea vieții politice românești, în care perspectiva ajungerii la guvernămînea singura rațiune de a ființa a oricărui partid politic[83]. În funcție de aceasta evolua de altfel întreaga gamă a relațiilor din cadrul sistemului partidelor politice[84].

79. C. Argetoianu, *Lamentabila trilogie*, în „Săptămîna politică", an. I (1926), nr. 5, p. 2.
80. D. Tomescu, *Atitudini politice și literare*, Craiova, p. 82; „Dreptatea" din o. III. 1928, p. 1.
81. Arh. St. București, Fond M.A.I., dosar 9/1921, f. 1—3; C. Ionescu-Olt, *Studii politice. Partidul țărănesc și lupta de clasă*, București, 1921, p. 4.
82. „Dreptatea" din 6. III .1928, p. 1.
83. Aron Petric, *Trăsăturile generale ale dezvoltării României în primul deceniu interbelic*, în „Cumidava", II (1968), p. 328; „Adevărul" din 8. XI. 1920, p. 1.
84. C. Argetoianu, *op. cit.*, p. 2—3.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Dacă înainte de 1920 problema creării unui front antiliberal era la ordinea zilei, în momentul aducerii la guvern a lui Al. Averescu întreaga opoziție abandona această idee, întrucît pericolul liberal fiind temporar îndepărtat, toate atacurile se îndreptau de acestă dată împotriva generalului, aflat la conducerea țării. De această modificare a profitat, așa cum am văzut, Partidul național liberal, care a manevrat în așa fel cursul relațiilor dintre partidele opoziționiste înseși, încît, în a doua jumătate a anului 1921 frontul opozițional a fost complet dezorganizat, iar guvernul a fost adus în fața unei crize inevitabile, care nu se putea încheia decît prin demitere [85]. Partidele politice unite în cadrul Federației n-au reușit să alcătuiască o grupare opusă liberalilor, sau un al doilea partid de guvernămînt, așa încît Federația s-a dovedit a fi în cele din urmă un organism politic efemer, care după acel „strigăt de revoltă" împotriva manevrelor liberale din primăvara anului 1920, s-a pierdut treptat în vîltoarea luptelor politice obișnuite.

Totuși, mutațiile intervenite în cadrul sistemului partidelor politice în anii 1920—1921 au determinat regruparea unor forțe politice care vor reuși să joace un rol tot mai important în viața politică a țării. Așa s-a întîmplat cu grupările țărăniste conexate în acel partid unitar, care ajunsese la sfîrșitul anului 1921 să fie considerat de unii observatori politici drept un adevărat curent, opus celui liberal.

Apoi, în răstimpul la care ne referim s-a accentuat procesul descompunerii și compromiterii celor două grupări conservatoare, astfel încît rolul lor în viața politică a țării se încheiase, cu toate speranțele renăscute în momentul în care Take Ionescu a fost însărcinat să alcătuiască echipa guvernamentală succesoare a generalului.

De asemenea, în rîndul forțelor politice din noile provincii ale țării s-au produs unele limpeziri, dar și complicații, în urma apariției în aceste regiuni a organizațiilor politice ale partidelor din Vechiul Regat. Partidul național n-a reușit să treacă peste pretențiile sale de hegemonie totală în Transilvania, din care cauză n-a izbutit să se alăture sau să-și alăture și formațiuni politice din Vechiul Regat, pentru a anula caracterul său regional. După Unire, Partidul național traversa o criză de acomodare, de transformare într-un adevărat partid politic, criză accentuată și de tendințele de izolare manifestate de unii lideri transilvăneni [86].

Complexitatea și instabilitatea vieții politice românești a cunoscut între anii 1920 și 1921 o perioadă de adînci transformări, în care forțele politice, manevrînd între tendințe de un conservatorism uneori desuet și un accentuat radicalism, au suferit numeroase deplasări și regrupări organizatorice, ceea ce a determinat o adevărată alunecare a principalelor partide spre orientări de un reacționarism nuanțat. Chiar Partidul poporului, care la început se afirmase ca purtător al unor principii democratice, a suferit în această perioadă un proces de metamorfozare spre ace-

85. R. Patrulius, *Anul politic 1921*, în „Revista vremii", an. II (1922), nr. 6, p. 13.
86. Vezi Octavian Goga, *Criza partidului național din Ardeal*, în „Țara noastră", an. III (1922), nr. 1, p. 6, 8.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

eași orientare. Verificat în timpul guvernării, acest partid a ajuns total compromis, constituind o adevărată deziluzie și încheindu-și de fapt rolul conferit de curentul unei popularități necunoscute încă pînă atunci [87]. Dincolo de aceste observații, stabilind poziția cît mai exactă a partidelor politice față de Partidul poporului în timpul primei guvernări a acestuia, se poate remarca climatul politic impropriu adoptării unor măsuri de refacere generală a țării, în care orice principiu era substituit ideii ajungerii la guvern.

THE STAND OF POLITICAL PARTIES TOWARDS THE PEOPLE'S PARTY BETWEEN 1920 — 1921

Summary

In this study, the author tackles the problem of the relationship between the political parties and People's Party in the period of the first government of this latter (Mars 13, 1920 — December 13, 1921), period of political crisis, characterized of profound transformations, regroupings and displacement of bourgeois political forces. Pointing out the changings supervened within the system of political parties and within the relations between these, Gh. I. Florescu attempts in fact to remake the atmosphere in which the governmental formation carried on its activity, remarking the political climate improper for adopting some measures by the general reconstruction of the country, under the circumstances in which any political principle was substituted to the idea of ascending to government. At the same time, the author, investigating the evolution of each the political group in the interval comprised between the spring of year 1920 and the autumn of year 1921, made obvious the complexity and the instability of Romanian political life, as well as the tendencies of its further evolution.

87. Arh. St. București, Fond Casa Regală. Ferdinand, dosar 13/1921, f. 21—22; „Dreptatea" din 6. III. 1920, p. 1.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

CONTRIBUȚII PRIVIND ACTIVITATEA U.T.C. PE VALEA BISTRIȚEI ÎN PERIOADA 1922 — 1944

ADOLF MINUȚ

Mișcarea revoluționară și democratică a tineretului a contribuit din plin la amplificarea luptei pentru eliberarea socială, pentru indendență și suveranitate națională, păstrînd vie conștiința datoriei față de patrie și popor, fiind în același timp conștientă de sarcinile mari care stăteau în fața mișcării noastre naționale. Deși nu a avut de la început o organizație proprie, tineretul a fost permanent promotorul noului, concentrîndu-și eforturile în vederea rezolvării celor mai stringente probleme care priveau societatea românească. În tabăra tinerilor revoluționari s-au aflat intelectuali democrat-progresiști ca : Nicolae Bălcescu, Vasile Alecsandri, Ion Heliade-Rădulescu, Mihail Kogălniceanu, Cezar Boliac, Avram Iancu, C. A. Rosetti din generația anului 1848. Ideile lor au fost preluate și duse mai departe de noi generații de tineri a căror activitate este strîns legată de actul Unirii Principatelor și a Războiului de Independență.

Noile realități economice, politice și sociale care apar în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în primele două decenii ale secolului al XX-lea, răspîndirea socialismului științific, a ideilor marxiste, au contribuit la afirmarea tineretului ca o forță revoluționară în plină ascensiune. Neavînd propria sa organizație, tineretul s-a încadrat în Cercurile Socialiste odată cu apariția acestora în anul 1871 la Iași, București, Ploiești și în alte localități.

Crearea în 1893 a primului partid al clasei muncitoare a reprezentat un moment de cotitură în istoria luptelor sociale și politice din România. Situația tineretului muncitor constituie o prezență frecventă în documentele programatice ale partidului nou creat, un accent deosebit punîndu-se pe atragerea tinerilor în lupta revoluționară alături de cei virstnici, și înființarea de organizații specifice tineretului, care să-l educe în spiritul principiilor revoluționare și socialiste. Ca urmare a acestui fapt, în 1894 a luat ființă prima organizație de clasă a tineretului muncitor din țara noastră : Cercul elevilor tipografi, înființat după aplanarea grevei ucenicilor de la tipografia Curții regale din București [1].

Începutul secolului al XX-lea a impulsionat mișcarea muncitorească și odată cu aceasta mișcarea revoluționară de tineret, care în 1908 pune

1. Constantin Petculescu, *Crearea Uniunii Tineretului Comunist*, București, *Editura Politică*, 1972, p. 17.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

bazele „Cercului ucenicilor" din București, transformat în 1909 în cercul „Tineretul muncitor" care a adoptat primul Statut al organizației, aprobat apoi și de Congresul Partidului Social Democrat din 1910. Alte cercuri au apărut la Ploiești, Brăila, Galați, Iași, Tulcea, Bacău etc., din păcate între ele neexistînd o legătură strînsă, cu toate că cercului din București i se atribuise rolul de centru pînă la constituirea Federației Tineretului Muncitor din România.

Creșterea în intensitate a mișcării de tineret a impus constituirea în vara anului 1912 a Comitetului Central al cercurilor „Tineretul Muncitor", care în august același an își elaborează primul document programatic [2].

In perioada primului război mondial, activitatea cercurilor nu a încetat, mai ales în Moldova neocupată de trupele germane, iar în 1918 în orașele Bacău, Piatra Neamț, Roman, Iași, Vaslui, activiști ai Comitetului Central al Mișcării Tineretului Muncitor, cu sprijinul organizațiilor muncitorilor virstnici, au trecut imediat la reorganizarea cercurilor „Tineretul muncitor", fapt ce a permis ca în 1919 să se țină Conferința cercurilor „Tineretul muncitor" la care au participat și tineri din Piatra Neamț, Buhuși și Bacău. La această Conferință s-a propus schimbarea denumirii cercurilor „Tineretul muncitor" în „Tineretul socialist", și înființarea comitetelor pe fabrici, cartiere și regiuni care să-și desfășoare activitatea conform prevederilor Statutului [3].

Ca urmare a acestei hotăriri și pe Valea Bistriței, cu toate că industria nu avea o pondere însemnată în sistemul economic al ținutului, comparativ cu alte regiuni ale țării, mișcarea de tineret capătă amploare, formîndu-se nuclee, celule și cercuri ale Tineretului socialist în întreprinderile forestiere, micile întreprinderi manufacturiere din Piatra Neamț, Tirgu Neamț, Buhuși și Bacău. Micile organizații de tineret au desfășurat o susținută activitate concretizată prin participarea tinerilor la greve, întruniri publice prilejuite de diferite aniversări, întîlniri la cluburi sau case particulare unde se discutau probleme referitoare la condițiile de muncă, răspîndirea presei etc.

In ziua de 5 septembrie 1920, Comitetul Central al cercurilor „Tineretul socialist", a hotărît să organizeze manifestații în vederea sărbătoririi Zilei Tineretului. Chemarea a avut ecou la București, Moreni, Buștenari, Galați, Fălticeni și în alte localități. La Piatra Neamț, tinerii s-au adunat în cadrul unui miting care a avut loc în grădina Continental, adoptînd o moțiune de solidaritate cu întregul tineret din țară și străinătate, care lupta pentru dreptate și libertate socială, pentru reducerea zilei de lucru și crearea unor condiții mai bune în fabrici și întreprinderi [4].

Greva generală din octombrie 1920, precum și crearea Partidului Comunist Român, au influențat și determinat unificarea mișcării de tineret, în fața căreia se vor ivi curînd imense greutăți generate de suspendarea la 12 mai 1921 a Congresului partidului și arestarea odată cu majoritatea congresiștilor a 36 de tineri [5], pierzîndu-se astfel legătura cu

2. *File din istoria U.T.C.*, Editura politică, București, 1971, p. 39.
3. Constantin Petculescu, *op. cit.*, p. 129.
4. Tineretul Socialist, București, 1920, nr. 33 din 20 septembrie, p. 1.
5. *File din istoria U.T.C.*, Editura Politică, București, 1971, p. 31.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

mulți din cei care militau pentru o organizație unică revoluționară a tineretului din România. Singurul mijloc de informare a rămas ziarul „Tineretul Socialist", care crease un curent de masă, lansase liste de subscripție pentru susținerea sa materială, făcea o amplă propagandă pentru existența unei organizații de luptă revoluționară a tineretului socialist. Spre sfîrșitul anului 1921 și începutul lui 1922 se reia activitatea organizațiilor de tineret, creîndu-se sau reorganizîndu-se unele secțiuni ca acele din București, Ploiești, Iași, Bacău, Buhuși, Roman și P. Neamț.

Ca urmare a unei activități susținute desfășurate sub conducerea Partidului Comunist Român, între 19-20 martie 1922 a avut loc Conferința generală a tineretului socialist care a hotărît crearea organizației „Mișcarea Tineretului Socialist", denumire schimbată în 1923 în Uniunea Tineretului Socialist, iar în 1924 în Uniunea Tineretului Comunist. Urmare a acestui eveniment, în întreaga țară se reorganizează mișcarea de tineret, creîndu-se noi secțiuni, cum a fost aceea de la Tg. Neamț, organizată pe baza instrucțiunilor primite de la Comitetul Central. Aceste instrucțiuni prevedeau ca munca organizației U.T.C. să se desfășoare pe bază de nuclee și celule de întreprinderi, menținîndu-se o strînsă legătură cu celula de partid și fracțiunea sindicală [6]. Cu timpul secțiunile U.T.C. se vor dezvolta devenind organizații puternice, la Piatra Neamț existînd chiar o organizație ce se numea județeana U.T.C.

Începînd din 1923, asupra tineretului progresist se abate prigoana tot mai sălbatică a organelor de poliție. La Piatra Neamț, Roman, Buhuși și Bacău la fel ca în alte orașe ale țării, sînt interzise adunările tinerilor revoluționari, au loc percheziții la domiciliile acestora, confiscîndu-se documente, cărți, ziare și broșuri [7].

La 27 aprilie 1924, anul scoaterii în ilegalitate a Partidului Comunist Român, Uniunea Tineretului Comunist alături de asociația cultural-sportivă „Prietenii naturii" și „Comitetul femeilor comuniste" sînt dizolvate și scoase în afara legii, sediile lor închise, arhivele ridicate, iar conducătorii acestora urmăriți și arestați [8]. Toate acestea însă, nu au putut frîna elanul revoluționar al tinerilor, care în clandestinitate continuau să se instruiască, să difuzeze manifeste, broșuri și ziare. Astfel, în ziua de 9 octombrie 1926, șeful poliției din Buhuși informa pe prefectul județului despre difuzarea de către un oarecare Radu, membru al unui nucleu U.T.C. din acest oraș, a unui număr de 450 manifeste cu caracter revoluționar [9].

În 1928, cu ocazia comemorării a zece ani de la greva din 13 decembrie 1918, Secțiunea din Tîrgu Neamț a U.T.C. a difuzat un manifest, aducînd la cunoștința tinerilor că o sută de muncitori au căzut în acea zi în urma represaliilor cu care regimul burghezo-moșieresc a răspuns la revendicările lor. Erau explicate totodată motivele pentru care au de-

6. Instrucțiuni pentru organizarea Secțiunii U.T.C. din Tîrgu Neamț. Arhivele Statului, filiala Piatra Neamț, biblioteca documentară. (fără cotă).
7. Constantin Petculescu, *op. cit.*, p. 242.
8. *Ibidem.*
9. Arhivele Statului, filiala Piatra Neamț, Fond Poliția Buhuși, 1926, Dos. 172, fila 157.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

monstrat muncitorii, justețea luptei lor și necesitatea continuării ei. Documentul făcea apel la tinerii muncitori și țărani pentru a crea grupe de Ajutor Roșu în vederea sprijinirii familiilor care au avut de suferit de pe urma luptei revoluționare, și odată cu aceasta să se înființeze comitete ale Blocului Muncitoresc Țărănesc, organizație care pe Valea Bistriței a desfășurat o prodigioasă activitate sub directa conducere a organizațiilor partidului comunist. Era adresată chemarea de a se întări rîndurile U.T.C.-ului „care conduce lupta tineretului muncitoresc-țărănesc“ [10]. Convinse fiind că manifestele aveau un puternic rol propagandistic, organele de siguranță urmăreau îndeaproape această activitate desfășurată de tinerii revoluționari, așa cum reiese și dintr-un ordin al Inspectoratului General de Siguranță Iași datat 5 martie 1929 adresat siguranțelor din Piatra Neamț, Roman și Buhuși [11], în care li se atrăgea atenția că, în vederea aniversării Comunei din Paris, Comitetul Central al Ajutorului Roșu a trimis o circulară în țară anunțînd că în ziua de 17 martie 1929 în toate centrele muncitorești vor avea loc întruniri publice urmate de manifestații de stradă în timpul cărora să se ceară amnistierea generală, legalizarea Partidului Comunist Român, a organizației tineretului comunist și a Ajutorului Roșu. Față de acestea, inspectoratelor de siguranță li se cerea luarea unor măsuri urgente care să ducă la anularea întrunirilor.

Apariția crizei economice și măsurile luate de autorități au dus la ascuțirea luptei de clasă care a îmbrățișat forme diverse, de la simple întruniri pînă la greve de amploarea celor din 1933. Criza a cuprins și micile întreprinderi de pe Valea Bistriței, afectînd nivelul de trai al muncitorilor. Reducerile de salarii la întreprinderile forestiere de la Bicaz, Tarcău, Piatra Neamț, Roznov, la fabricile de ulei, produse chimice, hîrtie și mucava din Piatra Neamț, la Fabrica de postav Buhuși, au dus la creșterea avîntului revoluționar, fapt ce-l determină pe Alexandru Vaida-Voevod, pe atunci ministru de interne, să ordone Comandamentului Legiunii de Jandarmi Neamț, la sfîrșitul lunii iulie 1929, luarea celor mai severe măsuri de represiune a demonstrațiilor și întrunirilor muncitorești, la care luau parte și tineri comuniști [12].

În ziua de 7 martie 1931 este difuzat un manifest editat de P.C.R. și U.T.C. prin care muncitorii erau chemați să răspundă ofensivei regimului burghezo-moșieresc de a scoate țara din criză pe spinarea muncitorilor, organizînd demonstrații, întruniri, greve, cerîndu-se totodată asigurarea unui minimum de existență șomerilor, cu bani luați din bugetul militar, al jandarmeriei, siguranței și poliției, luptîndu-se împotriva poliției de reducere a bugetului de asigurări sociale și instrucțiunii publice. Pentru tineri trebuia să se obțină reducerea zilei de lucru, acolo unde mediul industrial era nociv, salarii egale la muncă egală cu cei vîrstnici [13].

10. Arhivele Statului, filiala Piatra Neamț, Fond Poliția Piatra Neamț, 1930, Dos. 1, fila 1.
11. Idem, fila 20.
12. Idem, Dos. 3, fila 14.
13. Arhivele Statului, filiala Piatra Neamț, Fond Prefectura Piatra Neamț, 1934, Dos. 72/8, fila 46.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Tot în 1931 organizația „Tineretul socialist" din Piatra Neamț lansa un manifest către tinerii muncitori din oraș pentru a participa la întrunirea publică ce urma să aibă loc în ziua de 1 Mai, ora 9,30 în sala Continental pentru a sărbători Ziua Muncii [14]. Manifestul înfiera regimul care a adus în stare de mizerie mii de oameni ai muncii.

Ridicarea tineretului împotriva militarizării întreprinderilor și a utilizării armatei în scopuri antimuncitorești a constituit un moment semnificativ în lupta revoluționară. U.T.C. a desfășurat o amplă acțiune de ajutorare a familiilor în care s-au operat arestări, trimițîndu-le pachete cu alimente și îmbrăcăminte. S-au trimis autorităților zeci de moțiuni prin care se cerea punerea în libertate a confraților participanți la acțiunile greviste din iarna anului 1933.

În tot cursul anului 1934 Valea Bistriței a fost martora a numeroase greve și demonstrații, vizînd îmbunătățirea condițiilor de muncă și trai. Tineretul a fost prezent de fiecare dată în împrejurări care cereau sacrificiu și jertfă. În lunile iunie, octombrie și decembrie 1934, la fabrica de postav Buhuși au avut loc greve la care tinerii uteciști au participat în număr mare. Chestura Bacăului, comisariatul Buhuși și poliția din Piatra Neamț și-au unit forțele pentru descoperirea și arestarea comuniștilor și uteciștilor care s-au aflat în fruntea luptelor greviste. Ajutată de trădători, poliția a reușit să aresteze 14 uteciști și o parte a comuniștilor din celula de partid. Dar numai după trei zile, organizația U.T.C. răspîndea un manifest șapirografiat adresat tinerilor din fabrică îndemnîndu-i să pornească la luptă contra teroarei, a bătăilor și amenzilor. Aceeași celulă a editat și difuzat fluturași cu lozinci revoluționare : Jos teroarea fascistă, Jos starea de asediu, vrem libertate, vrem eliberarea ceferiștilor. Adeseori tinerii de la fabrica de postav Buhuși se deplasau în comunele Podoleni, Zănești, Orbic, Costișa, contribuind la organizarea tineretului sătesc, în vederea unei lupte unite [15].

Concomitent cu acțiunile de la Buhuși, organizația județeană Neamț a U.T.C. a lansat un manifest către tineri, atrăgîndu-le atenția asupra asalturilor singeroase îndreptate împotriva nivelului de trai, scăderii simțitoare a salariilor, concedierii zilnice în rotație. „Nouă nu trebuie să ne fie frică de aceste amenințări — se spunea în document — și să luptăm pentru drepturile noastre. Trebuie să luptăm pentru următoarele revendicări : nici o reținere din banii muncitorilor, pentru îmbunătățirea aprovizionării populației, pentru întreținerea celor bolnavi, contra scăderii salariilor, contra concedierilor, contra existenței legale a organizațiilor reacționare, pentru eliberarea celor condamnați în februarie 1933, pentru recunoașterea consiliului de fabrică". Manifestul se încheia cu lozinca : „Trăiască lupta de clasă a tineretului comunist" [16].

Amplificarea mișcării de tineret pe Valea Bistriței a speriat organele de siguranță care au început să interzică manifestațiile ce le pregă-

14. Fotocopie după documente din Arhiva C.C. al P.C.R., care se păstrează la Arhivele Statului, filiala Piatra Neamț.
15. Arhivele Statului, filiala Piatra Neamț, Fond Prefectura Neamț, 1934, Dos. 72/8, fila 46, 58, 117.
16. Idem, fila 59.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

teau cu prilejul zilei de 1 Mai organizațiile afiliate la Uniunea Sindicatelor Unitare, scoase în afara legii.

Instaurarea fascismului în Germania a dat aripi organizațiilor teroriste de extremă dreaptă. Pericolul pe care-l reprezentau acestea pentru clasa muncitoare, pentru toate forțele progresiste, a fost sesizat la timp de către Partidul Comunist Român, care a desfășurat un șir de acțiuni menite să contracareze loviturile primite din partea fascismului. Au luat ființă o serie de organizații legale și ilegale în rîndul cărora au activat mulți uteciști. Uniunea Tineretului Comunist și-a concentrat atenția spre atragerea tineretului la acțiuni cu caracter antifascist, pentru mobilizarea și antrenarea lui în front unic de luptă generală a clasei muncitoare, a tuturor forțelor democratice și progresiste ale societății.

În anul 1934, dar mai ales în 1935, uteciștii au organizat sabotarea intrunirilor studenților legionari și a simpatizanților Partidului Național Creștin care aveau loc pe Valea Bistriței. Numeroase nemulțumiri se semnalau și în rîndul tinerilor de la sate care erau încorporați cu intenția de a fi sustrași muncilor agricole din gospodăriile proprii. Rapoarte ale polițiilor din Piatra Neamț, Buhuși, Bacău, adresate prefecților de județ aduceau la cunoștință faptul că în rîndul militarilor și premilitarilor au apărut agitații generate de folosirea acestora de către ofițeri la muncile agricole. Tinerii militari s-au opus folosirii lor de către autorități în vederea preîntîmpinării manifestațiilor organizate între 1 și 6 septembrie 1935, cu prilejul sărbătoririi la Piatra Neamț, Roman și Buhuși a Zilei Internaționale a Tineretului Comunist. Ministerul de Interne, Direcția generală a siguranței statului și Direcția generală a poliției, înștiințau permanent pe prefecții județelor Neamț, Roman și Bacău despre pregătirea unor ample acțiuni de masă de către Comitetul Central al Partidului Comunist și Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist, solicitîndu-le punerea în funcțiune a aparatului militar pentru prevenirea pe plan local a manifestațiilor comuniștilor. Cu toate acestea, tinerii de pe Valea Bistriței continuau să răspîndească și să lipească pe zidurile fabricilor și clădirilor publice, manifeste intitulate : Către toți tinerii din țară ; Chemare către tineret, semnate de C.C. al U.T.C. Prin aceste manifeste se cerea începerea campaniei de luptă împotriva fascismului și războiului, eliberarea arestaților etc. [17].

În anul 1935 Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist adresează o circulară tuturor comitetelor regionale și județene în care, după ce analizează pericolul fascist și al războiului spre care se îndreptă cu pași repezi regimul hitlerist instaurat în Germania, sublinia necesitatea creării unui front larg de luptă al tinerilor muncitori fără deosebire de rasă, naționalitate sau convingeri politice [18]. Asemenea chemări au răsunat și pe Valea Bistriței prin intermediul foilor volante sau al presei de tineret și locale. Consemnăm în acest sens articolul publicat de ziarul „Flacăra" din 17 ianuarie 1936, care apărea la Piatra Neamț, sem-

17. Idem, 1936, Dos. 64/6, fila 64.
18. *Documente din istoria U.T.C. din România*, 1917—1944, Editura tineretului, București, 1958, p. 370.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

nat de muncitorul Vasile Atomului, care-i chema pe tineri la luptă împotriva fascismului, care le crea condiții vitrege de muncă în uzine și fabrici, ateliere și pe ogoare. „Pericolul — arăta Vasile Atomului — este iminent. Numai o trezire a conștiințelor și unirea laolaltă a tineretului muncitor și participarea sa activă la înfăptuirea marilor idealuri de dreptate, va pune stavilă pericolului fascist".

Sub îndrumarea organizațiilor locale ale P.C.R. și U.T.C., meseriașii au pornit acțiuni în direcția formării unui front comun de luptă, pentru respectarea demnității cetățenești, a repausului duminical, contra teroarei fiscale, a speculei, a noii legi a meseriilor, împotriva legalizării organizațiilor de extremă dreaptă și a formațiunilor paramilitare. Aflați în adîncă ilegalitate, uteciștii au continuat să înfrunte teroarea dezlănțuită de organele represive burghezo-moșierești, împrăștiind manifeste în lunile mai, iunie și iulie 1935 la Piatra Neamț, Buhuși și Bacău. Pe gardul Episcopiei Romanului au arborat steagul roșu cu inscripția „Jos războiul imperialist, jos fascismul". Asemenea inscripții se puteau citi și pe zidurile fabricii de postav Buhuși [19]. Măsurile represive care se întețesc nu pot frîna elanul revoluționar în continuă creștere, pe măsură ce ne apropiem de anul 1939, ajunul izbucnirii celui de-al doilea război mondial. Însăși organele însărcinate cu represiunea recunosc ineficacitatea metodelor lor, întrucît în sistemul de organizare și acțiune, comuniștii și uteciștii muncesc fără preget, reușind ca în scurt timp să organizeze noi formațiuni în locul celor descoperite și desființate, pentru ca lupta să nu înceteze [20]. În fața uriașului avînt revoluționar, ordinele Ministerului de Interne adresate prefecților, prin care se cerea sporirea acțiunilor de reprimare chiar de la începput a noilor formațiuni politice, așa încît elementele comuniste și uteciste „să simtă permanent vigilența autorităților" [21], s-au dovedit lipiste de orice ecou. Mai mult, chiar rapoarte ale poliției locale adresate prefectului județului Neamț arătau că la diferite serbări cîmpenești, întruniri publice, serate, se prevedea în program cîntarea imnului muncitoresc „Internaționala", a cărui muzică „formează caracterul operei revoluționare și deci constituie un mijloc de propagandă și atițare în rîndul muncitorilor", cerîndu-se pentru aceasta să se interzică sub orice formă cîntarea „Internaționalei" [22].

În perioada campaniei electorale din 1937 organizațiile uteciste de pe Valea Bistriței și-au intensificat activitatea, demascînd politica partidelor de dreapta, abuzurile acestora, planurile și falsurile electorale, actele de sabotaj la adresa demnității cetățenești. Față de aceste acțiuni Marele Stat Major al Armatei a dat ordin Comandamentelor unităților să colaboreze cu toate organele administrative, de jandarmerie și poliție pentru identificarea tinerilor propagandiști [23].

19. Arhivele Statului, filiala Piatra Neamț, Fond Prefectura Neamț, 1936, Dos. 64/6, fila 72.
20. Idem, 1937, Dos. 67/6, fila 29.
21. *Ibidem.*
22. Idem, fila 38.
23. Idem, 1939, Dos. 2/1, fila 214.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Căderea organizației revoluționare a tineretului, ca urmare a situației internaționale create în preajma celui de-al doilea război mondial, s-a răsfrînt și asupra celulelor, nucleelor și secțiunilor U.T.C. de pe Valea Bistriței. Cadrele cele mai conștiente însă, au continuat să activeze în ilegalitate, ținînd o strînsă legătură cu partidul, aplicînd în practică directivele lui.

Conferința din octombrie 1939, care a avut loc la București, a însemnat un reviriment pentru mișcarea de tineret, ea ducînd la reorganizarea U.T.C.-ului. Reînființarea în toamna anului 1939 în ajunul războiului, a Uniunii Tineretului Comunist a avut o deosebită importanță pentru activitatea partidului în rîndurile tineretului. În județul Neamț, acțiunea de reorganizare a fost condusă de vechi activiști care au reușit să pună bazele unei organizații comuniste a tineretului destul de puternică spre sfîrșitul anului 1939 și începutul lui 1940. Această organizație reunea o serie de nuclee și celule ce activaseră izolat și țineau o strînsă legătură cu regionala comunistă a Moldovei prin numitul Ștefan Codrea, secretarul acesteia care fiind descoperit de organele de siguranță a fost condamnat la 25 de ani muncă silnică. După arestarea lui Codrea, urmată de a lui Dumitru Leonte (și el activist de frunte al P.C.R.) în 1942, Regionala Iași a trimis la Piatra Neamț pe Aurica Mîștala care împreună cu Dumitru Leonte, evadat între timp din închisoare, în 1943, au trecut la o nouă reorganizare a tineretului, a cărui activitate se amplifică în intensitate, desfășurînd acțiuni cu un larg caracter de masă [24]. Poliția și Prefectura din Piatra Neamț, raportau forurilor superioare că în orașul Piatra Neamț s-a identificat un nucleu comunist, cu ramificații în orașul Buhuși în fază de organizare și aflat sub directivele Regionalei de la Iași, „propaganda făcîndu-se de la om la om cu scopul de a cîștiga aderenți, în special printre tineretul de ambele sexe din școlile secundare, intelectuali și muncitori" [25]. În noaptea de 23 spre 24 august 1940, au fost răspîndite manifeste comuniste în orașele Piatra Neamț, Roman și Buhuși intitulate : Tineri premilitari, țărani muncitori, funcționari, elevi și studenți, care erau semnate de Comitetul Regional din Moldova al Tineretului comunist. Manifestele atacau regimul de dictatură pus în slujba cercurilor imperialiste din Europa [26].

În perioada grea a dictaturii militaro-fasciste, a războiului pe care Germania hitleristă l-a dezlănțuit asupra Europei, uteciștii de pe meleagurile Văii Bistriței, înfruntînd cu demnitate prigoana poliției și jandarmeriei, arestările și schingiuirile anchetatorilor s-au aflat la datorie sub stindardul de luptă al partidului comunist.

În anul 1942 cu ocazia zilei de 1 Mai, uteciștii din Piatra Neamț au înălțat în parcul Cozla, unde era cantonată o unitate militară, un drapel roșu. Datorită acestui fapt unitatea respectivă care trebuia să

24. Fotocopie după documente din Arhiva C.C. al P.C.R., care se păstrează la Arhivele Statului, filiala Piatra Neamț.
25. Arhivele Statului, filiala Piatra Neamț, Fond Ținut Prut, 1940, Prefectura Neamț, Dos. 2/1, fila 251.
26. Arhivele Statului Iași, Fond ținut Prut, Dos. 3/1940, fila 316.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

plece pe front a fost consemnată timp de trei luni pe motiv că ar fi fost contaminată de „ideile bolșevismului". La sfîrșitul aceluiași an, poliția a operat arestări în rîndul membrilor U.T.C.-elevi de la liceul de fete din Piatra Neamț, unde fusese depistat un nucleu. Utecistele de aici scriau manifeste de mînă, pentru că aveau un scris frumos și citeț. Aceste manifeste le împrăștiau dumi ica în zile de bilci. Textele manifestelor demascau fascismul și organizația legionarilor, cereau încetarea războiului împotriva U.R.S.S. [27].

În 1943, s-au creat celule comuniste la fabricile Arini și Bistrița din Piatra Neamț, care desfășurau o bogată activitate în rîndul muncitorilor. Portarul fabricii Arini, Alexandru Răileanu, a primit indicații de la Dumitru Leonte să organizeze în fabrică acțiuni de protestare, greve și acte de sabotaj; iar la locuința muncitorului Bucevschi Victor de la fabrica de celuloză, casă conspirativă unde a locuit o vreme și Dumitru Leonte, s-a găsit o presă tipografică cu care tinerii multiplicau manifestele și afișele.

Încetarea totală sau parțială a lucrului a constituit o altă formă de luptă a tinerilor împotriva dictaturii militaro-fasciste, formă pe care o întîlnim la fabricile Carpați, Mucava, Celuloză, Moldova, Bistrița, fabrica de postav Buhuși [28]. Acțiunile revoluționare se amplifică în intensitate în preajma zilei de 23 August, tinerii sprijinind organiaztiile de partid care pregăteau actul insurecțional.

În luna mai 1944, organizația din București a P.C.R. și U.T.C. a dat instrucțiuni activiștilor teritoriali să intensifice propaganda în rîndul muncitorilor [29], iar organizația Ajutorul Roșu trebuia să prezinte rapoarte Comitetului Central al Partidului Comunist Român referitoare la activitatea celulelor comuniste din închisori [30]. La 28 iunie același an, organele de poliție raportau descoperirea unui mare număr de manifeste intitulate: „Către întreg tineretul din România", editate de C.C. al U.T.C. cu prilejul împlinirii a trei ani de război, și în care se arăta ce a însemnat războiul pentru tineretul din România, cîte victime a produs, pe cîți i-a lăsat fără părinți sau rude, cîte distrugeri și daune materiale a lăsat în urma sa această perioadă de trei ani. Pentru toate aceste fărădelegi, tinerii erau îndemnați la acte de sabotaj în fabricile ce produceau pentru front, distrugerea căilor ferate și șoselelor pe care se transporta armata și muniția pentru front, distrugerea mașinilor nemțești, a firelor telefonice și telegrafice, organizarea grupelor de partizani, organizarea de manifestații pe stradă, greve la instituții și fabrici împotriva războiului nedrept și pentru instaurarea imediată a păcii [31]. Și în luna iulie 1944, organele de siguranță au constatat o intensificare a propagandei comuniste desfășurată mai ales de tineri, care cereau ruperea legăturilor cu

27. Din relatările membrilor de partid din ilegalitate: Dumitru Răileanu, Bacușca Fany.
28. *Ibidem.*
29. Arhivele Statului Iași, Fond Prefectura de poliție Bîrlad, 1944, Dos. 7, fila 54.
30. Idem, fila 61.
31. Idem, fila 255.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Germania, constituirea „Frontului Unic Muncitoresc" etc. [32]. În preajma zilei de 1 august 1944, tinerii comuniști se pregătesc pentru sărbătorirea „Zilei Mondiale a Tineretului Comunist și începerea campaniei de luptă împotriva fascismului și războiului". În acest scop au făcut lozinci antirăzboinice pe care le-au lipit pe zidurile fabricilor, întreprinderilor, instituțiilor publice etc. și al căror conținut era antihitlerist, antifascist.

Rapoarte periodice întocmite de Direcția poliției, a jandarmeriei și comandamentului militar, consemnau cu îngrijorare că, deși se aplicau toate dispozițiile care decurgeau dintr-un regim militar, tot mai mulți muncitori de la fabrica de postav Buhuși lipseau de la lucru, căutînd să se angajeze în întreprinderi nemilitarizate. Mari nemulțumiri s-au semnalat și în rîndul lucrătorilor Arsenalului Armatei din Roman, a muncitorilor forestieri de pe Valea Bistriței [33].

Acțiunile conjugate ale organizațiilor de partid și tineret de pe Valea Bistriței au fost încununate de succes odată cu victoria insurecției de la 23 August 1944, act istoric de o însemnătate deosebită pentru poporul nostru, la care tineretul și-a adus o contribuție de seamă.

CONTRIBUTIONS SUR L'ACTIVITÉ D'UNION DES JEUNES GENS COMMUNISTES (U.T.C.) SUR LA VALLÉE DE BISTRITZA A L'ÉPOQUE 1922—1944

Résumé

Le mouvement des jeunes gens communistes de la Roumanie s'est trouvé continuelement sous la direction du Parti Communiste Roumain sur le plan central et aussi local.

Sur la Vallée de Bistritza, ou l'industrie n'etait pas le fondement de l'economie, on a existé des organisations de jeunes gens revolutionnaires constituiés en noyaux, en cellules et sections dont l'activité est attesté documentaire en commencement de l'année de 1922 et elle a été amplifiée pendant les grands combats de classe connus par la societé roumaine dans la periode de 1929 à 1933.

Après 1933 les directions principales d'action étaient dirigées contre le fascisme, préparations de la guerre et militarisation de l'économie, contre la terreur et des conditions lourdes de travail. Dans cette période sont connues les actions des jeunes travailleurs, des intellectuels et même ceux-la de Piatra Neamț, Buhuși, Roman, Bacău ainsi que dans les fabriques de Tarcău, Roznov, dans les villages Podoleni, Zănești, Orbic et Costișa.

Des nombreuses actions ont été déployées par les jeunes qui ont travaillé dans la fabrique de drap de Buhuși.

À période de la dictature militaire et fasciste les jeunes progressistes se trouvaient dans les premiers flancs de la lutte qui avait comme but principal l'abolition du régime dictatorial, faire sortir la Roumanie de cette guerre injuste et de tourner les armes contre l'Allemagne fasciste.

Les jeunes de la Vallée de Bistritza ont aidé au sabotage de la machine de guerre fasciste, à la diffusion des manifestes à la collection des aliments et des habits pour ceux qui se trouvaient dans la prison.

La lutte revolutionaire des jeunes gens on a été couronnée par le succès à l'occasion de la victoire de l'acte insurrectionnel de 23 Août 1944.

32. Idem, fila 336.
33. Idem, fila 405.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

TRANSPORTURILE ÎN ETAPA REVOLUȚIEI POPULAR-DEMOCRATICE (ASPECTE DIN MOLDOVA)

VALERIU FLORIN DOBRINESCU

Perioada care a urmat insurecției naționale antifasciste și antiimperialiste (1944—1947) este una din cele mai interesante din întreaga istorie a poporului român. Anii marilor încercări și ai unor înverșunate lupte de clasă au fost hotărîtori pentru poporul român, evidențiind capacitatea teoretică și practică a Partidului Comunist Român, rolul său de adevărat catalizator în antrenarea forțelor întregii națiuni în lupta pentru instaurarea guvernului revoluționar democratic cu un pronunțat caracter muncitoresc-țărănesc, pentru promulgarea unor reforme sociale profunde, pentru sporirea eforturilor în vederea participării României la războiul antihitlerist, pentru refacerea economică. „Răsturnarea dictaturii militaro-fasciste — spune tovarășul Nicolae Ceaușescu — a marcat o cotitură istorică în dezvoltarea României, lupta antifascistă, democratică transformîndu-se rapid într-o mișcare socială de o amploare cum nu a mai cunoscut istoria țării și care a deschis calea celor mai profunde schimbări revoluționare, înfăptuirii idealurilor de libertate și dreptate socială și națională ale poporului român. Desfășurînd o multilaterală activitate politică și organizatorică, Partidul Comunist Român a reunit în această mișcare principalele forțe ale națiunii — clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea, păturile mijlocii de la orașe și chiar anumite cercuri ale burgheziei" [1].

Într-adevăr, victoria insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste, organizată și condusă de Partidul Comunist Român, a angajat întreaga țară în marea operă de reconstrucție. Trebuiau depășite numeroase greutăți inerente în edificarea unei opere atît de complexe : slaba industrie moștenită de la vechiul regim, distrugerile imense, sabotajul unor elemente reacționare, seceta din anii 1945—1946 și altele. Conduse de comuniști, masele populare au participat la readucerea întreprinderilor evacuate, la deminarea suprafețelor agricole, la achitarea unor datorii în cadrul convenției de armistițiu, la reinstalarea utilajelor și mărirea producției, la preluarea unor întreprinderi părăsite de patroni, la lupta pentru instaurarea puterii populare. Toate eforturile materializau

1. Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol 5, București, Editura politică, 1971, p. 869.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

lozinca mobilizatoare lansată de Partidul Comunist Român „Totul pentru front, totul pentru victorie!".

Refacerea economică, măsurile luate de Partidul Comunist după ce a devenit formațiune guvernamentală au dus la îmbunătățirea structurii economiei naționale care devenea astfel unul din obiectivele esențiale ale politicii de construire a socialismului[2]. Realizările obținute în condițiile unei situații extrem de defavorabile, adăugate la transformările politice, au întărit un regim pe care masele l-au creat și au luptat constant pentru a-l menține și dezvolta.

*

O situație specială în etapa respectivă a avut-o Moldova. Colaborarea economică româno-germană, jaful trupelor inamice în retragere, numeroasele lupte care s-au purtat pe teritoriul Moldovei în primele luni ale anului 1944, au făcut din această provincie zona cu cele mai mari distrugeri din România. În plus, se accentuase scăderea producției ca urmare a faptului că multe întreprinderi se aflau evacuate sau avariate de bombardamente. Este greu de făcut o evaluare completă a pagubelor suferite de Moldova la retragerea trupelor germane. În 12 județe din Moldova au fost distruse 22.063 case, din care 15.287 complet, 276 școli, 76 primării, 22 edificii publice, numeroase întreprinderi, căi ferate, poduri etc[3].

În studiul de față ne propunem să acordăm o atenție specială rolului jucat de transportu ile feroviare, rutiere și fluviale în etapa revoluției popular-democratice și aceasta pentru motivul că aveau o importanță hotărîtoare în refacerea economică și mai ales în participarea la războiul antihitlerist, în care România se angajase cu întregul său potențial uman și material.

Statul român a pus la dispoziția și sub controlul Înaltului Comandament sovietic toată rețeaua de căi ferate (7986 km), ca și tot materialul rulant pe care-l poseda la 12 septembrie 1944 (52.614 vagoane și 2.377 locomotive); 63% din capacitatea de transport pe calea ferată a fost afectată executării obligațiunilor din convenția de armistițiu. Din rețeaua existentă la 12 septembrie, 400 km au fost taransformați în linii cu ecartament lărgit în folosința U.R.S.S., și s-au construit 35 km de același tip[4]. În perioada 1—10 noiembrie 1944, 24.526 vagoane au fost repartizate în felul următor: 13.120 — armata sovietică, 801 — armata română, 1978 — Regionala C.F.R., 8.627 — pentru trebuințele țării[5]. Contribuțiile în cadrul convenției de armistițiu s-au ridicat, pînă la 1 iulie 1945, la suma de 29.087.200 dolari[6].

2. Emilian Dobrescu, *La structure de l'économie roumaine*, Editions Meridiane, Bucarest, 1968, p. 12.
3. Arhivele Statului Iași, fond Oficiul pentru Reconstrucția Moldovei (în continuare se va cita O.R.M.), dosar 140/1947, f. 45.
4. Arhivele Statului București, fond Casa Regală-Mihai, dosar 21/1945, f. 10-11.
5. Idem, fond Min. Ind. Petrol și Chimiei, dosar 35/1944, f. 221.
6. Idem, Fond casa Regală-Mihai, dosar 21/1945, f. 11.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Situația generală a transporturilor, eforturile colectivelor de muncitori, ingineri și tehnicieni în readucerea și punerea în funcțiune a unor unități industriale, lupta pentru creșterea producției în condițiile unui sabotaj sistematic din partea multor patroni, participarea maselor populare la refacerea căilor ferate, a drumurilor, podurilor, fabricilor etc. distruse sînt doar unele din problemele care s-au ridicat în fața Moldovei în perioada postinsurecțională.

Punctul de plecare într-un asemenea domeniu era însă extrem de redus datorită consecințelor războiului și a politicii dictaturii antonesciene. Într-adevăr, rețeaua feroviară suferise pe întreaga țară distrugeri de 1.337 km de linii dintr-un total de 15.143 km de cale ferată, din care 10.076 km de linie curentă, 3.128 km de macaze, sute de poduri și podețe, depouri, clădiri, ateliere. În august 1944, din parcul total de 3.548 de locomotive, 1.171 erau defecte [7]; la 5 noiembrie 1944 funcționa numai 50% din parcul total de locomotive și 68% din cel de vagoane [8].

În Moldova fuseseră distruse numeroase stații de cale ferată, ateliere feroviare [9]; în urma deteriorării șinelor, legăturile dintre unele localități erau întrerupte. Au fost distruse, de asemenea, liniile ferate Hîrlău — Podul Iloaiei, Sagna — Roman [10], Vaslui—Iași [11], Adjud—Bacău—Roman —Pașcani [12], Iași—Pașcani, Iași—Cucuteni—Larga Jijia [13], Crasna—Huși și cele din orașul Adjud [14]. În județul Baia, majoritatea stațiilor erau distruse parțial, iar în centrul feroviar Pașcani — total [15]. Ca și cele mai multe localități izolate [16], municipiul Iași era lipsit de orice legătură feroviară, telegrafică, și poștală. Într-o situație mai bună se găseau doar căile ferate din județele Suceava, Dorohoi și Botoșani [17].

Apropierea frontului de teritoriul Moldovei determinase guvernul antonescian să procedeze la evacuarea unor importante întreprinderi feroviare: Atelierele C.F.R. Nicolina—Iași, Atelierele C.F.R. Pașcani și Itcani [18]. Readucerea acestor întreprinderi se sublinia într-un raport al Inspectoratului General Administrativ Iași era „necesară pentru a reda vieții economice impulsul necesar și posibilități de existență la o serie întreagă de lucrători" [19].

7. *România în anii revoluției democrat-populare*, București, Editura politică, 1971, p. 73.
8. *Industria României. 1944—1964*, București, Editura Academiei, 1964, p. 33.
9. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond II, dosar 150/1946, f. 1.
10. Idem, fond I, dosar 11/1945, f. 100.
11. Arh. St. Iași, fond Insp. Gen. Ad-tiv, dosar 1/1945, f. 100.
12. C. Botez, Dem. Urmă, L. Eșanu, *Istoria unei cetăți muncitorești. Nicolina Iași*, Iași, 1972, p. 309.
13. C. Botez, L. Eșanu, *Uzina mecanică material rulant Pașcani. 1869—1969*, Iași, 1970, p. 138.
14. Arh. St. Iași, fond Insp. Gen. Ad-tiv, dosar 1/1945, f. 111.
15. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond I, dosar 10/1945, f. 90.
16. Arh. St. Iași, fond Insp. Gen. Ad-tiv, dosar 1/1945, f. 102.
17. Arh. Com. Jud. P.C.R. Iași, fond I, dosar 10/1945, f. 115, 211; dosar 11/1945, f. 67.
18. A. Loghin, I. Agrigoroaiei, Em. Bold, *Iașul contemporan, 1918—1969*, Iași, Editura „Junimea", 1969, p. 109.
19. Arh. St. Iași, fond Insp. Gen. Ad-tiv, dosar 1/1945, f. 87.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Transporturile erau împovărate şi de faptul că reţeaua rutieră cunoscuse distrugerea a numeroase poduri şi întinse porţiuni de şosea, ceea ce perturba buna circulaţie a mărfurilor [20], aprovizionarea populaţiei [21] şi îndeplinirea obligaţiilor asumate prin convenţia de armistiţiu. În retragere, armatele germane au distrus 12 poduri pe şoseaua naţională Piatra-Broşteni [22], numeroase poduri de peste Siret în judeţul Iaşi [23], podul de la Sagna, de legătură între Sagna şi Roman [24], cele de la Lespezi şi Paşcani [25]. Distruse parţial sau total erau şi podurile din judeţele Dorohoi şi Baia [26]. Podul de pe drumul judeţean Podul Iloaiei — Hîrlău, aflat la marginea satului Belceşti, constituia singura legătură între judeţele Iaşi şi Botoşani [27].

O situaţie asemănătoare o aveau drumurile din judeţele Dorohoi, Baia, Botoşani şi Roman [28]. În judeţele Dorohoi şi Baia existau 356,116 km drum naţional, din care 75,706 km în stare bună, 238,410 km în stare mediocră şi 42 km în stare rea. La un total de 714,031 km drumuri judeţene, numai 149,070 km se prezentau într-o stare bună, 344,611 km în stare mediocră, iar 220,250 km erau impracticabili. Drumurile comunale aveau o lungime de 581,864 km, din care 173 km se prezentau într-o stare bună, 339,864 km într-o stare mediocră, iar 69 km în stare rea. Judeţul Botoşani avea de refăcut 40,338 km drum naţional, 218 km drumuri judeţene şi 39 km străzi în municipiu. Într-o stare acceptabilă se prezentau drumurile din judeţele Vaslui, Neamţ şi Cîmpulung [29], iar la Huşi şi Negreşti se aflau numai drumuri naturale. Existau greutăţi în refacerea drumurilor naţionale principale Vaslui—Iaşi, Iaşi—Roman, Roman—Bacău, Bacău—Piatra Neamţ, pe multe porţiuni impracticabile. Acestea se datorau lipsei mijloacelor de transport, a materialelor de construcţie şi a personalului tehnic, precum şi posibilităţilor băneşti reduse. Astfel, pentru repararea drumurilor publice din judeţul Bacău era nevoie de 10 milioane lei [30]. Tot ca urmare a neregularităţii transporturilor, Oficiul pentru Reconstrucţia Moldovei a fost nevoit să-şi reducă planul iniţial de construcţii de case.

Greutăţile din transporturile feroviare se datorau şi existenţei simultane a unor linii cu ecartament normal şi larg. Un raport din 7 decembrie 1945 semnala că „datorită lărgirii liniei ferate de comunicaţii, transporturile pentru Bacău şi întregii regiuni moldovene din dreapta Siretului se

20. Idem, fond Camera de Comerţ şi Industrie, dosar 449/1945-46, nepaginat.
21. Idem, fond Insp. Gen. Ad-tiv, dosar 1/1945, f. 110 ; fond Pref.-Cabinet, dosar 1/1945-46, f. 45.
22. Idem, fond Insp. Gen. Ad-tiv, dosar 1/1945, f. 51, 96.
23. *Ibidem*, f. 108 ; idem, fond Pref.—Serv. tehnic, dosar 497/1946, f. 207.
24. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iaşi, fond I, dosar 10/1945, f. 185, 190.
25. *Ibidem*, f. 80.
26. Idem, dosar 11/1945, f. 69.
27. Arh. St. Iaşi, fond Pref.—Serv. tehnic, dosar 497/1946, f. 207.
28. Idem, Fond Insp. Gen. Ad-tiv, dosar 1/1945, f. 102 ; Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iaşi, dosar 11/1945, f. 68 ; dosar 10/1945, f. 90, 115.
29. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iaşi, fond I, dosar 12/1945, f. 18 ; dosar 10/1945, f. 195 ; Arh. St. Iaşi, fond Insp. Gen. Ad-tiv, dosar I/1945, f. 109, 96.
30. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iaşi, fond I, dosar 1/1945, f. 92.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

face cu mare greutate"[31]. În județul Botoșani circulația era mult stînjenită de existența paralelă a unor linii înguste și normale[32].

Un alt impediment în evoluția transporturilor îl constituia lipsa de autovehicule. În anul 1945 județul Iași nu avea nici un fel de vehicul deoarece cele două autocamioane, proprietatea acestui județ, evacuate la Tîrgoviște nu fuseseră readuse[33]. Județele Vaslui, Neamț, Bacău, Roman, Iași și Fălciu aveau în anul 1947 numai 95 de autovehicule[34].

În consecință, mari sarcini stăteau în fața maselor populare a forțelor democratice, în primul rînd a Partidului Comunist Român. Ele vizau atît readucerea și punerea în funcțiune a atelierelor feroviare, refacerea căilor ferate și a stațiilor, a podurilor, a podețelor și a șoselelor, cît și o sporire a producției și o reglementare a mersului trenurilor.

Problema refacerii și a reorganizării transporturilor, în strînsă legătură cu sarcinile majore ale României postinsurecționale a format obiectul mai multor dezbateri la nivelul forurilor democratice. Astfel, la 25 noiembrie 1944, la București, la o ședință a comisiei interministeriale la care au participat și reprezentanții Partidului Comunist Român (Emil Bodnăraș) și P.S.D. (Ilie Dumitru), s-a hotărît ca, în vederea îmbunătățirii transporturilor, să se asigure un serviciu combinat cale ferată — autobuze[35]. Un moment important în refacerea transporturilor țării l-a constituit preluarea de către reprezentantul Partidului Comunist, Gheorghe Gheorghiu-Dej, a conducerii departamentului Comunicațiilor în guvernul format la 4 noiembrie 1944. Salutînd numirea unui reprezentant de-al lor la conducerea unui minister cheie al economiei naționale, muncitorii atelierelor C.F.R. Galați se angajau „să contribuie din toate puterile la greaua muncă de refacere a transporturilor feroviare pentru o cît mai bună sprijinire a efortului de război"[36]. Eforturile miilor de muncitori ceferiști, între care și mulți din Moldova, s-au văzut concretizate în decembrie 1944, cînd 1/5 din lungimea căilor ferate fuseseră restabilită[37]. Faptul acesta, ca și consimțămîntul guvernului sovietic, dat prin acordul din decembrie 1944, potrivit căruia peste 23.000 de vagoane străine (captură de război) aflate pe teritoriul României să fie puse la dispoziția C.F.R.[38], a avut darul de a ameliora transportul feroviar și de a-l pune în mai mare măsură în situația de a contribui la rezolvarea sarcinilor civile și de război.

O contribuție de seamă, mai ales operativă, la susținerea războiului antihitlerist au adus-o muncitorii din porturi. În portul Galați, în primele trei zile după 23 August, în șantierele navale a intrat pentru a fi recondiționată vedeta rapidă sovietică nr. 322 ; ea a fost restabilită în numai

31. Arh. St. Iași, fond Insp. Gen. Ad-tiv, dosar 1/1945, f. 83.
32. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond I, dosar 10/1945, f. 114.
33. Arh. St. Iași, fond Pref., dosar 1034/1945, nepag.
34. Idem, fond Insp. Gen. Ad-tiv, dosar 57/1947, f. 14 ; idem, dosar 29/1947, f. 1.
35. Idem, dosar 1/1945, f. 116.
36. V. Anescu, *Efortul economic al poporului român în războiul antihitlerist*, București, Editura militară, 1964, p. 60—61.
37. *Ibidem*, p. 62.
38. *Ibidem*, p. 85.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

două zile și două nopți. Muncitorii gălățeni au mai reparat monitorul sovietic „Jeleznikov", iar în octombrie 1944 au construit un pod plutitor de vase pentru război [39]. La șantierul naval, din proprie inițiativă, ucenicii au continuat și în ziua de Anul Nou repararea navelor militare [40].

Cu toate rezultatele obținute, asigurarea unor mijloace de transport a continuat să rămînă și în anul 1945 o chestiune vitală [41], de care depindea rezolvarea unui mănunchi de alte probleme. Numai fabrica „Letea" Bacău avea lunar nevoie pentru expedierea produselor de 180 vagoane [42]. De asemenea, un raport asupra județului Vaslui menționa că „prin refacerea transporturilor aprovizionarea s-ar face în condiții mai normale" [43]. Greutățile întîmpinate la readucerea unor întreprinderi ce fuseseră evacuate [44], îndreptarea aproape a tuturor mijloacelor de transport spre front, lipsa de materii prime și de posibilități financiare [45], sabotajul unor elemente reacționare [46], uzura utilajelor și gradul lor tehnic scăzut — iată numai cîțiva din factorii care au concurat la conturarea unei atari situații. Faptul era sesizat și într-un raport din 8 decembrie 1945 al Camerei de Comerț și Industrie Iași adresat Ministerului Comunicațiilor, în care se arăta că „transporturile de mărfuri ce le sînt expediate pe C.F.R. de către firmele și fabricile din țară sosesc la Iași cu mari întîrzieri, ceea ce are ca efect scumpirea mărfurilor și încetarea activității existente" [47]. În multe locuri lipseau combustibilul [48] și materialele de reparat, iar la unele întreprinderi absența utilajului afecta desfășurarea producției [49].

La începutul anului 1945 a fost publicat programul de guvernare al F.N.D. care prevedea că „noul guvern va sprijini toți factorii economici (industriași, comercianți, meseriași etc.) care vor să colaboreze cinstit la refacerea întreprinderilor, reorganizarea și ridicarea producției pentru dezvoltarea economiei țării" [50]. Studiul intitulat *Aurul Băncii Naționale a României trebuie să contribuie la lupta pentru independență* sublinia că „exponenții politicii economice a F.N.D. văd problema mai clar, mai precis, consecvenți cu principiile lor și cu șanse de eficiență în funcție de miopia adversarilor" [51].

În acest context, problema refacerii transporturilor din Moldova a fost discutată în cadrul conferinței prefecților din 16—19 ianuarie 1945, cu care prilej s-a subliniat că pentru normalizarea transporturilor trebu-

39. *Ibidem*, p. 92.
40. „Scînteia" din 2 ianuarie 1945.
41. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond I, dosar 1578/1945, f. 15 ; dosar 10/1945, f. 167—174.
42. Arh. St. București, fond Ind. Petrol. și Chimiei, dosar 3/1944, f. 63.
43. Arh. St. Iași, fond Insp. Gen. Ad-tiv, dosar 1/1945, f. 110.
44. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond I, dosar 1/1945, f. 85.
45. *Ibidem*, f. 92.
46. Idem, dosar 1578/1945, f. 9 ; dosar 10/1945, f. 84.
47. Arh. St. Iași, fond Camera de Comerț și Industrie, dosar 449/1945, 1946, nepag.
48. Idem, fond Pref., dosar 5/1947, f. 128.
49. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond II, dosar 162/1947, f. 56.
50. *Etudes d'histoire contemporaine de la Roumanie*, tom. II, Bucarest, Editions de l'Académie, 1971, p. 194.
51. Arh. St. București, fond Casa Regală-Mihai, dosar 39/1945, f. 3.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

iau refăcute cît mai rapid liniile Crasna—Huși, Buhăiești—Roman, Iași—Podul Iloaiei—Hîrlău, Iași—Dorohoi și readuse la ecartamentul normal căile ferate Adjud—Sascut și Adjud—Roman [52]. Conferința administrativă a Moldovei din același an relevase necesitatea refacerii liniilor Sascut—Bacău și Adjud—Palanca [53]. Într-o asemenea conjunctură, Ministerul Comunicațiilor a hotărît ca pînă la 15 ianuarie 1945, să fie readuse de la Timișoara și puse în funcțiune Atelierele C.F.R. Nicolina—Iași. În acțiunea de readucere a atelierelor au fost întîmpinate serioase greutăți atît din partea administrației, cît și a unor elemente reacționare din guvern. Comentînd această hotărîre ziarul „Moldova liberă" arăta că „dispoziția dată de Ministerul Comunicațiilor, ca Atelierele C.F.R. Nicolina să se reintoarcă în localitate pînă la 15 ianuarie 1945, este o măsură bine venită azi, cînd întreaga Moldovă suferă lipsuri enorme din cauza insuficienței mijloacelor de trai. Munca ceferiștilor ieșeni va constitui un aport efectiv pentru ajutorarea aprovizionării Moldovei și Iașului, pentru refacerea tuturor întreprinderilor și o contribuție la efortul de război la care țara întreagă este antrenată pentru distrugerea hitlerismului german" [54]. Aceste ateliere suferiseră importante pagube materiale, a căror valoare se ridica la suma de 16.069.696 lei. Sculele și mașinile trebuiau reparate în proporție de 80% (în urma bombardamentelor au fost distruse 209 mașini) [55]. Ca urmare, în lunile martie și aprilie 1945 au fost puse în funcțiune la Atelierele C.F.R. Nicolina cele două motoare Diesel ceea ce a dus la mărirea producției [56]. Totodată, încadrarea unui număr de 430 muncitori la Atelierele C.F.R. Pașcani a dus la o reglementare parțială a producției [57].

În aprilie același an, ceferiștii ieșeni au alimentat și îndrumat spre front circa 1000 de trenuri, iar personalul feroviar de la Stația C.F.R. Tecuci a efectuat transporturi militare timp de 22 de zile pe răspundere proprie, liniile telegrafice fiind distruse [58]. La rîndul lor, muncitorii depoului Bacău au reparat în perioada cuprinsă între august 1944 — mai 1945, 859 vagoane și 15 locomotive, au pregătit pentru circulație alte 1130 vagoane și au pus în funcțiune remizele, fapt ce a îngăduit sporirea producției acestui depou cu 80% [59]. Pînă la sfîrșitul lunii aprilie 1945 au fost reparate 45 de stații și înlăturate multe din distrugeri atît la Atelierele C.F.R. Pașcani, cît și în alte puncte ale Regionalei C.F.R. Eforturile inginerilor și muncitorilor din Pașcani au fost completate cu sprijinul substanțial al Atelierelor CFR Nicolina Iași, al altor județe din țară care au contribuit în cadrul campaniei de refacere a Moldovei. În luna mai s-a restabilit și dat circulației cea mai mare parte din triajul feroviar Pașcani; s-au efectuat lucrări importante de transformare a unor camioane în

52. Arh. St. Iași, fond Insp. Gen. Ad-tiv, dosar 1/1945, f. 70.
53. „Lupta Moldovei" din 6 iunie 1945.
54. „Moldova liberă" din 6 ianuarie 1945.
55. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond II, dosar 150/1946, f. 1.
56. Idem, fond I, dosar 1578/1945, f. 18; dosar 37/1944-1945, f. 84.
57. Idem, dosar 10/1945, f. 84, 96.
58. V. Anescu, *op. cit.*, p. 77, 84.
59. C. Botez, L. Eșanu, I. Saizu, *Județul Bacău. Pagini memorabile din lupta maselor*, Bacău, 1971, p. 205.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

autobuze de călători, în scopul îmbunătățirii circulației auto între Iași—Botoșani, Iași—Piatra Neamț, Fălticeni—Suceava—Botoșani, Pașcani—Tîrgu Neamț[60]. Producția s-a mărit și în atelierele gară. Tot atunci, eforturile muncitorilor de la Atelierele CFR Nicolina Iași s-au văzut concretizate în transformarea a 40 de vagoane și repararea a cinci locomotive și 56 de vagoane. A fost restabilită circulația feroviară pe liniile Iași—Pașcani—Dorohoi—Verești—Vatra Dornei, înlăturîndu-se în proporție de 91% distrugerile provocate firelor T.T.S. și au fost reparate și înlocuite 50% din aparatele telegrafice și telefonice[61].

Pe întreaga țară în iunie 1945 fuseseră restabilite 3/4 din liniile curente, 45% din numărul de podețe, 50% din ramificațiile distruse, 63% din numărul de tuneluri și 87% din poduri; liniile construite și lărgite însumau 300 km.

Trecerea de la producția de război la cea de pace încă din luna iunie a aceluiași an, măsurile luate de Conferința Națională a P.C.R., dar mai ales înființarea la 26 noiembrie 1945 a Consiliului Superior al Economiei Naționale, care avea drept scop organizarea și coordonarea activității economice și aplicarea politicii economice, financiare și sociale a guvernului, au favorizat opera de refacere a transporturilor. Consiliul Superior al Economiei Naționale era astfel primul organism de stat prin care puterea populară putea interveni efectiv în îndrumarea și coordonarea vieții economice. Statul a acordat pentru căile ferate, în anul 1945, 97 miliarde lei. Cu toate aceste investiții, problema mijloacelor de transport rămînea deschisă. Astfel, era nevoie de 29.000 vagoane, iar fabricile noastre nu puteau construi decît 2500 pe an; din sute de locomotive, unitățile industriale puteau produce cel mult 100 bucăți, lipseau materiile prime[62].

Un moment deosebit în analiza și fixarea programului de refacere și dezvoltare a transporturilor l-a reprezentat Conferința Organizației Regionalei P.C.R. din Moldova din 19—21 august 1945. În raportul prezentat la această ultimă conferință, Vasile Mîrza arăta că, pentru refacerea Moldovei, esențială este problema transporturilor, deoarece „o parte importantă din regiunea noastră și anume Bucovina de sud și partea dinspre munți a Moldovei, sînt încă izolate de restul țării, neavînd legături normale de cale ferată"[63]. Urmările acestei situații se resimțeau atît în valorificarea bogățiilor zonei, cît și în dificultățile de aprovizionare cu produse ale populației. Conferința stabilea ca sarcini principale: refacerea tunelului de la Mestecăniș, a liniilor ferate Sascut—Bacău, Iași—Cucuteni—Podul Iloaiei—Hîrlău, a principalelor drumuri și a podurilor de la Sagna, precum și mărirea numărului de locomotive și de vagoane reparate.

Eveniment de o deosebită importanță în istoria partidului și a poporului nostru, Conferința Națională a Partidului Comunist Român din

60. C. Botez, L. Eșanu, *op. cit.*, p. 153.
61. V. Anescu, *op. cit.*, p. 63—64.
62. „Bursa". Revistă economică, financiară, industrială și petrolieră, Anul XLVI, nr. 2001, 28 ianuarie 1946, p. 4.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

octombrie 1945 a analizat și problema transporturilor. În raportul politic prezentat de Gh. Gheorghiu-Dej se arătau marile pagube suferite de transporturile românești în timpul războiului, greutățile întîmpinate de reprezentantul Partidului Comunist după preluarea conducerii Ministerului Comunicațiilor căruia, pornit hotărît la acțiunea de refacere a căilor ferate, i s-au refuzat creditele necesare. Raportul evidenția faptul că „organizarea mijloacelor de locomoție în vederea asigurării transporturilor militare pentru frontul antihitlerist și a traficului intern de mărfuri și de călători a fost a doua mare preocupare a guvernului de concentrare democratică" și că „sarcinile care se pun în sectorul căilor ferate sînt mari și multiple" [64]. Se preconizau soluții pentru organizarea unui transport feroviar normal prin refacerea și completarea de noi triaje, linii, telecomunicații, gări, ateliere, depouri, conducte, înlocuirea mașinilor uzate și avariate. Raportul făcea apel la simțul de răspundere și de gospodărire, la reducerea la minimum a timpului de încărcări și descărcări prin introducerea a două schimburi pe locomotive, prin sporirea tonajului. Măsuri importante se refereau la navigația fluvială, maritimă și aeriană [65].

Pe un asemenea fundal, problema normalizării transporturilor din Moldova, pentru reîntoarcerea întreprinderilor evacuate și repunerea lor în funcțiune a devenit și mai stringentă [66]. Depoul Pașcani, care avea înainte de război 500 muncitori, solicita pentru o desfășurare normală a producției, la 10 august 1945, 12 electromotoare și instalarea unei uzine proprii cu două motoare puternice de 100—150 H.C. Reușise, pînă în luna septembrie să se refacă parțial din ruine, iar podul de peste Siret fusese dat provizoriu circulației. În gara Pașcani la cele 10 linii avînd o lungime de 7103 m erau necesare pentru refacere 15.000 bucăți traverse și schimbarea liniilor de tip 30, 32 și 32,75 cu linii de tip 40. Înainte de evacuare, Atelierele C.FR. Pașcani aveau 1200 muncitori. Capacitatea lunară a atelierelor era de 180—200 vagoane reparații periodice, 150—200 vagoane reparații curente, 15—20 reparații locomotive periodice și 10—15 curente. Mașinile și uneltele acestor ateliere se aflau evacuate în alte localități [67].

Rezultate importante au obținut muncitorii de la Atelierele C.F.R. Iași și Pașcani, care în perioada 25 august — 25 septembrie 1945 au reparat 334 vagoane și 8 locomotive, iar între 25 septembrie — 25 noiembrie 1945 lucrătorii de la C.F.R. Iași au reparat 10 locomotive, 250 vagoane și o mașină cu aburi [68].

În opera de reconstrucție a transporturilor din Moldova s-a remarcat alături de miile de muncitori comuniști, tineretul [69], conștient de uti-

---

63. *Conferința Organizației Regionale Moldova a Partidului Comunist din România 19—21 august 1945*, Iași, Editura „Lupta Moldovei", 1945, p. 44.
64. Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări*, Ediția a III-a, E. P. L. P. București, 1953, p. 61 și 67.
65. *Ibidem*, p. 70.
66. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond I, dosar 10/1945, f. 83—84.
67. *Ibidem*, f. 84 ; C. Botez, L. Eșanu, *op. cit.*, p. 149.
68. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond I, dosar 1579/1946, f. 2.
69. Idem, dosar 37/1944-1945, f. 10 ; dosar 1578/1945, f. 11.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

litatea sa la refacerea țării, la lupta și munca pentru făurirea unei Românii noi, împlinindu-se în acest fel cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu, pe atunci secretar general al C.C. al U.T.C., care subliniase necesitatea mobilizării și atragerii întregului tineret „căci numai atunci va putea da un ajutor hotărîtor în îndeplinirea sarcinilor pentru refacerea Moldovei" [70]. Și, ca urmare, la depoul C.F.R. Pașcani, tinerii în frunte cu uteciștii, au lucrat zi și noapte pentru refacerea utilajului feroviar, iar cei de la depoul C.FR. Iași au muncit 294 ore gratuit [71]. De asemenea, tinerii de la liceul industrial Cîmpulung au construit șuruburi pentru podul de peste apa Moldovei și au contribuit la refacerea liniilor de cale ferată [72]. Brigăzi ale tinerilor au lucrat la refacerea stațiilor din județul Baia [73] S-au remarcat prin rezultatele obținute brigăzile de reconstrucție „M. Sadoveanu" din Baia, care a lucrat la Pașcani și „Ilie Pintilie" de la Atelierele C.F.R. Nicolina Iași [74]. Rezoluția primei conferințe libere a Tineretului sindicalist din Moldova și Bucovina din 10—12 iulie 1945 arăta că prin cele 12 comisii locale și 104 sindicate *„întreg tineretul muncitor a depus toate sforțările în reconstrucția țării și consolidarea tinerei democrații române prin zecile de brigăzi de reconstrucție, care cu un elan fără precedent au reparat și construit în mod voluntar și gratuit ateliere, fabrici, șosele"* (s. ns.) [75].

În județul Cîmpulung, cu excepția tunelului de la Mestecăniș, căile ferate au fost refăcute, iar la Atelierele C.F.R. Pașcani s-au lucrat cîte două ore în plus pentru reconstrucție [76]. Tinerii de la Atelierele C.F.R. Depou Iași au muncit, în cadrul brigăzii, în mod gratuit două luni, cîte o oră și două în plus [77].

În anul 1946, greutățile refacerii transporturilor din Moldova s-au menținut în ciuda eforturilor [78] considerabile ale colectivelor de muncitori, tehnicieni și ingineri. Astfel, rezultate importante au obținut muncitorii de la Atelierele C.F.R. Nicolina, care în luna martie au reparat 640 de vagoane, iar în iunie 1946, 10 locomotive, 12 macarale și 990 vagoane. Uzinele de tramvaie și-au sporit producția în luna august cu 20% [79].

Cu sprijinul permanent primit din partea organelor de stat centrale, prin munca eroică depusă de muncitori sub conducerea organizațiilor Partidului Comunist, ceferiștii din Moldova au refăcut atelierele și au dat în circulație cea mai mare parte a triajului din nordul provinciei. Realizările din întreaga Moldovă contribuiau astfel la redresarea întregii

70. „Lupta Moldovei" din 25 aprilie 1945.
71. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond I, dosar 37/1944-1945, f. 21, 50, 56.
72. Idem, dosar 1578/1945, f. 106.
73. Idem, dosar 37/1944-1945, f. 26.
74. Idem, dosar 1578/1945, f. 73 ; dosar 37/1944-1945, f. 10.
75. Idem, dosar 38/1946, f. 1.
76. Idem, dosar 1578/1945, f. 106 ; dosar 10/1945, f. 134, 37.
77. Idem, dosar 206/1946, f. 4.
78. Arh. St. Iași, fond Camera de Comerț și Industrie, dosar 571/1947, f. 356. 150/1946 ,f. 2.
79. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond II, dosar 1579/1946, f. 47, 177 ; dosar

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

economii naționale [80]. Îmbunătățirea muncii a făcut ca rulajul vagoanelor să se reducă la 9 zile, față de 10 zile cît era în 1938, 18 zile în 1945 și 13 zile în 1946 [81]. O întrecere patriotică, cu unele obiective comune, a început între Atelierele C.F.R. Pașcani și Nicolina Iași.

Așadar, cu toate condițiile grele de lucru și de trai, muncitorii de la căile ferate au răspuns cu entuziasm și spirit de inițiativă la opera de refacere, reușind ca pînă la 5 noiembrie 1946 să realizeze următoarele: Atelierele C.F.R. reclădite în proporție de 97%, au fost reinstalate și puse în funcțiune 2314 mașini-unelte, adică 90% din numărul lor total, a fost îndeplinit și chiar depășit programul privind repararea locomotivelor. La aceeași dată au fost refăcuți 940 km (adică 85%) din liniile curente, replantați 16.000 stîlpi de telegraf (80%), repuse în funcțiune 139 stații de centralizare (78%), 90% din podurile mai mari de 10 m, 75% din tuneluri, iar conductele de transport combustibil lichid sau gazos au fost refăcute în proporție de 100% [82]. În octombrie 1946 traficul de călători s-a triplat față de august 1944, iar cel de mărfuri era în continuă creștere.

În urma unui asemenea efort, în județul Neamț, transporturile pe C.F.R. s-au îmbunătățit [83], nemaifind nevoie de transbordări. O situație dificilă însă continua să fie în județele Dorohoi, Suceava, Cîmpulung, Rădăuți, Baia, Botoșani, unde mijloacele de transport erau reduse numeric. În linii generale, normalizarea distribuirii produselor era strîns legată de aceea a transporturilor feroviare, rutiere și maritime [84]. Pentru întreprinderile feroviare, ca și pentru celelalte unități industriale, cea mai mare dificultate o constituia excesiva centralizare a distribuirii cotelor de materii prime. Prezența în guvernul democratic a unor reprezentanți ai burgheziei la conducerea resorturilor economice, conținutul neunitar a numeroaselor legi, decizii, dispoziții cu caracter economic [85], lipsa de experiență economică [86], seceta, suprapreturile [87] și insuficiența creditelor împietau asupra unei desfășurări normale a producției. „Pe bună dreptate — se scria într-un raport al Regionalei P.C.R. Moldova — mai puțin se observă colaborarea (în cadrul F.N.D.) în direcția rezolvării unor chestiuni economice, de refacere sau reconstrucție" [88]. Cu toate greutățile s-a reușit ca în același an să fie terminate lucrările de îngustare a liniilor C.F.R. din nordul Moldovei, redîndu-se astfel circulației normale o întreagă rețea. Au fost refăcuți 290 km de cale ferată cuprinzînd liniile: Pașcani—Dornești, Dolhasca—Fălticeni, Dărmănești—Valea Putnei—

80. A. Loghin, M. Gh. Morărașu, *Contribuții la cunoașterea acțiunii de reconstrucție a Moldovei (1944-1947)*, în vol. *Universitatea „Al. I. Cuza" din Iași la a cincizecea aniversare a Partidului Comunist Român*, Iași, 1971, p. 266.

81. C. Botez, L. Eșanu, *op. cit.*, p. 156.

82. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond I, dosar 1579/1946, f. 152; dosar 206/1946, f. 8.

83. Arh. St. Iași, fond Camera de Comerț și Industrie, dosar 541/1946—1947, f. 349.

84. *Ibidem*, f. 306; Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond I, dosar 1579/1946, f. 155, 161.

85. Arh. St. Iași, fond Camera de Comerț și Industrie, dosar 548/1946-1947, f. 98.

86. *Ibidem*, f. 307.

87. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond I, dosar 1579/1946, f. 305.

88. *Ibidem*, f. 166.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Rădăuți—Brodina. La aceste lucrări, ce s-au efectuat în timp record (13—16 mai 1946), au participat 6000 de muncitori împărțiți în 40 de echipe [89].

În același an — 1946 — și rețeaua rutieră a avut de cîștigat de pe urma procesului de refacere. Acțiunea de reconstituire a podurilor și podețelor s-a intensificat și în județul Rădăuți, unde au fost refăcute 4 din tre cele mari : Dornești, Brodina, Ulma, și cel de peste rîul Suceviței, ca și 100 de poduri mai mici și podețe [90] ; în județul Vaslui au fost reparate, de asemenea, 10 poduri și 2 km șosea. Tinerii din comuna Coarnele Caprei au construit opt poduri [91].

Transformările politice de la sfîrșitul anului 1946, victoria în alegerile din 19 noiembrie a forțelor democratice au confirmat că regimul democrat era opera poporului român, care-și manifestase și cu această ocazie hotărîrea sa fermă de a apăra și dezvolta marile sale cuceriri. Influența P.C.R. a crescut, primele alegeri libere fiind considerate „drept o verificare a forțelor democratice" [92]. După alegeri, Partidul Comunist Român a preluat Ministerul Economiei Naționale, titularul acestuia fiind Gh. Gheorghiu-Dej. Această schimbare a avut efecte pozitive asupra evoluției economice a țării atît pe planul legislației, cît și al realizărilor. Indicînd cele mai bune soluții pentru ieșirea din situația grea economică, Partidul Comunist Român se afirma tot mai mult ca o forță conducătoare a maselor ; la începutul anului 1947 principalele sarcini ale desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice fuseseră înfăptuite [93]. Rolul guvernului în opera de refacere economică era evidențiat și într-un raport al Camerei de Comerț și Industrie Iași din 31 martie 1947 adresat Ministerului Economiei Naționale în care se arăta că „viața comercială abia a început să se normalizeze la sfîrșitul anului 1945 și începutul lui 1946 *grație măsurilor severe și energice luate de actualul guvern*" (s. ns.) [94].

Ofensiva neîntreruptă a clasei muncitoare și a aliatului său principal, țărănimea muncitoare, pentru consolidarea puterii populare a continuat. Angajate în lupta economică, întreprinderile din Moldova contribuiau la refacerea transporturilor prin mărirea producției, iar masele țărănești prin repararea și construirea de noi poduri, șosele etc. realizau aceleași imperative. Muncitorii de la C.F.R. Burdujeni au depășit planul cu 38% [95], iar cei de la Atelierele C.F.R. Nicolina au reparat în ianuarie 8 locomotive și au lărgit osiile la 407 vagoane [96]. La Pașcani s-a continuat opera de reconstrucție a atelierelor și s-a trecut la construirea halei pentru reparația vagoanelor de călători, a atelierului pentru reparat mașini-unelte, a instalației de apă și de aburi, a atelierelor de reparat mașini

89. „Lupta Moldovei" din 25 mai 1946.
90. Arh. St. Iași, fond Camera de Comerț și Industrie, dosar 548/1946-1947, f. 98.
91. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, dosar 206/1946, f. 2.
92. Idem, fond I, dosar 1579/1946, f. 152.
93. A. Petric, Gh. Tuțui, *Unificarea mișcării muncitorești din România*, București, Editura Academiei, 1968, p. 101.
94. Arh. St. Iași, fond Camera de Comerț și Industrie, dosar 571/1947, f. 356.
95. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond I, dosar 1581/1947, f. 59.
96. Idem, dosar 162/1947, f. 50.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

electrice și de confecționat piese de schimb. În mai 1947, C.C. al P.C.R. a anali at munca depusă în cadrul căilor ferate, evidențiind rolul muncitorilor care activau în atelierele de reparat material rulant. Pentru înlăturarea lipsurilor care mai existau în unele ateliere din țară, s-a hotărît să se înființeze, în cadrul secțiilor organizatorice ale comitetelor județene, comisii de partid pentru munca C.F.R. [97].

Un moment important în lupta pentru însănătoșirea vieții economice l-a constituit adoptarea la 14 iunie 1947 de către guvern a Propunerilor P.C.R. în vederea îmbunătățirii situației economice și financiare a țării prezentate de Gh. Gheorghiu-Dej. Referitor la transporturi, Propunerile subliniau că transportul feroviar trebuia să atingă pînă la sfîrșitul acelui an nivelul antebelic, în domeniul traficului de călători și de mărfuri, în care scop se cereau „accelerate lucrările de îndepărtare a distrugerilor provocate de război, grăbirea construirii noilor linii de importanță vitală pentru economia țării, îmbunătățirea lucrărilor de întreținere și de reparare a materialului rulant. Se prevedeau soluții pentru îmbunătățirea transporturilor navale, și a celui cu autovehicule, precum și o reglementare a consumului de combustibil“ [98].

Aceste măsuri, urmate de crearea în iulie 1947 a Comisiei pentru redresarea economică și stabilizarea monetară, au făcut ca „blocul și partidul să capete tot mai multă autoritate în mase. Rezultatul politic al acțiunii dusă contra speculei a fost creșterea autorității guvernului și scăderea panicei de înfometare ce cuprinsese populația săracă“ [99]. Stabilizarea monetară, „un mare act al guvernului, a produs entuziasm și încredere în opera de redresare economică“, deoarece a fost urmată de ieftinirea vieții, populația țării văzînd această măsură „în folosul clasei muncitoare“ [100].

Faptul s-a repercutat imediat și în procesul muncii. Rezultatele obținute de muncitorii feroviari, rod al unei munci susținute, plină de greutăți, aveau să se concretizeze în faptul că în 1947 transporturile pe C.F.R. au atins cota de 88% din nivelul anului 1938 [101]. Rezultate favorabile — rod al unei munci de abnegație — n-au întîrziat să apară și în celelalte compartimente ale transporturilor. Astfel, pînă la 1 martie 1947, județele Vaslui, Neamț, Bacău, Roman, Iași, Fălciu, aveau 1231 km drum național, 1722,50 km drumuri județene și 6090 km drumuri comunale [102].

Prin prestații, s-a reușit să se repare 147 poduri și 808 podețe și să se construiască 167 poduri și 442 podețe [103]. În județul Iași, în perioada 15—30 septembrie 1947, s-au construit 162 poduri și 1028 podețe [104]. Cu

97. C. Botez, L. Eșanu, *op. cit.*, p. 156.
98. *Propunerile Partidului Comunist Român în vederea îmbunătățirii situației economice și financiare a țării*, Oradea, Tipografia „Viața Nouă“, 1947, p. 9.
99. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond I, dosar 1581/1947, f. 12—13.
100. Arh. St. Iași, fond Pref., dosar 11/1947, f. 5, 11, 12.
101. *Zece ani de la eliberarea patriei noastre. 23 August 1944 — 23 August 1954*, București, E.S.P.L.P., 1954, p. 25.
102. Arh. St. Iași, fond Insp. Gen. Ad-tiv, dosar 57/1947, f. 14; dosar 29/1947, f. 1.
103. Idem, dosar 57/1947, f. 15.
104. Idem, fond Pref., Serv. tehnic, dosar 584/1947, f. 57.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

toate aceste eforturi, într-o serie de județe ca Fălciu, Vaslui, Iași, Roman, drumurile erau impracticabile, ceea ce avea repercusiuni negative asupra întregului mers al transporturilor și economiei [105]. Într-o situație asemănătoare se afla rețeaua stradală din mai multe municipii. La Iași, de pildă, străzile deși aveau o lungime de 230.000 m, în iunie 1947, numai 4000 m erau asfaltați, iar în municipiul Piatra Neamț doar 0,180 kilometri [106].

Brigăzi de reconstrucție, formate din tineri țărani, au lucrat la refacerea drumurilor, prestînd 1530 ore de muncă voluntară [107], iar 449 utemiști de la C.F.R. s-au angajat să construiască o șosea de 300 m [108]. Tinerii din județul Iași au lucrat pe șoseaua Sculeni—Cotul Morii 3 km, iar cei din Uricani au construit patru podețe și trei poduri [109]. În aceeași perioadă, 120 de tineri de la Nicolina s-au înscris în brigăzile de reconstrucție [110]. Profesorii și studenții de la Politehnica „Gh. Asachi" Iași au făcut studii, cercetări, proiectări și supravegheri de executări și reconstrucții de poduri distruse de armatele germane în retragere. De Ziua Reconstrucției, organizațiile studențești au prestat peste 1500 ore de muncă voluntară [111].

Sfîrșitul anului 1947 găsea muncitorii din transporturi angajați în lupta pentru noi realizări în vederea refacerii întreprinderilor [112]. În ianuarie 1948, muncitorii de la Nicolina au reparat 10 locomotive și 379 vagoane, iar cei din sindicatul C.F.R. se însărcinau să repare 20 de vagoane gratuit în cinstea proclamării republicii și să efectueze 4800 de ore muncă voluntară [113].

Se cuvine de subliniat, în concluzie, că Moldova, ca și celelalte regiuni ale țării, a fost confruntată în anii 1944—1947 cu probleme foarte grele în domeniul transporturilor. Înfruntînd numeroase greutăți obiective și subiective, angajîndu-se total în marea operă de refacere a țării, Partidul Comunist a folosit cele mai bune soluții, adecvate la situația concretă a statului, pentru a realiza avansul României pe plan economic, politic și social-cultural. P.C.R. și-a evidențiat rolul său constructiv într-un moment de răscruce din istoria poporului român, reușind, sub conducerea organizațiilor sale, să angajeze masele populare într-o operă dificilă, dar cu profunde consecințe pentru viitorul socialist al României contemporane.

---

105. Idem, fond Insp. Gen. Ad-tiv., dosar 1/1947, f. 16, 22; Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond I, dosar 76/1947-1948, f. 18, 20.
106. Arh. St. Iași, fond Insp. Gen. Ad-tiv., dosar 56/1947, f. 188.
107. „Lupta Moldovei" din 25 mai 1946.
108. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond I, dosar 210/1948, f. 43.
109. Idem, fond II, dosar 209/1947, f. 11.
110. Idem, dosar 210/1948, f. 41.
111. V. F. Dobrinescu, *Studențimea ieșeană în anii revoluției popular-democratice*, în „Analele științifice" ale Universității „Al. I. Cuza" Iași, istorie, tom. XX, seria a III-a, fasc. 2, 1974, p. 39—40.
112. Arh. Comit. Jud. P.C.R. Iași, fond I, dosar 201/1948, f. 1.
113. Idem, dosar 210/1948, f. 43.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Legile economice, măsurile privind asigurarea materiilor prime, a uneltelor și a pieselor de schimb, lupta împotriva sabotajului, reorganizarea unor ministere economice, Propunerile din iunie 1947 au creat condițiile obiective pentru curmarea haosului din producția industrială și pentru ridicarea ei. Prin abolirea monarhiei la 30 decembrie 1947, eliminîndu-se astfel o piedică serioasă în dezvoltarea României pe calea democrației populare, se instituia un cadru politic pentru luarea unor măsuri hotărîtoare (cu caracter economic) pentru viitorul țării, pentru îmbunătățirea situației ei social-economice.

LES TRANSPORTS À L'ÉPOQUE DE LA RÉVOLUTION POPULAIRE-DÉMOCRATIQUE (ASPECTS MOLDAVES)

La Moldavie, la province ayant subi les plus grandes destructions par suite de la guerre, a été confrontée tout comme les autres régions du pays, à des problèmes très difficiles dans le domaine du rétablissement des transports. La présente étude, basée sur des matériaux documentaires largement inédits, rediscute le rôle joué par les transports ferroviaires, routiers et fluviaux de Moldavie dans la renaissance économique et la participation à la guerre antihitlérienne, où la Roumanie s'etuit engagée avec tout son potential humain et matériel. Les efforts des ouvriers, de la paysannerie, des intellectuels et des jeunesses à l'oeuvre de reconstruction des transports se sont déroulés sous la direction du Parti Communiste Roumaine qui a mis en évidence sa mission constructive à un moment crucial de l'histoire du peuple, avec de profondes consèquences pour le futur socialiste de la Roumanie contemporaine.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

ACTIVITATEA ORGANIZAȚIEI JUDEȚENE DE PARTID BACĂU IN INFAPTUIREA ACTULUI REVOLUȚIONAR AL NAȚIONALIZĂRII SOCIALISTE A PRINCIPALELOR MIJLOACE DE PRODUCȚIE DIN 11 IUNIE 1948

CONSTANTIN STAN

1. Industria județului Bacău pînă la naționalizarea principalelor mijloace de producție din iunie 1948.

Înfăptuirea măsurilor anticapitaliste în domeniul bancar, industrial și agricol de la sfîrșitul anului 1946 și din prima jumătate a anului 1947 a avut un puternic suport în munca politico-organizatorică desfășurată de partidul comunist, de forțele democratice din întreaga țară.

Paralel cu orientarea guvernului, începînd de la sfîrșitul anului 1946, spre o politică economică anticapitalistă, fiind înfăptuite măsuri ca: etatizarea Băncii Naționale a României, preluarea de către comuniști a conducerii Ministerului Industriei și Comerțului, organizarea oficiilor industriale și altele, s-a întărit controlul economic de stat, au fost numiți controlori permanenți, administratori unici și de supraveghere în unele întreprinderi capitaliste, prin aceasta acumulîndu-se experiență în domeniul organi ării și îndrumării producției.

Un oarecare rol în stimularea vieții economice și atragerea muncitorilor în controlul producției, întărirea disciplinei, l-au avut secțiile economice de pe lîngă regionalele P.C.R.

Secția economică a regionalei P.C.R. Bacău a luat ființă în luna octombrie 1946 și a fost complet reorganizată în luna decembrie 1946. În colectivul secției economice „fiecare resort reprezintă o ramură de producție... utilizînd și unii tovarăși atașați de partid care funcționează ca tehnicieni în diferite ramuri de producție" [1].

Concomitent cu acțiunea de organizare a secției „s-a dus muncă pentru strîngerea a cît mai numeroase și mai complete date, asupra situației economice din regiune... luînd pentru aceasta contact cu diverși reprezentanți ai tuturor sectoarelor economice" [2].

Din raportul de activitate pe luna ianuarie 1947 al Secției economice de pe lîngă regionala P.C.R. Bacău, reiese o situație aproape completă a producției industriale din acea perioadă. Caracterizînd județul Bacău ca o „regiune industrială bine dezvoltată... care numără o serie de importante ramuri industriale ca: industria extractivă (carboniferă, petrolieră și de

1. Arhiva Comitetului județean Bacău al P.C.R., fond 3, dosar 247, fila 1.
2. *Ibidem.*

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

extracție a sării), forestieră, textilă, hîrtie, pielărie"[3], raportul arată că regiunea are „în mai mică măsură industrie metalurgică"[4].

Din același raport de activitate reies următoarele întreprinderi industriale, posibilitățile și producția pe luna ianuarie 1947 :[5]

— În industria carboniferă „Creditul carbonifer" din Comănești, cu 5 mine în producție și cu o capacitate maximă de 16.500 tone lunar, a produs în medie în cursul ultimelor două luni circa 11.000 tone. Lipsesc piese de schimb, carbit, lemn de mină, fier, explozibil și în special becuri, curele de transmisiune și vagoane pentru transportul cărbunelui.

Din inițiativa organizației de partid, unele materiale se vor confecționa și repara în atelierele „Creditul carbonifer" ca : vagonete, bandaje pentru roți, lămpi de mină, pompe.

Pentru mărirea producției sînt necesare noi exploatări, unele din ele fiind începute cu mijloace rudimentare, din inițiativa organizației de partid, ca de exemplu mina Gollion, Plaiul Mînăstirii, Goioasa.

— Industria petrolieră cuprinde instalații de exploatare a țițeiului (148 sonde în funcțiune și o producție de circa 35.000 vagoane lunar) și industria de prelucrare a țițeiului (rafinăria „Steaua Română" Moinești și alte cinci rafinării în județul Bacău și două în județul Neamț) cu o capacitate de prelucrare maximă de 900 vagoane lunar și cu o producție actuală de 600 vagoane. Se simte o lipsă acută de materiale de foraj, iar micii exploatatori se plîng de lipsa de capital.

— Industria sării, reprezentată prin Salina C.A.M. Tg. Ocna, cu o capacitate maximă de 4.800 tone la două schimburi și o producție actuală de 2.500 tone. Se simte lipsa de combustibil, de saci de hîrtie, mijloace de transport.

În general, producția din industria extractivă este sub posibilitățile ei normale.

— Industria textilă este reprezentată prin cinci fabrici mai importante și 1195 războaie. Are o capacitate de producție de 35.000 metri zilnic, dar media ultimelor două luni a fost de circa 20.000 metri pe zi. Producția e din ce în ce mai scăzută din cauza lipsei de combustibil. Fabrica „I. A. Textila" Buhuși nu a lucrat deloc în ultimele 10 zile ale lunii ianuarie. Lipsesc de asemenea pieptănuși, sodă calcinată, sulfură de sodiu, alte materiale chimice, piese de schimb.

— Industria forestieră este reprezentată în județul Bacău de 18 fabrici cu 65 gatere și cu o capacitate maximă de 330.000 mc lunar. Producția actuală 150.000 mc. Se simte lipsa acută a pieselor de schimb și a porumbului pentru muncitorii forestieri.

— Industria hîrtiei reprezentată prin întreprinderea „Letea" cu o capacitate de producție normală de 70 tone zilnic, dar are o producție mult scăzută din cauza defectării mașinii nr. 7. Din cauza lipsei de combustibil, a pieselor de schimb, a oțelurilor speciale, producția a stagnat parțial și e amenințată să stagneze complet.

3. *Ibidem*, fila 2.
4. *Ibidem*.
5. *Ibidem*, filele 3, 4, 5, 6.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

— Industria pielăriei numără 12 tăbăcării (fabrici și ateliere cu o capacitate lunară de 133.000 kg talpă și 240.000 fuse piele). Pe ultimele două luni media realizărilor este de numai 22%. La începutul lunii ianuarie producția a înregistrat o scădere și mai mare din lipsă de materii prime.

Patronii se plîng că nu au suficiente repartizări de materii prime, dar în realitate ei preferă să lucreze la negru, ceea ce este mult mai rentabil. „Tăbăcăria Românească" care poate prelucra 4 vagoane piei crude lunar, arată raportul, preferă să trimită materiile prime și tanantele la Sucursala din Horezu (Vîlcea) unde poate prelucra și vinde la negru produsele, aceasta datorită lipsei de vigilență din partea comitetelor de fabrică, a controlorilor de producție și a indisciplinei în muncă.

— Industria metalurgică este reprezentată în județul Bacău prin turnătoria „Metafer" cu o capacitate maximă de prelucrare de 90 tone fontă lunar (trei echipe). În prezent are o producție lunară de 20 tone (o singură echipă).

Tot cu profil metalurgic mai pot fi socotite atelierele de fabrică de la „Letea" și „Creditul Carbonifer" care deservesc necesitățile întreprinderilor respective, putînd fi adaptate producției pentru fabricarea pieselor de schimb industriale și a uneltelor agricole. Lipsesc însă fonta, metalele neferoase și cocsul.

Raportul face de asemenea o analiză a sectorului C.F.R. unde constată lipsa de combustibil, de materiale, lipsa de interes din partea conducerii C.F.R., indisciplină și numeroase furturi din vagoane.

Într-un capitol special al raportului sînt menționate „lipsuri și greutăți în munca secției economice" printre care : secția regionalei nu este încă alcătuită și nu are nici un fel de îndrumări de organizare din partea Comitetului Central ; lipsa de instrucțiuni ; lipsa de colaborare cu celelalte secții ale regionalei, care inițiază acțiuni pe linie economică, fără a utiliza secția economică.

După plenara C.C. al P.C.R. din 8—9 ianuarie 1947, care a analizat situația politico-economică a țării și activitatea partidului, stabilind direcțiile principale și sarcinile partidului pentru perioada următoare și care a hotărît desființarea comitetelor regionale, reorganizarea comitetelor județene și legarea lor directă cu Comitetul Central al partidului și activitatea secției economice, care apare în raportul pe luna februarie sub antetul „P.C.R. — organizația județeană Bacău" a resimțit o îmbunătățire a activității. „Secția economică — se arată în raportul de activitate pe luna februarie 1947 — posedă astăzi o serie de dosare privind industriile cele mai importante din orașul și județul Bacău, conținînd date asupra utilajului tehnic, capacitatea de producție față de producția actuală, lipsurile și sugestiile pe ramuri de producție"[6].

„Propunerile pentru îmbunătățirea situației economice și financiare a țării", prezentate de Partidul Comunist Român la 14 iunie 1947 și însușite de guvern, formau un ansamblu de măsuri strîns legate între ele,

6. *Ibidem*, fila 18.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

îndreptate împotriva elementelor capitaliste, în primul rînd împotriva capitalului speculativ și a inflației, care frînau refacerea economică. Aceste propuneri se refereau la toate sectoarele economiei și prevedeau măsuri corespunzătoare în vederea lichidării haosului economic și monetar. În domeniul industriei s-a prevăzut sarcina creșterii producției în următoarele șase luni pînă la 70 la sută față de 1938 [7].

Propunerile menționau, de asemenea, sarcini cantitative precise privind producția medie lunară ce trebuia atinsă pînă la sfîrșitul anului 1947 la principalele rpduse industriale. Pe baza propunerilor a fost înființată „Comisia de redresare economică și stabilizare monetară", care avea sarcina să elaboreze și să aplice programul de refacere economică și de stabilizare monetară. Una din primele măsuri luate de comisie a fost stabilirea de programe de producție pe șase luni pentru principalele întreprinderi industriale.

La 2 iulie 1947, parlamentul a votat Legea pentru utilizarea creditelor [8] și Legea pentru organizarea controlului economic [9]. Controlul economic era un control de stat, efectuat în toate întreprinderile economice, cadrele folosite fiind recrutate în majoritate dintre muncitori. Într-un timp scurt, controlul economic a reușit, cu ajutorul oamenilor muncii, să descopere cantități mari de mărfuri dosite pentru a fi speculate la bursa neagră.

Ca urmare a aplicării propunerilor P.C.R. din iunie 1947, pentru îmbunătățirea situației economice și financiare a țării, parlamentul a aprobat la 15 august 1947 legea pentru reforma monetară [10].

Comitetul județean de partid Bacău, luînd măsuri pentru aplicarea în practică a propunerilor P.C.R., a mobilizat pe cei peste 33.000 de membri de partid din care peste 17.700 [11] muncitori, pentru redresarea economiei județului. Din raportul de activitate al resortului economic al Comitetului județean de partid pe luna noiembrie 1947, reiese că activiștii de partid au sprijinit mai mult organizațiile de partid,... s-a întărit disciplina în muncă și ca urmare, în industrie, programele de producție au fost depășite [12]. La fabrica „Izvoranu" față de un program de producție de 16.000 m postav lunar s-au realizat 30.000 m ; la fabrica „Bacăul" față de 5.000 m postav s-au realizat 14.380 m. Din cauza lipsei de materii prime și accesorii la fabrica „Filderman" nu s-a realizat programul decît în proporție de 45 la sută. În unitățile forestiere : fabrica „Domeniile Bucovinei" program 2.775 mc, realizat 2.877 mc ; fabrica „Lemnex" 3.000 mc, reali at 3.250 mc ; fabricile „Bistrița" și „Dig" nu au avut program de lucru și au realizat 190 mc și respectiv 416 mc.

7. „Scînteia" nr. 845 din 16 iunie 1947.
8. Fil. Arh. Statului Bacău, Monitorul Oficial, partea I, nr. 159, din 15 iulie 1947, p. 6023—6025.
9. *Ibidem*, p. 6029—6035.
10. Fil. Arh. Stat. Bacău, Monitorul Oficial, part. I, nr. 186, din 15 aug. 1947.
11. Arhiva Comit. jud. Bacău al P.C.R., fond 3, dos. 9, fila 1.
12. Arhiva Comit. jud. Bacău al P.C.R., fond 3, dosar 247, filele 32-33.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

În industria pielăriei, tăbăcăria „Filderman", program de producție 12.500 kg talpă și 25.000 fuse piele, realizat 16.533 talpă și 26.267 fuse piele ; „Tăbăcăria Românească" program de producție 3.060 kg talpă și 9.818 fuse piele, realizat 3.144 kg talpă și 9.900 fuse piele ; fabrica de hîrtie „Letea" din 1.200 tone hîrtie și 743.300 kg celuloză a realizat 1.250 tone hîrtie și 887.400 kg celuloză.

Raportul mai menționează că datorită măsurilor luate de resortul economic al comitetului județean de partid „au sosit la fabrica „Letea" cantitatea de 378.000 kg combustibil, 4.112 kg fier balot, iar în curs de sosire încă 4.312 kg fier balot" [13].

Traducînd în viață măsurile stabilite de partid, Comitetul județean de partid Bacău a luat măsuri de creșterea rîndurilor partidului, a capacității sale organizatorice, de stringere a legăturilor cu masele. În cadrul activității desfășurate pentru întărirea organizațiilor de partid, acestea s-au preocupat ca în rîndul membrilor de partid să intre elemente înaintate, cinstite, devotate cauzei partidului și puterii populare. Astfel, la sfîrșitul anului 1947 în întreprinderile județului Bacău erau 40 comitete de partid, 164 celule în care erau cuprinși peste 18.000 de membri de partid [14]. Pentru ridicarea nivelului politic și ideologic al membrilor de partid, la Bacău a funcționat o școală de cadre medii, ale cărei cursuri au fost urmate de 150 elevi în trei serii, majoritatea cu origine socială muncitorească [15].

Preluarea deplină de către clasa muncitoare a puterii politice, la 30 decembrie 1947, a creat condițiile necesare și pentru smulgerea puterii economice din mîinile claselor exploatatoare.

O mare victorie politică a clasei muncitoare a constituit-o unificarea, în februarie 1948, a Partidului Comunist Român cu Partidul Social-Democrat. Raportul de activitate prezentat la Congres sublinia înfăptuirea unor schimbări calitative care să modifice fundamental relațiile de producție, în primul rînd în industrie și care să asigure temelia economică a statului democrat-popular. Fundamentînd necesitatea situării problemelor economice în centrul preocupării partidului, congresul a ridicat problema constituirii de fonduri pentru investiții pe baza mijloacelor pe care le va acumula statul și a subliniat sarcina utilizării lor în vederea înfăptuirii programului formulat de Conferința Națională a P.C.R. cu privire la dezvoltarea forțelor de producție.

La începutul anului 1948, statul democrat-popular deținea un sector restrîns în economia țării, Banca Națională și un număr limitat de ferme de stat în agricultură. Burghezia, deși limitată în posibilitățile ei de exploatare, deținea marea majoritate a industriei.

În aceste condiții, clasa muncitoare din țara noastră nu-și putea menține și consolida puterea fără înlăturarea proprietății privat-capitaliste și odată cu aceasta, a dominației economice a burgheziei. Totodată planifi-

13. *Ibidem.*
14. Arhiva Comit. jud. Bacău al P.C.R., fond 3, dosar 3, fila 10.
15. Arhiva Comit. jud. Bacău al P.C.R., fond 3, dosar 461, fila 1.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

carea economiei naționale nu putea fi concepută atîta timp cît cele mai importante mijloace de producție erau în mîna burgheziei.

Cu toate măsurile luate de Comitetul județean Bacău al P.M.R., programele de producție nu erau îndeplinite în toate unitățile economice.

La 17 aprilie 1948, potrivit deciziei nr. 174 a Comisiunei Ministeriale pentru redresarea economică și stabilizarea monetară „a fost constituit Consiliul economic județean, organ județean al Comisiunei Ministeriale pentru redresarea economică, avînd sarcina de a asigura aplicarea deciziunilor Comisiunei Ministeriale pentru redresarea economică, executarea deciziunilor cu caracter economic și financiar ale Departamentului, precum și aplicarea legilor și regulamentelor cu același caracter“ [16]. „Consiliul economic județean — se spunea de asemenea, în publicațiunea din 17 aprilie 1948 — asigură coordonarea deplină în activitatea economică și financiară... controlînd în același timp și toate unitățile economice ca : întreprinderi de stat, cooperatiste, particulare etc., în legătură cu activitatea lor economică și financiară... îi revine sarcina de a soluționa practic toate problemele ce se impun în cadrul județului“ [17].

Din darea de seamă a Consiliului economic județean Bacău, pe luna mai 1948, deci cu cîteva zile înainte de naționalizarea principalelor mijloace de producție, reiese că întreprinderile : „Izvoranu“, „Letea“, „Iordănescu“ și altele, și-au realizat programele de producție, dar în același timp „la întreprinderea „Filderman“ s-a realizat numai 58% din planul stabilit datorită lipsei de energie“ [18] ... la „Tăbăcăria Românească“ producția din luna mai reprezintă numai 41,4% din producția lunii precedente din cauza lipsei de materii prime (piei) ... iar fabrica lucrează numai cu 10% din capacitatea de producție“ [19]. Cu planul de producție neîndeplinit mai erau și Societatea petroliferă „Steaua Română“, rafinăriile de petrol, fabrica metalurgică „Metafer“ [20] și altele.

Problema trecerii în proprietatea statului socialist a mijloacelor de producție, a băncilor și societăților de asigurare proprietate particulară, a fost înscrisă în Constituția Republicii Populare Române care a fost votată de Marea Adunare Națională în ședința din 13 aprilie 1948 [21]. Articolul 6 din Constituție prevedea că „bogățiile de orice natură ale subsolului, zăcămintele miniere, apele, izvoarele de energie naturală, căile de comunicații, aparțin statului ca bunuri comune ale poporului“, ele fiind temelia materială a propășirii economice și a independenței naționale a Republicii Populare Române [22]. „Prin lege se vor stabili modalitățile de trecere în proprietatea statului a bunurilor enumerate în aliniatul prece-

16. Arhiva Comit. jud. Bacău al P.C.R., fond 3, dosar 449, fila 1, Publicațiunea din 17 aprilie 1948.
17. Arhiva Comit. jud. Bacău al P.C.R., fond 3, dosar 449, fila 1, Publicațiunea din 17 aprilie 1948, fila 2.
18. Fil. Arh. Statului Bacău, fond Prefectura jud. Bacău, dosar 237/1948, fila 12.
19. *Ibidem.*
20. *Ibidem*, fila 13.
21. „Luptătorul“, anul II, seria a II-a, nr. 51, din 15 aprilie 1948.
22. Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări*, 1951, *ed.* P.M.R., p. 162.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

dent, care la data intrării în vigoare a prezentei Constituții se află în mîini particulare" [23].

În Constituție se recunoaște că proprietatea particulară, „organizată prin muncă și economisire, se bucură de protecție specială" [24], iar în art. 11 se consemnează că atunci „cînd interesul general cere, mijloacele de producție, băncile și societățile de asigurare care sînt proprietate particulară a persoanelor fizice sau juridice, pot deveni proprietatea statului, adică bun al poporului, în condițiile prevăzute de lege" [25]. „Munca este factorul de bază al vieții economice a statului. Ea este datorie a fiecărui cetățean. Statul acordă sprijin tuturor celor ce muncesc, pentru a-i apăra împotriva exploatării și a ridica nivelul lor de trai" [26].

Naționalizarea mijloacelor de producție reprezenta o necesitate obiectivă în cadrul procesului revoluționar neîntrerupt ce se desfășura în țara noastră, o condiție vitală a progresului ei economic și social.

2. Naționalizarea principalelor mijloace de producție la 11 iunie 1948.

Din cele relatate mai sus și prin reorganizarea statisticii și efectuarea recensămîntului întreprinderilor industriale, la începutul anului 1948, reiese că organizația județeană de partid Bacău cunoștea exact situația capacităților de producție din fiecare ramură industrială, ceea ce i-a permis ca odată cu constituirea Comisiei județene de naționalizare să aplice operativ în practică, în conformitate cu Instrucțiunile C.C. al P.M.R. și cu Legea pentru naționalizarea întreprinderilor industriale, bancare, de asigurări, miniere și de transporturi, toate măsurile prevăzute.

Cunoașterea situației reale din industrie și orientarea prealabilă, asupra cadrelor care urmau să preia conducerea întreprinderilor naționalizate, au lipsit burghezia de posibilitatea de a provoca stricăciuni mijloacelor de producție cu prilejul naționalizării.

Pregătirea și efectuarea naționalizării principalelor mijloace de producție s-a făcut de către Comitetul Central al partidului în maximum două zile — 10 și 11 iunie 1948 — în mod secret, în sensul că nu a fost dat publicității programul de lucru.

Pe baza planului elaborat de Comisia superioară de naționalizare, plenara Comitetului Central din 10—11 iunie 1948 „aprobă lucrările de pregătire a naționalizării întreprinderilor industriale, miniere, de transport, bancare și de asigurări făcută potrivit liniei Congresului P.M.R. și prevederilor Constituției, și-și însușește proiectul prezentat în acest sens de Biroul Politic al C.C. al P.M.R." [27].

Marea Adunare Națională a fost convocată în sesiune pentru dimineața zilei de 11 iunie 1948, consacrată aniversării a 100 de ani de la revoluția burghezo-democratică din Muntenia, după care „prim ministrul

23. *Constituția R.P.R.*, 13 aprilie 1948, p. 5.
24. *Ibidem.*
25. *Ibidem*, p. 6.
26. Gh. Gheorghiu-Dej, *Op. cit.*, p. 161—162.
27. Rezoluția plenarei a II-a a C.C. al P.M.R. (10—11 iunie 1948) publicată în „Luptătorul" nr. 106 din 24 iunie 1948.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

COMISIUNEA P.M.R. DE NACIONALIZARE
BACAU

PROCES-VERBAL

Astăzi 11 Iunie 1948, ora 4 dim.

Prima ședință de a comisiei de naționalizare la care sunt
invitați următorii:

1/ Tov. Stan Constantin Președinte
2/ " Apostolache Cristea secretar
3/ " Țevinte Gheorghe prefectul județului
4/ " Căpățînescu Constantin Președ. Consiliului Jud. Jud.

In ședință s'a discutat planul de muncă pentru naționalizarea fabricilor conform instrucțiunilor primite dela Comitetul Central. Ședința a durat 2 ore. După ora 6 am trecut la munca efectivă pe teren. Am aplicat sigilul 43 întreprinderilor din orașele, prevăzute în planul de naționalizare. La fiecare întreprindere s'au sigilat în casa de bani registrele comerciale, și valorile găsite cu ocazia deplasării. Operațiunea sigilării s'a consemnat în registrul unice de control.

După ora 14 la darea comunicatului prin radio, comisiunea a trecut pe teren din nou, mărind un delegat desemnat de Partidul Muncitoresc Român și Serv. Jud. de Control Economic.

Din controlul făcut în ședință s'a constatat că s'a desfășurat o muncă în conformitate cu dispozițiunile date în ședință.

După instalarea noilor directori, am trecut din nou la un control pe teren, vizitând fiecare industrie, controlând măsurile de pază și ducând o muncă de lămurire printre muncitori.

La fiecare întreprindere s'a ținut mestingurî, de comitetele de fabrică respective și s'a adus la cunoștința muncitorilor importanța actului de naționalizare. Aceste mestinguri s'au desfășurat într'o atmosferă de entuziasm trecându-se imediat la paza securității fabricilor. Muncitorii au manifestat o deosebită grijă pentru această securitate.

După ora 6 s'a început deselarea și predarea întreprinderilor către noui directori. La această operație s'au fost amestecați de secretarul organizației P.M.R. și președintele sindicatului fabricei respective.

In zina de 12 Iunie comisiunea tot timpul a luat parte efectiv la asemenea predări pe teren, după ce echipele de control economic au fost instruite și trimise din nou pe teren la întreprinderile din ora, pentru a îndruma și veghea la bunul mers al operațiilor.

Predarea și preluarea întreprinderilor a decurs în mod normal cu excepția câtorva întreprinderi și anume: fabrica I.C.A.F., Fabrica Românească, Uleiul Bacău și Solomon Segall.

Fabrica I.C.A.F. la predare a avut o lipsă de numerar în sumă de lei 500.000. S'au luat măsurile necesare, dându-se termen patronului de a depune banii în termen de 48 ore, această operație s'a executat.

Fabrica Țigul la sigilare nu a avut banii în casă și nu era cu cine plăti salariile muncitorilor. S'au împrumutat bani din alte întreprinderi și au fost achitate salariile.

Tăbăcăria Românească, cu centrala la București, nu avea bani pentru achitarea salariilor muncitorilor. S'au adus bani pentru achitarea salariilor muncitorilor în zi.

Fabricile "Uleiul" și Solomon Segall din Bacău, deasemenea în casa de bani nu s'a găsit nimic, astfel s'au împrumutat bani dela o altă fabrică de ulei, achitându-se salariile muncitorilor la zi.-

PREȘEDINTE,

Stan

Apostolache Cristea

Țevinte

Căpățînescu

dr. Petru Groza a depus proiectul de lege pentru naționalizarea întreprinderilor industriale, miniere, bancare, de asigurări și transport..., Gh. Gheorghiu-Dej, secretar general al P.M.R. și prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, a făcut expunerea de motive" [29]. „Această lege s-a votat de Marea Adunare Națională în ședința de la 11 iunie 1948 și s-a aprobat cu unanimitate de 400 voturi" [29].

Pentru 10 iunie 1948 au fost convocați la C.C. al P.M.R. secretarii comitetelor județene de partid, cu care prilej au fost instruiți, prezentîndu-li-se planul naționalizării pentru fiecare județ în parte. Secretarii comitetelor județene de partid s-au întors la județele respective în seara zilei de 10 iunie 1948.

La sediul Comitetului județean de partid Bacău erau adunați ceilalți membri ai comisiei de naționalizare, membrii biroului județean de partid, consiliul județean sindical și activiștii de partid. Erau, de asemenea, prezenți secretari ai comitetelor de partid, ai organizațiilor de bază și noii directori ce urmau să ia în primire întreprinderile naționalizate [30].

Comisia județeană de naționalizare a județului Bacău era formată din : Stan Constantin — președinte (secretar al Comitetului județean Bacău al P.M.R.), Apostolache Cristea — secretar (delegatul Direcției Generale a Controlului Economic), Terinte Gheorghe — prefectul județului și Circiumaru Constantin — președintele Consiliului sindical județean [31]. Mai făcea parte și administratorul financiar al județului, care nu a fost chemat la prima ședință [32].

În conformitate cu Instrucțiunile C.C. al P.M.R., prima ședință a Comisiei județene a avut loc în ziua de 11 iunie 1948, la ora 4 dimineața. La ședință s-a discutat „planul de muncă pentru naționalizarea fabricilor conform instrucțiunilor primite de la Comitetul Central. Ședința a durat două ore, iar după ora 6 am trecut la munca efectivă pe teren" [33]. În procesul verbal nu se menționează cînd a avut loc ședința de instruire a secretarilor de partid, președinților de sindicat și noilor directori care trebuia să aibă loc după ora 6 și pînă la 8,30. Probabil că aceștia au fost instruiți tot pînă la ora 6, deoarece așa cum se menționează, „după ora 6 am trecut la muncă efectivă pe teren" [34].

---

28. „Luptătorul" nr. 99, din 14 iunie 1948.
29. Fil. Arh. Stat. Bacău, Monitorul Oficial, part. I, nr. 133 bis din 11 iunie 1948.
30. Arhiva comit. jud. Bacău al P.C.R., fond 3, dosar 449, fila 7.
31. Arhiva comit. jud. Bacău al P.C.R., fond 3, dosar 450, fila 1.
32. În Instrucțiunile C. C. al P.M.R. sînt redate „atribuțiunile ce revin fiecărui membru al comisiei în parte"... în capitolul „desfășurarea acțiunii de naționalizare" din instrucțiuni se arată că : „secretarul Comitetului județean de partid, în calitate de președinte și reprezentantul Direcției generale a controlului economic, în calitate de secretar, prelucrează între 4—6 dimineața, cu ceilalți membri ai comisiunii, toate instrucțiunile primite de la CC. al P.M.R. La această ședință va participa și instructorul C.C. dacă se află în județul respectiv. Aceștia, în afara administratorului financiar, vor fi de acum convocați la această oră la sediul Comitetului județean P.M.R. Administratorul financiar va participa la ședințele următoare ale comisiei. *Ibidem* p. 62.
33. *Ibidem*, fila 1.
34. *Ibidem*.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

După ședință, participanții „din județ au plecat la întreprinderile lor, luîndu-se măsuri ca să ajungă cel mai tîrziu la ora 12, iar cei din orașul Bacău au fost reținuți la ediul județenei și au plecat cu o jumătate de oră înainte de ora 12,30“ [35], aceasta în scopul păstrării în continuare a secretului.

În procesul verbal al primei ședințe a Comisiei județene de naționalizare se menționează că „s-au sigilat 43 întreprinderi industriale, prevăzute în planul de naționalizare“ [36] și „la fiecare întreprindere s-au sigilat și casa de bani, registrele comerciale și valorile găsite“ [37], după ora 7 dimineața, de către controlorii economici instruiți și repartizați de către delegatul Direcției generale a controlului economic — membru al Comisiei județene de naționalizare, sub pretextul unui control. „Operațiunea sigilării — se arată în procesul verbal, s-a consemnat în registrele unice de control“ [38]. Pentru aplicarea instrucțiunilor au fost repartizați pe întreprinderi activul de bază al județenei, instructorii Comitetului județean și cei care lucrau la diferite „resoarte“ [39], la secțiile comitetului județean.

La ora 14, odată cu transmiterea prin radio a ordinului guvernului de ocupare a întreprinderilor, „în fiecare întreprindere s-au ținut mitinguri organizate de comitetele de fabrică prin care s-a adus la cunoștință muncitorilor importanța actului naționalizării“ [40]. Mitingurile s-au desfășurat „într-o atmosferă de entuziasm, trecîndu-se imediat la paza și securitatea fabricilor“ [41].

După ora 18 „s-a început desigilarea și predarea întreprinderilor către noii directori, fiind asistați la această operație de către secretarul organizației P.M.R. și președintele sindicatului“ [42] din fabrica respectivă. În ziua de 12 iunie comisia a luat parte tot timpul „la lucrările de pe teren“ [43], după care echipele de control economic au fost instruite și trimise din nou pe teren „pentru a îndruma și veghea la bunul mers al operațiilor“ [44].

Predarea și preluarea întreprinderilor au decurs în mod normal „cu excepția cîtorva întreprinderi ca: fabrica I.C.A.F., „Tăbăcăria Românească“, „Uleiul“ Bacău și „Solomon Segall“ [45] care au avut „lipsă de numerar“... sau „lipsă de bani în casă“ [46] pentru plata salariilor muncitorilor. Pentru aceasta au fost împrumutați bani de la alte întreprinderi și plata salariilor s-a făcut la timp.

În ziua de 13 iunie comisia a avut ședință cu noii directori care au raportat despre mersul producției, iar „unde a fost cazul s-au luat mă-

35. *Ibidem.*
36. *Ibidem.*
37. *Ibidem.*
38. *Ibidem.*
39. *Ibidem.*
40. *Ibidem.*
41. *Ibidem.*
42. *Ibidem.*
43. *Ibidem*, fila 2.
44. *Ibidem.*
45. *Ibidem.*
46. *Ibidem.*

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

COMISIUNEA R.P.R. DE NATIONALIZARE

PROCES-VERBAL

Astăzi 13 Iunie 1948, ora 9.

Prezenți toți membrii comisiunei de nationalizare.

S'a ținut ședință operativă cu noui directori.

S'au discutat măsurile de luat în legătură cu mersul producției, s'au primit rapoartele dela fiecare tovarăș director în parte. Unde a fost cazul s'au luat măsuri imediate pentru întreținerea situației și în vederea bunului mers al producției.

La ora 16 comisiunea s'a întrunit din nou, luând parte și tov. Ad-tor financiar, făcând un plan de lucru detaliat, s'a studiat textul legii de nationalizare și s'a trecut la identificarea întreprinderilor care n'au putut fi vizitate în zilele de 11 și 12 Iunie.-

In ziua de 14 Iunie, la orele 16 comisiunea din nou întrunindu-se, a studiat materialul de lucru din zilele precedente, făcându-se o ședință recapitulativă. La această ședință s'a constatat omiterea întreprinderilor Ettingher tăbăcărie, Ilel fabrică de acid carbonic și Ctin Calin fabrică de tămâie, care au o forță motrice peste 20 H.P. S'a stabilit că mai sunt de văzut pe turen câteva fabrici mici, care urmează să fie verificate dacă intră în planul de nationalizare. Aceste fabrici vor fi menționate ulterior în procesul verbal dacă e cazul să fie nationalizate.

Toate aceste mici întreprinderi lipindu-le controlul perfect al bunurilor și formează o pedică în atingerea obiectivelor propuse prin nationalizare. De exemplu atâtea întreprinderi își mai există în aceiași clădire cu fabrica oficială ca și până acum.

Propunem comunarea și a acestor fabrici.

In această situație se găsesc încă 30 fabrici din care am putea fi confiscate. Cerem să ne dați lămuriri pentru fiecare din ce avem de făcut.-

PREȘEDINTE,

MEMBRII,

Apostolache Costea

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

suri imediate pentru îndreptarea situației și bunului mers al producției"[47]. La ora 10, comisia s-a întrunit din nou, s-a studiat decretul, legea de naționalizare și s-a trecut la identificarea și a altor întreprinderi pentru a fi naționalizate, „în această situație găsindu-se încă 30 de fabricuțe care ar putea fi comasate cu altele și naționalizate"[48], pentru care se cere aprobarea Comisiei superioare de naționalizare.

În ziua de 15 iunie, în ședința comisiei de naționalizare, la care a participat și reprezentantul B.N.R., s-a hotărît înființarea unor echipe de contabili care vor „aduce la îndeplinire verificarea registrului inventar, cu instalațiile, sculele, edecurile aflate în incinta întreprinderilor la data naționalizării"[49]; de asemenea, aceste echipe de contabili trebuiau să verifice stocul de materii prime și produse finite, „dacă cantitatea și felul lor corespund cu soldul rezultat din scripte"[50].

Pe baza celor constatate, s-a trecut la urmărirea foștilor patroni care aveau datorii la stat, impozite restante și diferite amenzi, sau pentru evaziuni fiscale comise în trecut „s-au format 7 echipe compuse dintr-un agent fiscal, un controlor economic și un gardian"[51]. În județul Bacău, așa cum reiese din procesul verbal al comisiei de naționalizare din ziua de 25 iunie 1948, toți foștii proprietari aveau datorii și li s-au aplicat sechestre.

Din cele relatate mai sus reiese că întreaga muncă desfășurată pentru naționalizarea principalelor mijloace de producție a fost dusă și coordonată de organizația județeană de partid, de organele și organizațiile de partid care au mobilizat și celelalte organizații și marea majoritate a muncitorilor, în frunte cu comuniștii. Acest lucru reiese și din raportul politic pe luna iunie 1948, unde se arată printre altele: „Înfăptuirea actului revoluționar de la 11 iunie a cunoscut din partea județenei noastre o preocupare activă de mobilizare, vigilență și consolidare... începînd cu mobilizarea activului de bază, care s-a deplasat în fiecare întreprindere... însoțind noii directori la instalare... prin organizațiile de bază s-a asigurat paza întreprinderilor în așa fel că în întregul județ nu s-a semnalat nici un act de sabotaj"[52].

Toți oamenii muncii din județul Bacău au văzut în actul naționalizării un pas uriaș înainte realizat de clasa muncitoare, condusă și îndrumată de partid, întreprinderile smulse din mîinile claselor exploatatoare devenind bun al întregului popor.

Actul revoluționar al naționalizării socialiste a principalelor mijloace de producție a fost primit de oamenii muncii cu o satisfacție fără margini. Acest lucru se vede și din rapoartele care se găsesc în arhiva Comitetului județean Bacău al P.C.R. cît mai ales din paginile ziarului „Luptătorul". Și de aici se poate vedea bucuria cu care a fost primit acest act istoric. „Ne-ar trebui alt limbaj, alte cuvinte ar trebui folosite pentru a vorbi

47. *Ibidem*, fila 2.
48. *Ibidem*.
49. *Ibidem*, fila 3.
50. *Ibidem*.
51. Arhiva comit. jud. Bacău al P.C.R., fond 3, dosar 452, fila 119.
52. Arhiva comit. jud. Bacău al P.C.R., fond 3, dosar 451, fila 14.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

COMISIUNEA M.M.R.DE NATIONALIZARE
BACAU

PROCES -VERBAL

Astăzi 15 Iunie 1948,ora 16.

Toţi membrii Comisiunei sunt prezenţi în plus reprezentantul M.M.R.

S'a discutat planul de verificarea stocurilor de materii prime găsite în întreprinderi la data naţionalizării şi confruntarea cu datele din registre,pentru a se constatat dacă sunt în concordanţă.

Deasemenea se va verifica dacă întreprinderile naţionalizate au stocuri de produse finite şi în altă parte decât depositul fabricei.

Se va confrunta utilajul industrial trecut în inventarele întreprinderilor precum edecuri,butoaie şi alte accesorii şi obiectele de inventar.

Ad-tocul financiar va scoate un tabel de toate întreprinderile din oraşul Bacău cu indicaţiunea formei motrice,a numărului salariaţilor pentru a fi anunţat dacă au mai rămas întreprinderi ne naţionalizate deşi ar intra în categoria celor naţionalizabile.

Reprezentantul M.M.R. va întocmi va întocmi echipe de contabili,care vor aduce la îndeplinire verificarea registrului inventar cu instalaţiunile,uneltele şi edecurile aflate în incinta întreprinderilor la data naţionalizării,deasemenea vor verifica stocul de materii prime şi produse finite dacă cantitatea şi felul lor corespunde cu soldul resultat din scripte (registrul pe cifra de afaceri).

S'a adus la cunoştinţa consiliului toate telegramele primite pe linia Administraţiei financiare,Banca Naţională,Serv.Control Mf.şi a Consiliului Judeţean.Toate telegramele s'au difuzat directorilor de întreprinderi.

Comisiunea se va întruni în ziua de 16 Iunie a.c. când se vor aduce resultatele verificărilor ce au fost.

PREŞEDINTE,

SECRETAR,

MEMBRII:

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

despre sărbătoarea de ieri a oamenilor muncii din județul Bacău. Cum am putea oare reda bucuria din privirile lor, zîmbetul lor larg plin de strălucirea unei fericiri pe care n-au putut-o gusta niciciînd... toată feri-

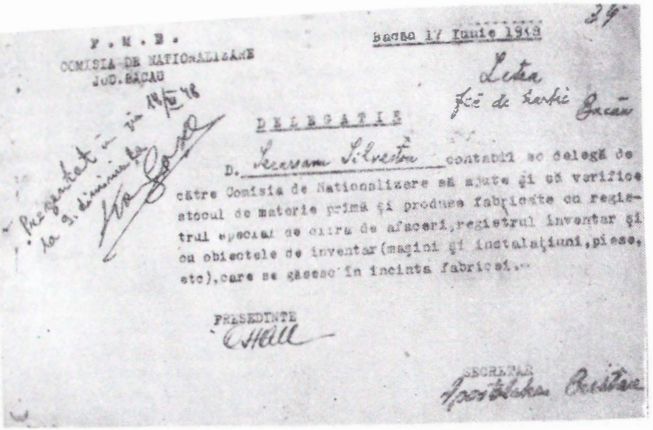

P.M.R.
COMISIA DE NAȚIONALIZARE
JUD. BACĂU

Bacău 17 Iunie 1948

DELEGAȚIE

D. Ieremia Silvestru contabil se deleagă de către Comisia de Naționalizare să ajute și să verifice stocul de materie primă și produse fabricate cu registrul special de cifra de afaceri, registrul inventar și cu obiectele de inventar (mașini și instalații, piese, etc), care se găsesc în incinta fabricei...

PREȘEDINTE

SECRETAR

cirea care inspiră încredere și hotărire... voință de muncă și de luptă împotriva tuturor acelora care ar încerca să atingă cîtuși de puțin fabrica lor, care este în același timp a noastră, a tuturor“ [53], se arată într-un articol din ziarul „Luptătorul“, organ al Comitetului județean Bacău al P.M.R. din 13 iunie 1948. Referindu-se la atmosfera din rîndul unor muncitori în vîrstă de la fabrica „Filderman“, în același ziar se scrie „Un vis care a durat mai mult de 40 de ani și care fără conducătorii noștri, fără partid n-am fi ajuns niciodată să-l trăim cu ochii“ [54], „vestea naționalizării — arată mai departe ziarul — s-a răspîndit cu iuțeala fulgerului printre muncitorii fabricii „Izvoranu“. Încă un pas spre socialism a fost făcut, naționalizarea industriilor este realizată“ [55]. Referindu-se la desfășurarea mitingului din ziua de 11 iunie 1948 de la orele 14 de la fabrica „Filderman“ ziarul relatează „În mijlocul uralelor și lozincilor care nu mai conteneau... se dă cuvîntul secretarului Comitetului județean de partid... care aduce vestea cea mare ; începînd cu momentul de față toate fabricile sînt în mîinile poporului“ [56].

53. „Luptătorul“ seria a III-a, anul III, nr. 98 din 13 iunie 1948.
54. *Ibidem.*
55. *Ibidem.*
56. *Ibidem.*

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

La „Bacăul" ca și la celelalte fabrici din oraș și județ vestea naționalizării a fost primită de oamenii muncii cu o bucurie de nedescris [57]. În ziarul „Luptătorul" din 14 iunie 1948 a apărut și „Legea pentru naționalizara întreprinderilor industriale, bancare, de asigurări, miniere și de transport" — care a fost citită și dezbătută de către agitatori în rîndul muncitorilor.

În ziarul „Luptătorul" din 18 iunie 1948 se arată că „în fabricile intrate în stăpînirea poporului se muncește cu mai mult avînt, visul de totdeauna a celor ce muncesc a devenit un fapt împlinit. Oamenii muncii sînt astăzi stăpîni pe uneltele și mașinile cu care au robit împreună zeci de ani pentru huzurul clicii burghezo-capitaliste. Faptul că rodul trudei va fi de acum înainte a lor și numai a lor, a răscolit în sufletele muncitorilor amintirile anilor de cruntă exploatare, de asuprire și mizeria din trecut și le-a dat puteri noi de luptă pentru a transforma fabricile lor într-un sprijin solid pentru înflorirea Republicii Populare Române" [58].

Legea pentru naționalizarea întreprinderilor industriale, bancare, de asigurări, miniere și de transporturi prevede la capitolul I, obiectul naționalizării, art. 1 că „Se naționalizează toate bogățiile subsolului care nu se găseau în proprietatea statului la data intrării în vigoare a Constituției Republicii Populare Române, precum și întreprinderile individuale bancare, de asigurări, miniere, de transporturi și telecomunicații, enumerate mai jos după criteriile indicate pentru fiecare categorie... Bunurile naționalizate, prin efectul prezentei legi vor fi administrate de ministerele în a căror domenii de preocupare intră obiectul întreprinderilor naționalizate" [59].

În anexele la legea naționalizării, în lumina celor arătate mai sus, pentru județul Bacău se prevăd a fi naționalizate următoarele întreprinderi : „Creditul Carbonifer", I. A. București—Comănești (lista anexa nr. III) ; întreprinderi producătoare de cherestea, Iosif Goldemberg Bacău și Nicolae Ciatloc Palanca—Bacău (lista anexa nr. VIII) ; întreprinderi producătoare de mătase Gloria, Lean Grad—Bacău (lista anexă nr. XI) ; întreprinderi producătoare de ulei, Max Lazarovici, „Uleiul" și Solomon Segal — Bacău (lista anexă nr. XXII) [60]. Celelalte întreprinderi din județul Bacău au fost naționalizate pe baza listei trimise de Comisia superioară de naționalizare, Comisiei județene în preziua naționalizării, unele din ele încadrîndu-se în prevederile legii naționalizării care arată că „brutăriile, abatoarele, morile, presele mecanice de ulei care se încadrează în criteriile legii de față, art. 1, vor fi preluate și administrate de organele primăriilor locale" [61].

Așa cum reiese din procesul verbal al Comisiei județene de naționalizare din 11 iunie 1948, în județul Bacău au fost naționalizate 43 de

57. „Luptătorul", seria a III-a, anul III, nr. 99, din 14 iunie 1948.
58. „Luptătorul", seria a III-a, anul III, nr. 102 din 18 iunie 1948.
59. Fil. Arh. Stat. Bacău, Monitorul Oficial, partea I, nr. 133 bis din 11 iunie 1944.
60. *Ibidem.*
61. *Ibidem.*

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

întreprinderi, unități economice menționate și în articolul „Muncitori numiți în fruntea întreprinderilor naționalizate din județul Bacău“ [62] publicat în ziarul „Luptătorul“ din 13 iunie 1948.

Pentru întreprinderile naționalizate [63], Banca Națională a României (sucursala Bacău) a acordat „credite în valoare de 4.718.000 lei. Solicitările de credite ale acestor întreprinderi au fost numeroase, parte din ele fiind trimise la centru pentru aprobare“ [64]. De aici se poate trage concluzia că situația financiară a întreprinderilor naționalizate din județul Bacău nu era bună.

Cu toate greutățile întîmpinate și în ciuda opoziției unor patroni, Comisia județeană de naționalizare, cu sprijinul efectiv al organizațiilor de partid, a înfăptuit în cele mai bune condiții preluarea completă a tuturor întreprinderilor stabilite pentru naționalizare.

Un rol esențial în înfăptuirea naționalizării l-au avut spiritul de vigilență și organizare al clasei muncitoare și atașamentul maselor de oameni ai muncii față de partid.

Înfăptuirea cu succes a naționalizării principalelor mijloace de producție a constituit o mare victorie a clasei muncitoare din România, ea a însemnat, totodată, o confirmare a politicii creatoare a partidului clasei muncitoare din țara noastră și a statului democrat-popular.

---

62. „Luptătorul“, seria a III-a, anul III, nr. 98, din 13 iunie 1948. Indicînd și numele muncitorilor care au preluat funcția de director, acestea sînt următoarele: 1. „Creditul Carbonifer Comănești, — ing. Ursu Teofan; 2. „Moldonaphta“ Moinești — Aci Arpod; 3. „Steaua Română“ Moinești — ing. Chița Ioan; 4. Foresta „Italo-Română“ Comănești — Sasu Ștefan; 5. Foresta „Italo-Română“ Agăș — Bucur Simion; 6. fost „Tonachi“ și Hadjitona (forestieră) Asău — Stoica Simion; 7. „Compania Europeană“ (forestieră) Dărmănești — Ghenadi Simion; 8. „Steaua Română“ (petrolieră) Lucăcești — Moise Gheorghe; 9. fost „Romeo Profira“ (forestieră) Slănic — Trincă Ioan; 10. „Forestiera Nadrag“ Grozești — Gafton Ioan; 11. fost Fulda și Marcovici (forestieră) Căiuți — Tranulea Constantin; 12. fost „Ghica Emil“ (forestieră) Dofteana — Preda Șerban; 13. fost N. Ciatlaș (forestieră) Palanca — Apostol M.; 14. „Oțet“ Dărmănești — Mazilu Constantin; 15. „Letea“ Bacău (hîrtie și celuloză) — Calcinschi Alexandru; 16. „Isvoranu“ Bacău — Brucăr Colman; 17. „Bacăul“ magazin universal — Miron Toader; 18. „Filderman“ tăbăcărie și încălțăminte — Iuju Steinbach; 19. „Filderman“ textile — Franchel Aurel; 20. „Calmanovici“ moară — Băisan Gheorghe; 21. „Forestiera din Nord“ Bacău — Huluță Toma; 22. „Lemnex“ forestieră — Crețu Gheorghe; 23. „Bistrița“ forestieră — Crețu Ioan; 24. „Dig“ forestieră — Juncu Gheorghe; 25. „Metafer“ Metalurgică — Ichim Ioan; 26. „Distribuție“ (petrol) — Diaconescu Constantin; 27. „Tăbăcăria Românească“ — Stravache Ion; 28. „Iordănescu“ tăbăcărie — Herșcovici David; 29. „Abramovici“ — tăbăcărie — Cojocaru Sava; 30. „Marvex—Vexler“ (tăbăcărie) — Vasiliu Onofrei; 31. „M. Zalman“ tăbăcărie — Clemer Ghidali; 32. „Iordănescu“ încălțăminte — Eckstein Simion; 33. „Lazarovici Max“ ulei — Cușmaru H.; 34. „Uleiul“ Bacău — Sarca Anton; 35. „S. Segal“ ulei — Barcan Virgil; 36. „Mezeluri“ fost Gheorghițan — Iordache Paraschiv; 37. „Mezeluri Pascal“ — Calistru Bucevschi; 38. „Albert“ paste făinoase — Galstein R.; 39. „Fabrica Alimentara“ — Berezischi Eugenia; 40. „Gloria“ Leon Grad — casinci — Văleanu Sima; 41. „Fabrica de spirt“ Mărgineni — Vența Ioan; 42. Petrolifera „Moldova“ — Stan Marin; 43. „Petrol Zemeș“ — Rujinschi Sergiu.

63. Au mai fost naționalizate „Fabrica textilă“ Buhuși și Fabrica de zahăr Sascut, care în 1948 nu făceau parte din județul Bacău.

64. Arhiva Comit. jud. Bacău al P.C.R., fond 3, dosar 779/1, fila 59.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Prin naționalizarea principalelor mijloace de producție s-a „deschis o etapă nouă în istoria relațiilor de producție din țara noastră..." [65]. În economie au luat ființă relații de producție socialiste, de colaborare și ajutor reciproc corespunzătoare caracterului și gradului de dezvoltare a forțelor de producție.

Naționalizarea principalelor mijloace de producție a diminuat contradicția dintre puterea politică și baza economică a țării. Au avut loc schimbări importante în structura societății, în raportul de forțe dintre clase și în natura claselor sociale. Naționalizarea a creat posibilitatea ca în locul haosului și anarhiei modului de producție capitalist, să se treacă la organizarea și conducerea științifică a economiei pe bază de plan.

În noile condiții create, sarcini deosebit de importante reveneau organelor și organizațiilor de partid, care aveau sarcina de a lupta pentru ridicarea nivelului de conștiință a clasei muncitoare, de a cultiva în rîndul muncitorilor noua atitudine față de muncă și față de avutul obștesc, de a organiza întrecerea socialistă.

În iulie 1948, organizația județeană de partid Bacău număra peste 27.000 de membri din care 10.271 erau muncitori [66]. Existau organizații de bază în toate întreprinderile naționalizate.

Ca urmare, în primele luni după naționalizare, întrecerea socialistă a fost organizată în toate unitățile economice și prin măsurile luate de organizațiile de partid, sindicat și noii directori, rezultatele în producție au fost mult mai bune decît în perioada dinaintea naționalizării.

Referindu-se la aceasta ziarul „Luptătorul" din 11 iulie 1948 scria: „Actul naționalizării a determinat și la fabrica, fostă „Filderman", la fel ca pretutindeni în industriile expropriate și trecute pe seama poporului, o creștere a avîntului constructiv al oamenilor muncii înspre introducerea unei ordini și gospodăriri cît mai perfecte în interiorul întreprinderii. Rolul organizației de partid în această privință a fost covîrșitor... organizația de partid și-a luat sarcina de a introduce în fabrică o desăvîrșită ordine gospodărească" [67]. Tot cu sprijinul organizației de partid au fost „mobilizați tehnicienii și muncitorii la repararea turbinei, asigurîndu-se întreaga energie electrică"... și totodată s-a pus în funcțiune o secție care nu a mai funcționat din anul 1941" [68]. Referindu-se la sarcinile ce revin organizației de partid, pentru perioada următoare, se arată că: „muncind cu rîvnă pentru înlăturarea lipsurilor, depunînd eforturi serioase în vederea ridicării nivelului ideologic al muncitorilor, lămurind oamenii asupra semnificației politice a întrecerii socialiste... dezvoltînd dragostea și atenția lor față de bunurile fabricii, ca bunuri obștești... organizația de partid de la fabrica „Filderman" își va putea îndeplini cu cinste sarcinile care-i stau în față" [69].

65. Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. I, București, Ed. pol., 1968, p. 386.
66. Arhiva Comit. jud. Bacău al P.C.R., fond 3, dosar 454, fila 10.
67. „Luptătorul" seria a II-a, anul III, nr. 121, din 11 iulie 1948.
68. *Ibidem*.
69. *Ibidem*.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

În industria forestieră „pentru a putea duce la îndeplinire cu succes noile sarcini care stau în fața industriilor noastre forestiere, după marele act revoluționar de la 11 iunie 1948, muncitorii din întreprinderil „Foresta—Oituz" și „Domeniile Bucovinei" Bacău, au pornit la o nouă întrecere, de data aceasta întrecere socialistă" [70]. Întrecerea socialistă a luat un avînt și mai mare în preajma zilei de 23 August 1948.

În ziua de 19 august 1948 au fost convocați, în sala clubului muncitoresc din orașul Bacău, secretarii organizațiilor de partid, sindicat și directorii întreprinderilor, unde printre alte probleme discutate a fost și aceea „a schimbării denumirilor întreprinderilor și fabricilor trecute în patrimoniul statului prin actul revoluționar de la 11 iunie 1948" [71].

În septembrie 1948 au luat ființă la Bacău și Comănești două I.P.E.I.L.-uri, care reuneau sectoarele de exploatare și prelucrare forestieră. I.P.E.I.L.-ul de la Comănești cuprindea 9 sectoare de activitate din care : „două de exploatare (Scutari și Valea Rea), unul de industrializare (Onești) și 6 mixte (Agăș, Comănești, Slănic, Căiuți, Moinești și Dărmănești)" [72].

În orașul Bacău unitățile textile, de pielărie și tăbăcăriile au fost trecute fiecare sub o singură conducere.

Centralizarea întreprinderilor industriale a creat posibilitatea realizării unei organizări superioare a muncii, ținerii unei evidențe clare, condiție deosebit de necesară pentru trecerea la o economie națională pe bază de plan.

Făcînd bilanțul unui an de la proclamarea Republicii Populare Române, ziarul „Luptătorul" din 30 decembrie 1948 scoate în evidență că toate unitățile economice și-au realizat și depășit sarcinile de producție și că „naționalizarea a dus la creșterea producției... prin organizarea mai bine a întrecerii socialiste, depășirea normelor de producție și ridicarea nivelului de trai a celor ce muncesc" [73]. Astfel, oamenii muncii din județul Bacău, alături de cei din întreaga țară, conduși de organizațiile de partid, au muncit cu abnegație, hotărîre și încredere pentru lichidarea moștenirii preluate de la capitaliști, reușind ca într-un termen scurt să reorganizeze producția într-un spirit nou, socialist.

3. *Realizarea și depășirea primelor două planuri anuale de stat — 1949—1950*

Încă din primele săptămîni de după naționalizare (1 iulie 1948), partidul, statul socialist, au procedat la înființarea Comisiei de Stat a Planificării, ca organ guvernamental de planificare a întregii activități economice a țării, de coordonare a tuturor sectoarelor economiei pe baza unui plan general de stat. Conducerea întreprinderilor naționalizate a fost concentrată în mîinile statului prin intermediul centralelor industriale, conduse de ministere. (Oficiile industriale au fost desființate).

70. „Luptătorul" seria a II-a, anul III, nr. 123, din 13 iulie 1948.
71. „Luptătorul" seria a II-a, anul III, nr. 151 din 21 aug. 1948.
72. „Luptătorul" seria a II-a, anul III, nr. 140 din 17 sept. 1948.
73. „Luptătorul" seria a II-a, anul III, nr. 266, din 30 dec. 1948.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Începînd din a doua jumătate a anului 1948, pentru întreprinderile industriale naționalizate s-au elaborat programe lunare de producție, care prevedeau fabricarea, în primul rînd, a produselor de strictă necesitate, folosindu-se cît mai rațional stocurile de materiale și capacitățile de producție existente. În cadrul acțiunii de reorganizare a industriei a avut loc comasarea întreprinderilor mici și a atelierelor nerentabile în unități mari, mai puternice și mai bine înzestrate din punct de vedere tehnic. Astfel, din cele 43 întreprinderi naționalizate în județul Bacău, în urma comasării au rămas doar 13. Au fost reunite în cîte una singură tăbăcăriile, fabricile de textile, de încălțăminte, unitățile petroliere, iar fabricile de cherestea și sectoarele de exploatare, așa cum am arătat în capitolul precedent, în două I.P.E.I.L.-uri.

Reorganizarea industriei avea drept scop înlăturarea ultimelor bariere, care mai existau după naționalizare, în calea dezvoltării forțelor de producție, creșterea producției și crearea condițiilor necesare pentru ca întreprinderile industriale să-și poată ridica nivelul tehnic.

Toate acestea au creat condițiile necesare ca începînd încă din toamna anului 1948 să se treacă la elaborarea „planului general economic al R.P.R. pe anul 1949" [74].

Obiectivele primului plan economic al R.P.R. pe anul 1949 erau:

— „Consolidarea realizărilor economice înfăptuite în ultima perioadă de clasa muncitoare... și asigurarea condițiilor necesare pentru construirea socialismului în Republica Populară Română" [75].

— „În domeniul industriei, întărirea și dezvoltarea industriei grele și în special a siderurgiei și metalurgiei prelucrătoare..." [76], „Îmbunătățirea condițiilor de trai a celor ce muncesc"... și „pregătirea condițiilor necesare pentru întocmirea în cursul acestui an, a viitorului plan economic de lungă durată" [77]. Înainte de a se trece la planificarea de perspectivă, partidul a inițiat elaborarea și realizarea a două planuri anuale pe 1949 și 1950, care răspundeau necesității de a se rezolva sarcinile urgente ale refacerii postbelice a economiei naționale și ale începerii construirii bazei tehnico-materiale a socialismului în țara noastră.

Adoptarea primului plan de stat, pe 1949, a marcat începutul dezvoltării planificate a economiei noastre naționale.

„Realizarea și chiar depășirea Planului General Economic pentru anul 1949 — scria ziarul „Luptătorul" din 4 ianuarie 1949 — trebuie să fie o sarcină de onoare a fiecărui muncitor... orice victorie ce o vom înregistra va însemna un pas înainte pentru îmbunătățirea situației materiale și culturale a poporului muncitor" [78]. Referindu-se la sarcinile organizațiilor de partid, ziarul arată în continuare: „în fruntea acestei bătălii trebuie să se găsească necontenit, zi de zi, oră de oră, organizațiile de partid, fiecare membru de partid" [79].

74. Monitorul oficial, nr. 1, partea I-a, din 1 ianuarie 1949, p. 2.
75. *Ibidem*, p. 4.
76. *Ibidem*.
77. *Ibidem*.
78. „Luptătorul", seria a II-a, anul IV, nr. 263, din 4 ianuarie 1949
79. *Ibidem*.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Cu ocazia dezbaterii cifrelor de plan, muncitorii băcăuani și-au luat angajamente de a realiza înainte de termen Planul General Economic pe 1949. Astfel, muncitorii fabricii „Partizanul" și-au luat angajamentul de a realiza planul în numai 9 luni..., iar cei de la „Steaua roșie" până la începutul lunii noiembrie"[80]. Asemenea angajamente și-au luat toate colectivele de muncă din economia județului Bacău, și și-au respectat aceste angajamente. Astfel, cu toate greutățile ce mai existau în aprovizionarea tehnico-materială, lipsa de experiență în conducerea și organizarea producției etc., pe luna iunie 1949, deci după un an de la naționalizarea principalelor mijloace de producție, toate întreprinderile industriale și-au depășit sarcinile de plan între 11 și 54%[81].

În industria județului Bacău, planul de stat pe 1949 a fost realizat în proporție de 124%[82]. La depășirea planului au contribuit toate colectivele de muncă, sub conducerea organizațiilor de partid și în mod d osebit cele de la „Întreprinderea minieră Comănești" care a realizat planul de producție până la 1 decembrie 1949, având antrenați în întrecerea socialistă un număr de 2100 salariați din totalul de 2424..., „Proletarul", „Steaua roșie", „Partizanul", „Salina C.A.M." care au realizat planul până la 1 noiembrie 1949 și au avut antrenați în întrecere toți salariații[83].

Obiectivele economice stabilite de partid pentru planul de stat pe anul 1950, concretizate în cifrele de control, au fost trimise din timp Comitetului județean de partid Bacău, luîndu-se măsuri ca acestea să fie dezbătute în toate organizațiile de partid și apoi pe secții cu toți salariații[84]. În aceste adunări, toate colectivele de muncă și-au luat angajamente pentru a realiza și depăși planul de producție. În cinstea zilei de 1 Mai 1950 s-a organizat „schimbul de onoare"[85]. În ziua de 5 mai 1950, situația realizării planului de producție pe 4 luni a fost analizată de către Biroul Comitetului județean de partid, care a constatat că toate întreprinderile și-au depășit sarcinile de plan. Cele mai bune rezultate au obținut colectivele de muncă de la fabricile „Partizanul", „Proletarul", „C.A.M. Salina" și altele.

Ca urmare a măsurilor luate și antrenării majorității salariaților în întrecerea socialistă, planul economic pe 1950 a fost realizat în proporție de 112,5%[86]. „Comitetul regional, pe lîngă alte sarcini — se arată în raportul referitor la realizarea planului de producție pe anul 1950 — a sprijinit efec iv îndeplinirea planului de stat pe 1950, aplicînd în viață hotărîrile C.C. al P.M.R. și ale Guvernului, pregătind totodată realizarea în bune condițiuni a planului pe trimestrul I al primului plan cincinal"[87].

80. *Ibidem.*
81. Arhiva Comit. jud. Bacău al P.C.R. fond 3, dosar 797, fila 3
82. *Ibidem.*
83. Arhiva Comit. jud. Bacău al P.C.R., fond 3, dosar 234, fila 27
84. *Ibidem*, fila 39.
85. *Ibidem*, dosar 37/950, fila 1.
86. *Ibidem*, dosar 34 și 36/1950.
87. *Ibidem*, dosar 137, fila 4

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Comitetul regional de partid constată de asemenea că, „realizînd planul de producție pe anul 1950, industria regiunii Bacău a depășit producția anului 1938, an cu producția cea mai mare din timpul regimului burghezo-moșieresc“ [88].

L'ACTIVITÉ DE L'ORGANISATION DÉPARTAMENTALE DE PARTI BACĂU POUR L'ACCOMPLISSEMENT DE L'ACTE RÉVOLUTIONNAIRE DE LA NATIONALISATION DES PRINCIPAUX MOYENS DE PRODUCTION DE 11 JUIN 1948

L'ouvrage, rédigé à base de documents d'archives, souligne la préoccupation du comite départamental Bacău du Parti Communiste Roumain pour la reconstruction et le développement économique, problème central des organisations de parti, après l'instauration du gouvernement démocratique à 6 mars 1945.

On relate largement l'accomplissement de l'acte révolutionnaire de 11 juin 1948, mettant en évidence le fait historique que l'activité déployée pour la nationalisation des principaux moyens de production, industriels, miniers, de transport, bancaires et d'assurances, a été menée et coordonée par l'organisation départamentale de parti, par les organisations de parti qui ont mobilisé la plupart des travailleurs, les communistes en premier rang.

On fait la synthèse de la préoccupation des organisations de parti pour réaliser et dépasser les premiers plans annuels d'état (1949, et 1950) et on tire la conclusion qu'à la fin de l'année 1950 l'industrie de ces parages-ci a dépassé la production de l'année 1938, l'année de la plus grande production realisée durant le regime de la burgeoisie et de la classe des grands propriètaires fonciers.

88. *Ibidem*, fila 5

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

NOTA ASUPRA MONUMENTULUI DE LA TISA SILVESTRI *

ANETA GAVRILUȚĂ

Veche așezare, satul este atestat documentar în timpul lui Ilie Voievod în anul 1436 (6944) septembrie, 19. Actul emis la Suceava consemnează „De aceea, noi, l-(am) miluit cu deosebita noastră milă și i-am dat, în țara noastră, Moldova, opt sate, anume și Selevestreanii. . ." [1].

Actualul sat așezat pe șoseaua națională Bacău—Bîrlad în partea de nord a colinelor Tutovei și mărginit de păduri de stejar e udat de Tisa sau Pîriul Morii cum îi mai spun localnicii. Desigur toponimia localității s-a întregit cu numele apei dîndu-i o rezonanță ciudată.

Biserica de lemn cu hramul „Sfinții voievozi" de care ne ocupăm, ctitorie a secolului al XVIII-lea, se numără printre monumentele menite să întregească patrimoniul cultural al județului Bacău și să exprime caracteristicile acestei zone (fig. 1).

Se află la o distanță de 1.300 m de șosea pe o colină, ce străjuiește satul, în mijlocul cimitirului.

Este construită din lemn de stejar în cununi orizontale îmbinate în coadă de rîndunică, în formă de corabie, pe o temelie de piatră, planul fiind cel caracteristic: altar, naos și pronaos, la care s-a adăugat mai tîrziu pridvorul. Absida altarului are cinci laturi, iar cea opusă, din pronaos trei. Pronaosul este despărțit de naos printr-un perete susținut de patru stîlpi, elemente masive de stejar, cioplite cu barda și ornamentate cu incizii reprezentînd arborele vieții (fig. 2b). Partea de sus a peretelui se continuă în afară formînd console ornamentate cu șanțuri incizate care urmează linia de contur. Bolțile sînt octogonale cu nervuri care converg într-o cheie de boltă rotundă. Cheia bolții de deasupra naosului are ornamente geometrice (fig. 2 a).

* Mulțumim și pe această cale pr. Constantin Mardare pentru sprijinul acordat în cercetarea monumentului.

1. Documenta Romaniae Historica, A. Moldova, vol. I, p. 228, Ed. Academiei R.S.R., București, 1975.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Acoperișul de șindrilă, nu prea larg se sprijină pe console „aripă de pasăre". Particularitatea acestui monument o reprezintă cele două console de pe latura de nord. Sînt console capete de cal, în exterior în desen tradițional, iar în interior ele se transformă în măști antropomorfe (fig. 3 b) Consola din noas are masca orientată cu privirea în față (fig. 4), iar cea din pronaos privește în jos (fig. 3a). Cu tempera roșie și albă sînt conturați ochii și dinții, iar pentru a doua se adaugă conturul urechilor și linia frunții — respectiv buza de sus a calului — totul căpătînd un aer straniu.

Se păstrează ancadramentul ușii de la intrare ornamentat cu funie dublă, zimți și elemente geometrice în basorelief, iar încizat, arborele vieții și deasupra ușii inscripția în românește cu litere chirilice care datează monumentul: (fig. 5) „Să se știe de toți că s-au zidit această biserică în leat 1723". Ușa cioplită cu barda e dintr-o singură bucată de lemn.

În timp biserica a suferit adăugiri, reparații : (1870, 1934, 1970), s-au refăcut bolțile cu scînduri geluită, s-au acoperit pereții în interior și în exterior cu scînduri verticale, s-au înlocuit ferestrele originale, s-a făcut pardoseală nouă, s-a consolidat cu ciment temelia.

Valoroasă este pictura acestui monument, creație a unui meșter popular care dă dovada unei deosebite sensibilități. Se găsește numai la iconostas, organizată pe trei registre conform tradiției bizantine. De sus în jos, primul registru ne prezintă pe cei doisprezece prooroci în medalioane, avînd în mijloc pe Maria, întruchipare a bisericii creștine. Medalioanele sînt despărțite vertical prin coloane ornamentate la cele două capete cu frunze de acant stilizat. Proorocii au rotulusuri în mîna dreaptă sau stîngă după cum sînt situați în stînga sau dreapta iconostasului, poartă tunici și mantii. Roșul și albastrul alternează ritmic. Medalionul central e susținut de îngeri, iar Maria, în tunică albastră și maforion roșu are brațele ridicate, larg deschise întru ocrotire.

Al doilea registru este consacrat apostolilor. Despărțiți prin arcade, apostolii stau așezați pe tronuri. Poartă tunici lungi, iar mantiile sînt bogat drapate. Central e Isus episcop, înveșmîntat în stihar albastru și un sacos roșu, pe tron binecuvîntind. E flancat în dreapta de Maria, cu maforion roșu drapat deasupra tunicii albastre, ușor orientată spre fiul său, și de Ioan, care la fel ca Maria are brațele împreunate.

Ultimul registru ne înfățișează scene din viața lui Isus dispuse simetric față de „Sfînta năframă". Scenele sînt despărțite prin coloane terminate cu capetele ornamentate cu frunze de acant. Remarcăm folosirea

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

aceloraşi culori roşu, albastru, negru, alb şi mai ales echilibrul compoziţional al fiecăreia, subtilităţile de miniatură în rezolvarea detaliilor.

Cele trei registre sînt despărţite prin birne rotunjite, negre, ornamentate cu stilizări de frunze albe şi roşii, de stejar. Birne cu acelaşi motiv mărginesc vertical uşile altarului. Uşile împărăteşti se deschid sub o arcadă treflată. Reţinem aici îndeosebi chipul Mariei, profund umană, în portretizarea căreia meşterul parcă s-a întrecut pe sine. Liniştea interioară şi frumuseţea Fecioarei e obţinută prin valoarea rozurilor feţii, prin privirea blîndă, prin gesturile calme (fig. 6b).

Din opera aceluiaşi meşter mai sînt încă patru icoane de dimensiuni mari care se află la baza iconostasului şi reprezintă scene din Vechiul Testament : „Fuga din Egipt" (0,900 x 0,680) (fig. 6a), „Jertfa lui Iacob" (0,990 x 0,690) (fig. 8), „Martirul sfintei Filofteia" (0,910 x 1,615) (fig. 7a) şi cea de a patra mai rară în iconografia românească care reprezintă aspecte din timpul persecuţiilor (0,970 x 0,690) (fig. 7b). Echilibrat compusă, „Martirul sfintei Filofteia" aduce puternice accente laice. Sfînta pe catafalc e aidoma unei tinere fete din sat care a trecut dincolo de viaţă are o pernă rotundă sub capul descoperit şi este îmbrăcată în ie cu două rîuri.

Imaginea ostaşului din lucrarea cu aspecte din timpul persecuţiilor prin cizmele cu şireturi pînă sub genunchi, pelerina prinsă într-o pafta, mustăţile subţiri „pe oală", iar căciula rotundă bordată cu blană, întregeşte zestrea de elemente laice a picturii.

Comparînd cele două portrete ale Mariei („Fuga în Egipt" şi cel de pe uşa împărătească) observăm că meşterul zugrav a ştiut să surprindă cele două momente ale vieţii personajului-Maria, fecioara senină de pe uşa împărătească devine femeie pe faţa căreia se citeşte îngrijorarea, gîndul de a-şi ocroti micul fiu.

Lucrările sînt încadrate cu un chenar cu flori şi vrejuri pe trei laturi, cea de jos care se încastrează în duşumea fiind lipsită de ornament.

Bazîndu-ne pe materialul faptic al monumentului ne permitem a observa că meşterul care a executat pictura nu şi-a putut desăvîrşi lucrarea din cauze necunoscute. Dovezi ne sînt icoanele „Jertfa lui Iacob" şi cea cu aspecte din timpul persecuţiilor, care nu au chenarul terminat şi faptul că icoanele împărăteşti care sînt în pronaos (fig. 9 a, b), mutate ulterior, nu numai că aparţin altui meşter prin stil, cromatică dar şi tehnica e deosebită — întîlnim tempera pe pînză lipită pe lemn.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Siluetele arhitectonice care apar în diferite scene, case cu acoperiș înalt, cu țiglă, cu cornișă, amintesc casele din Transilvania, dominantele cromatice roșu și albastru, similitudinile cu pictura unor biserici din această parte a țării, ne conduc spre concluzia că meșterul zugrav nu era localnic, ci fusese invitat de locuitorii satului să le execute lucrarea.

Monumentul de la Tisa-Silvestri, ctitorit în prima jumătate a veacului al XVIII-lea întregește zestrea arhitecturii în lemn a Moldovei de mijloc, iar pictura este unică în zonă și se individualizează prin stilul și cromatica de factură populară.

NOTICE ON THE TISA-SILVESTRI MONUMENT

One of the most beautiful and interesting monument is to be found in Tisa Silvestri village, in Bacău. This monument is a Church made by wood.

Its architecture is remarcable for the pronaus-and console sculpture with many zoomorphic elements such as the traditional „head-horse" which can be found inside the church, and then transformed iuto an authropomorphic mask finding ontside it.

The painting made by an folk master is characterized through a refined chromatic and a subtle graph.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

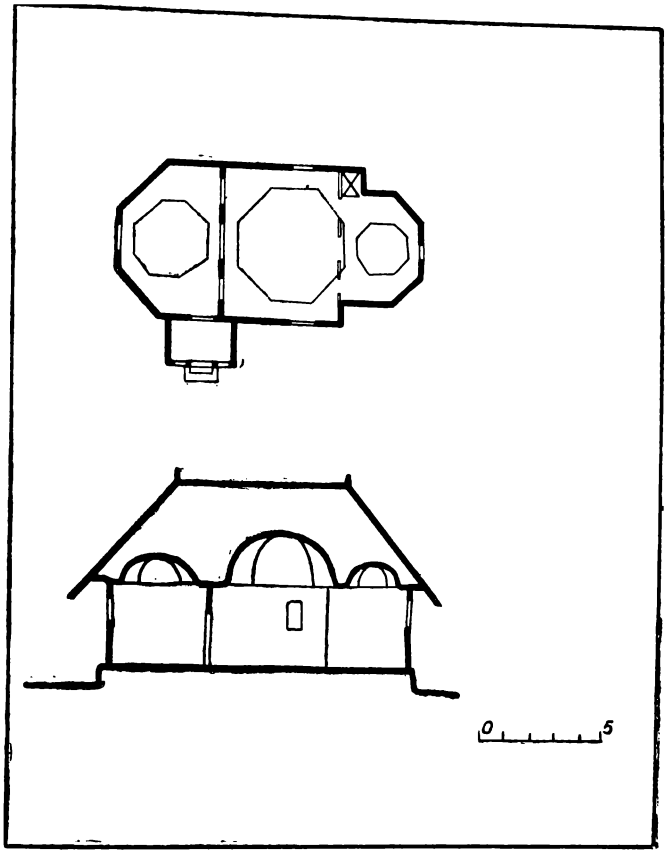

Fig. 1. — Planul și secțiunea transversală.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

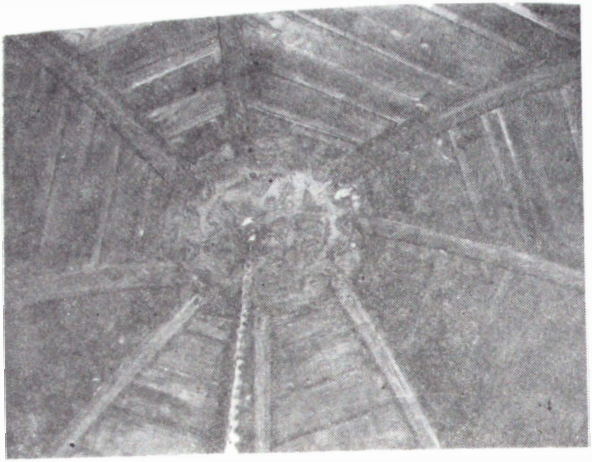

Fig. 2.-a, Cheie de boltă.

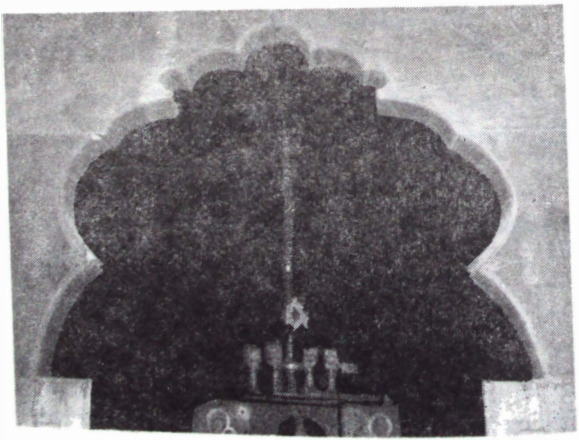

Fig. 2.-b, Arcadă proncos.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

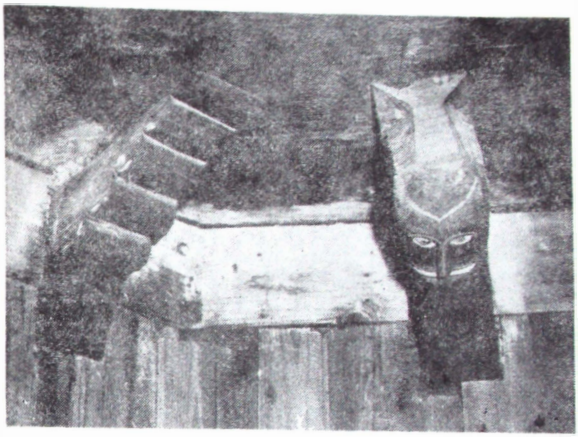

Fig. 3.-a, Consolă proncos.

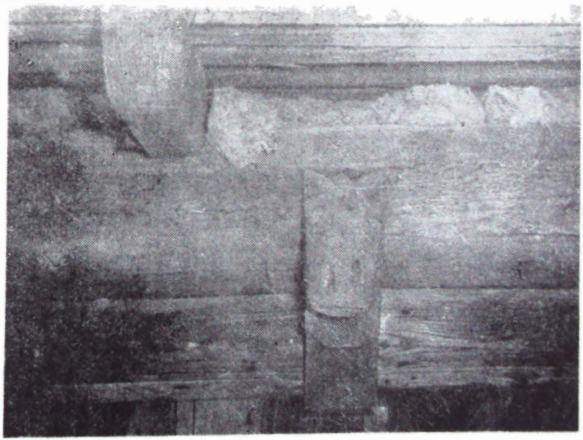

Fig. 3.-b, Consolă exterior.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Fig. 4, Consolă naos.

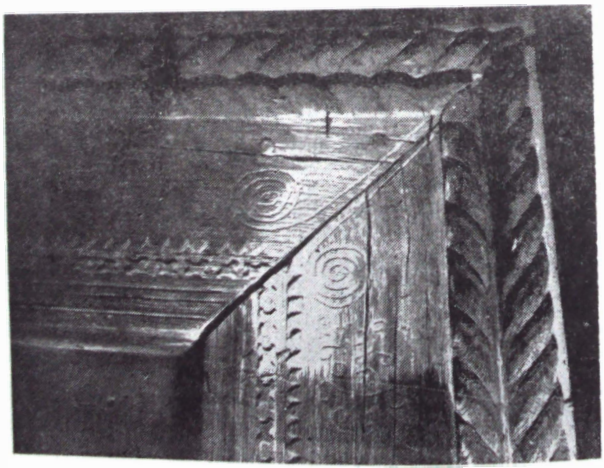

Fig. 5, Ancadramentul ușii (detaliu).

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Fig. 6-a, Fuga din Egipt.

Fig. 6-b, Maica Domnului, uşi împărăteşti (detalii).

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

http://www.cimec.ro/ http://cimec.ro

Fig. 7-a, Martirul sfintei Filofteia — iconotas

Fig. 7-b, Scenă din timpul persecuțiilor — iconotas

Fig. 8, Jertfa lui Iacob.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Fig. 9-a, Maica Domnului cu pruncul

Fig. 9-b, Isus împărat

PORTUL POPULAR ROMÂNESC DE PE VALEA CAȘINULUI

DORINEL ICHIM

Situată în extremitatea nordică a munților Vrancei, valea Cașinului este străbătută de apa cu același nume, de-a lungul căreia sînt așezate localitățile Scutaru, Mănăstirea Cașin, Pîrvulești, Lupești, Curița, Cașin și Onești (actualul oraș Gheorghe Gheorghiu-Dej) (fig. 1).

Dominată de munții Măgura Cașinului, Zboina Neagră și Clăbucul, de unde izvorăște Cașinul, valea ce-i poartă numele are un specific muntos cu păduri, pășuni și fînețe pe cursul apelor, iar pe cursul inferior continuă străjuită de dealuri (cel mai înalt fiind Deaull Oușoru) și mici terase. Această configurație de relief a favorizat păstoritul și creșterea vitelor ca ocupație prioritară agriculturii care s-a dezvoltat ca urmare a defrișărilor și desțelenirilor terenurilor în pantă. Ca o ocupație cu un specific local se evidențiază cărăușia. Căruțele mari și greoaie, confecționate la început numai din lemn, transportau sarea de la Salinele din Tg. Ocna, cheresteaua și șindrila de la Cașin și oalele de la Grozești, cereale și vinuri din satele vecine pînă la cele mai îndepărtate sate ale Moldovei.

Pentru prima dată localitatea Cașin este atestată documentar în anul 1443 iunie 20, cînd „voievodul Moldovei întărește uric slugii sale pan Vlasiu Crețescu pentru dreaptă și credincioasă slujbă, ocina sa, selișteа la Cașin, unde a fost casa tatălui său, Stan Crețul, mai sus de Stan Cașin, precum și patru poiene în același hotar pentru a-și face sate“ [1]. După cum rezultă și din document nu sîntem prea departe de începuturile așezării care-și lărgea vatra prin cele patru poiene pe care urmau să se așeze supușii boierului.

Dincolo de Cașin, spre munți, se află Mănăstirea Cașin. Localitatea își are istoria legată de domnia lui Gheorghe Ștefan, în timpul căruia a fost zidită mănăstirea cu același nume, închinată împreună cu moșia Cașinului, în anul 1660, la Sfîntul Munte, împreună cu alte trei trupuri de moșie, Stănești, Curița și Crișomul [2]. Tot pe atunci se anunță prezența la Cașin a emigranților din Muntenia și Transilvania cu precădere a celor din satele Rucăr și Dragoslavele. După cum mărturisea I. Răuțescu în

1. *Catalogul documentelor moldovenești (C.D.M.)*, I, 1957, nr. 72, p. 28.
2. C. Gane, *Trecute vieți de doamne și domnițe*, vol. I, *Ed. Junimea*, 1971, p. 290.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

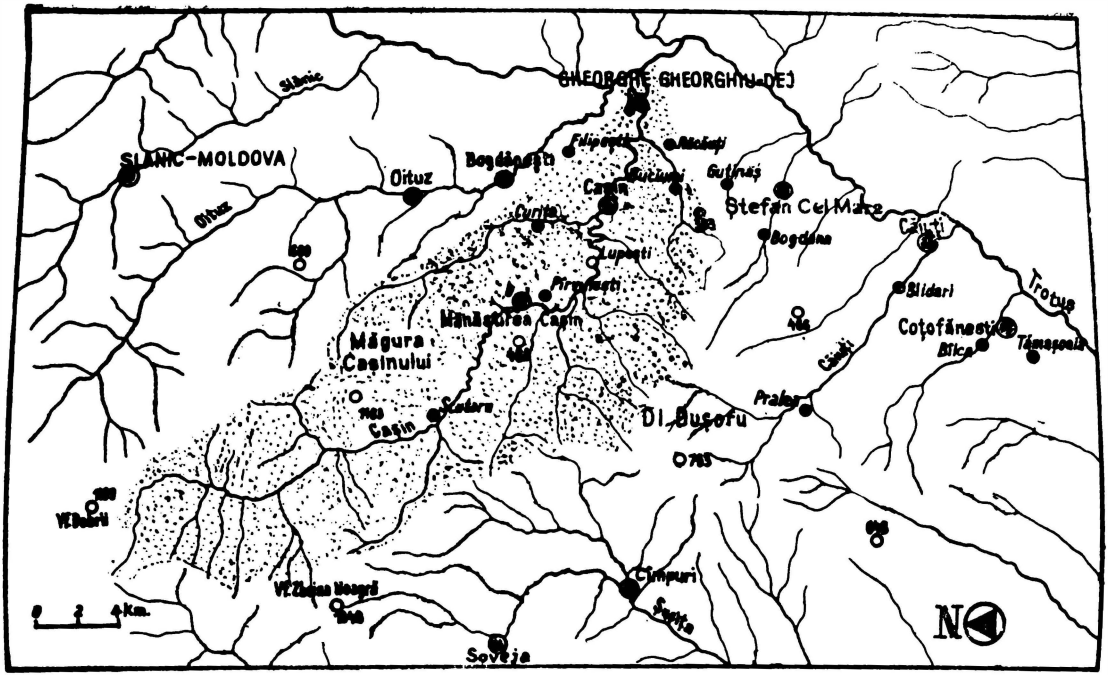

Fig. 1. — Harta văii Cașinului, jud. Bacău.

Fig. 1. — La carte de la vallée de Cașin, district Bacău.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

lucrarea monografică *Dragoslavele*, trei părți din sătenii comunelor Rucăr și Dragoslavele, din pricina persecuțiilor unor boieri cît și al traiului greu din țară, au emigrat în comuna Soveja jud. Putna (actualul jud. Vrancea) pe la începutul sec. XVII, formînd sate noi, denumite la fel ca satele din care au plecat. O parte din cei veniți au traversat munții și s-au stabilit pe valea Cașinului cu vite, dar mai ales cu oi, atrași fiind de faptul că ocupația principală a locuitorilor cășineni era păstoritul și creșterea vitelor [3].

Cauzele care au determinat părăsirea celor două sate de munteni au fost dările prea grele puse de domnii din Țara Românească din primele trei decenii ale sec. XVII, amintind printre aceștia pe Radu Mihnea (1611-1616) în prima domnie, în timpul căruia Vintilă Vornicul „s-a pus în silă și în puterea lui cu niște hrisoave și cărți rele și fără nici o treabă". Tot cam în același timp sătenii din Rucăr nu se puteau împăca cu cele ce îndurau de la Doamna Florica, fata lui Mihai Viteazu [4]. Așezarea lor în sat s-a făcut astfel : rucărenii ocupau centrul satului Cașin, dragoslăvenii partea de apus și miazănoapte, secărenii partea de răsărit, susenii partea de miazăzi [5]. Și astăzi se mai păstrează, în parte, vechile denumiri ale acestor părți de sat, iar locuitorii sînt cunoscuți sub numele de *mocani*, denumire care este legată de ocupația lor de bază, păstoritul [6].

N. Iorga, vizitînd Cașinul la 5 august 1905, venind dinspre Soveja scria în cartea sa *Sate și Mănăstiri* : „Biserica cea veche din Cașin cheamă deodată privirile. Ea amintește în totul bisericile muntene și este un frumos tip al acestora. Caracterul ei muntenesc s-ar lămuri prin obîrșia locuitorilor.

Odată erau aici în Cașin două cete, care se fereau a se înrudi între ele : Rucărenii și Dragoslovenii. Cum au venit acești țărani din schelele Cîmpului Lung, din Rucăr și Dragoslavele — și la Soveja se întîlnesc acestea două cete — nu se poate hotărî deși este posibil, ca acestea să se fi întîmplat pe timpul lui Vasile Lupu [7a].

Primei emigrații de la începutul sec. al XVII-lea în Vrancea, la Soveja, îi urmează a doua, la o sută de ani, la începutul sec. al XVIII-lea, în 1716 cînd armatele austriece au ocupat Cîmpulungul, de pe urma acestui fapt avînd de suferit și satele Rucăr și Dragoslavele. Mulți săteni s-au hotărît să-și părăsească satele și să plece în Moldova la rudele ce plecaseră cu un secol în urmă [8].

Cît privește ocupațiile și îndeletnicirile populației de pe valea Cașinului, cele mai vechi mărturii scrise se referă la mănăstirea Cașin care-și întindea stăpînirea asupra „braniștei, văilor și izvoarelor din hotarul mă-

3. Ortensia Racoviță, *Dicționar geografic al județului Bacău*, Buc. 1895, p. 212.
4. Cf. Ioan Răuțescu, *Dragoslavele*, Cîmpulung-Muscel, 1937, p. 42.
5. N. Pîslaru, *Monografia comunei Cașin*, București, 1940, p. 16.
6. Denumirea de „mocani" este dată locuitorilor dintr-un sat care s-au ocupat sau se ocupă cu creșterea oilor. Spre deosebire de ei, lucrătorii de pămînt din satele vecine se numesc „cojani". Consemnăm cu această ocazie și cîteva sate de mocani din jud. Bacău : Cașin, Bîlca, Hîrja, Glăvănești.
7. Apud N. Pîslaru, *op. cit.*, p. 14.
8. Cf. Ioan Răuțescu, *op. cit.*, p. 42.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

năstirii, oprind păşunatul, vînătoarea, pescuitul, cositul, aratul şi aşezarea de priseci, fără voia călugărilor... de asemenea nici satele alăturate să nu calce hotarul mănăstirii [9].

Dezvoltarea economică a văii Caşinului în orînduirea feudală este oglindită în diferite ocupaţii ale localnicilor, dintre care nu putem să trecem cu vederea meşteşugurile, ţinînd cont de caracterul închis al economici feudale, chiar dacă nu avem deocamdată documente cu referiri directe. În aceste condiţii industria casnică a cunoscut o dezvoltare optimă dat fiind pe de o parte existenţa abundentă a materiei prime, iar pe de altă parte, slaba dezvoltare a agriculturii ceea ce a făcut ca femeia să fie antrenată mai puţin în munca cîmpului. Dacă bărbatul era ocupat cu creşterea animalelor, lucrul la pădure şi cărăuşia, femeia avea preocupări legate de gospodărie, după cum rezultă şi din zicala „Jupînul ţine drumul / Jupîneasa ţine casa".

Produsele textile ca cergi, scoarţe şi lăicere, precum şi textilele pentru îmbrăcăminte, sumane şi pînza de casă, aveau o dublă destinaţie o parte pentru a satisface necesarul gospodăresc şi al membrilor familiei, iar alta se vindea la iarmarocul anual de la Caşin [10]. Prin intermediul acestui tîrg cîteva piese componente ale portului popular, dintre care amintim îndeosebi ştergarele de cap bretcăneşti şi chimirele s-au impus în ţinuta de sărbătoare a localnicilor, iar portul popular de aici s-a răspîndit pe valea Trotuşului, în cîteva sate de la sud de Oneşti.

Pitorescul şi ineditul văii Caşinului se datorează în mare parte, vechilor ansambluri gospodăreşti din lemn, cu porţi care păstrează urmele unor îndepărtate tradiţii în arta lemnului, împletindu-se în mod armonios cu arhitectura nouă a caselor şi porţilor acestor sate. O caracteristică pentru ansamblurile gospodăreşti a constituit faptul că în interiorul acestora, curtea se pietruia, ceea ce dădea un aspect estetic inedit, întîlnit în judeţul Bacău numai la satele de pe valea Caşinului.

* * *

Portul popular din microzona Caşinului se defineşte ca un port de munte, aparţinînd zonei etnografice Vrancea, dar nelipsit de influenţa satelor muntene de unde au venit, dar şi a Transilvaniei. Influenţele portului tradiţional din cele două zone etnografice au găsit aici un teren fertil, astfel că ele s-au armonizat şi completat reciproc, ajungînd la sfîrşitul sec. al XIX-lea şi începutul sec. al XX-lea la o evoluţie optimă. După primul război mondial valea Caşinului mai păstra încă, în mare măsură, elementele de bază ale portului tradiţional.

Mărturii scrise de la sfîrşitul sec. al XIX-lea consemnează că atît bărbaţii cît şi femeile sînt luxoşi la port, „bărbaţii poartă cămăşile frumos cusute, femeile poartă căiţă pe cap. Sătencile ţes pînza de cînepă şi bum-

9. *C.D.M.*, IV, 1970, nr. 235, p. 73.

10. Tîrgul anual de la Caşin care se ţinea între 1—15 august are o vechime aproximativă de 200 de ani şi cu această ocazie negustorii din Vrancea, Transilvania şi Moldova îşi vindeau cele mai diverse produse meşteşugăreşti.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

bac, lucrează multă lînă, din care fac scoarţe foarte frumoase, iţari“ [11]. „Portul bărbaţilor, mai ales, se menţine aproape identic ca cel de la plecare. Nu numai portul îi deosebea pe căşineni de locuitorii din împrejurimi, dar şi limba care este foarte apropiată de a muscelenilor“ [12].

Piesa tradiţională a portului femeiesc este *catrinţa*. Şi astăzi se mai întîlnesc femei bătrîne în port tradiţional de lucru, cu catrinţă neagră, neornamentată. Cu ocazia ceremoniilor de căsătorie, la sărbătorile de iarnă şi de peste an, căşinenii îmbracă portul tradiţional reînviind vechile datini şi obiceiuri.

Din componenţa costumului bărbătesc *iţarii* au cea mai veche tradiţie, mergînd pînă la o analogie cu costumul vechilor daci.

Portul popular din valea Caşinului deşi nu se abate de la tipologia costumului românesc, în general, are totuşi elemente specifice propriul care se referă atît la problema croitului, dar mai cu seamă la unele piese de port specific locale precum şi la evoluţia ornamentaţiei. Avem posibilitatea ca în raport cu varietatea ornamentelor folosite, de la o perioadă la alta, să ne dăm seama de influenţele care au survenit, filiera prin care au pătruns, cît şi zona etnografică de care aparţin. Astfel, nici într-o localitate din bazinul Trotuşului nu întîlnim *cămaşa cu chiruşti* [13] (fig. 2) în afară de satele de pe valea Caşinului, unde este nelipsită din componenţa costumului femeiesc de sărbătoare şi de unde s-a răspîndit şi în satele Coţofăneşti şi Bîlca.

Tot ca un element particular al portului femeiesc de aici semnalăm *căiţa* cu două ciocuri folosită la găteala capului (fig. 3). Pe cale de dispariţie, această foarte veche şi rară piesă pe care femeile o purtau din momentul căsătoriei, se mai găseşte la bătrîne care, după o veche datină, o păstrează pentru înmormîntare, pentrucă în microzona Caşinului bătrînii şi bătrînele se înmormîntează îmbrăcaţi în port popular.

La confecţionarea textilelor de port popular se foloseau cu precădere lîna şi cînepa care în procesul de prelucrare se obţinea pe calităţi speciale pentru bătealâ, urzeală sau ornamentare. O parte din materialele folosite pentru ornamentarea costumelor populare se procurau de la tîrgul anual de la Caşin, de la Oneşti şi Tg. Ocna, sau erau aduse de căşineni de la tîrgurile îndepărtate unde mergeau cu cărăuşie. Lumea satelor era asaltată de negustori ambulanţi de profesie care distribuiau asemenea mărfuri la domiciliu, deplasîndu-se din sat în sat. Aşa se explică pătrunderea foarte timpurie a firului şi fluturilor metalici care se foloseau alături de „canvea“ [14] în ornamentarea iilor şi catrinţelor. Folosirea din abundenţă a acestor materiale, pătrunse prin filiera mediului urban şi datorită le-

11. Ortensia Racoviţă, *Dicţionarul geografic al jud. Bacău*, Bucureşti, 1895, p. 212.

12. Ioan Răuţescu, *op. cit.*, p. 55.

13. „Cămaşa cu chiruşti“ de provenienţă vrînceană, este denumită astfel după elementul decorativ, de formă triunghiulară, aplicat pe umăr.

14. „Canveaua“, „canvaua“ sau „strămătura“ era lîna colorată cu chimicale, cumpărată de la oraş şi folosită pentru ornamentarea pieselor de port popular. Deşi avea calităţi cromatice datorită rafinamentului la care a ajuns tehnica vopsirii, canvaua nu a putut egala calităţile coloranţilor vegetali.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

găturilor cu orașul, a oferit posibilitatea ca portul popular de pe valea Caşinului să fie socotit bogat, variat, luxos chiar. Tot influenţelor timpurii ale oraşului se datorează şi apariţia, la sfîrşitul sec. al XIX-lea, a unor piese de port orăşenesc : *cataveica şi contomanul*. Acestea nu pot fi atribuite numai anumitor pături sociale, dat fiind că se întîlnesc foarte frecvent, dar nici nu putem exclude o diferenţiere socială care exista în condiţiile dezvoltării relaţiilor capitaliste în satele de pe Caşin, diferenţiere care se oglindea şi prin elementele de port popular.

Portul femeiesc. Costumul femeiesc de pe valea Caşinului se defineşte prin prezenţa catrinţei, specific pentru Moldova şi Bucovina, asemănătoare, în liniile ei generale, cu cea de pe valea Oituzului şi întreaga vale a Trotuşului.

Găteala capului. Fetele, pînă la vîrsta cînd trebuiau să iasă la horă, purtau părul scurt, sau împletit în codiţe. După ce ieşeau la horă, socotindu-se astfel pregătite pentru măritat, purtau capul descoperit, cu coade împletite în viţe multe.

Femeile se pieptănau cu cărare pe mijloc. iar de o parte şi de alta îşi împleteau cîte o codiţă din trei viţe legate cu „hăţuri" (aţe). Apoi îşi „legau coadele" ceea ce înseamnă că fiecare dintre cozi era trecută printre viţele de la baza celeilalte, urmînd a se înfăşura de jur împrejurul capului. Peste părul astfel pieptănat se punea căiţa cu două ciocuri (fig. 3). Portul căiţei marca trecerea fetelor în rîndul nevestelor ; momentul avea loc în noaptea nunţii, cînd naşii luau găteala miresei de pe cap, punîndu-i în loc ştergar de borangic peste căiţă. Pînă la începutul secolului al XX-lea toate femeile purtau căiţa cînd se găteau pentru nuntă sau pentru biserică. De forma unui cerc, din coajă de copac, lată de două degete şi învelită cu o pînză pe toată suprafaţa cercului, căiţa avea două ciocuri, unul în faţă, ascuţit, celălalt în spate, rotunjit, îmbrăcate cu „răţică" (horbotă). De o parte şi de alta a ciocului din spate era prinsă o bandă, de aceeaşi lăţime cu cercul, denumită fruntar şi ornamentată cu o ţesătură specială din strămătură şi fir, care înconjura capul acoperind partea de sus a frunţii. Căiţa se fixa pe cap legîndu-se cu două „hăţuri" sub bărbie [15]. Peste căiţă se punea ştergarul din borangic, denumit bretcănesc, adus de negustorii bretcani din atelierele specializate din partea Braşovului. Înaintea apariţiei ştergarelor de cap bretcăneşti, ale căror prezenţă este semnalată deopotrivă pe valea Oituzului şi Trotuşului, se purtau ştergarele de pînză, cu cîmpul simplu, cu dungi de borangic şi alesături geometrice la capete.

Modalitatea de înfăşurar a capului cu marama este asemănătoare, într-o mare măsură, cu cea din Vrancea, aşa cum rezultă şi din ilustraţie, dat fiind faptul că din punct de vedere etnografic valea Caşinului aparţine de această zonă (fig. 4).

Întrucît ştergarele de cap erau destinate portului de sărbătoare, pentru îmbrăcămintea de toate zilele se foloseau casinci negre, barizuri şi batice, iar pentru înmormîntare, tulpane negre, toate acestea se procurau de la tîrgurile din împrejurimi.

15. Informatoarea Talpău I. Maria (Uţa), 69 ani, Mănăstirea Caşin.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Îmbrăcămintea. În componența costumului femeiesc de Cașin piesa care atrage cel mai mult atenția datorită ornamentului său bogat și variat este *cămașa încreștită pe gît,* numită și iie de tip carpatic. Tipul cel mai vechi se numește cămașă bătrînească, croită după modelul tradițional din cîte un foi pentru piept, spate și fiecare mînecă în parte, cu pavă la subțioară și clini (fig. 5a). Ornamentul este compus din rîuri care pornesc de la gura cămășii spre mîneci, piept și spate. Motivele ornamentale ale vrejului sau al florii sînt executate în crucișliță, cu arnici negru și roșu.

Din acest tip a evoluat cămașa cu altiță, care spre deosebire de tipul clasic, nu are încreț, dar păstrează linia croiului tradițională. Spre deosebire de cămașa bătrînească, cămașa cu altiță excelează prin bogăția și varietatea ornamentelor, cît și prin apariția volănașului la extremitatea mînecii, numit „bezer". Din punct de vedere al structurii ornamentului cămășilor cu altiță deosebim două tipuri distincte : cu ornamentul realizat în puncte din arnici și mai multe modele locale : „fușta cepei", „muscă", „butucel", „viarbă", „cadrel" ; cu „scara mîții" și „pișatul boului" la guler, iar sub guler cu „cheîea găinii" ; celălalt tip cu altiță și rînduri care se cuseau separat, pe pînză de casă, cu lînă și umplute cu fir și fluturi și care se puteau detașa ori de cîte ori se spăla cămașa (fig. 6). Cămășile bătrînești și cele cu altiță „se încheiau cu *puricelu* acolo unde nu se vedea, că era lucru mai puțin și cu *cheița* acolo unde se vedea, ca să fie mai frumos" [16].

Tipul de *cămașă cu chiruști* sau *cămașă cu larg,* cum i se mai spunea, a apărut pe valea Cașinului cam pe la începutul sec. al XX-lea. Prezența ei aici se datorează legăturilor de schimb ale satelor de pe valea Cașinului cu satele Cîmpuri, Soveja, Mărăști, din Vrancea. Cășinencele sînt recunoscute prin producția de textile de port care satisfăceau cu prisosință cerințele membrilor familiei, dar și pentru vînzare în tîrgul anual de la Cașin. Produsele lor din care nu lipseau iile, catrințele, pînza de casă și sumanul pentru iței s-au răspîndit pe valea Trotușului, în satele Bilca, Borșani și Cotofănești, pe care Nicolae Iorga le consemna în *Sate și mănăstiri* ca fiind sate de moșani, și unde s-au refugiat grupuri mai mici de rucăreni și dragoslăveni [17].

Cămașa cu chiruști era purtată în exclusivitate în zile de sărbătoare și cu ocazia ceremoniilor, ceea ce făcea ca o atenție deosebită să se acorde ornamentului. Acesta era format din benzi decorative din pînză, pe care se cusea cu lînă motivul ornamental, floral sau geometric, denumit „butuși" și se umplea cu fir, peste care se aplicau fluturi. Benzile decorative de pe piept și spate erau denumite „rînduri prepuse", iar cele de pe mîneci, „costandi" [18]. Chiruștile, fiind altițe de formă triunghiulară, de cele mai multe ori din catifea sau mătase înflorată, mai rar cusute cu fir, erau dispuse cu baza pe umăr, și cu vîrful spre gura cămășii. Totdeauna laturile chiruștilor erau ornamentate cu fir și dantelă. De pe umăr, trei rînduri de „costandi" erau dispuse de-a lungul mînecii fără a

16. Informatoarea Agurița St. Folea, 70 ani, Mănăstirea Cașin
17. Ioan Răuțescu, *op. cit.*, p. 55.
18. Informatoarea Maria N. Văcaru, 88 ani, Mănăstirea Cașin.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

se continua și pe volănașul denumit „bezer" ; rînduri asemănătoare erau aplicate și pe piept, deobicei cîte unul de o parte și de alta a deschizăturii cămășii, denumite „leșești", iar pe spate cele care se prelungeau de la baza chiriștii se numeau „pletoși". Motivele de pe benzele decorative erau foarte variate „gura păpușii", „butuși", „pui de cămașă cu larg", „cerchezoaiele", „cercul" (fig. 7). Un alt element decorativ îl constituie brățara cu fir, împletită în trei și mai multe vițe, care se aplica imediat sub guler și se numea „brățare mică". Cea care se aplică de jur împrejurul chiriștii se numea „brățărică", iar cea care lega rîndurile decorative de la spate se numea „brățarea la spate".

Atît benzile decorative, chiriștile, brățările cît și altițele cusute separat și „prepuse" adică aplicate, erau detașabile pentru a permite înlăturarea lor în momentul spălării cămășii, deoarece firul metalic se degrada prin spălare.

Piesa de bază a costumului femeiesc, *catrința* de formă dreptunghiulară, cu bată roșie, se aseamănă în linii mari cu cele întîlnite pe valea Trotușului și Oituzului. Cele mai vechi erau catrințele simple, neornamentate, țesute în patru iițe, cu urzeala din păr și bătează din canură, vopsite într-o tehnică arhaică, cu coajă de arin și călăcan (fig. 4). Această piesă de port popular face parte din costumul de lucru și se îmbracă și la ceremonialul de înmormîntare „cînd se jălea", făcînd parte din tipul primar.

Referitor la portul de Soveja — apreciere valabilă și pentru Cașin — se făcea următoarea remarcă „Portul femeilor din Soveja e simplu și frumos. Toate au atît în zilele de lucru cît și în zilele de sărbătoare fote negre cu vărgi. În spate fotele nu sînt vărgate, iar în față și în lături, au vărgi de lînă colorată în zi de lucru, iar în zi de sărbătoare și cu fir. Multe femei mai în vîrstă au însă și fote simple de tot, numai de culoare neagră și fără nici o vargă" [19].

Catrința de sărbătoare aparținea tipului ornamental și avea „pulpene" înverstate, dosul negru și bată roșie sus și jos. Pulpenele erau cele două părți ornamentate cu vîrste colorate din care predomina culoarea roșu închis. Catrința care avea vîrstele din străмătură și fir metalic se numea „mînăstirească", întrucît se lucra mai ales la Mănăstirea Cașin [20] (fig. 5b).

Catrința aleasă cu fir care apare prin deceniul al II-lea al secolului nostru, este ornamentată în figuri geometrice, obținute datorită tehnicii ineveditului și a țesutului în mai multe iițe, asemănătoare celor din Muscel (fig. 8b). Ca îmbrăcăminte pentru tot corpul, femeile purtau iarna *sarică albă* (fig. 8c) din lînă țurcană, din cergă dată la drîstă. Sarica, o piesă străveche de port popular cu mîță în afară și folosită ca o mantie este prezentă în portul din Cașin, fiind întîlnită și în zona Muscel și în alte zone etnografice [21].

19. Ioan Răuțescu, *op. cit.*, p. 52.
20. Informatoarea Agurița St. Folea, 70 ani, Mănăstirea Cașin.
21. Paul Stahal, Paul Petrescu și alții, *Arta populară din zonele Argeș și Muscel*, Ed. Acad. R.S.R.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Sarica s-a purtat pînă la începutul sec. al XX-lea cînd apare *contomanul*, din postav de tîrg, blănit cu piei de oaie, cu mărginile din blană de vulpe, croit în clini, cu mînecă largă și lungă. O altă piesă de port de influență orășenească era *cațaveica*, confecționată din țesătură de fabrică, fără mîneci, garnisită cu blană (fig. 8a).

Drept încălțăminte, femeile purtau opinci de tip carpatic (fig. 8c), iar odată cu pătrunderea negustorilor bretcani au început să poarte ghete și ciubote. Iarna se purtau „călțuni de groasă" confecționați din suman alb dat la piuă, iar mai recent, călțuni împletiți din lînă.

Pentru încins se foloseau „brăciri" cu două fețe, cu vrîste roșii, vinete și galbene ,confecționate din păr sau din canva. În componența portului femeiesc intrau și obiecte de podoabă, dintre care cele mai frecvent întîlnite erau cercei, inele, șiraguri de mărgele și salbe de aur din galbeni și irmilici.

Costumul bărbătesc

La fel ca portul femeiesc, portul bărbătesc, cu piesele lui componente se definește ca un port caracteristic de munte. Mai puțin ornamentat de cît cel femeiesc, costumul bărbătesc din zona Cașinului are o răspîndire mai largă, fiind întîlnit atît pe valea Oituzului cît și pe valea Trotușului.

Pe cap, atît tinerii cît și bătrînii purtau căciuli mocănești (fig. 9a) pe timp de iarnă și pălării din postav cu boruri mari și clopul mic, cumpărate de la tîrg, pe timp de vară (fig. 9b, c). Căciulile „mocănești" se deosebeau de celelalte pentru că aveau marginea de sus răsfrîntă înafară și erau purtate de păstorii Mărgineni și Ungureni din sudul Carpaților, fiind întîlnite în zona Muscel.

Din îmbrăcămintea de trup, *cămășile* prezintă un deosebit interes artistic. Cămășile de lucru confecționate din cînepă și bumbac eru neornamentate, datorită destinației pe care o aveau. Cele de sărbătoare se caracterizează prin respectarea croiului tradițional : dintr-o bucată de pînză îndoită se obțin piepții și spatele cărora li se adaugă o căptușeală, numită căptuf ; la îndoitură are gura gîtului care se termină printr-un guler înalt și drept, cu cheutori, de unde este croită gura pieptului ; de o parte și de alta are ctie trei clini și o pavă, iar mînecile, foarte largi, sînt croite din cîte doi foi fiecare. Acest tip de cămașă se mai numește și cu clini sau bătrînească (fig. 10a) avînd o ornamentație bogată, dispusă pe piepți, pe spate și de-a lungul mînecilor, cu motive geometrice, „scîrlionți", „coarnele berbecului", „punturi" și cu motive florale, „vreju" sau „creangă" ; cămașa bătrînească era brodată în „cruciulițe" și în „punctul la un fir" cu ață de bobină, de culoare gălbuie și se încheia în cheițe de mai multe feluri ; „bobu" și „zbîrciog" cu „ghicu"[22].

Alternanța motivelor zoomorfe „coarnele berbecului" cu motivele florale geometrizate imprimă ornamentației un plăcut efect de ritm specific artei noastre populare (fig. 10b, c).

22. Informatoarea Fulorea N. Maria, 71 ani, Cașin.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Un alt tip de cămașă, mai nouă de cît cea bătrînească, este cea cu poale separate. Croiul nu mai este cel tradițional datorită unor elemente noi care intervin : gulerul răsfrînt, poalele croite separat din mai multi foi de pînză. Este mai puțin ornamentat, cu motive geometrice cusute cu mătase și dispuse la extremitatea mînecilor, la guler, gura pieptului și la poale. Acest tip de cămașă se întîlnește și pe valea Trotușului, compusă din „stani" și „fustă" și pe valea Siretului. Prezența fustanelei românești nord-dunăreană este simțită și în alte județe ale Moldovei.

Peste cămașă se purta cheptar din *piele* care se încheia pe umeri, înflorat numai pe piept și cu buzunare aplicate (fig. 11b).

Cheptărica, confecționată în ateliere specializate din Onești și Tg. Ocna, din suman alb, dat la piuă, sau din bumbac, era bogat ornamentată cu găitan negru și avea gulerul răsfrînt (fig. 11a). Această piesă de port se folosea la costumul de sărbătoare, pentru costumul de lucru se confecționa vestă lungă, fără mîneci, din suman negru dat la piuă.

Pentru încins, bărbații foloseau *chinga*, țesută din lînă cu model „în zimți" sau „în dinți", cu ciucuri la capete, colorată policrom, lată de 7—10 cm și lungă pînă la trei metri. Tot chingă se mai spunea la un tip local de cingătoare, confecționată din țesătură și lucrat după modelul chimirului din piele care era purtat de către bărbați și cumpărat de la tîrgurile din apropiere.

Ca îmbrăcăminte de la brîu în jos se foloseau *ițarii* de tipul celor „cu tur", din suman alb, dat la piuă la Lupești. Sumanii pentru ițari ca și cei patru cheptărici, aveau urzeala din păr și bătează din lînă țigaie. Ițarii de vară nu se dădeau la piuă, iar la cei mai noi se folosea urzeala din bumbac. La o pereche de ițari intrau patru coți și jumătate de suman. Erau încheiați cu cusătură pe muche. La partea de jos a craculuí avea tiv îndoit și cusut pe muche, iar la cingătoare unde se punea brăcinar avea tiv lat. Acest tip de ițari se caracterizează prin așezarea asimetrică a clinilor. Din valul de sumani se taie două bucăți de cîte un metru, din care se coase cracii ; din aceiași suman se mai taie un pătrat de 50 cm care este îndoit pe diagonală și tăiat. Cele două bucăți de forma unor triunghiuri dreptunghice sînt cusute pe o porțiune (după cum se vede în fig. 12) apoi se introduc sub formă de clini, asigurîndu-se lărgirea cracilor. Astfel se obține un tip de „ițari fără față" care pot fi îmbrăcați de păstori și de lucrătorii la pădure și noaptea.

Gluga, piesă de port întrebuințată de păstori în toate zonele etnografice ale țării, este confecționată din același material ca ițarii și cusută cu motive decorative de culoare închisă, de obicei negru sau cafeniu. Gluga avea o funcție dublă, servind și de sac de merinde.

Termenul se întîlnește la populațiile din zonele muntoase, care mai practică și azi păstoritul. Aria de răspîndire este vastă la sud și răsărit de Carpați. Tipul de glugă din Cașin este cel vrîncenesc, cu gluguș și pulpană cu ciucuri pe care se scurge apa în timp de ploaie. Ornamentele sînt compuse dintr-o dungă neagră spre marginea cu ciucuri, circei și cruce pe glugaș, ca semne apotropaice.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Ca îmbrăcăminte de iarnă se foloseau sumane lungi, găitănite, date la piuă. Se mai purtau și mantii lungi din postav de oraș croite larg și ornamentate cu brandenburguri.

Pentru încălțat căşinenii foloseau obiele din suman peste care își puneau opinci de tip carpatic (fig. 9a). Din categoria pieselor de port complimentare amintim *batista de mînă* (fig. 13) care trezește un interes deosebit. Ornamentată cu linică colorată vegetal la cele patru colțuri, două pe față două pe dos, batista de mînă era în așa fel împăturită încît cele patru capete formau un pătrat (fig. 13). Această piesă mai era folosită și pentru a ornamenta plosca la nuntă și avea ornamente florale, antropomorfe și avimorfe.

Creația populară orală evidențiază prin strigături preocupările căşinencelor legate de meșteșugul țesutului, satirizînd pe țesătoarele care nu terminau lucrul la război la timp : Puse-i pînza cînd da frunza / Și-o gătii la Sînt Văsii / Și-mi păru că mă grăbii / Și de lungă-i cît o punga / Și de lată cît o spată [23].

Obiceiul ca la sărbătorile de primăvară să se gătească cu cămășile cusute rezultă dintr-o altă creație orală ; / Paștile, falnicele coji de ouă / cămașă nouă [24].

Costumele de nuntă și de jelit se deosebesc de cele descrise pînă acum, după cum am mai menționat. Primul dintre acesta se distinge prin amploarea și strălucirea ornamentului datorită abundenței firului metalic. Cel de-al doilea se definește prin sobrietate, avînd ornamentația redusă, predominînd piesele de culoare neagră. Costumul femeiesc „de jelit" se compune din cămașă albă, tulpan negru și catrință neagră, neornamentată. Ultima dintre ele ne amintește de una din cele mai vechi piese de port femeiesc, al cărui corespondent îl găsim în străvechiul port al dacilor.

Deși redusă ca întindere microzona Caşinului a păstrat pînă în zilele noastre nestematele valori ale artei populare românești. Prezența unor elemente caracteristice atît la costumul bărbătesc cît și la costumul femeiesc, dintre care amintim cămașă bătrînească, căița, ițarii fără față, alături de mainera originală în care este realizat croiul și ornamentul, situează portul popular din această zonă printre cele mai frumoase și originale din județul Bacău și-l încadrează în portul popular moldovenesc.

În zona arătată există și o serie de piese de port care prin structura lor morfologică sînt identice în mai multe zone : catrința, marama, iia, opincile. Acestea conferă caracterul unitar al costumului femeiesc și al celui bărbătesc.

Legăturile pe care populația de aici le-a avut cu Muntenia, Țara Vrancei și Transilvania sînt oglindite și de prezența unor elemente de influență din aceste zone, cum ar fi : chimirul, fota cu fir, cămașa cu chiruști, ștergarele de cap bretcănești, acestea fiind asimilate de populația locală.

23. Apud N. Pîslaru, *op. cit.*, p. 91.
24. Culeasă de la Agurița St. Folea, 70 ani, Mănăstirea Caşin.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Prezența prin analogie a elementelor străvechi de port în componența costumelor de Cașin, evoluția lor pînă în zilele noastre, dovedesc că acestea au rădăcini adînci în istorie și demonstrează totodată continua viețuire a populației din această zonă montană care a conservat și perpetuat într-un mod cu totul originar arta noastră populară.

LE PORT POPULAIRE ROUMAIN DE LA VALLÉE DE CAȘIN

Résumé

Le port populaire de la vallée de Cașin se définit comme un port de montagne, appartenent à la zone ethnographique de Vrancea, avec des puissantes influences de la vallée de Trotuș et de Transilvanie. Son évolution a été liée de l'occupation principale des habitants parmi lesquelles on mentione l'élévage des moutons et des vaches, le travail à la montagne, la voiture et dans une moindre mésure l'agriculture.

Les produits textiles, couvertures, tapis et des textiles de port populaire avaient une double destination : une partie pour satisfaire le nécessaire du ménage paysan, et une autre partie destinée pour être vendue surtout à la foire de Cașin entre 1—15 août.

Les pièces traditionelles, la jupe paysanne et „iți" sont trè vieilles ayant une analogie avec le costume des vieux dacs. Le port populaire de la même zone quoi qu'il ne s'abat pas de la typologie du costume moldave, en général, a pourtant des éléments spécifique locals, parmi lesquels on peut mentioner „Căița", la chemise à „chiruști" et la chemise d'autrefois.

Confectionnées de lainine et de chanvre, les pièces du port populaire etaient riche ornamentées avec des motifs géométriques, du fil métalique et des paillettes qui leur conférait une brille inédite.

Grâce à ce style d'ornamentation où on employait dans une manière prépondérente l'ornament à fil métalique, le port populaire de la zone ethnographique de Cașin a été considérée de la fin du X-e siècle comme un port luxueux.

De la même époque ont pénétré dans les villages de la vallée de Cașin des éléments de port urbain la touloupe et „le contoman".

Sa présence par l'analogie des éléments anciens de port dans la componence des costumes de Cașin, leur évolution jusque dans nos jours, preuve que ceux-ci ont des racines puissantes dans l'histoire et la vie perpétuelle de la population de cette zone montagne qui a conservé et perpétué dans une manière originale notre art populaire.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

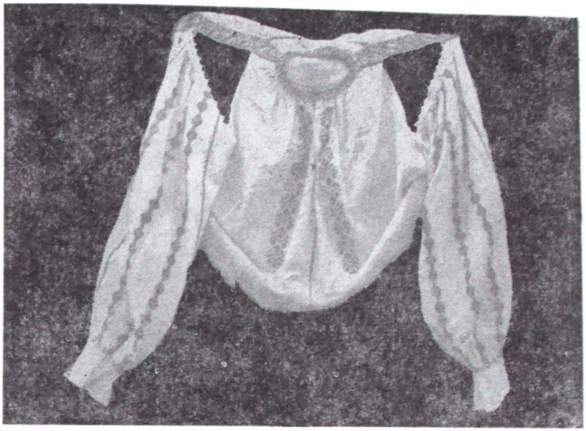

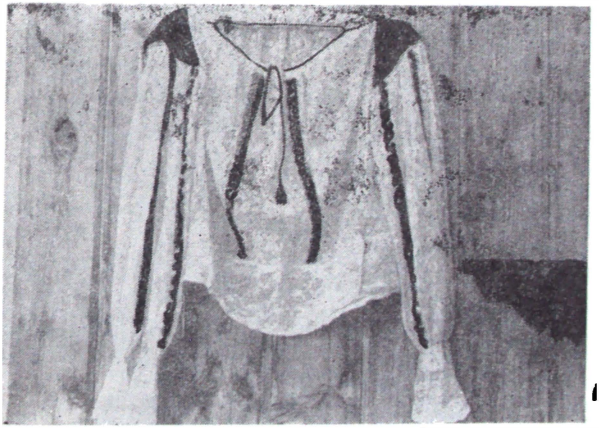

Fig. 2. — Cămăși cu chiruști, Cașin Bacău.
Fig. 2. — Chemises avec „chiruști" Cașin, Bacău.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

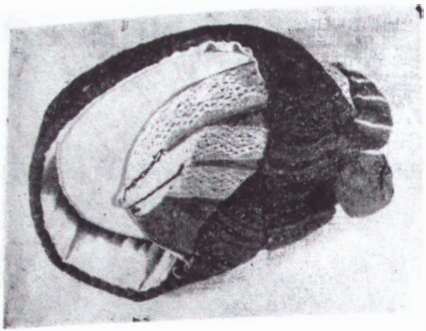

b

Fig. 3a. — Căiță. b. Fată cu căiță. Mănăstirea Caşin, Bacău.

Fig. 3a. — „Căiță". b. Jeune fille avec „căiță". Monastère de Caşin, Bacău.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

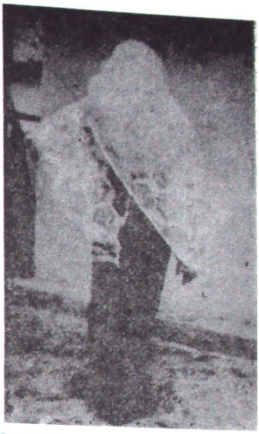

Fig. 4. — Femei bătrîne în port tradițional. Mănăstirea Caşin, Bacău.
Fig. 4. — Vieilles femmes habillées dans des costumes traditionnels. Monastère de Caşin, Bacău.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Fig. 5a. — Cămașă bătrinească. b. Fotă mănăstirească (detaliu). Mănăstirea Cașin, Bacău.

Fig. 5a. — Chemise d'autrefois. b. Jupe paysanne „mănăstirească" (detail). Monastère de Cașin, Bacău.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

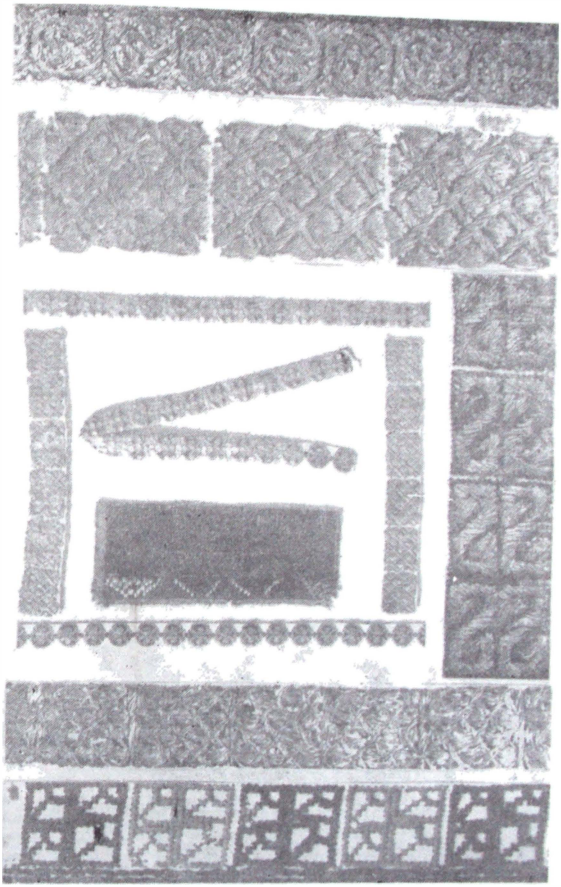

Fig. 6. — Altiță și rînduri care se cuseau separat, Cașin, Bacău.

Fig. 6. — Altitza et rangs qu'on a cousu séparés Cașin, Bacău.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

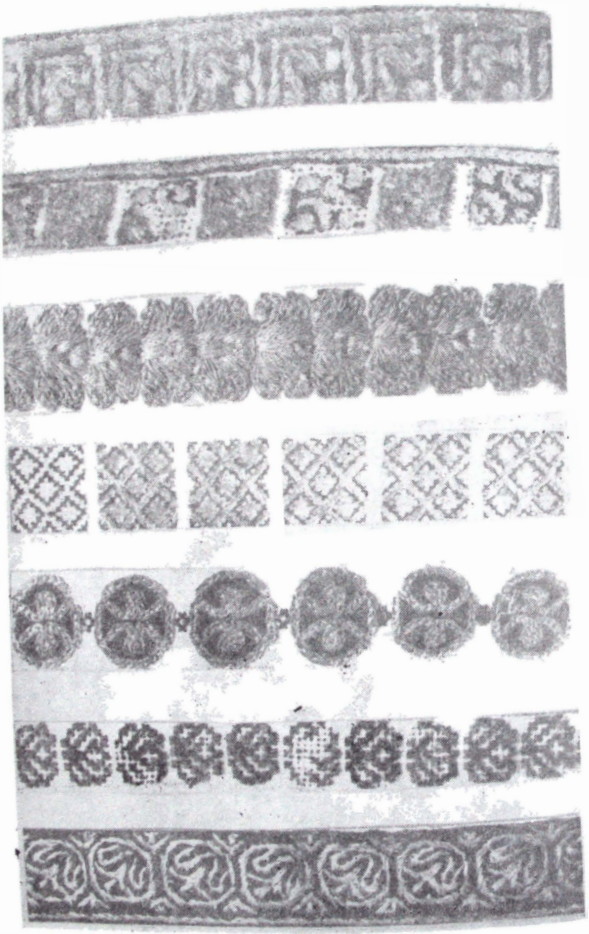

Fig. 7. — Benzi decorative denumite „rînduri" la cămășile cu chiruști Caşin, Bacău.
Fig. 7. — Bandeaux décoratifs, nommés „rangs" aux chemises avec „chiruști" Caşin, Bacău.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

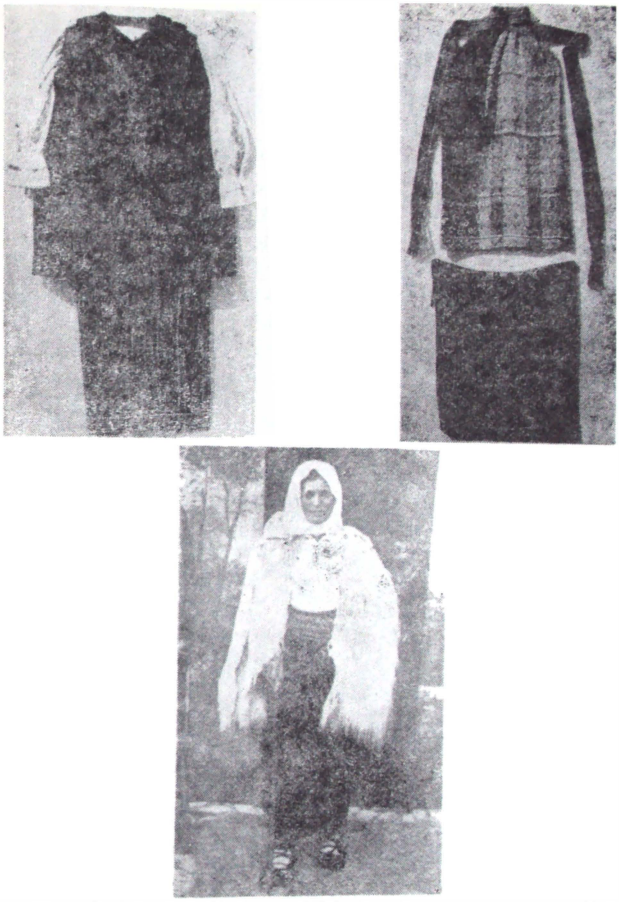

Fig. 8a. — Costum cu cătaveică. b. Catrințe alese cu fir. c. Femeie cu sarică și opinci, Apud N. Pîslaru. Mănăstirea Cașin, Bacău.

Fig. 8a. — Costume avec „touloupe". b. Jupes paysannes choisies à fil. c. Femme avec manteau de pâtre et avec sandales paysannes, Apud N. Pîslaru, La Monastère Cașin.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

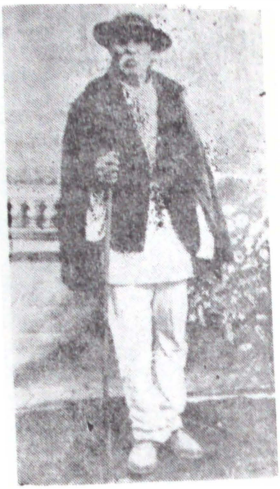

Fig. 9a. — Costum bărbătesc de lucru. b. Costume bărbăteşti de vară, Apud N. Pislaru, op. cit., Caşin, Bacău.

Fig. 9a. — Costume masculin de travail. b. Costumes masculins d'été, Apud N. Pislaru, Caşin, Bacău.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

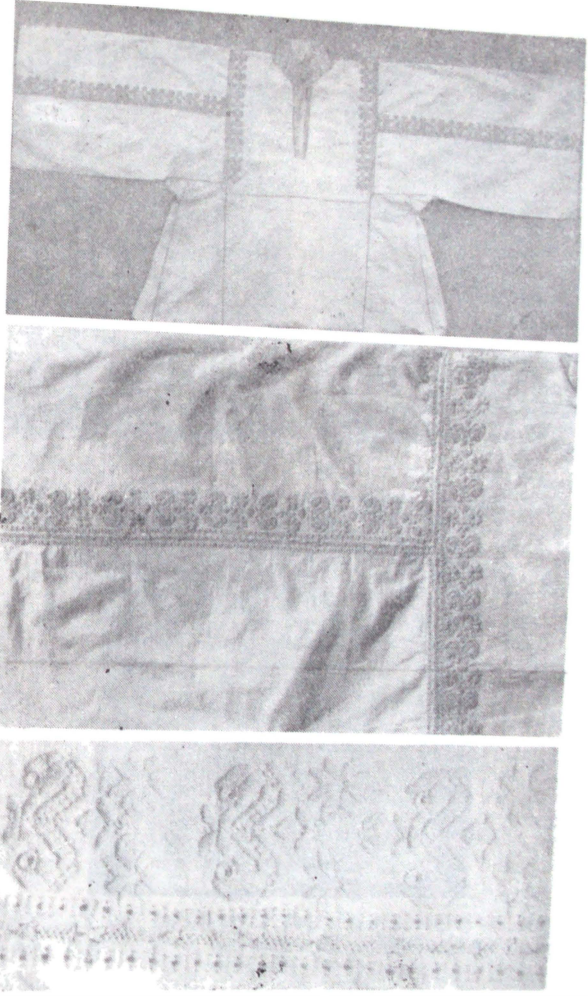

Fig. 10a. — Cămașă bătrînească. b.c. Detalii de ornament, Cașin, Bacău.
Fig. 10a. — Chemise d'autrefois. b. c. Details d'ornément, Cașin, Bacău.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

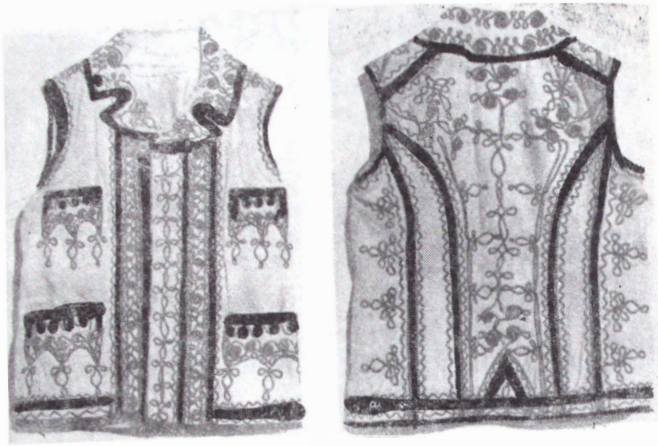

Fig. 11a. — Cheptărică, față și spate. b. Cheptar din piele. Cașin, Bacău.
Fig. 11 a. — Veste sans manches (Cheptărica) face et dos. b. Veste sans manchesen cuir. Cașin, Bacău.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

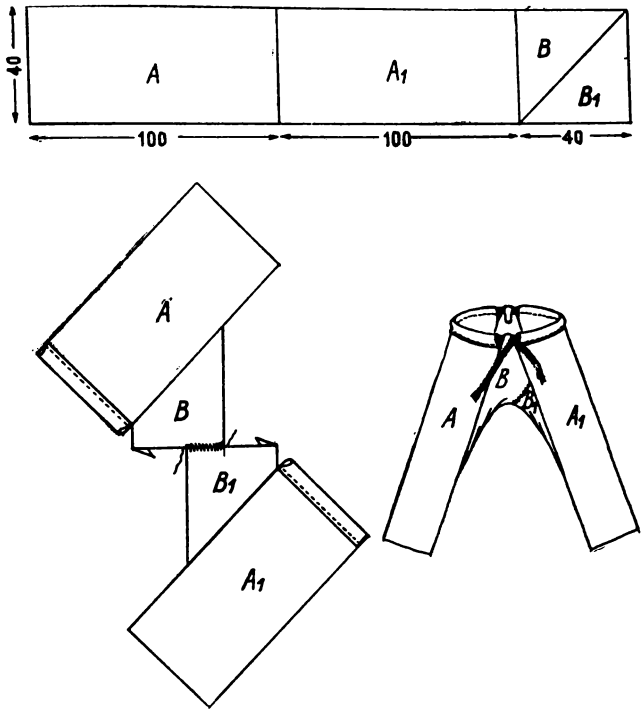

Fig. 12. — Croiul la ițari fără față. Cașin, Barău.

Fig. 12. — La coup echez les pantalons paysans sans face. Cașin.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

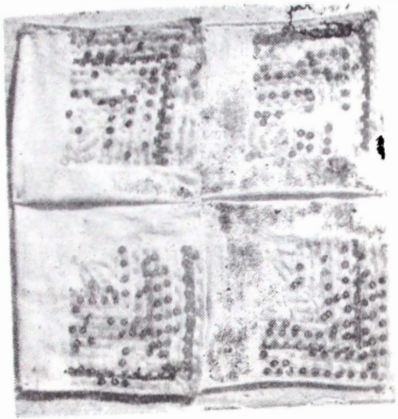

Fig. 13. — Batiste de mire. Caşin, Bacău.
Fig. 13. — Mouchoirs pour le jeun marié. Caşin, Bacău.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

PRODUCTIVITATEA STILISTICĂ A POEZIEI BACOVIENE
(Pe marginea unui dicționar de frecvență)

ERNEST GAVRILOVICI

Fiecare literă a alfabetului bacovian argumentează în favoarea caracterului polivalent al artei sale, îi dezvăluie capacitatea de invenție stilistică, mai puțin spontană decît s-a crezut și afirmat adesea.

În dicționarul nostru cuvintele-atestări sînt prezentate cu valorile pe care le iau ele pe planul morfologiei și sintaxei.

De pildă, AGONIE este citat în îmbinările de tipul sintagmei : „Enervat de *această lungă agonie a unui veac* suspect (...), veneam spre casă într-o noapte, tîrziu, înnebunit de mizeria și minciuna în care am apărut. (Bucăți de noapte, „Cubul negru" : *Pb.* 285/1). Relevăm aici valoarea cuvîntului de dublu epitet *(această* și *lungă)* și valoarea sa de personificare *(agonie a unui veac).* Pe planul frazei, monografia cuvîntului menționează și valoarea de gradație ascendentă (*„Enervat* de această lungă agonie (...) ; *umilit* mai mult ca totdeauna (...), veneam spre casă"...).

Cuvîntul HAI este citat, așa după cum se poate urmări în monografiile literei H pe care le publicăm în acest număr al „Carpicei", în contextul de tipul falsului dialog : *„Hai !* /— Am venit ; /Unde ? /— Lîngă tine ; /(...) /— *Hai... /— Hai... /— În infinit...*" (Cu voi, „Dialog de iarnă" : *Pb.* 143/9, 143/16, 143/17). Și în acest caz dicționarul nostru reține un coeficient de productivitate stilistică (3 repetiții, 3 invocații și 1 metaforă).

Bacovia știe să confere aceluiași cuvînt mai multe întrebuințări stilistice pe ambele nivele de structură ale exprimării poetice. Din cele cîteva zeci de atestări stilistice ale verbului A PLÎNGE, o treime sînt bi, tri și cvadrivalente.

Iată motivul pentru care folosim conceptul de productivitate stilistică, notat *Prod. st.*, care definește cantitativ raportul dintre totalul atestărilor poetice și masa vocabularului întrebuințat.

HA

— În context figurat ; în enumerație ; în polisindeton : *„Și gem și plîng și rîd în hi, în h a...*" (Plumb, „Amurg de toamnă" : *P.* 29/8, 29/8, 29/8, — În apostrofă ; în armonie imitativă ; repetiție ; în personificare : *„H a, h a, ha, rîdea ecoul, de rîdeam de-a ta plăcere"* Șcîntei galbene, „Poveste" : *P.* 161/1, 161/1, 161/1, 161/1, 161/1, 161/1, 161/1, 161/1, 161/1,

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

161/1, 161/1, 161/1) ; — În apostrofă ; element de laitmotiv : *„I... h a a... orășelul e plin de praf, de iarmaroc, de oameni și de animale“*. (Bucăți de noapte, „Iarmaroc“ : *Pb.* 298/1, 298/1, 298/8, 298/8, 298/18, 298/18, 299/26, 299/26).

Interj. Exprimă mirarea ; imită rîsul, plînsul. Onomatopee. T. F. 8 (V. 4, Pr. 4), Prod. st. 23/8 (V. 15/4 : Pr. 8/4).

HAI

— În invocație *„H a i la vatră, la povești“* (Scîntei galbene, „De iarnă“ : *P.* 143/10) ; *„H a i, că te aștept în zăvoiul de argint“*. (Din periodice, „Romanță“ : *Pb.* 262/2) ; — În invocație ; în epiforă slabă *„H a i să valsăm, iubito, prin salon, / După al toamnei bocet mortuar“*. (Scîntei galbene, „Vals de toamnă“ : *P.* 147/3, 147/3, 148/3, 148/3) ; — În interogație retorică ; în elipsă ; în context figurat ; element de laitmotiv : *„H a i, cîntăreț, ce zări vom ajunge de la această circiumă bătrînă ?“* (Dintr-un text comun, „Divagări utile“ : *Pb.* 334/17, 334/17, 334/17, 334/17, 334/20, 334/20, 334/20, 334/20) ; — Invocație ; repetiție ; metaforic : — *„H a i ! / (...) / — H a i... / — H a i... / — În infinit...“* (Cu voi, „Dialog de iarnă“ *Pb.* 143/9, 143/9, 143/9, 143/16, 143/16, 143/17, 143/17, 143/17).

Interj. îndemn la acțiune ; îndemn la vorbă. Onomatopee. T. F. 9 (V. 7, Pr. 2). Prod. st. : 22/9 (V. 14/7 ; Pr. 8/2).

HAINĂ

— În enumerație ; în inversiune ; în epitete sinonime : *„În h a i n e negre, întunecate, / Eu pling în parcul de mult părăsit...“* (Scîntei galbene, „Ecou de serenadă“ *P.* 113/1, 113/1, 113/1, 113/1, 113/1) ; — În enumerație ; personificare : *„Patul nu e strîns, și hainele așteaptă pe scaun...“ (Bucăți de noapte,* „Tîrziu“ : *Pb.* 280/14, 280/14) ; — În epitet stereotip : „...zărești doamne în *h a i n e subțiri*“ (Bucăți de noapte, În cafeu“ : *Pb.* 281/13) ; — În enumerație ; în epitet stereotip : *„Încep să cadă frunzele, și trebuie h a i n e mai groase“*. (Dintr-un text comun, idem : *Pb.* 316/6, 316/6) ; — În enumerație ; în epitet stereotip ; în epitet depreciativ : *„Fără să se mai spele, cu niște h a i n e vechi, se zări în oglindă, cu părul încîlcit“* (Din periodice, „Cîntec tîrziu“ (Fragmente) : *Pb.* 360/27, 360/27. 360/27).

S. f. îmbrăcăminte. Cu sens comun : *Pb.* 307/5, 324/26. Flex. : *hainei* (Pr. 1) ; *haine* (V. 1, Pr. 4) ; *hainele* (Pr. 1). Etim. : — Bg. *halina* ; sbc. *háljina*. T. F. 7 (V. 1, Pr. 6). Prod. st. : 13/7 (V. 5/1 ; Pr. 8/6).

HALUCINARE

— În interogație retorică ; în asindeton : *„Sunt grele visuri? h a l u c i n a r e ?“* (Comedii în fond, „Baladă“ : *P.* 261/4, 261/4).

S. f. Nălucire. Etim. : *hallucination*. Prod. st. : 2/1.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

HAMBAR

— În hiperbolă „*Orașul e plin de hambare*“ (Plumb, „Note de toamnă“ : *P.* 98/3).

S. n. Magazie de cereale. Etim. — Magh. hambar, bg. hambar. Prod. st. 1/1.

HAN

— În context figurat ; repetiție slabă : „*Singur, singur, singur, / Intr-un h a n, departe — / Doarme și hangiul, / Străzile-s deșarte, / Singur, singur, singur...*“ (Plumb, „Rar“ : *P.* 47/2, 47/2).

S. n. Local de popas. Etim. — Tc. *han*. Prod. st. : 2/1.

HANGIU

Vezi HAN : *P.* 47/3, 47/3.

S. m. Persoană care ține un han. Etim. — Tc. *hancî*. Prod. st. 2/1.

HAOS

— În apostrofă ; în personificare ; metaforic : „*Imensitate, veșnicie, / Tu h a o s, care toate-aduni...*“ (Plumb, „Pulvis“ : *P.* 62/2. 62/2, 62/2); — În personificare : „*Un h a o s vrea să mă ducă*“ (Scîntei galbene, „Gol“ : *P.* 136/5) ; — În metaforă ; inversiune ; epitet stereotip : „*Tot h a o s u l e-o veselie de eter*“. (Scîntei galbene, „Note de toamnă“ : *P.* 145/8, 145/8, 145/8) ; — În context figurat : *Cu steaua care s-a desprins / Ce piere — acum în haos — / O inimă poate s-a stins / Spre veșnicul repaos*“. (Comedii în fond, „Ca mîine“ : *P.* 212/2) ; — În interogație retorică ; în ironie : „*Ce poate, deci, a fi sub soare, / În haosul imensității / Dacă-ți vei pierde fecioria / În taina rozã-a voluptății ?*“ (Comedii în fond, „Să ne iubim“ : *P.* 240/6, 240/6) ; — În apostrofă ; în metaforă ; în personificare : „*De mai revii / Din haos, / Se-aude, — / A fost, / A fost...*“ (Stanțe și versete, „Pro arte“ : SV. 103/6, 103/6, 103/6) ; — În apostrofă ; metaforic : „*În h a o s u l vieții nici noi nu ne-am găsit*“. (Cu voi, „Dialog de iarnă“ : *Pb.* 143/4, 143/4).

S. n. Imensitate, veșnicie ; confuzie. Flex. : *haos* (V. 4) *haosul* (V. 3). Etim — Fr., lat, *chaos*. T. F. 7 (V.). Prod. st. : 15/7.

HAOTIC,-Ă

— În interogație retorică ; epitet personificare : „*Cine-a putut să-nceapă, / În nopți tîrzii de iarnă, / Necontenit / Un cîntec / Ce l-am uitat cu anii / H a o t i c i*“ (Comedii în fond, „Un cîntec“ : *P.* 251/11, 251/11).

Adj. Dezordonat. Etim. : — Fr. *chaotique*. Prod. st. : 2/1.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

HARAPNIC

— În context figurat; în enumerație; în epitet stereotip: „— *Dă-migene cu vin / Și ani cu bucurie, / Harapnice trosnind / De alte vremi...*“ (Stanțe și versete, „Revelion“ *SV* 90/7, 90/7, 90/7).

S. n. Bici mare. Etim.: — Pol. *harapnik*. Prod. st. 3/1.

HARFĂ

— În epifore; în inversiune; în epitet personificare „*Trezește un cîntec bătrîn / Din antica harfă*“. (Comedii de fond, „Legendă“: *P.* 250/4, 250/4, 250/4, 250/8, 250/8, 250/8).

S. f. Instrument muzical Flex. *harfă* (V. 2). Etim. — Fr. *harpe*, germ. Harfe. T. F. 2 (V.). Prod. st.: 6/2.

HARMĂSAR

— Glumeț: „*Am călărit pierdut în goana circulară un harmăsar de lemn...*“ (Bucăți de noapte, „Iarmaroc“: *Pb.* 299/23).

S. m. Cal necastrat. Etim.: — Lat. *admissarius*. Prod. st.: 1/1.

HARMONICA

— În context figurat; în polisindeton; în enumerație: „*E Paște acum, și mahalaua e plină de soare, de coji de ouă roșii și fărămituri de cozonac, și tremură de cîntece de harmonice și de rîsul ascuțit al copiilor și al fetelor pudrate*“. (Din periodice, „De Paști“: *Pb.* 348/16, 348/16, 348/16).

S. f. Acordeon cu butoane în loc de clape. Etim. — Germ. (Zieh) *harmonika*, it. *armonica*. Prod. et. 3/1.

HARMONIE

— În metaforă; în epitet personificare: „*Plîng copile pe la uși / Din harmonii cerșitoare*“. (Scîntei galbene, „De iarnă“: *P.* 142/4, 142/4); — În epifore; în inversiune; personificare în metaforă „*Plîng harmonii la ferești / Milogiri de cimitire*“. (Scîntei galbene, „De iarnă“: *P.* 142/7, 142/7, 142/7, 142/7, 142/7, 143/11, 143/11, 143/11, 143/11); — În invocație; în inversiune; element de refren; în epitet personificare: „*O, nu mai cînta, harmonie pribeagă*“ (Scîntei galbene, „Nocturnă“: *P.* 149/1, 149/1, 149/1, 149/1, 149/8, 149/8, 149/8, 149/8); — În asindeton; în enumerație: „*Apoi, cîțiva greieri de seară, lătrături de seară, o harmonie, o ghitară, voce...*“ (Dintr-un text comun, „Divagări utile“: *Pb.* 330/18, 330/18); — În apostrofă; în enumerație: „*Pe cerdacul căsuței tale, părinții tăi bătrîni se uită la lumea care trece; un marinar în concediu*

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

cîntă din h a r m o n i e, şi valsul lui se pierde prin mahalaua plină de soare" (Din periodice, „De Paşti" : *Pb.* 347/7, 347/7).

S. f. Armonică. Flex. : harmonie (V.2, Pr. 2) ; harmonii (V. 3). Etim. : — Din fr. *harmonie*, lat. *harmonia*. Prod. st. : 22/7 (V. 18/5 ; Pr. 4/2). Prod. st. : 22/7 (V. 18/5 ; Pr. 4/2).

HAU

— Element de refren ; repetiţie : *„H a u !... H a u !... depărtat sub stele-nghеţate..."* (Plumb, „Plumb de iarnă" : *P.* 77/1, 77/1, 77/1, 77/1, 77/4, 77/4, 77/4, 77/4).

Interj. Imită urletul lupului. Onomatopee. T. F. 4 (V.). Prod. st. 8/4.

HAVUZ

— În asindeton ; în enumeraţie ; personificare : *„H a v u z u l din dosul palatului mort / Mai aruncă, mai plouă, mai plînge"* (Plumb, „A-murg antic" : *P.* 60/1, 60/1, 60/1) ; — în apostrofă ; în context figurat ; în epitet metaforic : *„Zi, finala melodie din clavirul prăfuit / Or ajunge plînsul toamnei din h a v u z e l e-nnoptate"*. (Plumb, „Poemă în oglindă" : *P.* 92/16, 92/16, 92/16).

S. n. Bazinul unei fîntîni arteziene. Flex. : *havuzul* (V. 1) ; *havuzele* (V. 1). Etim. : — Tc. *havuz*. T. F. 2 (V.) Prod. st. : 6/2.

HAZARD

— În context figurat ; în enumeraţie : *„Sînt ale oraşului / Intimidări. / Enigme de h a z a r d / Şi anii ce au fugit / Fără-nţeles"* (Stanţe şi versete, „Zgomote" : *SV.* 67/9, 67/9).

S. n. Întîmplare neaşteptată a cărei cauză este necunoscută. Etim. : — Fr. *hasard*. Prod. st. : 2/1.

HĂMAI

— Inversiune ; epitet stereotip : „Doar se spune, / Că *vreo fiară* / Din pădure / Scoală cîinii / *H ă m ă i n d"*. (Stanţe şi versete, „În sat" : SV. 52/6, 52/6).

Vb. IV. A lătra. Etim. : — Din *ham* + suf. *ăi*. Prod. st. : 2/1

HĂU

— În metaforă ; *„Apar* din nou *ţăranii pe h ă u l din cîmpie"* (Plumb, „Nervi de primăvară" : *P.* 86/2) ; — în context figurat ; în enumeraţie ; inversiune ; în metaforă : *„Dar cînd despre ziuă cocoşu-a cîntat, / Cad buzna din pod grămezi de strigoi / Şi-n hău, peste lanuri, strigoii se pierd / Roşii, galbeni şi verzi"*. (Scîntei galbene, „Strigoii" : *Pb.* 87/14, 87/14, 87/14, 87/14) ; — în enumeraţie ; metaforic : *„Un fost poet şi-al nopţii h ă u"* (Stanţe burgheze, „Hibernal înnoptat" : *Pb.* 240/3, 240/3).

S. n. Abis, gol. Flex. : *hău* (V. 2) ; *hăul* (V. 1). Etim. nec. T. F. 3 (V.). Prod. st. 7/3.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

HIDOS,-OASĂ

— În enumerație ; element de refren ; epitet depreciativ : „*Tovarăș mi-i rîsul hidos. și cu umbra*“. (Plumb, „Pălind“ : *P.* 35/5, 35/5, 35/5, 35/8, 35/8, 35/8); — În invocație; în inversiune; epitet depreciativ : O, *dormi adînc mereu așa / în vise dulci, hidos burghez*“ (Scîntei galbene „Serenada muncitorului“ : P. 120/6, 120/6, 120/6) ; — În inversiune ; în enumerație ; în asindeton ; în context figurat ; epitet depreciativ ; în comparație : „*Amorul, hidos ca un satir / Copil degenerat — /. Învinețit, transfigurat / Ieri a murit în delir*“. (Cu voi, „Proză“ : *P.* 174/1, 174/1, 174/1, 174/1, 174/1, 174/1).

Adj. Slut. Flex. : *hidos* (V. 4). Etim : — Fr. *hideux*. T. F. 4 (V.). Prod. st. 15/4.

HIEROGLIFĂ

— În antonomază : „Ecouri vechi de acolo / *Din țara hieroglifelor...*“ (Versete, „Egipet“ : *P.* 304/8).

S. f. Semn din scrierea egipteană veche. Etim. : — Fr. *hieroglyphe*. Prod. st. : 1/1.

HISTERIE

— În context figurat ; în enumerație : „*Parfum, polen și histerie*“ (Plumb, „În parc“ : *P.* 89/7, 89/7) ; — În context figurat; în elipsă : „Prin *orașele avute / Histerii de muritori, / Pe sub corbii bocitori / Trec femeile pierdute*“. (Scîntei galbene, „De iarnă“ : *P.* 143/6, 143/6).

S. f. Boală nervoasă. Flex. : *histerie* (V. 1) ; *histerii* (V. 1). Etim. : — Fr. *hysterie*, it. *isteria*. T. F. 2 (V.) Prod. st. : 4/2.

HISTERIZAT,-Ă

— Inversiune ; epitet de circumstanță : „*Histerizate fecioare pale, / La ferestre deschise, palpită...*“ (Scîntei galbene, „Amurg de vară“ : *P.* 133/1, 133/1).

Adj. Bolnav de isterie. Prod. st. : 2/1.

HÎ

— În context figurat ; în enumerație ; în polisindeton : Vezi HA *P.* 29/8, 29/8, 29/8.

Interj. Imită rîsul, plînsul. Onomatopee. Prod. st. : 3/1.

HID,-Ă

— În context figurat ; în inversiune ; epitet de circumstanță ; în enumerație : „*În jurul meu corpuri de ceară, / Cu hide și fixe priviri*“. (Plumb, „Panoramă“ : *P.* 73/8, 73/8, 73/8, 73/8).

Adj. Respingător. Etim. : — Comp. cu ucr. *hyd*. Prod. st. : 4/1.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

HÎRTIE

— În enumerație ; în personificare ; în epitet circumstanțial : *„Hîrtii și cu frunze, de-a valma, / Fac roată-n vîrteje, pe-o piață“.* (Plumb, „Toamnă“ : *P.* 66/7, 66/7, 66/7) ; — În context figurat : *„Mă prăfuise timpul dormind peste hîrtii...“* (Scîntei galbene, „Umbra“ : *P.* 141/1) ; — În context figurat; în asindeton: *„...pășind, podelele sună; scriind, peniția plînge pe hîrtie...“* (Bucăți de noapte, „Tîrziu“ *Pb.* 280/6, 280/6) ; — În interogație retorică ; în context figurat ; în enumerație : *„Nu știu cine a pus să stea în aer o foaie de hîrtie pe un fir de păianjen, și o singurătate din toate timpurile să doarmă pe acești pereți“.* (Bucăți de noapte, „În zadar“ : *Pb.* 283/10, 283/10, 283/10) ; — În comparație ; în epitet de circumstanță : *„...hîrtia scrisă mi-apărea ca o lingerie veche...“* (Dintr-un text comun, „Divagări utile“ *Pb.* 321/8, 321/8) ; — În enumerație : *„...lăsa pe podelele goale cîteva jurnale și hîrtii...“* (Dintr-un text comun, „Divagări utile“ : *Pb.* 335/13) ; — În epitet circumstanțial „...trecea *pe cîte vreo hîrtie* însemnări dezolante...“ (Dintr-un text comun, „Divagări utile“ : *Pb.* 337/10) ; ...găsi într-un buzunar *cîteva hîrtii“* (Din periodice, „Cîntec tîrziu“ (Fragmente) : *Pb.* 361/1).

S.f. Material special pentru scris. Flex. : *hîrtie* (Pr. 4) ; *hîrtia* (Pr. 1) ; *hîrtii* (V. 2, Pr. 2). Etim. — Slav, v. sl. *chartija*. T. F. 9 (V. 2, Pr. 7). Prod. st. 14/9 (V. 4/2 ; Pr. 10/7).

HOARDĂ

— Metaforic ; în epitet metaforic : *„Prozaicele hoarde/* De-acuma *au tăcut...“* (Comedii în fond, „Serenadă“ : *P.* 222/1, 222/1).

S.f. Ceată gălăgioasă. Etim. : — Pol. *horda*, rus *orda*. Prod. st. : 2/1.

HODOROGIT,-Ă

— În context figurat ; în enumerație ; în asindeton ; în inversiune ; epitet depreciativ : *„Hodorogite clopote alarmate, caterinca veche...“* (Bucăți de noapte“, „Iarmaroc“ : Pb. 299/6, 299/6, 299/6, 299/6, 299/6); — În context figurat ; în enumerație ; în asindeton ; element de laitmotiv ; epitet depreciativ : *„Verlaine... eu, nota cea mai falsă din caterinca hodorogită...“* (Bucăți de noapte, „Iarmaroc“ : *Pb.* 299/7, 299/7, 299/7, 299/7, 299/7, 299/20. 299/20, 299/20) ; — În context figurat ; în enumerație ; în polisindeton ; în climax ; epitet depreciativ : *„Și o spaimă de tot ce citisem (...) mă cuprinse și regretam că creierul meu, ca și al altora, a devenit o moară hodorogită care nu se mai poate opri, care poate nu se va mai opri niciodată, tremurînd într-un coșmar continuu de cunoștințe netrebnice...“* (Din periodice, „Zborul cărților“ : *Pb.* 353/5, 353/5, 353/5, 353/5, 353/5).

Adj. Hîrbuit. Flex. : *hodorogită* (Pr. 3) ; *hodorogite* (Pr. 1). Etim. — Din hodorogi (din hodorog, onomatopee). T. F. 4 (Pr.). Prod. st. : 18/4.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

HOHOT

— În context figurat ; în enumerație : *„Vînt de ghiață s-a pornit,/ Iar sub crengile schelete, — /H o h o t de smintit“*. (Plumb, „Oh, amurguri“ : *P.* 56/7, 56/7) ; — În personificare ; în enumerație ; în epitet metaforic : *„Noian de superstiții, cu h o h o t, sec, tîrziu“* (Scîntei galbene, „Plumb de iarnă“ : *P.* 154/6, 154/6, 154/6, 154/6) ; — În context de personificare ; în enumerație : *„Și codru pe codru, / Se umple de clocot / Iar toamna în h o h o t / Le cîntă prohodul...“* (Cu voi, „Furtună“ : *P.* 183/7, 183/7).

S. n. Izbucnire zgomotoasă de plîns. Flex. : *hohot* (V.3). Postverbal al lui hohoti. T. F. 3 (V.) Prod. st. : 8/3.

HOHOTI

— În context figurat ; în enumerație ; în asindeton ; în climax ; în personificare : *„Ninge grandios în orașul vast cum nu mai este,/ Ning la cinematografe grave sociale,/ Pe cînd vîntul h o h o t e ș t e-n bulevarde glaciale...“* (Plumb, „Plumb de iarnă“ : *P.* 97/4, 97/4, 97/4, 97/4, 97/4). — În invocație ; în epiforă slabă ; epitet de circumstanță : *„Hai, să valsăm, iubito, h o h o t i n d“* (Scîntei galbene, „Vals de toamnă“ : *P.* 148/3, *148/3, 148/3*).

Vb. IV. A izbucni în hohote de plîns. Flex. : *hohotește* (V. 1) ; *hohotind* (V. 1). Etim. : — Slav, v. sl. *hohotati*. T. F. 2((V.). Prod. st. : 8/2.

HOHU

— În interogație retorică ; în ironie : *„H o h u,/ Și eu am fost pe pămînt,/ Dar unde-ai fost tu?...“* (Din periodice, „Nervi de toamnă“ : *Pb.* 263/9, 263/9).

Interj. Exprimă reprosul. Licență poetică. Prod. st. : 2/1.

HOIT

— În context figurat ; în enumerație ; în asindeton : *„Un h o i t, un corb, un cîmp și eu“*. (Comedii în fond, „De iarnă“ : *P.* 216/1, 216/1, 216/1).

S. n. Mortăciune. Etim. : — Magh. (dial.) *holt*. Prod. st. : 3/1.

HORA

— În asindeton, în enumerație ; în personificare ; în epitet personificare ; în inversiune : *„Frunzișul acuma pornit-a / O lenește, jalnică horă“* (Scîntei galbene, „Miezul nopții“ : P. 110/2, 110/2, 110/2, 110/2, 110/2, 110/2) ; — În enumerație ; în personificare ; metaforic ; în inversiune : *„S-apropie-ncet miezul nopții / Și sună a frunzelor h o r ă“* (Scîntei galbene, „Miezul nopții“ : *P.* 110/6, 110/6, 110/6, 110/6) ; — În enumerație ;

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

în asindeton ; metaforic : „O *mirare tăcută, poate cruntă / O ameţire de toamnă, de-o h o r ă*". (Scîntei galbene, „Gol" : P. 136/4, 136/4, 136/4).

S. f. Dans popular românesc. Flex. : horă (V. 3). Etim. : — Bg. *horo*. T. F. 3 (V.). Prod. st. : 13/3.

HORN

— În apostrofă; în enumeraţie alternativă; în metaforă; în inversiune „*Şi mînă fotoliul spre sobă/ La h o r n să ascult viţelia,/ Sau zilele mele — totuna*" (Plumb, „Decembrie" : P. 39/6, 39/6, 39/6, 39/6); — În personificare; în epitet circumstanţial : „*În pîcla nopţilor de iarnă, cu h o r n u r i ce fumează*" (Scîntei galbene, „Dormitînd" : P. 126/1, 126/1) ; — În context figurat : „*Cîte un uşor vînt se auzea în h o r n, aducînd de departe triste-ţe şi sărăcie*". (Dintr-un text comun, „Cîntec tîrziu" : Pb. 309/24).

S.n. Coş. Flex. : *horn* (V. 1, Pr. 1) ; *hornuri* (V.2). Etim. — Ucr. *horn*. T.F. 3 (V. ?. Pr. 1). Prod. st. : 8/3 (V. 7/2 : Pr. 1/1).

HOTĂRÎ

— În asindeton ; în enumeraţie : „*În cîteva minute, devenise o altă femeie, simţea cum se h o t ă r ă ş t e spre un pas nou*" (Dintr-un text comun, (Cîntec tîrziu) : *Pl.* 306/22, 306/22).

Vb. IV. A (se) lua o hotărîre. Cu sens comun : SV. 47/7 ; Pb. 333/18, 359/12. Flex. : *h o t ă r ă ş t e* (V. 1, Pr. 1) ; *h o t ă r î* (Pr. 1) ; *h o t ă r î r ă* (Pr. 1). Etim. : — Din *hotar* (magh. *hatar*). T. F. 4 (V. 1, Pr. 3). Prod. st. : 2/4 (Pr. 2/3).

HOTEL

— În epitet stereotip : „În camera mică a unui *h o t e l modest* (...) şedea pe marginea patului" (Dintr-un text comun, „Cîntec tîrziu" : *Pb.* 306/6) ; — În asindeton ; în enumeraţie : „*Pe bănci, domni, doamne, citesc ziare de dimineaţă, se discută despre o sinucidere la un hotel*" (Dintr-un text comun, (idem) : *Pb.* 323/13, 323/13).

S. n. Clădire mare cu camere mobilate care se închiriază călătorilor. Cu sens comun : Pb. 304/9, 307/26, 308/20. Flex. : *hotel* (Pr. 4) ; (unui) *hotel* (Pr. 1). Etim. : — Fr. *hotel*. T. F. 5 (Pr.). Prod. st. : 3/5.

HRĂNI

— În personificare ; în enumeraţie : „... *buţi cu vinuri şi rachiu l-au h r ă n i t vreo doi ani, în care timp şi-a scris cronica vremii*". (Dintr-un text comun, „Divagări utile" : *Pb.* 337/19, 337/19).

Vb. IV. A alimenta. Etim. : — Slav, v. sl. *hraniti*. Prod. st. : 2/1.

HRUBĂ

— În enumeraţie : „*În acelaşi manuscris mai adaugă că ar fi găsit în h r u b e buţi cu vinuri şi rachiu*" (Dintr-un text comun, „Divagări utile" : *Pb.* 337/19).

S. f. Magazie de alimente sub pămînt. Etim. : — Ucr. *hruba*. Prod. st. : 1/1.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

HULI

— În apostrofă ; în context figurat ; în enumerație condiționată : „O, *dacă toamna cîntă melancolia morții împrejurul acestei case, a cărei istorie mă acoperă de spaimă, în care aștept cele din urmă căderi, de care rîd, de care oamenii mă h u l e s c într-un urlet pe tot atît de păcătos*". (Dintr-un text comun, idem : *Pb.* 319/23, 319/23, 319/23).

Vb. IV. A defăima. Etim. : — Slav, v. sl. *hulíti*. Prod. st. : 3/1.

HUMĂ

— În enumerație ; în asindeton ; metaforic : „*Amurg de toamnă pustiu, de h u m ă*" (Plumb, „Amurg de toamnă" : *P.* 29/1, 29/1, 29/1).

S. f. Argilă. Eti — Bg. *huma*. Prod. st. 3/1.

HUMOR

— În apostrofă ; în enumerație condiționată și alternativă ; în epitet metaforic : „*În noaptea viforoasă de vei putea învinge/ O tristă-ngăduire, sau un h u m o r secret*" (Scîntei galbene, „Plumb de iarnă" : *P.* 155/2, 155/2, 155/2) ; — În apostrofă ; element de refren : depreciativ ; metaforic : „*Prin asta ești celebră-n Orient,/ O, țară tristă, plină de h u m o r* ..." (Cu voi, idem : 171/3, 171/3, 171/3, 171/3, 171/8, 171/8, 171/8, 171/8).

S. n. Glume și ironii sub aparența seriozității. Flex. *humor* (V. 3). Etim. — Fr. *humeur*. T.F. 3(V). Prod. st. : 11/3.

BIBLIOGRAFIE

1. Bacovia, George, „*Poezii*" (Cu o prefață de Eugen Jebeleanu, ediție revăzută și adăugită de autor, 1957, Editura de stat pentru literatură și artă). Indicativ : *P.*
2. Bacovia, George, „*Plumb*" ; Versuri și proză (Cu o prefață de Nicolae Manolescu, 1965, Editura pentru literatură, ediție îngrijită în cadrul redacției „Biblioteca pentru toți" de către Ion Nistor cu un tabel cronologic de Agatha Grigorescu-Bacovia). Indicativ : *Pb.*
3. Bacovia, George, „*Stanțe și versete*" ; Postume, 1970. Editura Minerva. Indicativ : *SV.*
4. Academia R.S.R., Institutul de lingvistică din București „Dicționarul explicativ al limbii române". Editura Academiei R.S.R., 1975.

LA PRODUCTIVITÉ STYLISTIQUE DE LA POÉSIE BACOVIENNE

Résumé

La langue poétique de George Bacovia est inventairié par l'auteur de cet article dans un dictionnaire de fréquence stylistique.

De ce dictionnaire on publie seulement la lettre H qui, dans la langue Roumaine est considérée une lettre „petite".

La valeur stylistique qu'on révèle se réfère au nombre et à la qualité des tropes, et aux procédés qui appartiennent du contexte phraséologique.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

LUCREȚIU PATRAȘCANU
OM POLITIC DE SEAMĂ, ECONOMIST, SOCIOLOG ȘI FILOZOF MARXIST
(Bibliografie)

VARVARA DONICI

I. LUCRĂRI CU CARACTER ISTORIC, FILOZOFIC ȘI ECONOMIC APĂRUTE ÎN VOLUME

„Partidul nostru, poporul român se pot mîndri cu oameni ca Pătrășcanu. Noi dorim, tovarăși, ca în rîndurile intelectualității de astăzi să avem cît mai mulți oameni ca Pătrășcanu, luptători hotărîți pentru cauza socialismului și comunismului, a umanismului socialist"

NICOLAE CEAUȘESCU

Curente și tendințe în filozofia românească. /București/, „Socec", 1946. 296/-239/ p.

Folosind metoda de cercetare științifică marxistă, autorul trece în revistă producția filozofică a României interbelice, oprindu-se în mod deosebit asupra naturii principalelor tendințe și orientări. Cu toate limitele inerente unui început de analiză a curentelor filozofice din țara noastră, este prima lucrare filozofică publicată după 23 August 1944 de pe pozițiile clasei muncitoare.

Curente și tendințe în filozofia românească. Ediția a 2-a. /București/, „Socec", 1946. 236/-239 p.

Identică cu prima ediție.

Curente și tendințe în filozofia românească. Ediția a 3-a. /București/, „Socec", 1946. 236/-239/ p.

La sfîrșitul cuvîntului introductiv se află următoarea mențiune :

„Primele două ediții epuizîndu-se în mai puțin de șase săptămîni, dezvoltarea pe care o socotesc necesară a unora din problemele tratate în primul capitol a fost cu neputință. Rămîne ca o asemenea prelucrare să fie făcută la o viitoare ediție".

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Curente şi tendinţe în filozofia românească. Bucureşti, Editura politică, 1971. 247 p. (Institutul de studii istorice şi social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R.).

Volumul reproduce întocmai textul ediţiei a 3-a /1946/.

Fragmente

Sfîrşiturile de epoci istorice şi producţia lor filozofică. *Rev. Fundaţiilor Regale*, Seria nouă, nr. 1, ian. 1946, p. 44—61.

Curente şi tendinţe în filozofia românească. *Ateneu*, 5, nr. 5, mai 1968, p. 15.

Texte filo ofice. *Amfiteatru*, 3, nr. 29, mai 1968, p. 478.

Die Agrarreform in Grossrumänien und ihre Ergebnisse (Reforma agrară în România Mare şi urmările ei). Teză de doctorat. Leipzig, Facultatea de filozofie, 1925.

Un exemplar dactilografiat, Lucreţiu Pătrăşcanu l-a depus în 1946 la Facultatea de drept din Bucureşti cu prilejul concursului pentru ocuparea postului de profesor de economie politică teoretică.

Problemele de bază ale României. /Bucureşti/, „Socec § Co", S.A.R., 1944. 328 p.

Autorul prezintă evoluţia economică a României din ultimul veac, pînă la eliberarea de sub dominaţia fascistă. El aduce critici tezelor lui Constantin Dobrogeanu-Gherea privitoare la neoiobăgie, tezei lui Virgil Madgearu referitoare la caracterul semicapitalist al României, precum şi teoriei lui Ştefan Zeletin care susţinea existenţa unei perfecte similitudini între dezvoltarea capitalistă a României şi cea din ţările capitaliste. Referindu-se la formarea şi dezvoltarea capitalismului monopolist în ţara noastră, Lucreţiu Pătrăşcanu abordează o teză deosebit de importantă relevînd că „România nu a ajuns la un stadiu monopolist propriu-zis", deci „nu poate fi vorba de identitate între economia românească considerată în totalitatea ei şi economia ţărilor imperialiste propriu-zise".

Problemele de bază ale României. Ediţia a 2-a. /Bucureşti/, Editura „Socec § Co", S.A.R., 1945. 328 p.

Lucrarea cuprinde cuvîntul înainte de la prima ediţie.

Cea de-a doua ediţie apare fără nici o modificare faţă de textul iniţial.

Problemele de bază ale României. Ediţia a 3-a revăzută. /Bucureşti/. Editura de stat, 1946. 340 p.

În afară de unele îndreptări stilistice necesare, cartea apare şi cu anumite completări privind raportul numeric între români şi celelalte naţionalităţi conlocuitoare"...

Lucrarea conţine prefaţa la ediţia I şi a II-a.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Fragmente

Texte filozofice. *Amfiteatru*, 3, nr. 29, mai 1968, p. 478.

* * *

Sub trei dictaturi. București, „Forum", 1944. 260 p.

Deși lucrarea poartă titlul „Sub trei dictaturi" autorul precizează în prefață : „... nu facem aici, propriu-zis, un istoric al celor trei dictaturi — carlistă, legionară și antonesciană — care s-au succedat în toți acești ani. Am căutat, în schimb, să expunem cauzele de natură economică și socială, care au promovat fenomenul dictaturii de tip fascist, sub cele trei forme cunoscute".

„Manifestul acestei cărți a fost redactat definitiv, la Poiana Țapului, în domiciliul obligatoriu, în cursul anului 1941. Nici o modificare nu a fost adusă textului, în urma evenimentelor politice din ultima vreme. Lucrarea apare deci în forma și în cuprinsul în care a fost concepută și scrisă atunci".

Sub trei dictaturi. Ediția a 2-a. /București/, „Forum", 1944. 260 p.

Prefața lucrării este identică cu cea de la prima ediție.

Lucrarea are același conținut ca în prima ediție.

Sub trei dictaturi. Ediția a 3-a. /București/, „Forum", 1945. 260 p.

Din prefața ediției : „Textul lucrării de față rămîne neschimbat și la cea de-a treia ediție. Primele două ediții epuizîndu-se în mai puțin de o lună, ne-a lipsit timpul material necesar pentru a-i aduce vreo completare sau modificare".

Lucrarea conține prefețele de la ediția I și a II-a.

Sub trei dictaturi. Ediția a 4-a. /București/, „Forum", 1946. 260 p.

Din prefața ediției a 4-a : „În afară de unele neînsemnate corectări stilistice, și această a patra ediție reeditează întocmai textul scris în cursul anului 1941".

Lucrarea cuprinde prefețele celorlalte ediții.

Sous trois dictatures. Paris, 1946.

Sub trei dictaturi. București, Editura politică, 1970. 288 p. (Institutul de Studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R.).

Cartea reproduce fără nici o modificare textul ediției a 4-a.

Fragmente

Probleme ale economiei României în preajma celui de-al doilea război mondial. Dictatura regelui Carol al II-lea și profitorii ei. Lovitura de stat și substratul ei. *An. ist. Inst. st. ist. soc.-polit. P.C.R.*, 14, nr. 5, sep-oct 1968, p. 60—76.

* * *

Un veac de frămîntări sociale. 1821—1907. /București/, Editura „Cartea rusă", 1945. 295 p. + 16 pl. (Studii și documente românești).

Autorul relevă trăsăturile caracteristice proceselor social-economice și politice ale evoluției societății românești din secolul al XIX-lea și din

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

primii ani ai secolului al XX-lea ; analizează momente semnificative din istoria modernă a poporului român.

Un veac de frămîntări sociale. 1821—1907. Ediția a 2-a. /București/, „Cartea rusă", /1947/. 301/ 303/ p. + 16 pl. (Studii și documente românești).

Din prefața ediției a 2-a : /„... Dînd curs cererii editurii, am hotărît reimprimarea volumului, păstrînd nealterat manuscrisul de la prima ediție, rezervînd pentru mai tîrziu eventualele completări. Cîteva corecturi stilistice și unele îndreptări, care să înlăture posibila confuzie asupra unor chestiuni de amănunt, sînt singurele schimbări aduse textului"/.

Un veac de frămîntări sociale. 1821—1907. Ediția a 3-a. București, 1969. VI + 360 p. (Institutul de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R.).

Fragmente

a) În cărți

Introducere. Rolul muncitorimii în revoluția munteană. *Teodor Pompiliu. Din gîndirea materialist-istorică românească.* (1921—1924). București, Editura științifică, 1972, p. 115—145.

b) În periodice

Începuturile capitalismului în Principatele Române. *V.R.* 29, nr. 6, iun 1937, p. 43—44 și nr. 8—9, aug-sep 1937, p. 52—53.
Autorul semnează Ion C. Ion.

Caracterizare generală. (1821). *V.R.* 29, nr. 11, nov 1937, p. 49—61.
Autorul semnează Ion C. Ion.

Adevăratul 1848. *V.R.* 30, nr. 2, feb 1938, p. 7—19 ; nr. 3, mar 1938, p. 34—49. (Pregătirea mișcării în Muntenia) și nr. 9—10, sep-oct 1939, p. 96—103. (Mișcarea din Moldova).
Autorul semnează Ion C. Ion.

Sub semnătura Lucrețiu Pătrășcanu, fragmente din capitolul IV „Adevăratul 1848" au mai apărut în : *An. Inst. st. ist. soc. polit. P.C.R.*, 14, nr. 2—3, mar 1968, p. 82—110 ; *Lupta de clasă*, 48, nr. 5, mai 1968, p. 50—63.

Divanul ad-hoc și chestiunea țărănească. *V.R.*, 30, nr. 6, ian 1938, p. 47—61.
Autorul semnează Ion C. Ion.

Adevărata cauză a răsturnării lui Cuza. *V.R.*, 30, nr. 10, oct 1938, p. 46—57.
Autorul semnează Ion C. Ion.

Epoca de redeșteptare națională în Principatele Române. *V.R.*, 36, nr. 12, dec 1944, p. 1—17.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Muncitorimea pe baricadele revoluției. (Pentru patria iubită, pentru sfînta libertate ! 125 de ani de la Revoluția din 1848). *Scînteia tin.*, 29, nr. 7430, 9 apr 1973, p. 2.

Rolul muncitorimii în revoluția munteană. *Tînărul leninist*, 49, nr. 5, mai 1973, p. 8—12.

Referințe

„Intreaga operă a lui Lucrețiu Pătrășcanu e o meditație aplicată la problemele social-politice românești, cărora s-a străduit să le descifreze semnificațiile din perspectiva dialecticii marxiste. O demonstrează elocvent lectura scrierilor sale principale. Pentru că, într-adevăr, aceasta o putem lesne constata în materia volumului „Un veac de frămîntări sociale", în cele două lucrări cu subiecte înrudite, „Sub trei dictaturi" și „Problemele de bază ale României", și în „Curente și tendințe în filozofia românească", în numeroasele sale studii și articole cu obiect numai în aparență dispersat".

Z. ORNEA

Curente și tendințe în filozofia românească. București, Editura politică, 1971. (Institutul de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R.). *Ateneu*, 8, nr. 4, apr 1971, p. 14—15. (G. Pătrașcu) ; *An. ist. Inst. st. ist. soc.-polit. P.C.R.*, 17, nr. 4, iul.-aug. 1971, p. 172—174. (A. Gh. Savu) ; *Rev. bibl.* 24, nr. 5, 1971, p. 311. (Mircea Ioanid) și *St. roșu*, 26, nr. 5671, 6 mai 1971, p. 3. (V. Florea).

Sub trei dictaturi. București, Editura politică, 1970. (Institutul de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R.) ; *Amfiteatru*, 6, nr. 4, apr. 1971, p. 2. (Dan Grigore) ; *Contemporanul*, nr. 1, 1 ian. 1971, p. 9. (Alexandru Ivasiuc. Radicalitatea analizei marxiste) ; *Familia*, 7, nr. 4, apr 1971, p. 2. (Viorel Faur) ; *Lupta de clasă*, 51, nr. 5, mai 1971, p. 121—127. (Mihai M. Petrescu. O semnificativă și matură operă de sociologie politică) și *Rev. bibl.*, 24, nr. 4, apr. 1971, p. 247, (Ion Mamina).

Un veac de frămîntări sociale. 1821—1907. București, Editura politică, 1969. *An. ist. Inst. st. ist. soc.-pol. P.C.R.*, 16, nr. 1, ian-feb 1970, p. 21—35. (Augustin Deac) ; *An. Inst. ist. arh. A. D. Xenopol Iș.* 7, 1970, p. 420—423. (I. Căpreanu) ; *Contemporanul*, nr. 2, 9 ian 1970, p. 8. (Eugen Luca) ; *Rev. bibl.* 23, nr. 7, iul 1970, p. 442—443. (P. Dan) ; *Rom. lib.*,

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

28, nr. 7880, 20 feb 1970, p. 2. (Gheorghe Zaharia); *Scînteia*, 39, nr. 8352, 1 mar 1970, p. 4. (Damian Hurezeanu); *Scînteia tin.*, 26, nr. 6411, 25 dec 1969, p. 4. (Aurelian Cosmaţchi) şi *Tribuna*, 14, nr. 1, ian 1970, p. 6 (Liviu Maior).

II. CURSURI — PRELEGERI

„In explicarea noţiunilor fundamentale ale economiei politice — valoare, preţ, salariu, rentă, capital, profit etc. vom pleca de la criterii care se plasează în însuşi mecanismul producţiei şi al civilizaţiei, adică în afara oricărui element de natură subiectivă".

LUCREŢIU PĂTRĂŞCANU

Curs de economie teoretică. /Bucureşti/, Asociaţia studenţilor Facultăţii de drept, 1947. 221 p. (Universitatea din Bucureşti. Facultatea de drept).

A încetat economia politică să fie o ştiinţă? *Forum*, 11, nr. 5, mai 1969, p. 68—74.

Lecţie inaugurală a cursului său de economie politică şi teoretică ţinută la 27 februarie 1947 la Facultatea de drept.

Această prelegere se remarcă prin analiza temeinică a problemelor, prin conţinutul său bogat şi caracterul combativ.

Formele precapitaliste în economia Principatelor Române.

Prelegerea întîi ţinută la 17 aprilie 1946 la Facultatea de drept din Bucureşti, cu prilejul concursului pentru ocuparea postului de profesor de economie politică teoretică.

Semnalată de prof. univ. Simion I. Pop în Forum, 11, nr. 5, mai 1969, p. 76.

Munca — factor de producţie.

Prelegerea a doua ţinută la 18 aprilie 1946, în cadrul cursului de economie teoretică.

Semnalată de prof. univ. Simion I. Pop în Forum, 11, nr. 5, mai 1969, p. 76.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

III. CONFERINȚE, CUVÎNTĂRI, PLEDOARII LA PROCESE, CORESPONDENȚA, INTERVIURI ȘI ACTE OFICIALE

a) Broșuri

„Am fost la Văcărești, la Jilava, am cunoscut închisoarea de la Brașov, lagărele de la Miercurea Ciucului și Tg. Jiu, domiciliul forțat de la Poiana Țapului. Toate aceste episoade nu făceau decît să întărească spiritul meu combativ și credința fermă în pozițiile pe care mă aflam. Eram prea adînc ancorat pe aceste tărîmuri pentru ca să pot fi zdruncinat prin acte de teroare și corecțiune".

LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU

Procesul feroviarilor din București, Soc. Nouv. d'Imprimerie et d'Edition, 32, Rue de Menilmontant, Paris (20).

Broșură apărută în Editura Internaționalei Sindicale Roșii.

Scrisoare deschisă către tovarășul Gh. Bujor. F. l., f. e. 1933. 20 p.

Curente și tendințe în filozofia românească. București, Atelierele Grafice „Socec § Co", S.A.R., 1945. 15 p. /Extr s/.

Conferință ținută în ziua de 18 ianuarie 1945, în Aula Fundației Carol I.

Extras din Viața românească nr. 3—4, martie-aprilie 1945, p. 20—34.

Ion a Babei, deputat clăcaș în divanul Ad-hoc al Moldovei. București, Editura P.C.R., 1945. 18 p.

Conferință ținută în Aula Fundației Carol I în ziua de 18 ianuarie 1945, în ciclul „Figuri de luptători pentru libertate și democrație în Țara Românească".

Poziția P.C.R. față de intelectuali. Cuvîntare ținută duminică, 9 decembrie 1945 în sala „Scala". București, Editura P.C.R., 1946. 17 p.

Ministerul Justiției. Direcțiunea judiciară /Ordin circular/ nr. 3803 din 20 ianuarie 1948. I. Trierea și expedierea dosarelor. II. Fixarea termenelor... /Semnat Ministru al Justiției, Lucrețiu Pătrășcanu/. București, 1948. 5 p.

„Succesul reformei justiției depinde în mare măsură de spiritul de inițiativă și bună gospodărire ale magistraților și funcționarilor judecătorești.

Ministerul Justiției este convins, de la început, de stăruința pe care o vor depune luptătorii dreptății pentru a face să unească pe deplin opera cu adevărat democratică și patriotică a noii așezări a justiției românești".

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Spre o justiție populară. București, Editura P.C.R., 1948. 52 p.

Știința sovietică în decursul celor 30 de ani de existență a statului socialist. Conferință. „Casa prieteniei româno-sovietice" 20 nov 1947. București, Editura P.C.R., 1948. 30 p.

b) În cărți

„Cred în triumful socialismului, indiferent de etapele prin care vom trece, noi și alte țări, mergem spre forme de viață de înlocuire a mijloacelor de producție cu forme de proprietate colectivă... cred că numai societatea socialistă poate chezășui lichidarea mizeriei omenești, ridicarea nivelului moral și material al maselor, emanciparea individului, condițiile creării unei vieți libere, producătoare de valori".

LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU

De vorbă cu Lucrețiu Pătrășcanu. *Ion Biberi. Lumea de mîine.* Culegere de interviuri. /București/, „Forum", 1945, p. 70—82.

Alături de mărturiile unora dintre marile personalități ale vieții culturale și publice românești (Mihail Ralea, Tudor Vianu, George Enescu, Dim. Gusti, Tudor Arghezi, M. Sadoveanu etc.). Ion Biberi inserează în paginile volumului „Lumea de mîine" și mărturiile filozofului, sociologului și omului politic român, Lucrețiu Pătrășcanu.

Mărturiile sale cuprind bogate date biografice, deschizînd drumul cunoașterii evoluției gîndirii și vieții marelui politician român.

Decret de amnistie. *Constantin Nicolae și Petre Ilie. Bucureștiul în insurecție.* București, Editura militară, 1975, p. 99—100.

Decretul a fost publicat în România liberă, 2, nr. 11 din 24 august 1944. Semnează ministrul de justiție Lucrețiu Pătrășcanu.

Decretul de desființare a lagărelor de concentrare. *Constantin Nicolae și Petre Ilie. Bucureștiul în insurecție.* București, Editura militară, 1975, p. 101.

Decretul a fost publicat în România liberă, 2, nr. 11 din 24 august 1944. Semnează ministrul de justiție ad-interim Lucrețiu Pătrășcanu.

Scrisoarea lui Lucrețiu Pătrășcanu adresată directorului Societății de radiodifuziune prin care îi indică să transmită prin radio Declarația C.C. al P.C.R. /Reproducere/. *Constantin Nicolae și Petre Ilie. Bucureștiul în insurecție.* București, Editura militară, 1975, p. 113.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

c) *În periodice*

„Pentru înțelegerea și explicarea atît a fenomenelor sociale și politice trecute, ca și pentru fixarea drumului pe care are de mers poporul român în viitor, problema determinării liniilor evoluției lui este de cea mai mare însemnătate. Căci viitorul nu poate să constituie un salt în necunoscut, ci se desprinde și se încheagă, în același timp, din elementele și materialul pe care îl oferă tocmai trecutul".

LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU

Pentru libertăți cetățenești și muncitorești. *Înainte*, 3, nr. 5, 21 oct 1928, p. 1—2.

Pledoarie în procesul comuniștilor la Tribunalul militar Cluj.

Pledoarie la procesul lui Alexandru Dobrogeanu-Gherea, la Tribunalul militar București. *Înainte*, 4, nr. 7, 17 feb. 1929, p. 1.

„Procesul tov. Dobrogeanu-Gherea are o însemnătate deosebită. El arată în chip clar ce înseamnă democrația burgheză.

În fața luptei muncitorimii, în fața unui militant al ei tot curți marțiale și tot judecători militari.

Constituția, libertățile cetățenești, ridicarea stării de asediu, totul este inexistent /. . ./ Procesul de azi a fost început sub epoca de teroare fățișă liberală și se termină în epoca de reacțiune a falsei democrații național-țărănești. Sistemul teroarei continuă pentru clasa muncitoare și pentru luptătorii ei".

Despre alegerile parlamentare din 1931. *Monitorul oficial*, partea a 3-a. Dezbaterile Adunării Deputaților, nr. 1, 5 mai 1931 ; nr. 4, 22 iun 1931 și nr. 6, 24 iun 1931.

Semnalat de prof. univ. Simion I. Pop în Forum, 11, nr. 5, mai 1969, p. 78.

/Memoriu adresat procurorului general privind chinurile la care a fost supus Obrad Komanov jr., candidat din Cenei/. *Ziarul de ora 5*, Timișoara, nr. 29, 29 mai 1931.

„Alături de protestul meu hotărît, cer eliberarea imediată a lui Obrad Komanov de către Tribunalul județean Timiș".

Sarcinile P.C.R. în situația economică și politică actuală din România. *La Corespondence Internationale*, nr. 18—19, 24 feb 1934, p. 308.

Autorul semnează N. Grigorescu.

Articolul reprezintă textul cuvîntului lui Lucrețiu Pătrășcanu la Plenara a XIII-a a Cominternului.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Pledoarii în procesul comuniștilor și antifasciștilor de la Tribunalul militar Craiova. *Dimineața*, nr. 10579, 15 iun. /1936/ și nr. 10601, 19 iun 1936.

Semnalat de prof. univ. Simion I. Pop în Forum, 11, nr. 5, mai 1969, p. 79.

Declarațiile d-lui ministru Lucrețiu Pătrășcanu / cu privire la armistițiul încheiat și necesitatea ducerii războiului împotriva Germaniei hitleriste/. *Dreptatea*, nr. 20, 17 sep 1944, p. 1, 3.

Impresii din revista „Moskva".

Aniversarea revoluției ruse la Palatul Justiției. Discursul d-lui ministru profesor Lucrețiu Pătrășcanu. *Aurora*, nr. 232, 8 nov. 1944, p. 3.

Din cuvîntul ministrului justiției Lucrețiu Pătrășcanu : „Revoluția rusă din Octombrie 1917 a deschis o nouă eră istorică. Ea a schimbat fața umanității și a slujit ca îndrumătoare a democrației, îmbogățind tezaurul civilizației umane".

Din acest loc și în fața dumneavoastră țin să mulțumesc guvernului sovietic, care, la Paris ne-a sprijinit și a făcut să triumfe teza românească asupra Ardealului".

Rolul sindicatelor în democratizarea țării. *Jurnalul de dimineață*, 7, /nr. 113, 20 mar 1945/.

Conferința ținută la 16 martie 1945, la „Academia de înalte studii economice și industriale" din București.

Semnalat de prof. univ. Simion I. Pop în Forum, 11, nr. 5, mai 1969, p. 79.

Curente și tendințe în filozofia românească. *V.R.*, 37, nr. 3—4, mar - apr 1945, p. 20—34.

Conferință ținută la 18 ianuarie 1945, la „Fundația Carol".

Principiile politice și naționale care stau la baza extinderii legislației românești în Ardealul de Nord. *Scînteia*, 2, nr. 187, 3 apr. 1945, p. 1-2.

Conferință ținută la Radio-București în ziua de 2 aprilie 1945.

/Politica economică a guvernului democrat-popular/. *Jurnalul de dimineață*, 7, nr. 144, 13 mai 1945, p. 1, 3.

Cuvîntare ținută la 10 mai 1945 la Marea Adunare populară din sala „Aro".

Problemele Ardealului de Nord. *Scînteia*, 2, nr. 253, 18 iun 1945, p. 1-2.

Cuvîntare ținută la 13 iunie 1945 în sala Colegiului Academiei din Cluj.

Petrolul trebuie să devină o bogăție a poporului nostru. /Discurs rostit la Conferința regională Prahova a P.C.R./ *Scînteia*, 2, nr. 306, 20 aug 1945, p. 1—2.

Un an de la încheierea armistițiului. /Importanța convenției de armistițiu dintre România și Puterile aliate/. *Scînteia*, 2, nr. 326, 14 sep 1945, p. 1—2.

Discurs rostit la Radio-București în ziua de 12 septembrie 1945.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Criza gîndirii filozofice și materialismului dialectic. *Scînteia*, 16, nr. 345, 6 oct. 1945, p. 1.

Conferință ținută la 4 octombrie 1945 la sediul ARLUS.

Cuvîntare la Conferința Națională a P.C.R. din octombrie 1945. *Scînteia*, 16, nr. 360, 24 oct. 1945, p. 1—2.

Despre proiectul de lege privitor la interpretarea dispozițiilor legale care stau la baza înfăptuirii reformei agrare. *Scînteia*, 16, nr. 839, 7 iun 1947, p. 1, 3.

Cuvîntare ținută la adunarea deputaților de la 6 iunie 1947.

Încadrarea elementelor populare în aparatul judecătoresc. (O experiență cu rezultate pozitive în toate țările). Reglementarea juridică a folosirii energiei atomice examinată de Congresul Asociației Internaționale a juriștilor democrați. /Interviu/. *Scînteia*, 16, nr. 889, 6 aug 1947, p. 1, 3. (Redacția).

Expunere asupra hotărîrilor Congresului internațional al juriștilor democrați, făcută la Adunarea generală a secției române a juriștilor democrați. *Scînteia*, 16, nr. 921, 13 sep 1947, p. 1, 3.

În expunerea făcută, Lucrețiu Pătrășcanu a arătat necesitatea aplicării în țara noastră a hotărîrilor luate în acest for internațional.

Problema judecătorului ambulant. Sfaturile de împăciuire. Dreptul la vot. Jurisprudența. (Noi precizări asupra reformei justiției). *Scînteia*, 16, nr. 942, 8 oct. 1947, p. 1.

Expunere ținută la 4 octombrie 1947 la sediul sindical al magistraților din București.

Cum va fi asigurată o justiție dreaptă, ieftină și grabnică. Judecătorii populari vor fi aleși de obște la sate și de organizațiile muncitorești și profesionale la orașe. Ce instanțe și legi urmează a fi revizuite. (Noi precizări asupra reformei justiției). *Scînteia*, 16, nr. 943, 9 oct. 1947, p. 5.

Interviu acordat la posturile de radio.

„Forțele democrației și ale păcii sînt incomparabil mai numeroase și mai puternice decît acelea care atîță la război". Vechiul aparat al justiției nu garanta împărțirea dreptății în conformitate cu interesele poporului. *Scînteia*, 16, nr. 949, 16 oct. 1947, p. 1, 5.

Conferință ținută la 9 octombrie 1947, în Sala Palatului Cultural din Arad.

/Principiile călăuzitoare ale legii de organizare judecătorească/. *Scînteia*, 16, nr. 979, 20 nov. 1947, p. 1, 4.

Conferință de presă din 19 noiembrie 1947.

Lenin și secolul nostru. *Scînteia*, 16, nr. 433, 23 ian 1946, p. 1-2.

Conferință ținută la 21 ianuarie 1946 în sala Operei române, cu ocazia comemorării a 22 de ani de la moartea lui Lenin.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

„Lenin n-a fost numai reflexul unor împrejurări și a unor stări de lucruri în mișcarea revoluționară, ci el a frămîntat idei, a formulat și a dat viață gîndirii revoluționare, a prevăzut și a trasat cu hotărîre, cu clarviziune, cu neșovăielnică convingere însuși drumul Marii Revoluții".

Nici un compromis în chestiunea Transilvaniei. *Scînteia*, 16, nr. 546, 12 iun 1946, p. 1, 3.

Conferință ținută la 8 iunie 1946 în sala Prefecturii județului Cluj.

În expunere, Lucrețiu Pătrășcanu afirmă: „Transilvania în întregime aparține României". „În cadrul statului român unitar, urmează să trăiască un milion și jumătate de maghiari. Situația prezentă nu poate fi schimbată de nici un fel de agitație sterilă, venită de peste hotare și interesul poporului maghiar, sortit să trăiască laolaltă cu poporul român, este să înțeleagă acest lucru".

Principiile democratice ale legii electorale. *Scînteia*, 16, nr. 583, 26 iul 1946, p. 1—2.

Cuvîntare ținută la mitingul de pe stadionul S.T.B. la 25 iulie 1946. „Legile electorale, așa cum au fost alcătuite, în forma lor definitivă, asigură în unanimitate poporului român și popoarelor conlocuitoare dreptul de liberă exprimare".

Lucrețiu Pătrășcanu, cărturar și organizator al luptei pentru democrație, cultură și progres. (Cui dăm votul și încrederea noastră). *Scînteia*, 16, nr. 674, 10 nov. 1946, p. 1-2.

Cu prilejul unei întruniri la Arad, orașul unde candida în fruntea listei Blocului Partidelor Democrate, Lucrețiu Pătrășcanu, în locul unui discurs electoral, a istorisit în fața celor adunați în Palatul Cultural, povestea vieții sale.

„Acesta sînt, judecați dacă merit voturile voastre, dacă prezint garanție că voi lupta pentru înfăptuirea platformei-program a B.P.D.".

/Despre alegerile parlamentare din 1946/. *Scînteia*, 16, nr. 678, 15 nov 1946, p. 1, 3.

Cuvîntare ținută la 14 noiembrie 1946 în sala „Savoy".

De vorbă cu L. Pătrășcanu. (Din volumul „Lumea de mîine", culegere de interviuri de Ion Biberi. București, „Forum", 1945). *Magazin ist.*, 2, nr. 5, mai 1968, p. 29—34.

Lucrețiu Pătrășcanu, deputat în parlament — 1931. Text pregătit pentru tipar de M. Ștefan. *Magazin ist.*, 2, nr. 5, mai 1968, p. 26—28.

Fragmentele reproduse sînt cîteva spicuiri din cuvîntul lui Lucrețiu Pătrășcanu în cadrul dezbaterilor Adunării deputaților din iunie 1931. Deputat al Blocului Muncitoresc-Țărănesc, el își exprimă încrederea comuniștilor în triumful idealurilor de dreptate socială și națională a maselor muncitoare, ridicîndu-se cu demnitate în apărarea drepturilor și libertăților democratice.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

O scrisoare inedită a lui Lucreţiu Pătrăşcanu către Lucian Blaga. *Gaz. lit.*, 15, nr. 18, 2 mai 1968, p. 3.

O scrisoare inedită a lui L. Pătrăşcanu către G. Ibrăileanu. Documente. *Cronica*, 3, nr. 20, 18 mai 1968, p. 7.

Ion a Babei, deputat clăcaş în Divanul ad-hoc al Moldovei. *An. Inst. st. ist. soc.-polit.*, P.C.R., 14, nr. 4, iul.-aug. 1968, p. 142—150.

Pregătirea... / insurecţiei naţionale antifasciste armată de la 23 August 1944/. *Magazin ist.* 5, nr. 8, aug 1971, p. 4—5.

Textul reprodus este un extras din articolul lui Lucreţiu Pătrăşcanu „Cum s-a pregătit actul de la 23 August", apărut în România liberă din 23 August 1945. Este o evocare plină de dramatism şi autenticitate a uneia dintre faţetele complexei activităţi desfăşurate de P.C.R. pentru înfăptuirea actului de la 23 August 1944.

Lucreţiu Pătrăşcanu către Iuliu Maniu. Agresivul pact de neagresiune. *Magazin ist.*, 8, nr. 4, apr 1947, p. 38—45. (Vasile Gr. Bobocescu şi Marian Ştefan).

În primele zile ale lunii decembrie 1937, Lucreţiu Pătrăşcanu, militant de seamă al P.C.R., adresa o scrisoare deschisă lui Iuliu Maniu — preşedintele Partidului Naţional-Ţărănesc de atunci, pe care Vasile Gr. Bobocescu şi Ştefan Marian o redau în întregime.

Cenzurată de către autorităţi, scrisoarea adresată şefului celui mai mare partid politic burghez, n-a putut fi difuzată şi a rămas necunoscută opiniei publice. Documentul aduce o contribuţie importantă la înţelegerea poziţiei P.C.R. faţă de „pactul de neagresiune" încheiat de Iuliu Maniu şi C. Z. Codreanu în toamna anului 1937.

IV. STUDII ŞI ARTICOLE APĂRUTE ÎN PUBLICAŢII PERIODICE

„Pentru înţelegerea şi explicarea fenomenelor sociale care s-au desfăşurat în secolul trecut în Principate este necesar, în primul rînd, să fie puse în lumină forţele interne — economice şi sociale — care, ele, înainte de toate, au determinat drumul urmat de poporul român în ultima sută de ani. Numai îmbrăţişînd acest punct de vedere este posibilă deslu-şirea adevăratelor cauze ale mişcărilor sociale şi revoluţionare din tot acest timp".

LUCREŢIU PĂTRĂŞCANU

Viaţa cea nouă. *Tineretul socialist*, 10, nr. 22, 1 mar. 1920, p. 1.

Citat extras dintr-un apel către civilizaţia europeană, scris de Pavel Biriukoff în numele discipolilor lui Tolstoi.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

„Ce zic discipolii lui Tolstoi din țara noastră — fiindcă sînt, sau cel puțin se pretind a fi și la noi asemenea discipoli — față de cele ce spun, în apelul semnat de Birucoff, confrații lor care trăiesc sub regimul bolșevist din Rusia ? Și oare ce ar fi acel altceva pentru care capitalismul european și mondial vrea să prăpădească poporul rusesc revoluționar, dacă nu intenția de a-l reîntoarce la starea de a putea fi iarăși exploatat ca în vremea țarismului ?"

Autorul semnează L. D. P. /. Pseudonimul L. D. P. sub care apar articolele în 1920 — nu avem certitudinea că aparține lui Lucrețiu Pătrășcanu. Cercetările ulterioare vor confirma sau nu acest lucru.

Organizațiile de clasă. Nașterea marelui capital industrial. Lămurirea și separarea celor două clase. Sindicatele. *Tineretul socialist*, 10, / nr. 27/, /15/ mai 1920, p. 1.

Autorul redă primele începuturi de organizații muncitorești de clasă, premergătoare sindicatelor și partidului.

Autorul semnează L.D.P.

Comunismul primitiv. Partea I. *Tineretul socialist*, 10, nr. /30/, 20 iun 1920, p. 1.

Autorul semnează L. D. P.

Începutul robiei. Partea a II-a. *Tineretul socialist*, 10, nr. 30, 2 iul 1920, p. 4.

Autorul semnează L. D. P.

Robia. Formarea claselor. Nașterea statului. *Tineretul socialist*, 10, nr. 3 aug 1920, p. 4.

Autorul semnează L. D. P.

Dovada. *Socialismul*, 15, nr. 96, 2 feb 1922, p. 1.

Cu toate că Partidul Comunist a fost scos de sub puterea legilor, la prima chemare în numele ideii comuniste, mii de oameni au răspuns fără nici un fel de propagandă „Presa burgheză — arată autorul — a căutat mai mult să convingă opinia publică cum că și masele proletare din România nu mai sînt comuniste".

Drept dovadă „la prima noastră chemare, muncitorimea Capitalei, căreia de luni întregi i s-a cenzurat gîndul, i s-a oprit putința oricărei manifestări, a răspuns cu entuziasm".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Legalitatea unui partid. *Socialismul*, 15, nr. 99, 5 feb. 1922, p. 1.

Autorul arată cauza scoaterii Partidului Comunist de sub puterea legii. „Partidul Comunist care azi reprezintă pretutindeni ca și la noi adevăratele interese ale proletariatului, care se ridică cu putere să apere

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

aceste interese, e, fără îndoială, dușmanul temut și hotărîtul adversar al regimului actual.

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Despre noua organizare. *Socialismul*, 16, nr. 106, 15 feb 1922, p. 1.

Autorul subliniază hotărîrea comuniștilor de a-și desfășura activitatea și de a se organiza chiar în condițiile scoaterii de sub lege.

Articolul este semnat A. Moldoveanu.

Boicotarea. *Tineretul socialist*, 10, nr. 30, 18 feb 1922, p. 1.

Autorul arată scopul Comisiei Generale adunată în ședință plenară la Brașov. Ea „a hotărît boicotarea tineretului socialist. Comisia generală îndeamnă toate organizațiile sindicale ca să saboteze organizațiile tineretului care sînt sub competența Comitetului Central din București, să boicoteze și foaia acestor organizații". „După ce a reușit, prin oamenii ei, să facă ruptura în mișcarea politică, după ce numai datorită unor buni tovarăși s-a împiedicat ruptura sindicală, care era să aibă loc numai și numai din cauza C.G., azi ea aduce și cere și ruptura în mișcarea tineretului. Boicotarea noastră e începutul sciziunii de mîine, opera exclusivă a C.G.". Dar noi știm lămurit calea pe care trebuie să mergem și care nu ne poate fi închisă de nici o măsură ridicolă. Noi ne cunoaștem datoria și Comisia Generală să știe, ne-o vom face pînă la capăt".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Politica distrugerii. *Tineretul socialist*, 10, nr. 31, 25 feb 1922, p. 1.

Autorul demască politica de distrugere a organizațiilor tineretului socialist, dusă de Comisia Generală.

Lucrețiu Pătrășcanu încheia astfel articolul: „Noi am contractat o obligație față de C.G. de a-i semnala toate prostiile și greșelile pe care le face. Ne-am făcut și acum datoria. În ce privește amenințarea de noi organizații a tineretului care să distrugă o mișcare din existență, sîntem liniștiți. Liniștită poate fi și C. Generală".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

După alegeri. *Socialismul*, 16, nr. 129, 10 mar 1922, p. 1.

Autorul prezintă modul cum se va organiza și va acționa Partidul Comunist pentru viitor.

„El va urmări organizarea muncitorimii pe baze sănătoase, din care va dispare oportunismul și reformismul celor ce în loc de realități, văd propriile lor concepții, și ridicarea conștiinței maselor proletare spre înțelegerea idealului revoluționar, care trebuie să agite și să miște masele subjugate".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Reorganizarea tineretului. *Tineretul socialist*, 10, nr. 33, 11 mar 1922, p. 1.

„Noua organizare a „Tineretului socialist" trebuie să fie o organizație de cultură; și trebuie ca ea să aibă această bază atît timp cît tineretul nu devine o forță reală" /.../ organizația actuală trebuie să fie o

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

organizație de pregătire intelectuală și sufletească a tinerilor muncitori. Mișcarea tineretului trebuie să fie prima școală în care pătrunde un luptător socialist.

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Desnodământul. *Socialismul*, 16, nr. 130, 15 mar. 1922, p. 1.

„Noul guvern chemat la putere pentru întronarea reacțiunii, guvernul liberal, prin măsurile cu care vine — arată autorul —, teroarea și dictatura, nu pot întoarce România din drumul pe care necesitățile istorice o îndreaptă. Teroarea și dictatura pot grăbi revoluția dar nu pot s-o împiedice".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Unificarea tineretului. *Tineretul socialist*, 10, nr. 34, 18 mar. 1922, p. 1.

„Numai unificarea întregii mișcări a tineretului, strîngerea tuturor organizațiilor într-una singură va putea da și mișcării noastre putința unor realizări cu adevărat folositoare pentru muncitorimea tînără. Unificarea, dacă va trebui, să știm s-o facem chiar și cu sacrificii".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

La muncă, timpul trece. *Tineretul socialist*, 10, nr. 36, 1 apr. 1922, p. 1.

Articolul este un apel adresat tineretului. „Nici un tînăr muncitor, nici un idealist nu trebuie să mai rămîie în afara organizațiilor lui proprii, în afara organizațiilor tineretului socialist".

„La muncă, tovarăși tineri, n-avem timp de pierdut. Intrați în organizațiile tineretului socialist și prin munca voastră întăriți aceste organizații".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Să ajutăm Rusia. *Tineretul socialist*, 10, nr. 38, 15 apr. 1922, p. 1.

Articolul reprezintă un călduros apel adresat muncitorilor români pentru a ajuta milioanele de victime ale foametei din Rusia.

„Rusia proletară nu trebuie lăsată să fie distrusă de foamete. Rusia reprezintă azi realizarea idealului nostru al tuturor. Proletariatul de dincolo de Nistru, poartă stindardul revoluției proletare și muncitorimea noastră nu trebuie să uite aceasta. Să ajutăm Rusia în momentele grele prin care trece ea...".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Asasinatele și proletariatul. *Socialismul*, 16, nr. 143, 21 apr. 1922, p. 1.

Articolul este o dovadă de protest a comuniștilor împotriva asasinării lui Leonte Filipescu, muncitor comunist. „Asasinarea tovarășului Leonte Filipescu nu a lovit și distrus însă numai un om, ci e încă o lovitură dată clasei noastre muncitoare. Și lovitura aceasta nu poate rămîne fără răsunet...".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Sărbătoarea muncii. *Tineretul socialist*, 10, nr. 40, 29 apr. 1922, p. 1.

Sărbătorirea zilei de 1 Mai, zi ce „unește într-o singură sărbătoare proletariatul mondial, căpătînd caracterul unei manifestări internaționale".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Ajutorarea Rusiei și Comisia Generală. *Tineretul socialist*, 10, nr. 41, 16 mai 1922, p. 1.

Atacul este îndreptat împotriva Comisiei Generale a sindicatelor care nu a luat nici o măsură în vederea ajutorării victimelor foametei din Rusia, considerînd că această chestiune nu interesează proletariatul român.

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Congresul sindical. Ce a făcut Comisia Generală pentru tineret? *Tineretul socialist*, 10, nr. 42, 28 mai 1922, p. 1.

„Nu numai că nu a făcut nimic pentru tineretul muncitor, dar atunci cînd noi am vrut să lucrăm, cînd am vrut să organizăm acest tineret ea ne-a întîmpinat cu boicotarea".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Rolul Comisiei Generale. *Tineretul socialist*, 10, nr. 43, 4 iun 1922, p. 1.

Autorul trece în revistă abaterile săvîrșite de Comisia Generală din momentul primirii din partea Congresului din Brașov, a mandatului spre a organiza cercul de tineri, pe lîngă sindicate și pînă la data semnată în articol.

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Amnistia și Rusia Sovietică. *Tineretul socialist*, 10, nr. 44, 11 iun 1922, p. 1.

„Amnistia a fost prima măsură pe care guvernul a luat-o după întoarcerea d-lui Brătianu de la Conferința din Genova. Amnistia a fost impusă de cauze externe și numai de cauze externe".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Sisteme înapoiate. *Tineretul socialist*, 10, nr. 45, 18 iun. 1922, p. 1.

Autorul subliniază rolul tineretului muncitor în etapa respectivă și dreptul acestuia la cuvînt și la vot.

Articolul a fost scris după dezbaterile Congresului din Sibiu unde s-a cerut ca tineretul, prin delegații lui, să nu aibă voie nici să vorbească și nici să voteze.

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Unificarea. *Tineretul socialist*, 10, nr. 47, 2 iul. 1922, p. 3.

Autorul semnează A. Moldoveanu.

În fața asasinatelor. *Socialismul*, 16, nr. 166, 9 iul. 1922, p. 1.

„Masele largi muncitoare să se ridice, să înceapă o campanie susținută pentru ca regimul teroarei, regimul asasinatelor să înceteze".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Tineretul muncitor și frontul unic. *Tineretul socialist*, 10, nr. 49, 16 iul 1922, p. 1.

Autorul militează pentru crearea frontului unic proletar.

Articolul este semnat de A. Moldoveanu.

Un fapt divers — Înmormîntarea centrismului. *Socialismul*, 16, nr. 183, 7 sep. 1922, p. 2.

În acest articol Lucrețiu Pătrășcanu vorbește despre fuzionarea partidului socialist cu cel social-democrat și urmările ei.

Autorul semnează A. M.

Autonomia unificatei mișcări a tineretului (Pregătirile Congresului). *Tineretul socialist*, 11, nr. 6, 18 sep. 1922, p. 2.

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Centralizare sau regionalism. *Tineretul socialist*, 11, nr. 7, 25 sep 1922, p. 1.

„Singura soluție pe care o avem la îndemînă și pe care — pentru bunul mers al mișcării — trebuie s-o adoptăm e : o cît mai centralizată conducere a mișcării tineretului, o cît mai strînsă unire între provincii, o cît mai slabă posibilitate pentru regionalism".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Lămuriri pentru autonomie. *Tineretul socialist*, 10, nr. 8, 2 oct 1922, p. 3.

La întrebarea care se ridica și anume : dacă mișcarea tineretului să adopte autonomia sau subordonarea, autorul pledează pentru autonomie.

„Autonomia ne impune grele sarcini, grele răspunderi, autonomia însă ne este o cale arătată de necesități mai tari decît noi".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Reorganizarea tineretului. *Tineretul socialist*, 11, nr. 38, 11 mar 1923, p. /1/.

Autorul semnează Andrei Moldoveanu.

Epoca de pregătire. *Socialismul*, 17, nr. 30, 15 apr. 1923, p. 3 ; nr. 36, 6 mai 1923, p. 3 ; nr. 40, 21 mai 1923, p. 2 ; nr. 42, 27 mai 1923, p. 2.

În suita de articole intitulate „Epoca de pregătire" și publicate în mai multe numere ale ziarului „Socialismul", Lucrețiu Pătrășcanu analizează următoarele aspecte : 1. Clasa muncitoare în fața reacțiunii interne și internaționale. 2. Situația internațională a tineretului muncitor în special de la noi din țară în epoca de pregătire. 3. Directivele mișcării tineretului muncitor. 4. Formarea cadrelor /de conducere/. 5. Încheiere.

În articolul de încheiere autorul subliniază : „Mișcarea proletară de la noi /.../ trebuie să se pregătească, să-și formeze cadrele, să pătrundă în masă, acolo unde e posibil, s-o organizeze în toată activitatea, păstrînd însă linia dreaptă a principiilor revoluționare".

În pragul unor grave evenimente. *Socialismul*, 18, nr. 34, 1 mai 1923, p. 6.

Prin inserarea acestui articol în paginile ziarului „Socialismul" autorul face cunoscut publicului cititor un eveniment destul de important

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

petrecut pe arena vieții internaționale : Suspendarea lui „Rote Fahne" organul central al P. C. German și a celorlalte ziare comuniste din Prusia pe timp de 14 zile.

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Acțiunea de masă și partidul țărănesc. *Facla*, 8, nr. 281, 18 apr. 1926, p. 1.

„Atita timp cît conducerea partidului țărănesc ar fi încredințată unor oameni ce reprezintă din toate punctele de vedere interesele clasei capitaliste, orice speranțe ce masele exploatate și le pun încă în el vor fi înșelate. Șefii țărăniști vor trăda interesele acestor mase așa cum și pînă acum le-au trădat".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Condiția victoriei : Frontul unic. *Dezrobirea*, 1, nr. 3, 22 apr. 1926, p. 1.

„Blocul Muncitoresc și Țărănesc vrea unirea tuturor maselor exploatate pentru o luptă comună contra oligarhiei. Ea cheamă pe aceste mase să iasă din apatia lor, și chiar în campania electorală ce începe să facă frontul unic. Numai prin frontul unic vom avea puterea, și numai puterea noastră este singura armă ce o avem în lupta contra regimului oligarhic".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Perspectivele guvernării averescane. *Înainte*, nr. 1, 5 iun 1926, p. 1.

Articolul reprezintă un adevărat protest împotriva guvernului generalului Averescu. „Perspectiva pe care dictatura oligarhiei prin mijlocirea guvernului Averescu deschide, arată încă o dată și mai clar ca oricînd nevoia unirii tuturor forțelor antioligarhice într-o singură formație de luptă".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

Sfîrșitul unor tratative. Congresul averescan. *Deșteptarea*, 1, nr. 1, 11 dec 1927, p. 1.

Însuși titlul articolului se referă la evenimentul politic cel mai semnificativ din acea dată și anume : încetarea, pentru o perioadă — a tratativelor oficiale între național-țărăniști și liberali.

Autorul arată în ce au constat aceste tratative și anume : Situația grea în care se găsea guvernul liberal ; prin moartea lui Brătianu se mărise confuzia din rîndurile guvernului. Pe de altă parte situația externă era destul de dificilă, datorită atacurilor necontenite ce se aduceau României din Anglia și Franța și a litigiilor nerezolvate încă cu Rusia Sovietică.

Un împrumut extern apărea guvernului ca un mijloc sigur de a îmbunătăți criza economică, ori acest lucru capitaliștii străini l-ar fi aprobat numai în condițiile asigurării unei epoci de liniște politică în țară. Cel de-al doilea motiv al tratativelor a fost atitudinea neclară a opoziției într-o problemă declarată de guvern „închisă".

Autorul semnează A. Moldoveanu.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Ce fac național-țărăniștii. Situația guvernului. Antisemiții din nou la lucru. Partidul național-țărănist se „întărește". *Deșteptarea*, 1, nr. 2, 18 dec 1927, p. 1.
Autorul semnează A. Moldoveanu.

O alegere cu tilc și două alegeri nu mai puțin vorbitoare. Noi tratative oficiale cu opoziția ? Național-țărăniștii renunță la campanie. Ce fac social-democrații ? *Deșteptarea*, 1, nr. 3, 25 dec. 1927, p. 1.
Autorul semnează A. Moldoveanu.

Național-țărăniștii și fascismul român. *Deșteptarea*, 2, nr. 1, 1 1928, p. 1.
„Lupta de clasă hotărîtă, într-un front unic al tuturor exploatați-lor, iată singura lozincă pe care o au de urmat".
Autorul semnează A. Moldoveanu.

De ce democrația burgheză es e neputincioasă ? *Deșteptarea*, 2, nr. 2, 8 ian 1928, p. 1.
Autorul semnează A. Moldoveanu.

Iarăși tactica opoziției. Împrumutul extern și sforțările guvernului. *Deșteptarea*, 2, nr. 3, 15 ian. 1928, p. 1.
„Ieșirea partidului național al d-lui Iorga din blocul opoziției va însemna desigur o slăbire a acestuia din urmă. Și această slăbire va căuta s-o exploateze guvernul. Ea este în același timp dovada fundamentului subreal și nestabil pe care opoziția burgheză este clădită, atunci cînd ea îndepărtează singura bază reală și puternică : masele".
Autorul semnează A. Moldoveanu.

Un excepțional Consiliu al apărării naționale. *Deșteptarea*, 2, nr. 4, 22 ian 1928, p. 1.
Autorul semnează A. Moldoveanu.

Băncile și beneficiile lor. *Independența economică*, 11, nr. 1-2, ian.-iun. 1928, p. 1-33.
În acest studiu autorul s-a ocupat exclusiv de relațiile dintre beneficiile capitalismului bancar și plus-valoarea creată numai în industrie. Întrunirea opoziției de la Iași. Social-democrații în front unic cu burghezia. *Deșteptarea*, 2, nr. 5, feb. 1928, p. 1.
Autorul condamnă fuziunea partidului social-democrat cu opoziția burgheză.
Autorul semnează A. Moldoveanu.

Guvernul ce va veni va fi un guvern de front unic burghez împotriva maselor muncitoare. *Înainte*, 3, nr. 8, 11 nov. 1928, p. 1.
Împotriva noului guvern Maniu — autorul propune încheigarea „unui front unic al muncii și începutul unei lupte fără rezerve".
Masele muncitoare și noul guvern. Continuarea politicii de exploatare și asuprire a păturilor producătoare de la orașe și sate. *Înainte*, 3, nr. 9, 15 nov 1928, p. 1.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Lucreţiu Pătrăşcanu arată deschis calea pe care o va urma noul guvern — Maniu... „de întărire a exploatării — şi ca consecinţă naţională, de represiune politică împotriva organizaţiilor politice şi economice ale maselor muncitoreşti şi ţărăneşti".

Învăţămintele alegerilor. Cazul Oradei Mari. *Înainte*, 3, nr. 20, 30 dec 1928, p. 1.

Autorul demască falsa propagandă electorală din ţară şi în special la Oradea. Observaţiile sale cu privire la modul cum au decurs alegerile în această localitate apar şi în nr. 2 din 13 ian. 1929, p. 2.

Lupta pentru amnistie. *Apărătorul proletar*, 1, nr. 2, ian. 1929, p. 5.

Articolul este străbătut de un puternic ecou de îndemn la luptă pentru amnistie şi în acest scop, arată autorul, „trebuiesc organizate de către comitetele locale /de amnistie/ întruniri publice şi manifestaţii pentru amnistie. Masele să fie chemate, prin toate mijloacele, propagandistice, să ia parte la ele".

Tot cazul Oradei. O propagandă contrarevoluţionară. *Înainte*, 4, nr. 2, 13 ian 1929, p. 2.

O sentinţă nu poate opri lupta maselor. Revoluţia — rezultatul luptelor maselor exploatate. / Pledoarie la procesul lui Al. Dobrogeanu-Gherea /. *Apărătorul proletar*, 2, nr. 2, feb. 1929, p. 3.

Lupta burgheziei împotriva sindicatelor unitare. *Apărătorul proletar*, 2, nr. 4, iun. 1929, p. 1.

Cum desemnează bolşevicii planul, se pregătesc de luptă şi asaltează piedicile. *Înainte*, nr. 2, 19 ian. 1930, p. /1/.

Autorul semnează A. M.

Lupta împotriva fascismului. *Apărătorul proletar*, nr. 2, mar. 1930, p. 1.

Pacifism ? Între un buget actual şi un proces trecut. *Deşteptarea*, 3, nr. 1, 25 ian. 1931, p. 1.

Fraza pacifistă din toate declaraţiile şi discursurile oficiale, rămîne o frază.

10.700.000.000 lei — bugetul pregătirilor de război — o realitate. Şi din realitatea aceasta, pericolul de război care ameninţă să însîngereze din nou trupurile a sute de mii de muncitori şi ţărani din România, devine actual, imediat.

Autorul semnează A. M.

În marginea evenimentelor. Caracteristica momentului politic actual. *Deşteptarea*, 3, nr. 1, 25 ian. 1931, p. 1.

Autorul se referă la criza economică care, prin efectele ei, a zguduit întregul edificiu politic al statului. În situaţia creată lupta muncitorimii a depăşit cadrul economic, trecînd făţiş la manifestări şi atitudini pur politice, iar „în condiţiile de azi, satele au devenit focare de mari şi tulburătoare frămîntări".

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Un nou împrumut. *Deșteptarea*, nr. 2, 1 feb. 1931, p. 1.

„Datoria publică a României este de 185 miliarde lei, dintre care 172 de miliarde către străinătate. La această sumă se ridică datoria pusă de clasa guvernantă în sarcina maselor muncitoare de la orașe și sate din România... Iar scopul în care se face noul împrumut D. prim-ministru Mironescu a declarat că banii ce vor fi împrumutați nu vor putea ușura situația economică a țării, ei având altă menire. /.../ Împrumutul de azi, ca și cele de ieri, nu fac decît să adune pulbere pentru explozia sîngeroasă de mîine".

Autorul semnează „A".

Situația economică și politică în România. *La corespondence internationale*, Paris, 14, nr. 10-19, 24 feb. 1934, p. 308.

Autorul semnează N. Grigorescu.

Garantul unui pact. *Manifest*, 2, nr. 5, 10 iul. 1935, p. 2.

Autorul subliniază importanța tratatului de asistență mutuală franco-rus făcînd o analiză obiectivă și concretă a împrejurărilor internaționale care i-au dat naștere.

„Slujind pacea, pactul franco-rus își întinde sfera de influență pînă în inima Germaniei muncitoare".

„Franța muncitoare este adevăratul lui garant".

Autorul semnează Victor Mălin.

Războiul împotriva Abisiniei. *Manifest*, 2, nr. 6, 28 iul. 1935, p. 1.

Ridicîndu-se împotriva războiului de cuceriri coloniale pe care Italia fascistă îl pregătește, autorul arată în articolul de față cauzele adevărate ale acestui război.

Articolul este semnat Victor Mălin.

*)PANDREA, PETRE. Frontul popular. *Dimineața*, nr. 10.291, 20 aug 1935, p. /1/.

Autorul militează pentru întemeierea frontului popular, fapt posibil pe baza unei platforme comune și a unui program de revendicări minimale.

Redăm cîteva puncte din programul minimal propus :

1) Lupta pentru ridicarea cenzurii și a stării de asediu.
2) Lupta contra fiscalității excesive și a scumpetei.
3) Necesitatea unor alegeri cu adevărat libere.
4) Lupta pentru libertatea întrunirilor, a presei și pentru libertatea de organizare sindicală și politică a muncitorimii și a tuturor categoriilor producătoare.
5) O largă amnistie pentru delicvenții politici antifasciști și pedepsirea funcționarilor care au schingiuit pînă la asasinat pe cei întemnițați — cazul Ion Mironiuc de la Doftana.

*) Articolul a fost scris de L. Pătrășcanu și semnat cu numele lui Petre Pandrea, cumnatul său, om politic cu vederi democratice, luptător antifascist și adherent al ideii reulizării frontului popular în România.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

6) Lupta contra războiului și a fascismului, care în România se arată sub forma particular odioasă a antisemitismului.

Un răspuns și o atitudine. *Manifest*, nr. 7, 25 aug. 1935, p. /2/.
Autorul semnează Victor Mălin.

Cine sînt trădătorii? *Manifest*, 2, 10, 30 nov 1935, p. 1.
„Cei mai activi, cei mai hotărîți și mai zgomotoși sprijinitori ai intrării noastre în blocul războinic, în blocul acelora care pregătesc un atac războinic chiar împotriva României, sînt fasciștii ultranaționaliști și ultra patrioți...
„Căci între fascismul român și între interesele și aspirațiile sociale și naționale ale maselor populare conlocuitoare în România nu există nici o legătură. Pe cînd între toți acei care, în numele fascismului — fie în România, fie în Ungaria sau Germania —, nu-și pot păstra sau nu pot cuceri puterea decît prin solidaritatea reacțiunii internaționale, această legătură există, ea este durabilă și perfect sinceră, chiar cînd prețul ei a fost un act de evidentă trădare națională. Această solidaritate și această legătură dictează atitudinea dreptei românești în chestiunea orientării externe a României. Aici este originea trădării ei".
Autorul semnează Victor Mălin.

La o răspîntie a istoriei românești. *Manifest*, 2, nr. 11—12, 25 dec 1935, p. 1.
Autorul militează pentru crearea Frontului democratic popular.

Articolul este semnat de Victor Mălin.
Frontul popular în plină desfășurare. *Înainte*, 1, nr. 5, 25 dec 1935, p. 2.
Autorul semnează I. V.

Despopularea Banatului. „Einkindersistem"-ul nemțesc și mortalitatea infantilă provoacă scăderea constantă a populației centrelor bănățene. *Zorile*, 20, ian. 1936.
Autorul semnează Ion Ion.

Pe drumul frontului popular. *Manifest*, 3, nr. 1, 25 ian. 1936, p. 1.
Lucrețiu Pătrășcanu arată în acest articol cadrul propice pentru înfăptuirea Frontului popular în România.
Autorul semnează Victor Mălin.

Ce înseamnă un regim dictatorial. *Vitrina*, 2, nr. 8—9, 25 mar. 1936, p. 2.

Statul țărănesc un nou tip de stat? *Era nouă*, nr. 2, mar. 1936, p. 17-28.
„Nu va fi nou statul țărănesc nici anticapitalist și nici democrat. Toate afirmațiile contrare pe care le fac propagandiștii național-țărăniști

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

rămîn simple fraze. Dar nimic nu scoate mai în evidență caracterul lui reacționar, decît situația care s-ar crea țărănimii în masele ei largi în acest stat, care trebuie să fie «țărănesc»".

Pozitivele rezultate ale Congresului social-democrat. *Arena*, nr. 3, 22 apr 1936, p. /1/.

Tot în jurul Congresului social-democrat. *Arena*, nr. 4, 3 mai 1936, p. /1/.

Ce vor comuniștii ? *Cuvîntul liber*, 2, nr. 47. 26 sep 1936, p. 3.

Autorul pleacă de la articolul lui Berl, din „Marianne", mai exact, răspunde la întrebarea pe care acesta și-o pune „Ce vor comuniștii din Franța" ?

„Vor să apere pacea, după cum vor să apere Franța frontului popular".

„Ce vor comuniștii" și dincolo de hotarele Franței ? Vor să împiedice triumful fascismului și să asigure libertatea marilor mulțimi. Vor să apere astăzi — în ceasul marilor primejdii războinice pacea grav amenințată de hitlerism".

Început de criză în economia mondială. *V.R.*, 30, nr. 4, apr. 1938, p. 94—99.

În acest articol autorul argumentează, prin analiza pe care o face, că „anul 1938 va fi primul an de criză în România".

Articolul este semnat R. Boldur.

Cum a fost pregătită și înfăptuită lovitura de stat de la 23 August 1944. (O pagină de istorie contemporană). *Jurnalul de dimineață*, 6, nr. 38, 25 dec. 1944, p. 3. (Redacția).

Cum s-a pregătit actul de la 23 August 1944. (D-l ministru Lucrețiu Pătrășcanu povestește). *Rom. lib.*, 3, nr. 323, 23 aug 1945, p. 9.

Din cuprins : Trei momente emoționante. Sub teroarea bombardamentelor și a Gestapoului. Ședințele conspirative de la Palat. Noaptea istorică de 23 August. Cum a fost redactată prima proclamație. Antonescu și oamenii lui. Sub pază la Palat. Promisiunile lui Hausen și Gerstenberg. Primul număr legal al „României libere".

Există o legătură indisolubilă între perspectivele culturii românești și ridicarea maselor populare (Masă rotundă). *Contemporanul*, nr. 29, 11 apr. 1947, p. 3.

Participă și Lucrețiu Pătrășcanu.

Existențialismul și precursorii lui autohtoni. *Scînteia*, 16, nr. 798, 14 apr. 1947, p. 1, 5.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Reforma agrară și definitivarea ei. *Scînteia*, 16, nr. 838, 6 iun. 1947, p. 1.

„În momentul de față reforma ajunsă la încheiere trebuie să capete acel caracter definitiv pe care nici o încercare lăturalnică să nu-l clatine . . .". „În același timp, se consacră drepturile netăgăduite ale țărănimii asupra pămîntului căpătat prin reformă".

Adîncirea diferențierii sociale în lumea satelor. *Scînteia*, 16, nr. 869, 13 iul. 1947, p. 1.

La apariția „Capitalului" în românește. *Scînteia*, 16, nr. 886, 2 aug 1947, p. 1, 4.

Despre reforma justiției. *Contemporanul*, nr. 51, 12 sep 1947, p. 1.

Pentru o reală reformă a justiției în spirit democratic Lucrețiu Pătrășcanu subliniază două aspecte :

1. Necesitatea transformării aparatului judecătoresc prin introducerea judecătorului popular.
2. Revizuirea întregii legislații pentru a fi pusă în concordanță tocmai cu interesele maselor populare și ale statului democrat.

Cum l-am cunoscut pe Lenin. *Rev. Fundațiilor Regale*, nr. 10—11, oct.-nov. 1947, p. 1—7.

În calitate de membru al Comitetului Central al P.C.R. în 1922 Lucrețiu Pătrășcanu este delegat la lucrările celui de al IV-lea Congres al Cominternului la Moscova. În ziua de 13 noiembrie în cadrul Congresului a vorbit Lenin.

„Vorbea cu căldură, cu convingere și cu acea sinceritate ce captiva de la început. Fără patetism, fără fraze și întorsături oratorice, cu simplicitatea unei expuneri logice strînse închegate, Lenin convingea și impresiona. Ascultîndu-l îți dădeai seama de puternica influență pe care o putea exercita, tocmai ca vorbitor. Expunerea care a durat o oră, era afirmarea credinței nestrămutate în izbînda finală a Marii Revoluții din Octombrie".

Articolul a mai apărut în : Rom. lit., 3, nr. 5, 29 ian 1970, p. 3 și Scînteia tin., 29, nr. 7364, 22 ian 1973, p. 2.

Judecătorul popular. *Scînteia*, 16, nr. 991, 4 dec. 1947, p. 1, 4.

Wiking N. Lascenko § Co. *Rom. lit.*, 5, nr. 7, 10 feb 1972, p. 14—15.

Autorul dezvăluie întreaga amploare și profundul dramatism al marii bătălii de pe frontul luptei de clasă ce avusese loc la atelierele Grivița în februarie 1933.

Pentru a trece pe sub privirile cenzorilor aflați în alertă, Lucrețiu Pătrășcanu plasează acțiunea la Lodz, în Polonia.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

rămîn simple fraze. Dar nimic nu scoate mai în evidență caracterul lui reacționar, decît situația care s-ar crea țărănimii în masele ei largi în acest stat, care trebuie să fie «țărănesc»".

Pozitivele rezultate ale Congresului social-democrat. *Arena*, nr. 3, 22 apr 1936, p. /1/.

Tot în jurul Congresului social-democrat. *Arena*, nr. 4, 3 mai 1936, p. /1/.

Ce vor comuniștii? *Cuvîntul liber*, 2, nr. 47, 26 sep 1936, p. 3.

Autorul pleacă de la articolul lui Berl, din „Marianne", mai exact, răspunde la întrebarea pe care acesta și-o pune „Ce vor comuniștii din Franța"?

„Vor să apere pacea, după cum vor să apere Franța frontului popular".

„Ce vor comuniștii" și dincolo de hotarele Franței? Vor să împiedice triumful fascismului și să asigure libertatea marilor mulțimi. Vor să apere astăzi — în ceasul marilor primejdii războinice pacea grav amenințată de hitlerism".

Început de criză în economia mondială. *V.R.*, 30, nr. 4, apr. 1938, p. 94—99.

În acest articol autorul argumentează, prin analiza pe care o face, că „anul 1938 va fi primul an de criză în România".

Articolul este semnat R. Boldur.

Cum a fost pregătită și înfăptuită lovitura de stat de la 23 August 1944. (O pagină de istorie contemporană). *Jurnalul de dimineață*, 6, nr. 38, 25 dec. 1944, p. 3. (Redacția).

Cum s-a pregătit actul de la 23 August 1944. (D-l ministru Lucrețiu Pătrășcanu povestește). *Rom. lib.*, 3, nr. 323, 23 aug 1945, p. 9.

Din cuprins: Trei momente emoționante. Sub teroarea bombardamentelor și a Gestapoului. Ședințele conspirative de la Palat. Noaptea istorică de 23 August. Cum a fost redactată prima proclamație. Antonescu și oamenii lui. Sub pază la Palat. Promisiunile lui Hausen și Gerstenberg. Primul număr legal al „României libere".

Există o legătură indisolubilă între perspectivele culturii românești și ridicarea maselor populare (Masă rotundă). *Contemporanul*, nr. 29, 11 apr. 1947, p. 3.

Participă și Lucrețiu Pătrășcanu.

Existențialismul și precursorii lui autohtoni. *Scînteia*, 16, nr. 798, 14 apr. 1947, p. 1, 5.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Reforma agrară și definitivarea ei. *Scînteia*, 16, nr. 838, 6 iun. 1947, p. 1.

„În momentul de față reforma ajunsă la încheiere trebuie să capete acel caracter definitiv pe care nici o încercare lăturalnică să nu-l clatine ...". „În același timp, se consacră drepturile netăgăduite ale țărănimii asupra pămîntului căpătat prin reformă".

Adîncirea diferențierii sociale în lumea satelor. *Scînteia*, 16, nr. 869, 13 iul. 1947, p. 1.

La apariția „Capitalului" în românește. *Scînteia*, 16, nr. 886, 2 aug 1947, p. 1, 4.

Despre reforma justiției. *Contemporanul*, nr. 51, 12 sep 1947, p. 1.

Pentru o reală reformă a justiției în spirit democratic Lucrețiu Pătrășcanu subliniază două aspecte :

1. Necesitatea transformării aparatului judecătoresc prin introducerea judecătorului popular.
2. Revizuirea întregii legislații pentru a fi pusă în concordanță tocmai cu interesele maselor populare și ale statului democrat.

Cum l-am cunoscut pe Lenin. *Rev. Fundațiilor Regale*, nr. 10—11, oct.-nov. 1947, p. 1—7.

În calitate de membru al Comitetului Central al P.C.R. în 1922 Lucrețiu Pătrășcanu este delegat la lucrările celui de al IV-lea Congres al Cominternului la Moscova. În ziua de 13 noiembrie în cadrul Congresului a vorbit Lenin.

„Vorbea cu căldură, cu convingere și cu acea sinceritate ce captiva de la început. Fără patetism, fără fraze și întorsături oratorice, cu simplicitatea unei expuneri logice strîns închegate, Lenin convingea și impresiona. Ascultîndu-l îți dădeai seama de puternica influență pe care o putea exercita, tocmai ca vorbitor. Expunerea care a durat o oră, era afirmarea credinței nestrămutate în izbînda finală a Marii Revoluții din Octombrie".

Articolul a mai apărut în : Rom. lit., 3, nr. 5, 29 ian 1970, p. 3 și Scînteia tin., 29, nr. 7364, 22 ian 1973, p. 2.

Judecătorul popular. *Scînteia*, 16, nr. 991, 4 dec. 1947, p. 1, 4.

Wiking N. Lascenko § Co. *Rom. lit.*, 5, nr. 7, 10 feb 1972, p. 14—15.

Autorul dezvăluie întreaga amploare și profundul dramatism al marii bătălii de pe frontul luptei de clasă ce avusese loc la atelierele Griviția în februarie 1933.

Pentru a trece pe sub privirile cenzorilor aflați în alertă, Lucrețiu Pătrășcanu plasează acțiunea la Lodz, în Polonia.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

V. LUCRARI DE REFERINȚA ȘI ARTICOLE CUPRINSE ÎN CARȚI ȘI PERIODICE DESPRE PERSONALITATEA ȘI OPERA LUI LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU

„Lucrările lui Lucreţiu Pătrăşcanu sînt pătrunse de un puternic spirit partinic şi de un înalt simţ patriotic /.../ Scrierile sale reflectă o vastă erudiţie ştiinţifică, cercetarea a numeroase documente şi date statistice şi a unei bogate bibliografii din domeniul istoriei, sociologiei, economiei, filozofiei şi dreptului prin selecţionarea atentă a datelor şi faptelor reliefînd laturile esenţiale ale realităţii sociale. Ele constituie un model de cercetare marxistă, de legătură organică între istorie şi practică".

SIMION I. POP

a) În cărţi

Plenara Comitetului Central al P.C.R. din 22—24 aprilie 1968. /Materiale/. Bucureşti, Editura politică, 1968, p. 65—73.

Plenara a hotărît reabilitarea politică post-mortem a lui Lucreţiu Pătrăşcanu.

CEAUȘESCU, NICOLAE. Cuvîntare la adunarea activului de partid al municipiului Bucureşti, 26 aprilie 1968. *Nicolae Ceauşescu. România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste.* Rapoarte. Cuvîntări. Articole. Ianuarie 1968 — martie 1969. /Vol. 3/. Bucureşti, Editura politică, 1969, p. 177—208.

„Lucreţiu Pătrăşcanu a fost unul din activiştii şi conducătorii de seamă ai partidului, ai poporului român. / ./. Lovindu-se în Pătrăşcanu, s-a lovit în partid, în capacitatea sa de luptă, în forţa sa ideologică".

* * *

Lui îi dăm votul şi încrederea noastră. Lucreţiu Pătrăşcanu. Bucureşti/, 1945. 11 p.

Lucrarea cuprinde biografia amănunţită a politicianului român Lucreţiu Pătrăşcanu.

„Ceea ce caracterizează pe Lucreţiu Pătrăşcanu este calitatea sa de intelectual care şi-a închinat viaţa şi opera sa luptei clasei muncitoare şi poporului român pentru libertate şi progres".

Istoria României. Compendiu. Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1969, p. 544, 558, 572.

Încă în seara zilei de 23 August 1944 a fost constituit un guvern nou, prezidat de generalul Constantin Sănătescu. Guvernul era format

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

din generali și tehnicieni, reprezentanți ai palatului regal și ai forțelor politice care alcătuiau Blocul Național Democrat. Din partea Partidului Comunist Român a fost desemnat în acest guvern Lucrețiu Pătrășcanu.

POMPILIU, TEODOR. Evoluția gîndirii istorice românești. Cluj, „Dacia", 1970, p. X, XLVIII, 443—445.

Act de naștere /fotocopie/ aflat în original în arhiva de stare civilă a Consiliului popular municipal Bacău. *C. Botez, L. Eșanu și I. Saizu, Județul Bacău. Pagini memorabile din lupta maselor.* Bacău, 1971, p. 297.

CONSTANTINESCU, MIRON. Cercetări sociologice. 1938—1971. București, Editura Academiei R.S.R., 1971, p. 203, 208, 316, 356.

Ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea au avut semnificația unui punct de cotitură pentru sociologia românească datorită dezvoltării unei școli ideologice marxiste tot mai puternice, numărînd printre reprezentanții ei pe Ionescu-Rion, Ion Nădejde, Lucrețiu Pătrășcanu, Ștefan Stînică, Ecaterina Arbore, Roman Moldovan etc...

În cercetarea lor socială și politică ei au aplicat concepția și metoda materialist-istorică.

ENĂȘOAE, VICTOR. Lucrețiu Pătrășcanu. (Medalion). *C. Botez, L. Eșanu și I. Saizu. Județul Bacău. Pagini memorabile din lupta maselor.* Bacău, 1971, p. 286—290.

PANDREA, PETRE. Lucrețiu Pătrășcanu. *Petre Pandrea. Eseuri.* (Portrete și controverse. Germania hitleristă. Pomul vieții). București, „Minerva", 1971, p. 159—163.

„A răsărit din realitățile românești, din suferință și din idealuri. Fiul unui scriitor clasic al literaturii române, crescut de mic într-o casă unde erau de „baștină" capete luminate și suflete pure ca ale lui G. Ibrăileanu, C. Stere, Castaforu, Mihail Sadoveanu și Gala Galaction (prietenii tatălui din cenaclul progresist și socializant al Iașului și apoi al Bucureștiului), actualul „tovarăș-ministru-de-stat a răsărit după noaptea ilegalității curmată la 23 August 1944, avînd o îndelungată pregătire intelectuală și după o muncă personală politică de aproape două decenii, cu condeiul, vorba și fapta în slujba proletariatului și a idealului marxist-leninist".

SALAJAN, ELVIRA. Lucrețiu Pătrășcanu, teoreticianul. *Bul. științ.*, Inst. pedag. Baia Mare A, Filol. pedag. marxism-leninism, 3, 1971, p. 321—326.

ZINCA, HARALAMB. Și a fost ora „H". București, Editura militară, 1971, p. 29—30, 93, 95—96, 104—106, 180, 189, 209—212, 223, 225, 278, 280, 296, 299, 302.

Rod al unei documentări îndelungate cartea *Și a fost ora „H"* tratează înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944. Printre figurile de luptători comuniști și antifasciști, generali, ofițeri și soldați veterani ai

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

războiului antihitlerist care au contribuit la înfăptuirea acestui act revoluționar un rol însemnat l-a avut și Lucrețiu Pătrășcanu.

ORNEA, Z. Lucrețiu Pătrășcanu și geneza României moderne. *Z. Ornea. Studii și cercetări.* București, Editura Eminescu, 1972, p. 280—301. Pătrășcanu, Lucrețiu. /Notă biografică/. *Mic dicționar enciclopedic.* București, Editura enciclopedică română, 1972, p. 1487.

POMPILIU, TEODOR. Lucrețiu Pătrășcanu. /Notă biografică/. *Teodor Pompiliu. Din gîndirea materialist-istorică românească (1921—1944,* București, Editura științifică, 1972, p. 115—119.

CONSTANTINESCU, ION. Din însemnările unui fost reporter parlamentar. Camera deputaților 1919—1939. (Note și memorii). București, Editura politică, 1973, p. 173, 259, 279—284.

Referiri la : — scoaterea Partidului Comunist din viața publică, suprimarea ziarului „Socialismul" și arestarea unui număr de studenți comuniști printre care Lucrețiu Pătrășcanu și I. Zaharia : — actul huliganic de la Cernăuți împotriva avocatului Lucrețiu Pătrășcanu, fruntaș al Partidului Comunist Român ; — cuvîntul lui Lucrețiu Pătrășcanu cu prilejul noilor alegeri pentru Cameră care au avut loc la 4 iunie 1931.

CONSTANTINESCU, MIRON, BĂDINA, OVIDIU și GALL ERNÖ. Perioada interbelică și orientările noi în sociologie. (Sociologia marxistă într-o nouă etapă istorică). *Miron Constantinescu, Ovidiu Bădina și Ernö Gall. Gîndirea sociologică din România.* Note de curs. București, Editura didactică și pedagogică, 1973, p. 78—80.

Dintre figurile marcante ale sociologiei marxiste românești din perioada interbelică, autorii o subliniază pe aceea a lui Lucrețiu Pătrășcanu. „El s-a afirmat de-a lungul anilor drept o personalitate complexă și multilaterală ale cărei disponibilități erau, toate, consacrate luptei politice".

Despre opera politicianului român autorii afirmă : „Întreaga operă a lui Lucrețiu Pătrășcanu e o meditație asupra problemelor socio-politice românești, cărora s-a străduit să le descifreze semnificațiile în perspectiva dialecticii materialiste".

CĂLINESCU, G. Foarte bine. *G. Călinescu. Gîlceava înțeleptului cu lumea. Pseudojurnal de moralist.* Vol. 2. (1943—1949). București, „Minerva", 1974, p. 513—515.

Referiri la activitatea lui Lucrețiu Pătrășcanu ca profesor de drept. Aceleași însemnări au apărut în *Națiunea*, 2, nr. 281, 1947, p. 1.

JEBELEANU, EUGEN. Pătrășcanu. *Eugen Jebeleanu. Hanibal.* Poezii. București, „Minerva", 1974, p. 288—290.

Poezie închinată lui Lucrețiu Pătrășcanu.

A mai apărut în *Contemporanul*, nr. 45, 6 nov. 1970, p. 1.

PĂTRAR, GHEORGHE. Aspecte ale mișcării muncitorești și comuniste băcăuane oglindite în presa locală. *Carpica.* Bacău, Muzeul de istorie, Bacău, 1974, p. 190—191.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

La 30 iulie 1929, se judecă la Bacău procesul intentat comuniștilor Chirițescu și Bercovici — acuzați că ar fi lipit „în noaptea de 23—24 iulie 1929 manifeste incendiare, prin care se declară război societății, constituției și organizării de stat".

Lucrețiu Pătrășcanu se afla alături de avocatul Poldy Filderman pe banca apărării. Din relatările succinte rezentate în acest articol se poate observa cutezanța și fermitatea revoluționară a comunistului Lucrețiu Pătrășcanu.

LĂNCRĂNJAN, ION. Caloianul. Vol. 1. București, „Albatros", 1975, p. 354—361.

Referiri la reabilitarea lui Lucrețiu Pătrășcanu.

b) În periodice

„Lucrețiu Pătrășcanu a fost unul din activiștii și conducătorii de seamă ai partidului, ai poporului român. L-am cunoscut puțin pe Pătrășcanu atît înainte de război cît și după acesta. Era un om de mare valoare intelectuală, un om de vastă erudiție și cultură marxist-leninistă, un remarcabil conducător de partid..."

NICOLAE CEAUȘESCU

Un act de înalt umanism. *An. Inst. st. ist. soc.-polit. P.C.R.*, 14, nr. 2—3, mar 1968, p. 18—26.

Reabilitarea politică a lui Lucrețiu Pătrășcanu.

Liniile definitorii ale personalității sale sînt surprinse în fragmentele autobiografice publicate în acest articol.

Lucrețiu Pătrășcanu (1900—1954). *Analele de istorie*, 14, nr. 2—3, 1968, p. 21—24.

IVAȘCU, GEORGE. Resurecție morală. *Contemporanul*, nr. 18, 3 mai 1968, p. 1—2.

Referiri la reabilitarea lui Lucrețiu Pătrășcanu.

BOGZA, GEO. Spovedania lui Petru. *Contemporanul*, nr. 19, 10 mai 1968, p. 1.

Poem în proză /închinat lui Lucrețiu Pătrășcanu/.

POP, GRIGORE TRAIAN. Lucrețiu Pătrășcanu, prima considerare marxistă a istoriei filozofiei românești. Fișe de dicționar filozofic (seria I). *Ramuri*, 5, nr. 5, 15 mai 1968, p. 18—19.

/Lucrețiu Pătrășcanu/. *Cronica*, 3, nr. 20, 18 mai 1968, p. 7.

Prezentarea unei scrisori a lui Lucrețiu Pătrășcanu către G. Ibrăileanu.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Un cărturar comunist /Lucreţiu Pătrăşcanu/. *Ateneu*, 5 nr. 5, mai 1968, p. 15.
Autorul semnează V. S.

ŞTEFANACHE, CORNELIU. Lucreţiu Pătrăşcanu filozoful. Jurnal. *Cronica*, 3, nr. 22, 1 iun. 1968, p. 2.

IACOB, C. Lucreţiu Pătrăşcanu şi filozofia românească. *Tomis*, 3, nr. 7, iul. 1968, p. 3.

POP, SIMION. Lucreţiu Pătrăşcanu, participant activ la actul de la 23 August. *Argeş*, 3, nr. 8, aug. 1968, p. 1.

BĂDINA, OVIDIU. Însemnări pe marginea operei lui Lucreţiu Pătrăşcanu. /I.—II/. *Cronica*, 4, nr. 44, 1 nov. 1969, p. 10—11 şi nr. 45, 8 nov. 1969, p 3, 10.
Articolul este structurat astfel : A. Revoluţia gîndirii filozofice contemporane. B. Curente şi tendinţe actuale în filozofia românească. C. Înapoi la Conta ? D. Mate ialismul dialectic, legi şi cuprins.

MÂNCIU, M. Gîndirea socială şi politică a lui Lucreţiu Pătrăşcanu, Fişe de dicţionar filozofic (se ia a II-a). *Ramuri*, 6, nr. 4, 15 apr. 1969, p. 16—17.

POP, SIMION I. Lucreţiu Pătrăşcanu, profesor de economie politică. *Forum*, 11, nr. 5, mai 1969, p. 65—67.
Articolul cuprinde unele aspecte inedite referitoare la activitatea ştiinţifică, de publicist şi de profesor de economie politică a lui Lucreţiu Pătrăşcanu.

PARASCHIVESCU, MIRON RADU. Fiul secolului său. *Contemporanul*, nr. 45, 6 nov. 1970, p. 1, 8.
Amintiri din anii studenţiei despre profesorul Lucreţiu Pătrăşcanu.

ORNEA, Z. „Lucreţiu Pătrăşcanu şi geneza României moderne". *Lupta de clasă*, 4, nr. 1, ian. 1970, p. 51—62.

IONIŢĂ, GH. I. Lucreţiu Pătrăşcanu — gînditor social-politic. *An. Univ. Buc. Ist.*, 19, nr. 2, 1970, p. 93—99.

DUMITRAŞCU, GH. Lucreţiu Pătrăşcanu. Contribuţii la istoriografia românească. *Tomis*, 5, nr. 6, iun. 1970, p. 17.

PIUCĂ, V. Lucreţiu Pătrăşcanu. *Cronica*, 5, nr. 44, 31 oct. 1970, p. 10.
Notă biografică.

ENĂŞOAE, VICTOR. Lucreţiu Pătrăşcanu — filozof, economist şi om politic de seamă — fiu al oraşului Bacău. *St. roşu*, 25, nr. 5517, 5 nov 1970, p. 2 ; nr. 5518, 6 nov 1970, p. 1, 3.

BLANĂ, NICOLAE. Lucreţiu Pătrăşcanu. *Pentru patrie*, 22, nr. 11, nov 1970, p. 28.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

DOGARU, MIHAI și HARȘA, AUREL. Militanți de masă. Ștefan Stincă (1865—1897); Max Wexler (1870—1917); N. D. Cocea (1880—1949); Lucrețiu Pătrășcanu (1900—1954); Ilie Pintilie (1903—1943). *Clubul*, nr. 11, nov. 1970, p. 16—17.

NICOLAE, IONEL. Lucrețiu Pătrășcanu. O luminoasă figură de luptător și cărturar comunist. *Viața milit.*, 24, nr. 11, nov. 1970, p. 15.

POP, SIMION I. Lucrețiu Pătrășcanu — remarcabil conducător de partid și teoretician comunist. *Astra*, 5, nr. 11, nov. 1970, p. 2.

POP, SIMION I. Lucrețiu Pătrășcanu despre problema agrară din România. *Forum*, 12, nr. 11, nov. 1970, p. 75—83.

Una dintre cele mai importante și complexe probleme teoretice și practice, căreia știința marxist-leninistă, partidele comuniste și muncitorești i-au acordat și îi acordă o atenție susținută este problema agrară.

Pentru a prezenta cît mai complet concepția lui Lucrețiu Pătrășcanu asupra problemei agrare și pentru a releva contribuția sa la elucidarea și rezolvarea ei, Simion I. Pop se referă în acest studiu la toate lucrările filozofului în care tratează această problemă și anume : 1. Originea, evoluția și formele proprietății funciare în România. Cauzele răscoalelor țărănești. 2. Problema agrară după 1918. Căile pentru rezolvarea ei.

IONIȚĂ, GH. I. Demascarea fascismului în scrierile social-politice ale lui Lucrețiu Pătrășcanu. *An. ist. Inst. st. ist. soc. polit. P.C.R.*, 16, nr. 6, nov.-dec. 1970, p. 145—163.

Problematica genezei și evoluției mișcării fasciste din România a fost tratată în mod detaliat de Lucrețiu Pătrășcanu în o serie de materiale publicate în revistele și gazetele timpului și în trei dintre lucrările sale : „Sub trei dictaturi", „Problemele de bază ale României" și „Curente și tendințe în filozofia românească".

Gh. I. Ioniță în studiul de față, analizează în mod obiectiv ideile gînditorului român emise în creația sa — referitoare la această mișcare.

CLOȘCA, C. Lucrețiu Pătrășcanu, colaborator activ al revistei „Manifest". *Ateneu*, 7, nr. 12, dec. 1970, p. 14—15.

Autorul prezintă unele articole publicate de Lucrețiu Pătrășcanu sub pseudonimul Victor Mălin, în coloanele revistei ieșene „Manifest" (Războiul împotriva Abisiniei, În slujba fascismului, Cine sînt trădătorii, La o răspîntie a istoriei românești etc. . .).

Observație. În studiul „Demascarea fascismului în scrierile social-politice ale lui Lucrețiu Pătrășcanu" publicat de Gh. I. Ioniță în „Analele de istorie ale Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R.", nr. 6, 1970, p. 146, autorul face următoarea mențiune „. . . pseudonimul Victor Mălin, era al redacției ; sub litera lui s-au aflat de fiecare dată numele unor cunoscuți comuniști, printre care și al lui Lucrețiu Pătrășcanu. Este bine știut faptul că sub același pseudonim a publicat în gazeta „Manifest" o serie de materiale însuși redactorul ei șef, George Ivașcu".

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

STOICAN, VASILE. Lucreţiu Pătrăşcanu — eminent jurist marxist. Cu prilejul împlinirii a 70 de ani de la naştere. *Rev. rom. drept*, 26, nr. 12, dec. 1970, p. 44—53.

FLOREA, IOAN. Contribuţia lui Lucreţiu Pătrăşcanu în domeniul filozofiei. *Cronica*, 6, nr. 7, 13 feb. 1971, p. 10.

POP, SIMION I. Metodologia cercetării ştiinţifice şi a predării ştiinţelor sociale în scrierile lui Lucreţiu Pătrăşcanu. *Rev. pedag.*, 20, nr. 3, mar 1971, p. 46—52.

PREUTESCU, LAURENŢIU I. În memoria lui Lucreţiu Pătrăşcanu. *V. R.*, 24, nr. 4, apr. 1971, p. 46—54.

UNGHEANU, MIHAI. Rescriitorii de istorie. *Contemporanul*, nr. 19, 7 mai 1971, p. 3.

În articolul său, publicat cu prilejul sărbătoririi semicentenarului Partidului Comunist Român, Mihai Ungheanu subliniază valoarea istorică a lucrărilor lui Lucreţiu Pătrăşcanu : „Un veac de frămîntări sociale", „Sub trei dictaturi", „Problemele de bază ale României".

VĂLEANU, NICOLAE I. Geneza, caracterul şi structura economiei româneşti în viziunea lui L. D. Pătrăşcanu. *Viaţa econ.*, nr. 22, 28 mai 1971, p. 9.

PORŢEANU, AL. şi UDREA, TR. Lucrări de Lucreţiu Pătrăşcanu consacrate istoriei moderne şi contemporane a României. *Studii*, 24, nr. 3, mai-iun. 1971, p. 627—636.

PANTAZI, RADU. Lucreţiu Pătrăşcanu, istoric al filozofiei şi filozof al istoriei. *Amfiteatru*, 6, nr. 8, aug. 1971, p. 20.

Autorul comentează analizele şi concluziile lui Lucreţiu Pătrăşcanu exprimate în lucrările : „Problemele de bază ale României", „Sub trei dictaturi", „Un veac de frămîntări sociale", „Curente şi tendinţe în filozofia românească".

POP, SIMION I. Primul curs de economie politică marxist-leninistă la Universitatea din Bucureşti predat de profesorul Lucreţiu Pătrăşcanu (Completare la studiul : Predarea economiei politice la Universitatea din Bucureşti în perioada 1864—1964 publicat în „Analele Universităţii din Bucureşti. Seria ştiinţe social-filozofice. Anul 15 — 1966). *An. Univ. Buc., Ştiinţe polit. econ.* 20, 1971, p. 195—214.

SUTĂ-SELEJEAN, SULTANA. Lucreţiu Pătrăşcanu despre geneza, particularităţile şi perspectivele capitalismului în România interbelică. *St. cerc. econ.*, 3, 1971, p. 173—194.

TEODORESCU, ŞTEFAN. Statornicie şi încredere. *Magazin ist.*, 6, nr. 1, ian. 1972, p. 14.

La 20 aprilie 1921, cînd cea mai mare parte dintre conducătorii Partidului Comunist erau arestaţi, Lucreţiu Pătrăşcanu, Popescu-Doreanu

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

și Ștefan Teodorescu au scos primul număr din seria nouă a ziarului „Tineretul socialist".

Lucrețiu Pătrășcanu se ocupa de linia politică a publicației.

STĂNESCU, M.C. Și lupta abia începea... /Procesul din Dealul Spirii/. *Magazin ist.*, 6, nr. 1, ian. 1972, p. 10.

Referiri la activitatea desfășurată de Mișcarea Tineretului Socialist din care a făcut parte și Lucrețiu Pătrășcanu.

ANDRONIC, IOSIF H. Despre februarie 1933. *Rom. lit.*, 5, nr. 7, 10 feb 1972, p. 14.

În pofida interdicțiilor polițienești, Lucrețiu Pătrășcanu împreună cu alți comuniști reușesc să asigure apariția și difuzarea revistei „Frontul".

Căutat asiduu de poliție și de Siguranță, Lucrețiu Pătrășcanu este arestat spre sfîrșitul lunii februarie 1933 și apoi izolat într-o anexă a fortului-închisoare militară Jilava.

ANTON, CONSTANTIN. August 1944 : Unica soluție. (Lucrețiu Pătrășcanu : „ziua de care vă vorbeam a sosit"). *Magazin ist.*, 6, nr. 8, aug 1972, p. 13.

MARIN, WILIAM. Generațiile Ceneiului. *Magazin ist.*, 6, nr. 9, sep 1972, p. 67—68.

La 31 septembrie 1944, SS-iștii au împușcat 6 (șase) țărani din comuna Cenei. Teroarea a continuat.

Articolul conține protestul lui Lucrețiu Pătrășcanu.

POP, SIMION I. Concepția lui Lucrețiu Pătrășcanu despre nașterea și dezvoltarea capitalismului în România. *Forum. Științ. soc.*, 5, nr. 5, 1973, p. 74—90.

Autorul subliniază tezele deosebit de importante elaborate de Lucrețiu Pătrășcanu cu privire la structura economică a României și a stadiului dezvoltării capitalismului, dar arată și limitele sale în privința cercetării structurii economice ca direcție de dezvoltare a economiei românești în perioada capitalismului.

SPIRIDON, ANETA. Lucrețiu Pătrășcanu despre cadrul de mișcare și ideologic al gîndirii economice burgheze contemporane. *Forum, Științ. soc.*, 5, nr. 5, 1973, p. 171—181.

MARIN, WILIAM. Lucrețiu Pătrășcanu și Panait Istrati la Timișoara (I—II). Procesul celor 59. *Orizont*, 24, 2 aug 1973, p. 5 și nr. 32, 9 aug 1973, p. 4.

În urma evenimentelor sîngeroase din 7 aprilie 1929 de la Timișoara are loc „procesul celor 59" activiști ai mișcării muncitorești.

Din apărare a făcut parte juristul economist Lucrețiu Pătrășcanu. El cere procurorului autorizația ca scriitorul Panait Istrati să asiste la dezbaterile procesului. Părerile scriitorului în legătură cu acest proces

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

au fost exprimate în articolele pe care le-a publicat și în interviurile acordate.

Procesul s-a încheiat la 13 septembrie 1929.

Acuzațiile formulate împotriva muncitorilor și a Sindicatelor Unitare îndrumate de P.C.R. au fost spulberate de către juriști conduși cu măiestrie profesională și o elocvență deosebită de Lucrețiu Pătrășcanu. Sentințele de condamnare la închisoare au fost în general scurte, de cîteva luni.

DROPU, CONSTANTIN. O lucrare inedită a lui Lucrețiu Pătrășcanu privind reforma agrară în România din 1921 și urmările ei. *An. ist. Inst. st. ist. soc. polit. P.C.R.*, 19, nr. 6, nov. 1973, p. 64—70.

Prezentarea analitică a lucrării de doctorat a lui Lucrețiu Pătrășcanu susținută în 1926 la Facultatea de filozofie a Universității din Leipzig : „Reforma agrară din România Mare și urmările sale"

Cuprinsul lucrării : cap. I. Relațiile agrare anterioare reformei agrare în vechea Românie și în celelalte provincii românești ; cap. II Reforma agrară ; cap. III. Realizarea reformei agrare ; cap. IV. Reforma agrară din România și criticii ei ; cap. V. Consecințele economice și sociale ale reformei agrare ; cap. VI. Condiții pentru dezvoltarea agriculturii românești în viitor.

Originalul lucrării, în limba germană, se află la biblioteca Universității din Leipzig. Un exemplar al acesteia în fotocopie, este depus de autorul materialului de față la biblioteca Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași.

BADEA, MARIN. Lucrețiu Pătrășcanu. O viață de militant în slujba clasei muncitoare, a poporului român. *Satul soc.*, 6, nr. 1533, 16 apr. 1974, p. 2.

Comemorarea unui militant de frunte al partidului și statului nostru. 20 de ani de la încetarea din viață a lui Lucrețiu Pătrășcanu. *Scînteia*, 43, nr. 9842, 16 apr 1974, p. 2.

DUMITRU, NICU și ALECSANDREANU, ION. Un adevărat militant revoluționar și patriot. 20 de ani de la moartea lui Lucrețiu Pătrășcanu. *Munca*, 30, nr. 8212, 16 apr. 1974, p. 2.

NEAGOE, STELIAN. Un act de înaltă justețe comunistă. 20 de ani de la moartea lui Lucrețiu Pătrășcanu. *Scînteia tin.*, 30, nr. 7745, 16 apr 1974, p. 4.

PAVELESCU, ION. Memoria unui proeminent militant comunist /Lucrețiu Pătrășcanu. 20 de ani de la moarte/. *Rom. lib.*, 32, nr. 9167, 16 apr. 1974, p. 2.

PLOEȘTEANU, GRIGORE. Lucrețiu Pătrășcanu. Sentimentul istoriei. *Vatra*, 4, nr. 5, 20 mai 1974, p. 6.

Autorul trece în revistă activitatea politică a lui Lucrețiu Pătrășcanu.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

LISTA

periodicelor bibliografiate și a prescurtărilor folosite

Amfiteatru	—
Analele de istorie, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R.	— An. ist. Inst. st. soc.-polit. P.C.R.
Analele Universității București. Seria istorie	— An. Univ. Buc. Ist.
Analele Universității București. Seria științe politice și economice	— An. Univ. Buc. Științ. polit. econ.
Anuarul Institutului de istorie și arheologie A. D. Xenopol Iași	— An. Inst. ist.-arh. A. D. Xenopol Iș.
Apărătorul proletar	—
Arena	—
Argeș	—
Astra	—
Ateneu	—
Aurora	—
Contemporanul	—
Clubul	—
Cronica	—
Cuvînt liber	—
Deșteptarea	—
Dezrobirea	—
Dimineața	
Dreptatea	—
Era nouă	—
Facla	—
Familia	—
Forum. Revista învățămîntului superior	— Forum
Forum. Științe sociale	— Forum. Șt. soc.
Gazeta literară	— Gaz. lit.
Independența economică	—
Înainte	—
Jurnal de dimineață	—
Lupta de clasă	—
Magazin istoric	— Magazin ist.
Manifest	—
Munca	—

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Națiunea	—
Orizont	—
Pentru patrie	—
Ramuri	—
Revista bibliotecilor	— Rev. bibl.
Revista Fundațiilor Regale	— Rev. Fundațiilor Regale
Revista de pedagogie	— Rev. pedag.
Revista română de drept	— Rev. rom. drept
România liberă	— Rom. lib.
România literară	— Rom. lit.
Satul socialist	— Satul soc.
Socialismul	—
Scînteia	—
Scînteia tineretului	— Scînteia tin.
Steagul roșu	— St. roșu
Studii. Revista de istorie	— Studii
Studii și cercetări economice	— St. cerc. econ.
Tineretul socialist	—
Tînărul leninist	—
Tomis	—
Tribuna	—
Vatra	—
Viața economică	— Viața econom.
Viața militară	— Viața milit.
Viața Românească	— V.R.
Vitrina	—
Zorile	—

LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU — HOMME POLITIQUE D'UNE GRANDE VALEUR. ECONOMISTE, SOCIOLOGUE, PHILOSOPHE MARXISTE

Résumé

La bibliographie nous offre la possibilité du connaître les principales oeuvres publiées en volumes et dans les journaux du temps par l'économiste, socialogue et philosophe marxiste, Lucrețiu Pătrășcanu.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

VALORIFICAREA ȘTIINȚIFICĂ ȘI MUZEISTICĂ A UNOR OBIECTE MEDIEVALE DIN COLECȚIA MUZEULUI DE ISTORIE DIN BACĂU

ALEXANDRU ARTIMON

În cadrul culturii noastre socialiste, un loc de seamă îl ocupă preocuparea pentru studierea, păstrarea și punerea în valoare a patrimoniului culturii materiale și spirituale create de poporul român de-a lungul veacurilor.

Printre instituțiile culturale chemate să desfășoare o activitate intensă de valorificare a patrimoniului cultural-național un rol deosebit revine muzeelor.

Muzeele au cunoscut în anii socialismului o puternică dezvoltare, ajungînd să devină adevărate focare de cultură care, prin mijloacele cele mai directe — obiecte autentice — răspîndesc în mase cunoștințele despre istoria și cultura poporului român, pun în contact pe vizitatorii străini cu valorile materiale și spirituale ale țării noastre. Este demn de relevat, așa cum arată unii cercetători că „muzeul zilelor noastre este, cu necesitate o instituție dinamică, un organism viu, solicitat să fie prezent în numeroase domenii ale vieții sociale, în învățămînt, în știință, în educație patriotică" [1].

Pe această linie a valorificării patrimoniului muzeal, a educării omului de tip nou și a formării conștiinței socialiste, a concepției științifice despre lume și viață o contribuție deosebită o aduce Muzeul de istorie din Bacău.

Creație a regimului democrat popular, muzeul din Bacău a luat ființă în anul 1957 răspunzînd unor stringente necesități de valorificare creatoare a unor bogate tradiții istorice și de luptă ale populației de pe meleagurile județului Bacău.

Începînd din această perioadă un harnic colectiv de muzeografi s-a preocupat permanent de strîngerea colecțiilor și constituirea patrimoniului muzeal. Ca urmare a acestui fapt s-a desfășurat o intensă muncă de cercetare axată pe linia elucidării unor probleme legate de paleoliticul superior, civilizația neolitică, aspecte ale culturii bronzului și urmărirea continuității elementului autohton în spațiul est-carpatic, pentru

1. Vasile Drăgut, *Muzeul — instituție de cercetare, valorificare și conservare a patrimoniului de cultură*, în *Revista muzeelor*, 5, 1969, p. 389.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

secolele II î.e.n. — X e.n.[2]. Cu acest prilej s-a reuşit să se adune un număr impresionant de obiecte istorice ceea ce a determinat organizarea expoziţiei de bază a muzeului.

Menţionăm că activitatea de cercetare arheologică întreprinsă în perioada anilor 1957—1968 s-a soldat cu identificarea unui număr de 350 staţiuni din timpul orînduirii comunei primitive, epocii geto-dacice, perioadelor prefeudale şi feudale[3].

Creşterea patrimoniului muzeal s-a făcut şi prin achiziţii de obiecte istorice din epocile feudală, modernă şi contemporană. De asemenea muzeografii au cercetat arhivele şi bibliotecile din ţară reuşind să depisteze documente referitoare la trecutul istoric al judeţului Bacău.

Cu toate rezultatele bune obţinute în cunoaşterea trecutului istoric al judeţului şi în creşterea patrimoniului muzeal trebuie să arătăm că epoca feudală a fost mai puţin cercetată.

De aceea se impunea efectuarea unor cercetări sistematice care să contribuie la îmbogăţirea datelor istorice privitoare la cultura materială şi spirituală medievală de pe cuprinsul judeţului Bacău, în funcţie de principalele necesităţi ale expoziţiei permanente, pentru acoperirea etapelor istorice absente din colecţie.

Cercetarea ştiinţifică desfăşurată de Muzeul de istorie din Bacău în ultimii ani a urmărit atît lărgirea bazei de informare prin depistarea de noi izvoare arheologice, arhivistice, numismatice, cît şi valorificarea patrimoniului existent. În această direcţie menţionăm efectuarea primelor cercetări arheologice în zona veche a oraşului Bacău cu scopul de a elucida începuturile vieţii urbane şi a etapelor istorice prin care a trecut Bacăul de odinioară. De asemenea, se urmărea şi clarificarea unor date istorice privitoare la relaţiile care au existat în Evul Mediu între oraş şi sat.

Primele investigaţii au fost efectuate între anii 1967—1968 cu care prilej s-au scos la iveală fundaţiile Curţii Domneşti, ridicată de Alexandru Voievod, fiul lui Ştefan cel Mare[4]. În anii următori au continuat cercetările la Curtea Domnească, reuşind să se clarifice etapele de funcţionare ale edificiului domnesc. După cercetări amănunţite s-a demonstrat că palatul domnesc a fost ridicat în a doua jumătate a secolului al XV-lea şi a durat pînă în primele decenii ale secolului al XVI-lea[5].

Cercetările desfăşurate la Curtea Domnească din Bacău în perioada anilor 1967—1971 s-au soldat cu depistarea unui număr mare de obiecte arheologice (ceramică de uz casnic şi gospodăresc, ceramică ornamentală, obiecte din fier : cuţite, piroane, cuie, vîrfuri de săgeţi, pinteni ; monede şi obiecte de podoabă).

2. Iulian Antonescu, *Zece ani de muzeografie băcăuană*, în *Carpica*, I, 1968, p. 6.
3. Marilena Florescu şi Viorel Căpitanu, *Cercetări arheologice de suprafaţă în judeţul Bacău*, în *Arheologia Moldovei*, VI, 1969, p. 213—275.
4. Iulian Antonescu, *Curţile Domneşti din Bacău*, în *Carpica*, II, 1969, pp. 331-342.
5. Iulian Antonescu şi Al. Artimon, *Date noi privitoare la Curtea Domnească din Bacău*, manuscris.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Deosebit de fructuoase au fost săpăturile arheologice efectuate în zona imediat apropiată a Curții Domnești unde au fost scoase la iveală obiecte istorice datînd de la sfîrșitul secolului al XIV-lea și prima jumătate a secolului al XV-lea. Locuințele și cuptoarele descoperite în zona cercetată de noi contribuie la îmbogățirea datelor istorice privitoare la începuturile vieții urbane la Bacău.

Materialul arheologic recoltat aici (vase de diferite tipuri, monede și obiecte din metal: cuie, cuțite, vîrfuri de săgeți etc.) documentează existența la Bacău a unui centru înfloritor care a luat ființă în a doua jumătate a secolului al XIV-lea, fiind menționat în documentele de la începuturile veacului XV ca un important punct vamal situat pe o ramură a marelui drum comercial care pornind de la Dunăre, mergea de-a lungul Siretului spre miază-noapte [6].

Cercetările întreprinse în zona veche a Bacăului au prilejuit o primă și foarte importantă constatare de ordin istoric referitoare la nivelul general la care se situa cultura materială a locuitorilor așezării omenești de aici. Acești locuitori, indiferent dacă erau localnici sau coloniști, atrași aici de interese economice sau religioase aveau un nivel social-economic ridicat de dezvoltare. Printre descoperirile care merită a fi menționate în sprijinul opiniei prezentate mai sus, un loc important îl ocupă materialul arheologic extrem de bogat descoperit în locuințe și cuptoare. În primul rînd prezența masivă în săpătură a ceramicei fine și în mod cu totul special a celei ștampilate, denotă faptul că ne aflăm într-un centru înfloritor care întreținea intense relații comerciale.

O contribuție remarcabilă la studierea satului medieval au adus-o săpăturile efectuate în localitățile Ștefan cel Mare, Fîntînele și Faraoani. În comuna Ștefan cel Mare, în apropierea localităților Gutinaș și Rădeana, la locul numit „la siliște" în urma unor sistematice săpături efectuate în perioada anilor 1971—1975 s-a descoperit vatra unei vechi așezări sătești, azi dispărută [7]. Cu acest prilej s-au dezvelit ruinele unei vechi biserici, a clopotniței și a construcțiilor unei curți boierești din secolele XVI—XVII. De asemenea s-a identificat în zona aceasta resturile unor locuințe din secolele XV—XVII. Descoperirile de aici s-au soldat cu recoltarea unui bogat material arheologic compus din ceramică de uz casnic, ceramică ornamentală, obiecte din fier — cuie, cuțite, monede și obiecte de podoabă din secolele XV—XVII.

Nu mai puțin importante au fost și rezultatele cercetărilor arheologice din satul Fîntînele soldate cu descoperirea unei vechi biserici și a cimitirului din jurul ei din secolele XVI—XVII [8]. Rezultatele de aici au contribuit la îmbogățirea datelor privitoare la relațiile dintre oraș și sat în Evul Mediu. Într-adevăr, satul Fîntînele se află la cca. 3 km nord-vest de Bacău fiind situat în zona de influență a orașului. Și aici s-au găsit

6. Al. Artimon, *Contribuții arheologice la începuturile orașului Bacău*, sub tipar; Al. Artimon și Ion Mitrea, *Așezarea medievală de la sfîrșitul secolului al XIV-lea, prima jumătate a secolului al XV-lea de la Curtea Domnească din Bacău*, manuscris.

7. Al. Artimon și C. Eminovici, *Cîteva considerații asupra descoperirilor medievale din comuna Ștefan cel Mare* (județul Bacău), manuscris.

8. Săpături arheologice efectuate de Al. Artimon. Material inedit.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

fragmente ceramice, obiecte din fier, monede și podoabe din secolele XVI—XVII contribuind la creșterea patrimoniului muzeistic.

Tot pe linia studierii satului medieval în urma unor cercetări arheologice întreprinse în anul 1975 s-a descoperit vatra veche a satului Fărăoani din secolele XIV—XV[9]. Materialul ceramic recoltat aici are apropiate analogii cu cel găsit în vatra veche a orașului Bacău și care este datat la sfîrșitul secolului al XIV-lea — prima jumătate a secolului al XV-lea.

Multipla activitate de cercetare arheologică, documentară, de achiziții și donații efectuate în perioada anilor 1957—1975 de specialiștii muzeului din Bacău s-a soldat cu creșterea colecțiilor medievale la cifra de 1500 obiecte (unelte agricole, topoare, ceramică de uz casnic și gospodăresc, ceramică ornamentală, obiecte din fier de uz casnic și gospodăresc, arme, documente, monede și obiecte de podoabă).

* * *

Un loc important în activitatea științifică l-a ocupat valorificarea patrimoniului muzeal. În acțiunea de valorificare a patrimoniului muzeal s-a ținut cont de sarcinile multiple care revin muzeului pe linia educației, așa cum au reieșit ele din cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R., ținută cu prilejul celei de-a XXX-a aniversări a eliberării României de sub dominația fascistă și care arăta că „...educarea omului nou, formarea conștiinței socialiste, a concepției înaintate, științifice despre lume și viață reprezintă una din sarcinile fundamentale ale edificării societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării spre comunism“ [10].

Pentru început s-a trecut la inventarierea materialului reprezentativ într-un registru special și întocmirea fișelor științifice la unele materiale în care s-au înscris datele esențiale care caracterizează obiectul. Aflată în plină desfășurare, acțiunea de completare a fișelor științifice asigură într-o fază viitoare baza de alcătuire a cataloagelor pe colecții. În prezent se află în studiu cataloagele colecțiilor de documente și de numismatică.

Această acțiune de fișare și catalogare are o valoare deosebită în munca de cercetare științifică a muzeelor. Așa cum subliniază pe bună dreptate unii cercetători „o fișă bine întocmită — este incomparabil mai utilă decît o încercare de sinteză fără acoperire, de asemenea un catalog de înaltă exigență constituie un material științific nedemodabil, care-și păstrează funcțiile, valoarea de informare, vreme îndelungată, servind cu devotament progresul cercetării“ [11].

---

9. Cercetări întreprinse de Al. Artimon. Material inedit.

10. Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată celei de-a XXX-a aniversări a eliberării României de sub dominația fascistă*, Editura politică, București, 1974, p. 44.

11. Vasile Drăguț, Muzeul — instituție de cercetare, valorificare și conservare a patrimoniului de cultură, în *Revista muzeelor*, 5, 1969, p. 390.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

În acțiunea de valorificare s-a urmărit studierea materialelor inedite provenite din cercetări de suprafață, achiziții și donații și publicarea lor în revista muzeului „Carpica" sau în alte reviste din țară.

Printre materialele aflate în colecție menționăm prezența unor unelte agricole și a două topoare. Unul din topoare inventariat la nr. 6386 a fost găsit în localitatea Nănești—Parincea și a fost donat muzeului în anul 1967. Este un topor de luptă cu muchia dreptunghiulară, părțile laterale ale găurii de fixarea cozii fiind lățite și formînd de o parte și de alta cîte un triunghi cu vîrful ușor rotunjit. Tăișul de formă dreptunghiulară se unește cu porțiunea unde se află gaura de fixare printr-un trunchi destul de lung și ușor curbat, aproape pătrat în secțiune, față de care tăișul este dispus asimetric. Are lungimea maximă de 20 cm, lungimea lamei tăișului de 15,5 cm, iar lățimea lamei tăișului de 4,5 cm. Diametrul găurii de înmănușare este de 3 x 3,6 cm (fig. 1/1). Toporul de luptă descoperit la Nănești—Parincea este aproape asemănător cu cel găsit la Radovanu și datat în secolul al X-lea [12]. Considerăm că toporul nostru poate fi datat în secolele X—XI.

Al doilea topor inventariat la nr. 6387 descoperit la Tăvădărești, comuna Dealu Morii din județul Bacău a fost donat muzeului în anul 1967 de școala din localitate. Este un topor de luptă cu muchia dreptunghiulară, părțile laterale ale găurii de fixarea cozii sînt lățite de-o parte și de alta, încît cele două prelungiri descriu un oval. Corpul său este aproape dreptunghiular în secțiune. Toporul are lungimea maximă de 16 cm iar lățimea tăișului este de 3,8 cm (fig. 1/2). Toporul de luptă de la Tăvădărești este asemănător celor descoperite pe teritoriul României la Radovanu [13], Dragosloveni [14], Cîmpineanca [15] și București [16], datate în secolele X—XI.

În colecția muzeului se păstrează mai multe unelte agricole provenite din descoperiri întîmplătoare și din donații. Deosebit de interesant este un brăzdar de fier descoperit în anul 1967 la Onceșți și inventariat la nr. 6388. Este un tip de brăzdar asimetric cu vîrful ușor rotunjit, în parte corodat, avînd lungimea de 26 cm și lățimea maximă a lamei de 21 cm (fig. 1/3). Tipuri asemănătoare de brăzdare au fost descoperite la Probota și Suceava și sînt datate în secolul al XVII-lea [17].

Celelalte brăzdare (cu numerele de inventar 6389, 6390, 6391 și 6392) descoperite în ordine la Taula—Onceșți și Dealu Morii (fig. 1/4, 5, 6, 7)

12. Maria Comșa și Elena Gheannopoulos, *Unelte și arme din epoca feudală descoperite la Radovanu* (jud. Ilfov), în *SCIV*, 4, 1969, p. 618, fig. 1/5.

13. Maria Comșa și Elena Gheannopoulos, *op. cit.*, în *SCIV*, 4, 1969, p. 628, fig. 1/2.

14. Maria Comșa și Gh. Constantinescu, *Depozitul de unelte și arme din epoca feudală timpurie descoperite la Dragosloveni (jud. Vrancea)*, în *SCIV*, 20, 1969, 3, p. 431, fig. 5/9.

15. Ioan Mitrea și Victor Nămăloșanu, *Cercetări arheologice în așezarea de la Cîmpineanca*, în *Studii și Cercetări Științifice, editată de Institutul Pedagogic Bacău în anul 1974*, p. 66, fig. 7/3.

16. *Istoria orașului București*, I, 1965, p. 67/5.

17. V. Neamțu, *Contribuții la problema uneltelor de arat din Moldova în* [illegible] *feudală*, în *Arheologia Moldovei*, IV, p. 309, fig. 13 și 14.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

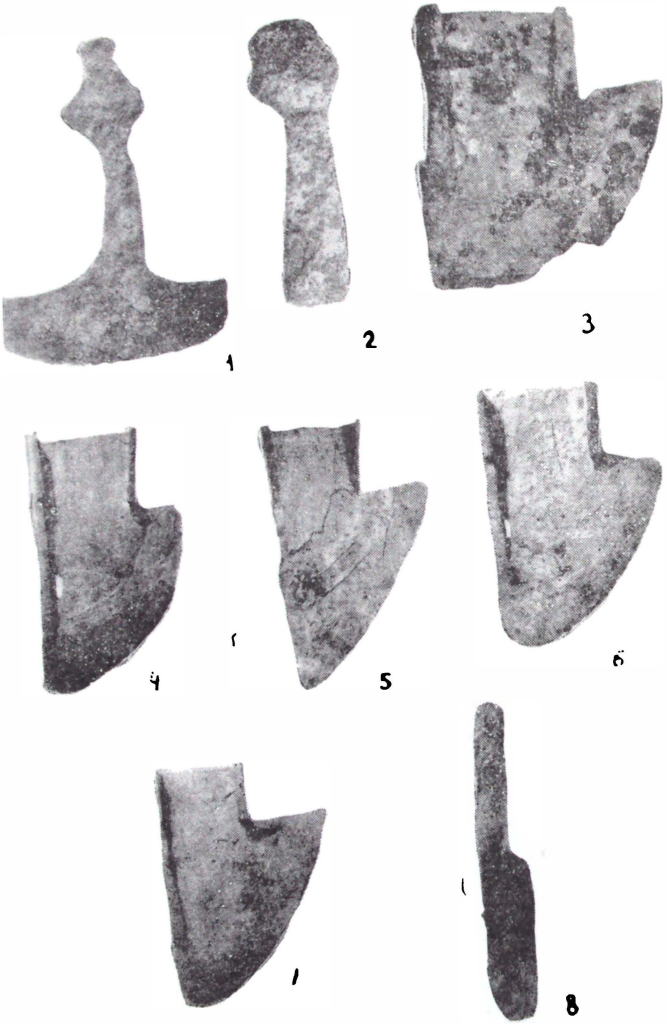

Fig. 1. — Topoare şi unelte agricole.
Fig. 1. — Les haches et les outils agricole.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

sînt asimetrice, aproape identice cu cele descoperite la Probota [18], însă sînt dintr-o perioadă mai tîrzie (secolul al XVIII-lea). Meșterii care le-au confecționat s-au străduit să le facă cît mai durabile fixînd, prin sudare, pe marginea lamelor benzi de fier. Cuțitul de plug descoperit în anul 1968 la Taula—Onceşti şi donat muzeului de Obreja V. are lungimea totală de 52 cm din care cea a tăişului de 28,8 cm. Lama tăişului are lățimea de 8 cm, iar a mînerului de 4,5 cm (fig. 1/8). Cuțite de plug au mai fost descoperite în Moldova, la Suceava, dar sînt din secolul al XV-lea [19]. Cuțitul din colecția Muzeului din Bacău poate fi datat în sec. XVIII.

Tot in colecția muzeului se păstrează cîteva vase din epoca feudală descoperite în localitățile Bacău, Ruginești, Copăcești, Dealu Morii şi Podoleni. Printre cele mai semnificative sînt obiectele descoperite la Bacău, în zona veche a orașului, pe str. Lucrețiu Pătrășcanu cu prilejul unor lucrări edilitare. Unele din aceste obiecte (cele inventariate la nr. 2090, 2091 şi 2092) au fost publicate ca fiind din secolele XVII—XVIII [20]. După efectuarea unor cercetări în zona respectivă am surprins existența unui nivel de locuire din secolele XIV—XV. Astfel, aceste vase folosite pentru interes constructiv, iar altele pentru uz casnic se pot data la sfîrşitul secolului al XIV — secolul XV (fig. 2/1, 2 şi 3). De altfel cele folosite pentru interes constructiv (fig. 2/2, 3) își găsesc analogii apropiate cu cele descoperite la Trifești (jud. Iași) şi datate în secolele XIV—XV [21].

Tot cu prilejul lucrărilor edilitare, la construirea palatului telefoanelor din Piața Florescu din Bacău s-a depistat urmele unor locuințe medievale din secolul XV. S-au cules mai multe fragmente ceramice şi un vas întreg (inv. 7495) lucrat la roată, din pastă cărămizie, avînd înălțimea de 20 cm, diametrul gurii de 15 cm şi diametrul fundului de 8 cm (fig. 2/4). Acest tip de vas este aproape identic cu cele găsite în săpăturile efectuate în curtea bisericii Precista din Bacău şi datate în prima jumătate a secolului al XV-lea [22].

O atenție deosebită s-a acordat studierii şi clasificării celor 40 de piese de armament intrate în colecția muzeului ca urmare a cercetărilor de suprafață, a săpăturilor arheologice, achizițiilor şi donațiilor. Printre aceste obiecte remarcăm armura medievală de factură occidentală, inventariată la nr. 1153 şi care datează din secolul al XVI-lea (fig. 3). De asemenea sînt numeroase vîrfuri de săgeți cu tuburi de înmănușare conică şi cu peduncul, cît şi vîrfuri de lănci şi sulițe datate în secolele XV—XVII (fig. 4).

Pe linia valorificării materialelor medievale din colecția Muzeului de istorie din Bacău menționăm studierea şi publicarea tuturor tezaure-

18. *Ibidem*, p. 309, fig. 13 şi fig. 14.
19. *Ibidem*, p. 307.
20. Marilena Florescu şi Viorel Căpitanu, *Cercetări arheologice de suprafață în județul Bacău*, în *Arheologia Moldovei*, VI, 1969, p. 223, fig. 39/4-6.
21. N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița şi Em. Zaharia, *Așezări din Moldova de la paleolitic pînă în secolul al XVIII-lea*, p. 282, pl. CCXXIII/15.
22. Al. Artimon şi Ioan Mitrea, *op. cit.*, manuscris.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

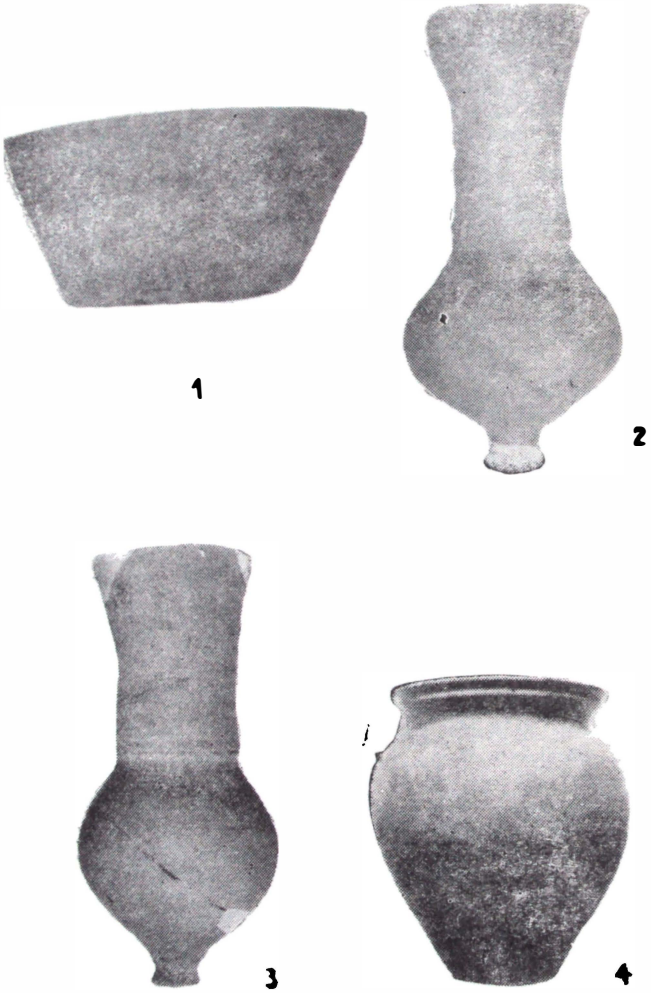

2. — Ceramică din colecția muzeului din Bacău.
Fig. 2. — La céramique dans la collections du musée de Bacău.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

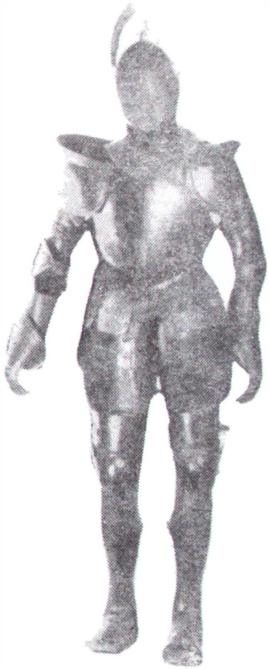

3. — Armură medievală.
Fig. 3. — Armure médiévale.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Fig. 4. — Piese de armament.
Fig. 4. — Piéces d'armement.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

lor monetare care au fost donate, achiziționate sau au intrat în colecție ca urmare a cercetărilor întreprinse în ultimii ani.

Astfel, în primăvara anului 1965 s-a descoperit în localitatea Copăcești (județul Vrancea) un tezaur monetar din secolul al XVIII-lea și este inventariat la nr. 5735—5767. Majoritatea monedelor sînt emise de sultanii turci Mahmud I și Mustafa III și numai o singură piesă monetară este emisă în anul 1763 pentru Raguza [23].

Un alt tezaur monetar intrat în colecție în 1966 ca urmare a donației făcută de Bobîrnac Elisabeta din Măgura este înregistrat la nr. de inventar 6809—6831. Tezaurul se compune din 23 monede de argint emise pentru Polonia, Lituania, orașul Riga și Ungaria în secolele XVI-XVII. El este format din 20 piese de jumătate gros, 2 piese de un gros, o piesă de 1 1/2 gros și un dinar [24].

În vara anului 1971, cu prilejul lucrărilor agricole, locuitorul Cracia I. Constantin din satul Drăgești, comuna Tătărăști, județul Bacău, a descoperit în grădina sa, un tezaur monetar turcesc care a fost achiziționat de Muzeul de istorie și este înregistrat la nr. de inventar 7314—7439. Tezaurul se compune din 126 monede din argint emise în timpul sultanilor Abdul Hamid I (1774—1789) și Selim al III-lea (1789—1807). El se eșalonează pe o perioadă scurtă de timp (1775—1800) [25].

Prin cercetări arheologice efectuate de specialiștii Muzeului din Bacău și în localități din afara județului, a fost identificat un tezaur monetar în localitatea Tanacu (jud. Vaslui) care a intrat în colecția muzeului și a fost înregistrat la nr. de inventar 8101—8241. Tezaurul se compune din 141 monede emise în perioada anilor 1540—1607 de următoarele state : Brunswik-Luneburg, Brandenburg, Saxonia, Boemia, Tirol, Austria, Veneția, Turcia, Lituania, Prusia, Silezia, Transilvania, Polonia, Riga, Ungaria și Țările de Jos (Overysel, Brabant și Geldern) [26].

Investigațiile efectuate în comuna Cleja, județul Bacău, între anii 1970 și 1971 au dus la descoperirea unui tezaur format din 54 monede din argint, înregistrate în colecția muzeului la nr. de inventar 6832—6873 și 7280—7291. Tezaurul de la Cleja se compune din 53 monede turcești și o piesă monetară emisă de Ferdinand III pentru orașul Emden [27]. Monedele turcești sînt emise de sultanul Soliman II (1687—1691), Mustafa II (1695—1703), Ahmed III (1703—1730), Mahmud I (1730—1754) și Abdul Hamid I (1774—1789).

23. Viorel Căpitanu și C. Buzdugan, *Un tezaur de monede turcești descoperit la Copăcești (jud. Vrancea)*, în *Carpica*, II, 1969, p. 349—362.

24. Al. Artimon, *Un tezaur monetar din secolele XVI—XVII descoperit la Măgura (jud. Bacău)*, în *Carpica*, IV, 1971, p. 323—330.

25. Alexandru Artimon, *Cîteva considerații asupra tezaurului monetar din secolul al XVIII-lea descoperit la Drăgești—Tătărăști (jud. Bacău)*, în *Carpica*, 1972, p. 181—188.

26. Viorel Căpitanu, *Tezaurul monetar din secolele XVI—XVII descoperit la Tanacu (jud. Vaslui)*, în *Carpica*, 1973—1974, p. 77—92.

27. Alexandru Artimon, *Un tezaur monetar din secolele XVII—XVIII descoperit la Cleja (jud. Bacău)*, în *Carpica*, 1973—1974, p. 101—106.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

De asemenea, amintim existența în colecția muzeului a 5 taleri olandezi din secolul al XVII-lea și a unui cercel din argint de formă poliedrică, cu 6 fețe romboidale și 8 triunghiuri ornamentale cu piramide de granule, cu jumătăți de sfere aplicate la intersecții și cu toarta din sîrmă aplatizată, care poate fi datat în secolele XVI—XVII [28], obiecte descoperite în satul Prăjești, comuna Traian, județul Bacău.

Complexa activitate de valorificare a patrimoniului muzeal al colecției medievale a continuat cu studierea obiectelor obținute prin săpături arheologice efectuate în localitățile Bacău [29], Ștefan cel Mare [30], Fîntînele [31], Fărăoani și Tg. Trotuș.

Treapta superioară a activității științifice muzeale o constituie expoziția de bază. O bună și judicioasă organizare a expozițiilor muzeelor de istorie trebuie să contribuie în primul rînd la educarea patriotică, științifică, estetică, la ridicarea conștiinței socialiste a maselor.

Expozițiile muzeelor de istorie trebuie să reflecte veridic faptele istorice deoarece așa cum spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român „... valoarea unei istorii cu adevărat științifice constă în înfățișarea obiectivă a faptelor, în interpretarea lor justă, constituind astfel o oglindă a conștiinței, înmănunchind experiența de viață și de luptă a maselor și a conducătorilor" [32].

Nu încape nici o îndoială că prin expoziția sa, un muzeu oferă în general o anumită imagine sintetică despre un anumit sector al culturii omenești [33]. De aceea o atenție deosebită va trebui să se acorde valorificării științifice a patrimoniului muzeistic care poate fi asigurată numai prin expoziția tematică, organizată în conformitate cu stadiul dezvoltării, concepției și modalităților de exprimare muzeală [33].

În anii din urmă, Muzeul de istorie din Bacău și-a îmbogățit patrimoniul științific cu foarte multe obiecte, astfel încît poate reflecta acum aspecte istorice altă dată necunoscute publicului vizitator. Tocmai datorită acestui fapt și ținînd seama de importanța deosebită a expoziției de bază s-a organizat la Bacău, la sediul muzeului, o expoziție care reflectă veridic evoluția istorică a culturii materiale și spirituale de-a lungul epocilor pe meleagurile județului Bacău.

28. Marilena Florescu și Viorel Căpitanu, *op. cit.*, p. 216.
29. Amintim în această direcție publicarea articolului lui Iulian Antonescu, *Curțile Domnești din Bacău*, în *Carpica*, II, 1969, p. 331—342; Al. Artimon, *Contribuții arheologice la începuturile orașului Bacău*, *sub tipar*; Al. Artimon și Ioan Mitrea, *op. cit.*, manuscris; Iulian Antonescu și Al. Artimon, *op. cit.*, manuscris.
30. Al. Artimon și C. Eminovici, *op. cit.*, manuscris.
31. Material ce se află în studiu.
32. Radu Florescu, *Muzeele de istorie — centre de cercetare a trecutului patriei noastre*, în *Revista muzeelor*, 6, 1969, p. 194.
33. Panait I. Panait, *Cercetarea științifică în muzeele de istorie*, în *Revista muzeelor*, I, 1973, p. 9.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

În cadrul expoziției de bază un sector aparte a fost rezervat prezentării epocii medievale. Exponatele selectate judicios, grupate tematic și cronologic, oglindesc etapele de seamă ale civilizației medievale de pe teritoriul orașului și județului Bacău.

În cadrul expoziției s-a urmărit să se scoată în evidență lupta maselor populare pentru libertate socială și independență, contribuția locuitorilor băcăuani la dezvoltarea culturii materiale și spirituale românești. Prin valoarea pieselor expuse, prin modul ingenios în care este prezentată evoluția istorică a județului Bacău în strînsă legătură cu cea a întregului teritoriu al țării, expoziția reușește să creeze o imagine fidelă a trecutului acestor locuri. Un rol deosebit în expoziție îl are prezentarea materialelor arheologice medievale descoperite la Bacău, Ștefan cel Mare, Fărăoani și în alte puncte ale județului. Obiectele descoperite la Bacău și prezentate în expoziție reliefează etapele de seamă ale dezvoltării acestui centru urban. Prin alte materiale originale, facsimile și fotocopii, prezente în expoziție, se urmărește scoaterea în evidență a principalelor aspecte ale dezvoltării social economice și politice a județului Bacău în secolele XIV—XVIII.

În același timp trebuie să arătăm că din cauza spațiului de expunere insuficient nu s-a reușit să se prezinte în mod detaliat epoca medievală.

O altă formă de valorificare a materialelor obținute prin săpături arheologice, achiziții și donații o reprezintă expoziția temporară. Bine organizată tematic expoziția temporară prezintă colecții sau obiecte de seamă, ce nu figurează în expoziția permanentă sau aceste obiecte sînt prezentate în mai mică măsură în funcție de scopul tematic al expoziției permanente. Tematica acestor expoziții poate cuprinde colecții de documente, hărți și planuri, costume de epocă, obiecte arheologice recent descoperite etc. O asemenea expoziție are o importanță deosebită în educarea științifică și estetică a maselor, în cultivarea dragostei pentru trecutul istoric de luptă al poporului, în prețuirea patrimoniului istoric al patriei noastre.

O astfel de expoziție temporară oglindind aspecte ale culturii materiale și spirituale din secolul al XV-lea a fost organizată și la sediul muzeului din Bacău. Expoziția „Descoperiri arheologice de la Curtea Domnească din Bacău" a cuprins prezentarea materialului arheologic găsit aici între anii 1967—1970. Bine organizată tematic expoziția a scos în evidență prin materialele prezentate (ceramică de uz casnic și ornamentală, obiecte din fier, monede și podoabe) avîntul culturii materiale și spirituale moldovenești în epoca lui Ștefan cel Mare (1457—1504).

Printre materialele reprezentative expuse amintim : vase smălțuite, cupe și pocale, plăci de perete și cahle în diverse tonuri și culori cu reprezentarea stemei Moldovei, motive florare și geometrice, monede și obiecte de podoabă care au analogii cu materialele descoperite la cele-

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

lalte curți domnești din Moldova ; de la Iași, Suceava, Piatra Neamț, Hirlău.

Materialele arheologice medievale din colecția muzeului au fost valorificate și prin desfășurarea unei bogate activități cultural-educative de masă în afara sediului, în întreprinderi, instituții, școli, concretizată prin conferințe, lectorate, simpozioane, vizite la locurile istorice (Curtea Domnească din Bacău) etc. Cu acest prilej s-au prezentat diapozitive cu cele mai reprezentative obiecte și s-a scos în evidență lupta maselor populare băcăuane pentru libertate socială și independență.

De asemenea o altă formă a valorificării a fost aceea a popularizării obiectelor descoperite prin presă și radio. La presa locală și centrală s-au prezentat articole din care menționăm : „O filă de istorie, inedită, din timpul lui Ștefan cel Mare — Curtea Domnească de la Bacău", în Steagul roșu din 6 sept. 1970 ; „Cercetări arheologice medievale în județul Bacău", în Steagul roșu din 26 martie 1972 ; „Descoperirea arheologică — jud. Bacău", Scînteia nr. 9027 din 14 ianuarie 1972" ; „Bogdana cea adevărată", în România liberă nr. 8477 din 26 ianuarie 1972.

La Radio București, la Radio Iași și la Centrul local de radioficare s-au prezentat expuneri prin care s-au popularizat obiectele medievale descoperite in județul Bacău.

De asemenea se are în vedere editarea unor pliante, a unor fotografii după cele mai importante piese din colecția medievală.

Din cele prezentate mai sus se desprinde în bună măsură activitatea desfășurată pe linia valorificării științifice și muzeistice a obiectelor medievale din colecția muzeului.

O deosebită atenție va trebui să se acorde creșterii patrimoniului muzeistic prin săpături arheologice, achiziții și donații. Se va avea în vedere completarea golurilor tematice prin organizarea unor intense cercetări în domeniul feudalismului timpuriu (secolele X—XIII).

În munca de restaurare, conservare și valorificare a patrimoniului muzeal, paralel cu perfecționarea formelor și mijloacelor de păstrare și evidență, se va intensifica ritmul de alcătuire a cataloagelor colecțiilor de documente și numismatică.

Expoziția de bază a secției medievale va trebui să fie organizată într-un spațiu corespunzător și să reflecte conform documentelor programatice ale Congresului al XI-lea al P.C.R. lupta maselor largi populare pentru progres social, împotriva exploatării și asupririi sociale și naționale, a dominației străine, pentru apărarea independenței naționale [34].

34. Nicolae Ceaușescu, *Raport la cel de-al XI-lea Congres al P.C.R.*, Editura politică, 1974. Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, 1974.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

METTRE EN VALEUR SCIENTIFIQUE ET MUSEISTIQUE DES OBJECTS MÉDIÉVEAUX DANS LA COLLECTIONS DE MUSÉE DE BACÁU

Résumé

Dans cette article, l'auteur traite la preocupations des specialistes de la Musée d'histoire de Bacău, pour enrichissement du patrimoine et mettre en valeur scientifique et museistique.

En conséquence les investigations archéologique éffectue dans les centres médiévaux et l'établissement villagienne dans les XV—XVIIe siécles et les aquisitions et les donations nous vous réussi entreposer un nombre 1500 d'objects. Ces matériaux ont mis en valleur pour des publications, expositions temporaire par la presse et radio. Un rolle different par mettre aux valleur muséistique du ces objects sont l'expositions permanent d'histoire.

L'auteur se rapporte au conclusion les project d'avenir pour les muséographs en direction intensément des investigations de complément des abscence thèmatique dans le periode X—XIIIe siécles et a faite les cataloques du collections de cette musée.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

SISTEMUL DE EVIDENȚĂ PENTRU COLECȚIA DE ICOANE A SECȚIEI DE ARTĂ

ANETA GAVRILUȚĂ

În colecția Muzeului județean de istorie și artă din Bacău există treizeci lucrări de pictură veche românească. Preocuparea pentru întocmirea unei asemenea colecții este de dată recentă și are drept scop ilustrarea dezvoltării picturii secolelor anterioare în această zonă. Lucrările provin din achiziții de la persoane particulare (nouă lucrări), din transferuri (șapte lucrări de la muzeul din Tg. Neamț) și din donații (patrusprezece lucrări din Colecția Vasile Heisu.).

Lucrările se află în depozitul muzeului în casete. Deasupra fiecăreia există cîte o etichetă pe care sînt înscrise numerele de inventar de secție în ordinea așezării lucrărilor de la stînga la dreapta. În acest fel se poate ști în orice moment locul exact al fiecărei lucrări.

Registrul secției de artă a muzeului a consemnat ritmic intrarea în „patrimoniu a icoanelor și ilustrează felul în care actul de gestiune al secției este instrument de lucru și cercetare celui interesat.

Starea de conservare a lucrărilor este consemnată periodic în fișele de sănătate (starea la intrarea în colecție, restaurările, accidentele).

Pentru o evidență cît mai sistematică și mai operativă am stabilit următoarele criterii : ordinea intrării în patrimoniul muzeului, tematic, școală, cronologic.

I. Ordinea intrării în patrimoniul muzeului este oferită în fișele analitice, fișele cele mai complexe care fac prezentarea totală a lucrării. Pe față fișa cuprinde următoarele rubrici : autorul, titlul lucrării, epoca, tehnica, proveniența, dimensiunile, starea de conservare, iar în dreapta pe coloana verticală numărul de inventar, numărul în catalog, numărul clișeului fotografic, valoarea simbolică, valoarea prețului de cost, locul unde se găsește lucrarea. Pe verso sînt rubrici pentru istoricul lucrării, bibliografie, observații deosebite și fotografie.

Pe fișele analitice ce ilustrează acest criteriu de evidență nu sînt completate numerele din catalog pentru că încă nu este alcătuit catalogul muzeului nostru. La rubricile ce consemnează valoarea sînt completate fie valoarea simbolică pentru cele din colecția „Vasile Heisu". ele provenind din donație, fie valoarea prețului de cost pentru cele achiziționate direct de muzeu sau primite prin transfer. În ceea ce privește istoricul lucrării am consemnat datele pe care le-am cules direct de la

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

cei cărora au aparținut, iar pentru colecția „Vasile Heisu" datele pe care donatorul le-a notat pentru fiecare lucrare în registrul personal atunci cînd a intrat în posesia ei. Urmează ca pe parcurs pentru unele lucrări atunci cînd vom intra în posesie de noi date să îmbogățim rubrica de relație istorică. Fiecare fișă analitică este ilustrată cu o fotografie 9/12.

Pentru evidența tematică, după școală și cronologică am folosit un alt tip de fișă care oferă identitatea lucrării. Au o singură față tipărită cu următoarele rubrici : autorul, titlul lucrării, proveniența, epoca, tehnica și dimensiunile, observații — unde am consemnat restaurarea —, iar în dreapta pe verticală numărul de inventar, numărul de clișeu și mărimea clișeului

Muzeul județean de istorie și artă Bacău Secția de artă	
Autorul anonim	
Titlul lucrării și denumirea obiectului *Isus răstignit*	
Proveniența : *achiziție*	Nr. inv. al lucrării *G. G. — 4826* *G. S. — 1548*
Epoca : *sec. 17*	
Tehnica și dimensiunile : *Tempera pe lemn 0,95 x 0,73*	Nr. clișeu *5354*
Observații	Mărimea clișeului *6/9*

II. Criteriul tematic oferă o evidență a iconografiei colecției. Studiind lucrările noastre propunem următoarele trei teme iconografice :

1. Viața Maicii Domnului.
2. Viața lui Isus.
3. Viețile sfinților.

La aceste fișe am anexat fotografii 6/9, deoarece acestea sînt folosite atunci cînd dorim să vedem lucrarea fie pentru expoziție, fie în alte situații și considerăm că nu este necesar să o mai deranjăm din locul unde este depozitată.

III. Școala este alt criteriu după care putem organiza evidența lucrărilor.

1. Moldova
2. Transilvania
3. Ateliere rusești.

IV. Criteriul cronologic. Lucrările muzeului nostru au următoarea cronologie :

1. Secolul al XVII-lea — trei lucrări,
2. Secolul al XVIII-lea — patrusprezece lucrări,
3. Secolul al XIX-lea — treisprezece lucrări.

Sinteza acestor patru criterii de clasificare poate fi obținută printr-o altă fișă ce folosește codul din desfășurătorul următor :

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

TEMATICA	ȘCOALA	CRONOLOGIE
A. — Viața Maicii Domnului A_1 — Intrarea în biserică A_2 — Maica Domnului cu pruncul A_3 — Maica Domnului îndurerată A_4 — Adormirea Maicii Domnului	M. — Moldova T. — Transilvania R. — Ateliere ruseşti	17.— Sec. XVII 18. — Sec. XVIII 19. — Sec. XIX
B. — Viața lui Isus B_1 — Naşterea B_2 — Magii B_3 — Răstignirea B_4 — Învierea B_5 — Isus împărat B_6 — Sfînta Treime		
C. — Viețile sfinților C_1 — Apostolii C_2 — Evangheliştii C_3 — Sfinți militari C_4 — Diaconii		

Fiecare fişă va avea cinci cîmpuri în ordinea importanței lor : tematica, şcoala, cronologia, titlul şi numărul de inventar, iar pentru uşurarea mişcărilor se poate folosi la fiecare tematică o altă culoare de carton (fig. nr. 4). Operînd cu acest sistem de fişă avem permanent posibilitatea de a extrage imediat aspectul ce ne interesează şi oferă şi condiția pentru operații codificate la un centru de calcul.

FIŞA NR. 1

TEMATICĂ	ȘCOALĂ	CRONOLOGIE	TITLU	NR. INV.
A1	T	18	INTRAREA ÎN BISERICĂ	4788

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

CASA MEMORIALĂ — INSTITUȚIE MUZEALĂ DESCHISĂ

ALEXANDRU POPOVICI

Dezvoltarea fără precedent a fenomenului muzeistic în țara noastră în anii de după Eliberare — rod al grijii partidului și statului pentru educarea morală, patriotică și estetică a maselor — a dus la înființarea unui număr relativ mare de instituții muzeale cu caracter memorialistic. Chiar dacă, în treacăt, ne vom referi, în cele ce urmează la diferitele forme de existență a unor lăcașe de cultură ce trimit vizitatorul cu gîndul înapoi, spre mari tradiții istorice, literare, artistice, persoane, școli sau curente (muzee memoriale, colțuri memoriale, denumiri de străzi, monumente, locuri istorice), în esență ne vom opri asupra ideii de *casă memorială*. Vom încerca deci, în paginile următoare, să argumentăm, cum, și mai ales, de ce, o casă memorială este sau trebuie să fie o „instituție muzeală deschisă". Vom căuta să exemplificăm cu ceea ce cunoaștem din existența și activitatea unora din multele asemenea case memoriale, insistînd desigur asupra activității casei memoriale George Bacovia din Bacău, inaugurată în forma actuală la data de 1 octombrie 1971.

I. — Rolul casei memoriale

În această privință considerăm chestiunea destul de clară, cel puțin în liniile ei directoare. Dacă într-un muzeu de artă ți se exaltează simțul estetic, dacă într-un muzeu de istorie se urmărește educația morală, educarea sentimentului de dragoste de țară, dacă în alte muzee publicul își îmbogățește bagajul de cunoștințe științifice, casa memorială, pornind de la titulatura ei, reînvie ceva, se adresează memoriei, caută să păstreze în eternitate imaginea efortului unei personalități, îngheață în cele cîteva încăperi ale unei clădiri — majestuoase ori umile — o atmosferă. Scopul casei memoriale este acela de a educa într-o manieră cu totul aparte. Desigur, la casa Medrea sau Grigorescu, privind pînze și sculpturi, încerci o veritabilă emoție estetică. La casa „Nicolae Iorga" e vorba de admirația față de un mare savant istoric, înflăcărat patriot. Patriotismul vibrează în cele mai întinse strune ale sale la casa „Nicolae Bălcescu" din Bălcești. Dar peste toate acestea, sentimentul cu care pășește cineva într-o casă memorială este un sentiment mult mai complex. Căci o casă memorială, indiferent dacă păstrează între zidurile ei amintirea unui

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

scriitor, muzician, artist plastic, om politic, savant ori domnitor, impresionează nu prin descrierea operei persoanei respective, sau nu numai prin aceasta. Casa memorială nu oferă atît exemplul unei opere, cît exemplul unei vieți. Casa memorială este un loc în care artistul a creat și în care a trăit, în care a trăit fizic și în care și-a trăit opera, un loc în care un om deosebit a văzut lumina zilei, în care s-a format, sau în care și-a petrecut anii crepusculului. Vizitatorul dorește, intrînd în casa memorială, să intre într-un anume mediu, într-un loc miraculos în care să-și întîlnească autorul, artistul sau eroul favorit, să se pătrundă de-o atmosferă anume. Cel care l-a citit pe Arghezi ori l-a admirat pe Ciprian Porumbescu, cel care s-a lăsat cuprins de vraja poeziei eminesciene ori de virtejul gîndirii lui Iorga, vrea să meargă „acolo", să pipăie cu ochii ceea ce-i este familiar din lectură ori de pe disc. Înainte de-a păși într-o casă memorială — vizitatorul a parcurs-o deja cu ochii minții și trebuie să facem în asemenea mod încît să nu sufere o deziluzie. O casă memorială autentică, bine gîndită și reconstituită nu numai după reguli științifice ci și după acelea ale pasiunii lucide, nu poate oferi nici unui vizitator senzația frustrării. Chiar dacă, la primul contact își dă seama că e altceva decît ceea ce se aștepta, acomodarea și adeziunea vin rapid. Șocat, poate, la intrare, cel care și-a purtat pașii și inima prin sălile unei case ce reușește să evoce cu farmec, firesc, subtil, o viață, o atmosferă, va părăsi clădirea, va ieși pe poartă încredințat că așa și numai așa a fost, că acesta e mediul în care s-a născut, sau a copilărit sau a creat acel om de seamă evocat în diferitele încăperi.

O casă memorială se poate organiza în mai multe feluri, după domeniul în care s-a realizat artistul ori persoana ilustrată, după posibilitățile materiale, după ce a rămas ca material original (clădiri, mobilier, documente etc.). Concepția tematică poate fi diferită de la caz la caz, de la muzeograf la muzeograf. Publicului i se pot oferi vitrine documentare, camere mobilate, fotografii și tablouri. Decorarea interioară poate fi organizată cu mijloace moderne ori într-un stil voit demodat. Senzația poate fi aceea de viață trăită tumultos, de melancolie sau tristețe, de solitudine ori exuberanță. Singura condiție este aceea a grijii față de veridic, de autentic. Scriitorul s-a confesat cititorului dîndu-i sentimentul deplin al sincerității absolute. De aceea, iubitorul unei opere devine implicit iubitorul unei vieți, al unei biografii care este, cel puțin pentru el, exemplară. De aceea, o casă memorială trebuie să se ferească de fals, de contrafăcut.

In concluzie, casa memorială are rolul de a educa într-un mod complex, oferind exemplul unei biografii ilustre în care viața și opera se interpătrund. Casă memorială înseamnă reconstituire lucidă și sentimentală, după cele mai riguroase criterii științifice, de mediu și atmosferă. Condiția casei memoriale este autenticitatea. Deși redînd adesea un fragment de viață sau operă (cazul a mai multe case memoriale pentru aceeași personalitate), senzația trebuie să fie aceea de definitiv, de fapt de viață realizată, adînc înfiptă în solul spiritual al țării.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

II. — Şansa casei memoriale

Organizarea unei case memoriale o chestiune de şansă? Pînă la un punct, da. În clădirea în care George Bacovia a trăit în Bacău între anii 1906—1925, adică în perioada cea mai fecundă a vieţii sale, s-a creat în anul 1965 un punct muzeal, memorialistic, prin eliberarea a două camere, restul imobilului fiind locuit de chiriaşi. Acest punct memorialistic era organizat sub formă provizorie, ornat cu cîteva obiecte personale ale poetului, două vitrine, şi nu avea un program precis de vizitare. În 1970 s-a hotărît, de către organele locale de partid şi de stat, cu aprobarea Consiliului Culturii, să se organizeze ceva de genul unei „case memoriale" (chestiune de titulatură, vom discuta la capitolul respectiv). Întreaga clădire a fost renovată şi s-a pus problema reconstituirii interioare. Nimeni din familia Vasiliu (numle lui Bacovia) nu mai locuise acolo de 35 de ani. Cum să reconstituiţ? Fotografii nu existau. Şansa, de data aceasta, a fost legată de faptul că soţia poetului, Agatha Grigorescu-Bacovia, locuind în Bucureşti, s-a deplasat la Bacău, în repetate rînduri, dîndu-ne indicaţii extrem de preţioase, oferindu-ne documente, obiecte de interior, ajutîndu-ne să depistăm, în Bacău, Bucureşti şi alte locuri, numeroase piese de mobilier şi alte lucruri care decoraseră odată casa. O şansă a constat în însuşi faptul că această clădire s-a păstrat, arhitectonic, în starea ei iniţială, putîndu-se renova fără prea mari cheltuieli. Dar, ne întrebăm, cum am putea realiza o casă memorială — să spunem a lui Lucreţiu Pătrăşcanu, născut la Bacău — dacă imobilul nu mai există? Nu putem răspunde, deocamdată. Un liceu din localitate îi poartă numele, la fel şi o stradă. Dar aceasta e de ajuns pentru memoria unui mare om politic român? Întrebarea ne conduce la o întrebare de ordin general?

III. — Cui i se face o casă memorială?

Istoria culturii, a civilizaţiei poporului român, înscrie în paginile ei o impresionantă listă de nume de seamă, oameni ce au edificat, în timp patria noastră, oameni ce au contribuit, în toate domeniile la dezvoltarea istorică, culturală, economică a ţării. Păstrarea memoriei lor este o cerinţă imperioasă pentru educarea noilor generaţii, pentru ideea de continuitate şi permanenţă spirituală. Lista aceasta e lungă şi nu se va încheia niciodată. În acest context, cui trebuie să-i facem o casă memorială? Există mai multe obiective muzeale care au eternizat memoria unui Sadoveanu, şi este normal să fie aşa. Sadoveanu este şi al Iaşilor, şi al Neamţului, dar şi al Paşcanilor şi Fălticenilor, şi, de ce nu, al Deltei. La fel s-a întîmplat cu Enescu, cu Goga, cu mulţi alţii. Oamenii vin cu zecile de mii, în fiecare an, să vadă căsuţa mai mult decît modestă, dar fabuloasă, din Humuleşti, dar îşi poartă paşii, cu emoţie şi spre bojdeuca din Sărărie. Bacovia a trăit ultimii 25 de ani ai vieţii în Bucureşti, şi acolo s-a organizat, prin aceeaşi înverşunată abnegaţie a distinsei sale soţii, o casă memorială. Dar Bacovia s-a suprapus atît de mult, atît de

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

definitiv cu Bacăul, cum poate nici un alt poet n-a făcut-o cu orașul sau satul său (poate în afara lui Creangă). Deci casa memorială de la Bacău era o cerință stringentă.

Dar, unde este casa memorială a lui Decebal? Unde sînt casele memoriale ale lui Ștefan cel Mare, Mircea cel Bătrîn, Matei Basarab? Unde se află casa memorială a lui Ovidiu? Vom spune că nu au avut „case", deci ideea unei asemenea instituții e legată de ideea unor ziduri, camere. Nu credem că e un răspuns. Vom spune că, și acesta e doar jumătate de răspuns, casa lor memorială e mormîntul. În vreo mînăstire sau pe pămînturi neștiute. Cert este că există astăzi — cel puțin în raport cu multe alte țări — în țara noastră, un număr mare de case memoriale, rod al iubirii oamenilor pentru creatorii, oamenii mari, care s-au ridicat din rîndurile lor. Chiar dacă numele personalității nu se înscrie în primele o sută de nume ale istoriei civilizației noastre, într-un tîrgușor sau comună, locuitorii s-au considerat datori să păstreze cît mai mult din trecerea unui scriitor, pictor, istoric, care a trăit printre ei, ori s-a născut numai acolo. Este un lucru demn de stimă, de admirație, o dovadă de respect a unui popor care și-a respectat totdeauna tradiția. Dar, tocmai de aceea pare nefiresc să existe goluri atît de imense pe harta acestor lăcașe de cultură. Se poate numi casă memorială, ceea ce există actualmente la Ipotești? Oare numai atît merită cel mai strălucit poet român? Au Dimitrie Cantemir, Brâncuși, Pallady (luăm nume din domenii diferite) casele memoriale pe care le merită?

Continuăm întrebarea, cui facem casă memorială? Unor mari personalități, celor mai mari personalități. Dar cine decide? Opinia publică? Hazardul? Există undeva o hartă în care să pîlpîie beculețe minuscule și să ardă lumini rubinii, care să arate situația actuală și să zbîrnîie mici semnale de alarmă în locurile unde ar trebui făcut ceva și în care, fiecare an care trece înseamnă încă o pierdere irecuperabilă?

IV. — Din care moment ne punem problema casei memoriale?

Alături de noi crează, respiră, un mare poet, recunoscut pe plan mondial. Întîlnim pe stradă un pictor celebru, intrat de mult în istoria artelor plastice ,cu pînze în colecțiile și expozițiile permanente ale marilor muzee. În mod fatal, peste zece sau treizeci de ani, ei nu vor mai exista ca persoană fizică.

Casa în care au trăit va deveni loc de pelerinaj. Obiectele pe care le-au folosit vor fi cercetate cu emoție. Oamenii vor căuta în jur la tot ceea ce se va fi legat de existența artistului care nu va mai fi. Toate acestea le știm, le putem prevedea, cel puțin în cîteva cazuri, cu certitudine. Nu comitem nici un sacrilegiu închipuindu-ne, peste patruzeci de ani la o casă memorială Ciucurencu, Bogza, sau peste o sută la casa Eugen Barbu ori Marin Preda. Chestiunea e hazardantă, poate părea nelalocul ei, dar, ne întrebăm, într-o vreme a științei viitorologiei, a planificării riguroase, îndrăznețe, de largă respirație, există undeva, cineva, care să se gîndească la acest lucru? Iar dacă artistul locuiește la

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

etajul zece al unui bloc, nu vedem exact nici locul unde se va fixa eventuala placă memorială.

Bine, va obiecta cineva, dar ce urmărim ? Creierea în timp a unei aglomerări de case memoriale, care să depășească numărul clădirilor „normale" ? Să nu mai putem respira de muzee ? Desigur, e o chestiune de discernămînt, nu se pune problema să transformăm orașele într-un soi de cvasi-cimitire în care să se pășească cu pioșenie. Dar un spațiu muzeistic cu caracter memorial înnobilează o localitate, o stradă, un cartier, îi dă o noblețe, căldură spirituală, îi conferă o marcă. Este vorba de o bună și necesară și singură valabilă religie spirituală. Într-un secol atît de complex ,de zbuciumat, oamenii vin să capete puteri, să soarbă din forța, înțelepciunea înaintașilor lor. Nu vin să se închine trecutului, ci să învețe, să ia tot ce e bun din exemplul acestui trecut. În acest sens este și va fi nevoie permanent de case memoriale, în acest sens trebuie să gîndim viitoarele case memoriale.

V. — *Titulaturi*

Este clară distincția care se face între o casă memorială și un muzeu memorial. Din ultimul gen, sînt, de exemplu, muzeele literaturii din București și Iași. Primul se ambiționează să reprezinte muzeistic întregul fenomen literar românesc în timp, pînă la contemporaneitate, celălalt se axează pe literatura Moldovei. Cel din București, prin scop și organizare are titulatura de „muzeu", la Iași, vizitatorii intră de fapt în „Casa Pogor". Deci, o „casă" ce ilustrează de fapt o epocă, al cărei ax central ar fi fenomenul „Junimea".

Dar, în problema titulaturilor, chestiunea e mult mai încurcată. Instituții cu caracter memorialistic, chiar dacă au ca obiect o singură persoană, se numesc : case memoriale, muzee, puncte muzeistice, case muzeu, secții de literatură, etc. etc.

Casa memorială „George Bacovia", din Bacău, a fost înființată în 1971, conform unui plan de sărbătoriri emis de Consiliul Culturii și Educației Socialiste din acel an, în care se spunea : „Se va înființa la Bacău *Secția de literatură „George Bacovia"*. Aceasta e titulatura ei oficială, deși, practic e vorba de o casă memorială cu un scop foarte definit.

VI. — *Cum concepem o casă memorială ?*

În mod logic, casa memorială, dată „în folosință", pare să fie ceva finit, rotund, cu o evoluție înghețată. Personalitatea ilustrată s-a stins cu ani sau secole, momentele prezenței ei sînt marcate în încăperi sau exterior, odată pentru totdeauna. Vizitatorul însuși dorește senzația de „definitiv", așa, cum definitivă e opera întrupată în text, pînză, partitură. Nu ne putem permite să aducem alte mobile, să schimbăm decorația pereților, lămpile ori candelabrele, tablourile sau un pian. Tînărul

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

care a fost în vizită acum douăzeci de ani și vine să revadă, vrea să întîlnească din nou ceva familiar amintirii lui.

In cazul acesta, se pune imediat întrebarea, cum poți salva o casă memorială de celălalt pericol : prăfuirea, încremenirea, cenușiul ? Cum o asemenea instituție, destinată prin felul ei de a fi „închisă", poate deveni o instituție muzeală „deschisă", mereu proaspătă, mereu capabilă de a trezi interes, de a nu fi dată uitării ?

Cînd punem această întrebare, ne gîndim mai ales la acele case memoriale din orașele mici sau mijlocii (dar și din București) care nu au avantajul de-a fi localități turistice și, uneori, nici măcar puncte de tranzit turistic.

Cine formează masa vizitatorilor într-o casă memorială ? În primul rînd tinerii și, dintre ei, elevii, mai rar studenții, conduși de profesor în grupuri ; grupuri de turiști, mai ales în sezonul specific localității respective ; localnici, în primii ani de existență mai mulți, apoi mai rari; pasionații de asemenea locuri ; cei direct interesați de viața și opera persoanei ce marchează numele casei etc.

Excluzînd turismul, o casă memorială e vizitată de elevi, mai ales. După un număr de ani, cifra vizitatorilor elevi tinde spre un echilibru, mai ales dacă se studiază în școală personalitatea respectivă. Totuși, după un timp, numărul lor scade. Localnicii încep să „uite", știu că instituția respectivă e undeva acolo, dar au văzut-o o dată, și e de-ajuns. Încet-încet, casa memorială iese din memorie, nu moare, dar intră într-o stare de vegetație. Ce se poate face pentru a o păstra vie, cum se poate realiza „deschiderea" ei permanentă spre public ?

VII. — *Popularizarea*

Activitatea de popularizare este esențială și poate fi făcută într-un număr nesfîrșit de modalități. De obicei se face doar la început din plin, apoi la intervale mai mult sau mai puțin regulate, în multe cazuri obosind pe parcurs. Fără o popularizare permanentă, sistematică și inteligentă, nu se poate asigura o frecvență bună a vizitatorilor.

Popularizarea se face, în general, prin acțiuni publicitare și acțiuni cultural-artistice, acestea două interpătrunzîndu-se de cele mai multe ori.

În cadrul acțiunilor publicitare poate intra : afișul, fluturașul, pliantul, cartea poștală, catalogul, tipărirea de timbre poștale, articole publicitare în presă, folosirea stațiilor de radioficare, a radioului și televiziunii, panouri fixate la intrarea în oraș sau la intersecții ce duc spre casa memorială, săgeți indicatoare, cocarde, reclame publicitare în ziare și reviste, pelicule scurte cu caracter de propagandă rulate înaintea filmului la cinematograful local sau în județ etc.

O mare importanță trebuie acordată modului cum sînt executate grafic aceste materiale. Ideală este colaborarea cu artiști plastici, graficieni, arhitecți locali, cîștigați ca simpatizanți ai casei memoriale. Un desen clar, modern sau în atmosfera epocii, culori plăcute, nețipătoare, literă vizibilă, trimiterea ochiului în punctul dorit, text logic, simplu,

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

explicativ, dar nu încărcat, panouri elegante și aerisite, chiar cîte un desen șoc, sînt condiții care ar trebui avute în vedere. Amplasarea panourilor trebuie studiată, gîndită. Afișul permanent al casei memoriale trebuie împrospătat, chiar variat, dar pe fondul unei embleme permanente. Pliantul trebuie să fie atractiv, dar nu să epuizeze problema, ci să ispitească, să invite spre vizitare. Cărțile poștale, foarte cerute de turiști, pot fi date, spre vînzare la chioșcurile de difuzare a presei din oraș, la sediul O.N.T., la celelalte secții ale muzeului, dacă există. O bună legătură păstrată cu radioul și televiziunea poate împrospăta periodic în mintea publicului din întreaga țară prezența casei memoriale. Reclama publicitară, în localități turistice, poate fi începută cu o lună-două înaintea sezonului, pregătind, de la distanță pe viitorii vizitatori.

Pentru publicul local, activitățile educative — în primul rînd la sediu — au un rol decisiv. Pentru a fi mai clar, voi ilustra cu cîteva exemple de la Casa memorială „George Bacovia" din Bacău.

Lecții despre George Bacovia. La început prima, și apoi și a doua oră din programă dedicată lui G. Bacovia, cu elevii claselor a XI-a de la cele 8 licee din oraș (aproximativ 30 clase) are loc, în prezența profesorului de română în incinta casei memoriale. Elevii învață astfel direct de la sursă, asimilarea făcîndu-se în condiții bune, lecția fiind captivantă. În ultimul timp, grupe de elevi ai unor licee din județ s-au deplasat la Bacău, mai ales duminica, pentru același scop.

Seri de poezie și muzică la casa memorială. Cu colaborarea unor actori și instrumentiști de la teatrul și filarmonica locală, folosindu-se și bandă magnetică sau discuri, precum și pianul existent, au loc, lunar, asemenea seri, la care participă grupuri restrînse — 20—30 persoane — iubitori ai poeziei. O dată sau de două ori pe an, asemenea manifestări se fac la Teatru sau Casa de cultură.

Spectacol de sunet și lumină. În septembrie 1973 s-a oferit publicului un spectacol de sunet și lumină intitulat „Bacovia — o poveste de toamnă". Manifestarea a avut loc în grădina casei memoriale, cu participarea a numeroși invitați, printre care mulți poeți din întreaga țară. S-a folosit o bandă magnetică pe care era imprimat scenariul — text și muzică — interpretat de Emil Botta și o serie de actori băcăuani. Prin difuzoare amplasate în diferite colțuri, în arbori, printr-un joc atent regizat de lumini, s-a creat un moment emoționant, tulburător, care a impresionat numerosul public. Despre acest spectacol s-a scris atunci în Scînteia, Cronica, Tribuna, Steagul roșu, un scurt moment fiind prezentat la radio. Din păcate, nu a mai fost reluat, dar în vara acestui an el va fi prezentat din nou în cîteva seri.

Festivalul literar-artistic George Bacovia se desfășoară din doi în doi ani, în luna septembrie, la Bacău. În programul său sînt planificate ample manifestări cultural-artistice, în centrul lor stînd poezia oglindită în recitaluri, expoziții de carte, pusă pe note. Ca o manifestare originală, în cadrul celui de-al doilea festival (1973), alături de spectacolul de sunet și lumină amintit, s-a înscris expoziția „Trei secole de poezie românească" ediții princeps și cu autografe, în care au figurat, expuse

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

în vitrine, peste 300 volume princeps și cu autografe, lucrări importante ale celor mai mari poeți români, de la Dosoftei pînă azi. Se înțelege, în timpul festivalului, Casa memorială devine un loc de amplu și solemn pelerinaj pentru sute și sute de vizitatori.

VIII. — *Ghidajul*

În general, ghidajul se adresează grupurilor organizate și este făcut de muzeograful specializat, ținîndu-se cont de pregătirea și categoria de vîrstă a vizitatorilor. La cerere, se face ghidaj și unor persoane care, fie că pun întrebări, fie că doresc lămuriri amănunțite ori date suplimentare. Adesea, și muzeograful trebuie să fie în acest sens plin de solicitudine și răbdare, o discuție cu un vizitator singular, de cele mai multe ori pensionar, se poate prelungi multe zeci de minute.

Pentru vizitatori străini, mai ales dacă nu au translator, la casa memorială „Bacovia" s-au realizat benzi în limbile germană, rusă, franceză și engleză care conțin cîteva date succinte legate de muzeu și George Bacovia și un număr substanțial de piese poetice recitate pe fond muzical adecvat. Casa memorială posedă o stație de amplificare cu cîte un difuzor mic amplasat în fiecare din cele cinci camere. Grupurilor sau vizitatorilor solitari care întîrzie mai mult prin săli li se oferă, la un volum scăzut, versuri recitate de Bacovia sau de către diferiți actori și muzică de pian sau vioară (romanțe, sonate).

IX. — *Legătura cu publicul*

În afara celor de mai sus, mulți elevi, studenți, cercetători, profesori, amatori de poezie, vin în mod regulat la casa memorială și pentru alte motive.

Biblioteca casei memoriale, pornită pe un nucleu solid al cărților din biblioteca lui Bacovia, tinde să se transforme într-o bibliotecă de poezie modernă. Se pot găsi aici o serie de ediții mai rare, chiar lucrări de bibliofilie, ce pot fi consultate.

Alături de corpusul de manuscrise bacoviene, ce este pus la dispoziția unor cercetători sau îngrijitori de ediții, există o extrem de bogată bibliografie bacoviană — cu fotocopii — dar și exemplare originale din revistele în care a publicat poetul sau unde s-au făcut referiri la poezia sa. De asemeni casa memorială posedă o extrem de bogată iconografie bacoviană.

Prin extindere spre viitor — ca un omagiu lui Bacovia care a visat un Bacău cultural modern — se adună în casa memorială ediții ale altor scriitori și poeți băcăuani mai în vîrstă sau mai tineri, manuscrise ale acestora, fotografii, care formează un depozit documentar care va fi important odată.

Un număr mare de poeți români care au vizitat casa memorială și au zăbovit îndelung în odăile ei, au lăsat, la rugămintea noastră, ca un omagiu adus genialului lor confrate, versuri rostite și rămase pe banda

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

de magnetofon, punîndu-se astfel, pe nesimțite, bazele unei veritabile fonoteci.

Acestea și altele sînt mijloace prin care se caută să se mențină permanent în prezent o instituție care, în alt caz, ar fi putut să coboare într-un soi de semităcere.

X. — *În loc de concluzie*

Nu am făcut, mai sus, decît să ne spunem cîteva păreri, fără pretenție de a absolutiza. Păreri bazate pe cîteva experimente care, sîntem siguri, se fac în multe părți, poate și mai bine.

Cel mai important lucru ce se poate desprinde este acela legat de ideea de perseverență, de activitate susținută pentru a găsi mereu forme de aducere a publicului în muzeu, de a forma acest public, de-ai oferi puterea unui mare exemplu folosind mijloace diverse într-un mod subtil.

Numai astfel, alături de celelalte instituții muzeale, casele memoriale, trăind din trecut, se pot înscrie în acest prezent permanent care e viitorul.

Cu cîtă muncă, cu cîtă sudoare și tenacitate se realizează aceasta, nu o poate spune decît fiecare muzeograf, fiecare specialist care își pune cunoștințele și pasiunea în slujba unei idei patriotice.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

RECENZII — PREZENTĂRI

EMMANUEL ANATI, *MAGOURATA CAVE (BULGARIA), IN BOLLETTINO DEL CENTRO CAMUNO DI STUDI PREISTORICI*, VI, 1971, pp. 83—105

În nord-vestul Bulgariei, la 20 km de Bielogracic, pe teritoriul satului Rabiș se află un monument deosebit de important pentru preistoria Europei și mai ales pentru zona balcanică. Peștera Magurata adăpostește o serie de picturi cu o bogată și complexă semnificație magico-religioasă care permite urmărirea legăturilor conceptuale în zone îndepărtate, din Asia Centrală în Europa vestică și pînă în munții Atlas din Maroc.

Cunoscut de mult timp, monumentul de la Magurata nu s-a bucurat de suficientă atenție și de abia acum înregistrăm un prim studiu care analizează diferențiat seriile de picturi încercînd și stabilirea unei cronologii a lor.

Datată la început de V. Mikov în epoca fierului, peștera Magurata este studiată de Em. Anati în 1964, care precizează că primele serii de picturi datează din neolitic, existînd și o depunere arheologică din această epocă. Deosebit de potrivită pentru locuit, temperatura este constantă 12° C în tot cursul anului, peștera sau unele saloane au constituit un excelent loc de adunare și locuire folosit și în epoca bronzului și chiar în perioada romană. Cele mai multe descoperiri datează din neolitic și credem că este logic ca o mare parte din picturi să fie atribuite acestei perioade.

Primele picturi reprezentînd serii de semne geometrice și liniare, scene de vînătoare, sînt pictate pe un coridor care deschide calea spre sanctuarul boltit. Picturile neolitice sînt executate cu guano folosindu-se tehnica în alto-relief, care dă impresia de tridimensionalitate. În alte perioade au fost efectuate desene cu ajutorul noroiului din peșteră sau prin incizare, dar acestea suprapun picturile cu guano. Cîteva serii din picturile rupstre ne interesează în mod deosebit pentru informațiile referitoare la viața spirituală și artistică a locuitorilor din neo-eneolitic. Am reținut pentru această perioadă, în special, reprezentările de topoare cu brațe „în cruce" și reprezentările antropomorfe masculine și mai ales feminine. Deosebit de interesante sînt scenele de dans cu oficierea unor ritualuri magice.

Autorul a reținut ca element deosebit de important, pentru stabilirea cronologiei unor serii de picturi, reprezentările de unelte și arme. Toporașele și topoarele cu brațe „în cruce" își găsesc analogii perfecte în civilizațiile eneolitice din Balcani și Ungaria. Autorul consideră că reprezentările de unelte și siluete antropomorfe constituie „reminiscențe" clare ale gravurilor pe ciste de la Krasnaia Gora (Crimeia; vezi fig. 40—42). Gravurile de la Krasnaia Gora sînt atribuite culturii mormintelor cu catacombe și sînt datate la sfîrșitul mileniului III începutul mileniului II î. e. n. Anati consideră că aceste gravuri își găsesc corespondențe la Natelevaca (Niprul de sud), Hamangia și Ezerovo.

Reprezentările de unelte par să ilustreze toporașe plate, topoare biconvexe, topoare perforate, toate din piatră și topoare cu brațe „în cruce" din metal. Cele mai multe din exemplare sînt prevăzute cu coadă. Cu toate că de cele mai multe ori reprezentările sînt schematice se observă clar că artistul preistoric a luat ca model topoarele cu două tăișuri (Kreuzschneidige Äxte) caracteristice nu numai culturii Bodrogkeresztur (Anati), ci tuturor civilizațiilor contemporane din estul Eu-

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

ropei. Interesant este că în interiorul peșterii au fost descoperite numeroase topo-
rașe din piatră identice cu cele pictate. Din păcate autorul nu descrie materialul
arheologic descoperit în peșteră și nu-l încadrează cultural. Considerăm că era ab-
solut necesară precizarea stratigrafiei de la Magurata.

Anati propune datarea seriilor de picturi neo-eneolitice de la Magurata în jurul mijlocului mileniului III î. e. n., afirmînd că desenele par a fi realizate într-o perioadă de circa 1000 de ani, adică de la sfîrșitul mileniului IV pînă la începutul mileniului II î. e. n. (la începutul epocii bronzului). Suprapunerea desenelor arată că în perioada eneolitică au fost mai multe faze, dar care nu au putut fi diferențiate stilistic de autor. Întregul complex cuprinde peste 700 de figuri reprezentînd peste 50 de subiecte grupate în scene și compoziții de dimensiuni foarte variate.

Reprezentările antropomorfe și zoomorfe sînt foarte numeroase. Imaginea antropomorfă cea mai frecventă reprezintă o femeie cu corpul compus din două triunghiuri convergente. Ea pare să poarte o rochie și uneori are brațele ridicate pentru rugăciune sau dans (fig. 57). Anati a numit-o „Doamna Peșterii"; noi credem că este vorba de cunoscuta zeitate a agricultorilor primitivi „Marea Mamă", personaj proeminent în religiile neo-eneolitice. Interesant este că „Doamna Peșterii" apare și în scenele de vînătoare, plasată între vînătorul înarmat cu un topor cu brațele „în cruce" și animal. Probabil, „Doamna" face legătura între aceste două personaje.

În mai multe scene Doamna este însoțită de o reprezentare masculină falică. Cuplul este aproape întotdeauna întovărășit de reprezentări de arme sau unelte. Deseori cuplul este asociat cu un bucraniu și o unealtă nedefinită. Numeroase elemente ornamentale sînt realizate din linii paralele sau simboluri solare. Interesantă este și apariția motivului tablă de șah. Numeroase figuri sînt simbolice, reprezentînd probabil copii după binecunoscutele statuete neolitice. Unele figuri par a fi totemuri — tatuaje.

Datarea în eneolitic a celor mai multe reliefuri este îndreptățită, dar nu credem că poate fi împinsă sub limita primei jumătăți a mileniului III î. e. n. Curios este că prof. Anati, căutînd analogii pentru motivul „Doamna Peșterii", nu a apelat și la reprezentările antropomorfe pictate de pe ceramica Cucuteni-Tripolie (vezi reprezentările de la Traian și Ghelăiești, toate din faza Cucuteni A-B, precum și cele de la Luka-Vrubleveţkaia). Pentru acolitul falic analogiile nu trebuie căutate prea departe, deoarece reprezentările de acest tip sînt relativ numeroase în plastica eneolitică din Balcani (Larissa, Gaborevo). Cît despre statueta de la Akča, ea are aceiași expresie și poziție cu reprezentarea de la Magurata, asemănare ce merge pînă la identitate.

Emmanuel Anati are meritul de a fi procedat pentru prima dată la studierea atentă și încadrarea cronologică corectă a picturilor rupestre de la Magurata. Articolul nu are pretenția de a epuiza acest subiect, constituind doar un element pentru descifrarea lumii spirituale a eneoliticului balcanic. Intenția noastră a fost de a atrage atenția specialiștilor români asupra acestei descoperiri și asupra necesității abordării picturilor de la Magurata și din perspectiva eneoliticului românesc.

DAN MONAH

SYMPOSIUM, L'EPOQUE PHANARIOTE, 21—25 OCTOBRE 1970, INSTITUT FOR BALKAN STUDIES, THESSALONIKI, 1974, 481 p.

Situată după domniile lui Constantin Brîncoveanu în Țara Românească și Dimitrie Cantemir în Moldova, a căror tendințe de emancipare de sub suzeranitatea otomană au fost susținute nu numai de puterile străine (Rusia și Austria) ci mai ales de o puternică bază populară și mergînd pînă la revoluția lui T. Vladimirescu din 1821, această perioadă de peste un secol este cunoscută în istoria noastră sub numele generic de epoca fanariotă.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Cercetările consacrate epocii fanariote acoperă aspectele diverse ale acestei perioade : politice, economice, sociale, culturale, materializate în numeroase studii semnate de istorici români și străini. Epocă controversată de însăși contemporanii ei, perioada domniilor fanariote înseamnă nu numai perioada finală a orînduirii feudale, ci și epoca conturării germenilor epocii moderne, a cărei aspecte economice sînt generate mai ales de tratatul de la Kuciuk-Kainargi. Problema raporturilor economice, politice, culturale, în această perioadă este cu atît mai interesant de urmărit, cu cît, așa cum sublinia profesorul Mihai Berza, în cuvîntul de deschidere a lucrărilor simpozionului, aceste țări, „au propriile lor clase conducătoare, un incontestabil raport de forțe interne, o tradiție a vieții politice și culturale în propria lor limbă, care se afirmă mereu, cu mai multă vigoare". Problemele care au stat în centrul atenției istoricilor români contemporani sînt : „descoperile urmărite de fanarioți în timpul guvernării lor, care a fost modul în care au fost primiți, și care au fost rezistențele și rezultatul final al acestei interacțiuni cu laturile sale pozitive și negative ale unei astfel de experiențe istorice". Dar acestea sînt doar cîteva din problemele epocii fanariote, „istoriografia românească a făcut progrese sensibile, fără a fi epuizat ansamblul chestiunilor care se pun".

Cu o participare preponderent românească, lucrările simpozionului consacrat epocii fanariote au atins probleme variate. O grupare pe probleme a comunicărilor susținute, ne permite o prezentare succesivă a aspectelor politice, economice, sociale și culturale.

Comunicarea lui Traian Ionescu-Nișcov, *Epoca fanariotă în istoriografia română și străină*, ne fixează punctele de vedere din care a fost prezentată această epocă de istoriografia veche românească, de cea străină ca și de cea contemporană, care are ca bază studiile lui A. D. Xenopol și Nicolae Iorga, studii care „anticipează interpretarea adoptată de istoriografia actuală"

În comunicarea susținută de Constantin Șerban, *Preliminariile epocii fanariote*, sînt relevate cîteva aspecte ale dominației otomane în Țările Române în a doua jumătate a sec. XVII, perioadă care anticipează epoca fanariotă prin „existența unui proces istoric născut cîteva decenii mai înainte de începutul acestei epoci, marcată de dubla numire a prinților Nicolae Mavrocordat în Moldova (1709) și cîțiva ani mai tîrziu în Țara Românească".

Academicianul C.C. Giurescu, în comunicarea *„Un remarcabil domn fanariot : Alexandru Ipsilanti, voievod al Țării Românești și Moldovei* subliniază meritele particulare ale acestuia în reorganizarea învățămîntului. Construirea unui local special la *Sf. Sava*, terminat în 1779, deschiderea unei școli teologice și a altor două școli inferioare la Craiova și Buzău, ca și refacerea școlii grecești de la Arvanitochori, aproape de Tîrnovo, în Bulgaria, asigurarea unui venit anual de 1800 lei marii școli din Constantinopol, sînt doar cîteva din exemplele care demonstrează interesul acordat învățămîntului de către acest domn fanariot. Se mai relevă în această comunicare interesul acordat meșteșugurilor și manufacturilor.

Istoricul grec Ap. Daskalakis aduce în discuție cîteva probleme legate de participarea fanarioților la mișcarea eteristă din 1821. Legată de viața politică a Țărilor Române este și comunicarea prof. Ion Ionașcu, *Gradul de influență grecească în Principatele române, în viața politică a acestor țări*. Edificator pentru ilustrarea acestei influențe este tabelul privind procentajul grecilor în interiorul divanurilor domnești, în cadrul administrațiilor rusă și austriacă.

Cercetătorul ieșean D. Ciurea, în comunicarea : *Nicolae Mavrocordat, precursor al despotismului luminat*, subliniază că „s-a scris mult în acest domeniu. S-au făcut considerații generale și s-au studiat aspectele sociale, politice și culturale ale epocii. S-au subliniat suficient aspectele pozitive (reforme, preocupări pentru condițiile de existență ale maselor populare, pentru cultură și învățămînt) și aviditatea nemăsurată de bani a domnilor fanarioți, considerați în general ca instrumente docile ale tiraniei turcești, amenințați de aceasta". Pornind de la aceste considerații generale, sînt discutate, pe bază de documente, reformele făcute de N. Mavrocordat în cele două principate. Cîteva documente inedite oferă autorului argumente pentru stabi-

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

lirea unei atitudini sensibil diferențiate a domnitorului N. Mavrocordat față de boieri, în timpul celor două domnii din Moldova (1710, 1711-1715). În concluzie, „Nicolae Mavrocordat a fost inițiatorul și cel pe care noi, pe bună dreptate, putem să-l recunoaștem drept una din cele mai ilustre personalități ale istoriei noastre".

Comunicarea *Marea chartă a lui Constantin Mavrocordat (1741) și reformele din Țara Românească și Moldova* semnată de Șerban Papacostea, ia în discuție „documentul capital pentru puterea de înțelegere a regimului fanariot în Principatele române". Și Florian Constantiniu în *Constantin Mavrocordat și abolirea iobăgiei în Țara Românească și Moldova* menționează despre același domnitor fanariot că „a deschis drumul reglementărilor agrare de caracter general, punct de plecare a unui capitol important în istoria agrară a țărilor române".

Un interes special prezintă comunicarea de genealogie a lui Dimitrie Scarlat-Șuțu, *Familiile domnitoare grecești din Țara Românească și Moldova*, cu cîteva subcapitole (Familiile grecești, Elenismul în Moldova și Țara Românească, Nobilimea fanariotă, Titlurile princiare, Familiile prinților domnitori greci) și continuînd cu genealogia celor 12 familii fanariote din care au fost recrutați domnitorii celor două principate.

Tot la viața politică românească se raportează și coumnicarea lui Vlad Georgescu despre *„Progres" și „decadență" în gîndirea politică românească a sec. XVIII"*, din care desprindem pertinente concluzii : „ideea că sec. XVIII reprezintă o perioadă de regres, domină gîndirea politică românească începînd chiar de la 1716 ; fără ea noi nu ne putem explica nici marele număr de proiecte de reformă, nici persistenta opoziție politică făcută de boieri principilor, nici lupta pentru modernizarea statului, nici constantele cereri de independență, nici acea încercare de unire a principatelor făcută după 1772, nici ideea de renaștere atît de reflectată în textele cele mai diverse".

Cu privire la modul în care a fost privit fenomenul prefanariot și fanariot de către contemporani, (cărturari ca stolnicul Constantin Cantacuzino, Nicolae Costin, Ion Neculce, Dimitrie Cantemir) se referă E. Stănescu în *Prefanarioții și fanarioții în viziunea societății române din sec. XVII—XVIII*. Se demonstrează similitudinea de opinii față de fenomenul fanariot în ultimele decenii ale sec. XVII ca și în prima jumătate a sec. XVIII. Cu totul opusă este situația în cealaltă jumătate a sec. XVIII, cînd „aspectul ideologic antifanariot nu este dat de o clasă (clasele conducătoare sînt absorbite de fanarioți și dețin efectiv puterea în timpul regimului fanariot). Ideologia antifanariotă definește larg o clasă politică în formare, care diferit de cea a secolului precedent este încă în căutarea structurii sale definitive. De unde notabile diferențe — pe toate planurile — între cele două jumătăți de secol".

Cîteva aspecte economice ale acestei perioade au fost prezentate în comunicările cercetătorilor Olga Cicanci : *Activitatea comercială a lui Chiriac Polizu în Principatele române spre sfîrșitul epocii fanariote* (după arhivele bisericii grecești din Viena) ; Dumitru Limona : *Relații comerciale din S-E Europei la sfîrșitul secolului XVIII și începutul sec. XIX reflectate în documentele arhivelor din București, Sibiu, Brașov* și Basile Sfyroeras : *Mavrogheniі și viața economică de la marea Egee*. În comunicarea lui D. Limona se relevă aportul adus de negustorii greci în „difuzarea cărților, jurnalelor, a ideilor enciclopediștilor, a ideilor revoluției franceze, contribuind la sincronizarea aspirațiilor de independență și suveranitate politică a popoarelor din sud-estul Europei". Din punct de vedere social acești negustori au contribuit la „suprimarea barierelor care separă cele două clase și la transformări sociale în mediul în care ei își desfășoară activitatea".

Prezentată într-un stil alert, comunicarea *„Schiță a unei sociologii a fanariotismului"* semnată de cercetătorul Grigore Cassimatis, prezintă momente istorice ale poporului grec pînă la domniile fanariote, subliniind „marile servicii pe care fanarioții le-au adus cauzei eliberărilor din Balcani, precum și modernizării imperiului otoman".

Cercetătorii români Valentin Al. Georgescu *(Realitățile române și inițiativele juridice fanariote)* — în legătură cu eșecul operei juridice a lui Mihail Fotino — și Gh. Cronț *(Dreptul romano-bizantin în țările române în epoca fanariotă)* au pre-

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

zentat, așa cum se evidențiază din titluri, aspecte juridice ale domniilor fanariote, accentul punîndu-se, în ambele lucrări, pe opera juridică a lui Mihail Fotino.

Studierea fondului bibliotecii publice și universitare din Geneva, i-a permis cercetătorului Andrei Pippidi descoperirea unor scrisori inedite, pe care le publică cu acest prilej în anexa comunicării *Ioan Caragea și prietenii săi din Geneva*.

O pondere deosebită în tematica simpozionului închinat epocii fanariote o formează comunicările care se referă la viața culturală a țărilor române în epoca fanariotă, în toate sectoarele ei: artă, literatură, arhitectură, învățămînt. Cornelia Papacostea Danielopol, în comunicarea *Filoelenismul cultural al românilor* (1813-1830), apreciază că „rolul jucat de filoelenism în Principatele române este perceptibil în toată perioada de tranziție care separă regimul fanariot de România modernă.

Autoare a unei ample lucrări monografice, *Academiile domnești din București și Iași și profesorii lor*, editată de Institutul de Studii Balcanice din capitala Macedoniei, Ariadna Camariano-Cioran prezintă pe linia aceloraşi preocupări comunicarea *Școli grecești în Principatele dunărene în timpul fanarioților*, a căror înființare este legată „mai ales de centrele comerciale: Botoșani, Focșani, Galați, Craiova".

Profesorul Ștefan Bîrsănescu ia în discuție *Gîndirea pedagogică a secolului luminilor după pergamente domnești din a doua jumătate a sec. XVIII, destinate școlilor. Geneza sa*. El apreciază că analiza acestor texte atribuie domnilor fanarioti „calitatea lor de oameni de cultură care țin pasul cu gîndirea filozofică avansată din timpul lor. Sub raport pedagogic, aceste texte reprezintă un călduros omagiu adus științei, instrucției, ideii de școală și profesori, de răspîndire a culturii în mase".

Vorbind despre *„Cartea greacă imprimată în România (1642—1830)*, Dan Simionescu subliniază că „Grecia a dat țărilor române, în perioada fanariotă, nu numai negustori și dregători politici, dar și oameni de știință... de valoare superioară. România a oferit grecilor o călduroasă ospitalitate și condiții materiale și morale care le-au permis să se desfășoare în domenii intelectuale caracteristice acestei epoci de descompunere a regimului feudal și de apariție a filozofiei luminilor, democrației și libertății".

Un subiect mai puțin abordat atît de istorici cît și de istoricii literari, greci și români, este și cel supus atenției noastre de Nestor Camariano, *Noutăți despre Alexandru Calfoglu din Bizanț și ale sale Versuri Morale*, care pune la dispoziția cercetătorilor români și greci date noi despre fanariotul Alexandru Calfoglu, a cărui operă editată la începutul sec. XIX a rămas necunoscută cercetătorilor și biografilor greci.

Alte două lucrări de biblioteconomie se supun atenției noastre, raportate la aceeași perioadă fanariotă: cea a lui Mihail Caratasu, *Biblioteca unui mare negustor din sec. XVIII, Grigore Anton Avramios* și comunicarea lui Corneliu-Dima Drăgan, *Dragostea de carte a lui Mavrocordat*.

Probleme privind arhitectura epocii sînt cuprinse în comunicările lui Victor Stancu, *Arhitectura în țările române în epoca fanariotă și monumentele reprezentative mai importante* și Vasile Drăguț, *Mînăstirea Văcărești, Expresie a relațiilor artistice româno-grecești*.

Pe marginea întrebării ce formează și titlul lucrării *(Există o artă fanariotă în țările române? Cîteva considerații preliminare)* Maria Ana Musicescu conchide: „Deci dacă nu există o „artă fanariotă", există cu siguranță în Țările Române o „artă a fanarioților" și această artă tradițională și inovatoare totodată, suplă în articulațiile sale, profană în finalitate, se împerechează cu cultura epocii ca și cu gustul poporului". Legată de existența academiilor domnești din București și Iași este și comunicarea *Discursul lui Benjamin de Lesbos* la Academia Domnească din București (1818) al Roxanei D. Argiyropoulos. Avînd preocupări mai vechi legate de personalitatea lui Capodistria, Hélène Koukkos se referă aici la o altă personalitate din anturajul acestuia: *Contesa Roxandra Sturza-Edling și contribuția sa la educația studenților greci din Europa*. Alexandru Ciorănescu aduce în discuție cunoscutului roman „Ciocoii vechi și noi" a lui Nicolae Filimon („Nicolae Filimon

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

și portretul literar al fanarioților) atacă, așa cum recunoaște un subiect „ingrat" făcînd interesante reflecții asupra fanariotismului și post-fanariotismului, cu comparații la sec. XVIII spaniol.

Lukia Drulia în *„Molière tradus în limba greacă (Prezentarea a două manuscrise)* descrie textele descoperite de ea la Brithis Museum, fiind vorba despre o traducere făcută la cererea lui Constantin Mavrocordat, fiind „prima apariție a lui Molière în viața intelectuală greacă din prima jumătate a sec. XVIII".

Viața ecleziastică românească în această perioadă este urmărită în *„Cîteva aspecte esențiale ale epocii fanariote în istoria bisericii ortodoxe românești* în lucrarea lui Alexandru Ciurea. Este evocată personalitatea ilustrului mitropolit Antim Ivireanu, cel care a introdus limba română în biserica din Principate.

Comunicarea Mariei Nystazopoulu-Pélékidis, *Acte ale domnilor fanarioți în favoarea mînăstirii din Patmos* prezintă cele 36 de documente românești, inedite, care „aduc un aport prețios la istoria relațiilor acestui centru mînăstiresc cu principatele dunărene". Academicianul A. Oțetea prezintă studiul *Desmembrarea regimului fanariot* trecînd în revistă cauzele istorice care au dus la destrămarea unei epoci controversate a țărilor române.

Savantul grec Cleobule Tsurcas, ale cărui preocupări legate de istoria noastră l-au făcut cunoscut și apreciat în România, a prezentat la acest simpozion comunicarea *Istoriografii greci despre epoca fanariotă și problemele fundamentale ale istoriei românești*, în care se specifică aportul însemnat al istoriografilor greci, a căror opere devin în această perioadă „primele tratate tipărite de istorie a poporului român în perioada fanariotă, caracteristice pentru bogăția surselor de informație, prin vastul orizont de cunoștințe a autorilor lor, prin argumentele savante ale tezelor lor. Aceste opere tipărite la Viena și Leipzig, în limba greacă, accesibile savanților europeni, contemporani, difuzează aceste date în Europa". De fapt, volumul recenzat aici, este închinat acestui eminent savant, Cléobule Tsurkas, decedat în anul 1972.

Simpozionul „Epoca Fanariotă" reprezintă o înaltă întrunire științifică în care s-au dezbătut probleme multiple ale fenomenului fanariot pe teritoriul țării noastre. Confruntările științifice de această ținută onorează pe toți participanții la acest simpozion.

GEORGETA POPOVICI

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

LISTA PRESCURTĂRILOR — ABREVIATION

AM sau ArhMold	*Arheologia Moldovei*
Acta MN	*Acta Musei Napocensis*
Dacia	*Dacia. Recherches et découverts Archéologiques en Roumanie*, I-XII, 1924-1947 ; NS., I, 1957 și urm.
Materiale	*Materiale arheologice privind istoria veche a R.P.R.*, vol. I (1953) ; *Materiale și cercetări arieologice*, vol. II (1956) și urm.
MemAntiq	*Memoria Antiquitatis. Acta Musei Petrodavensis*
NC	*The Numismatic Chronicle*, London
RN	*Revue Numismatique*, Paris
RRd'H	*Revue Roumaine d'Histoire*
SCIV(A)	*Studii și cercetări de istorie veche (și arheologie)*, București
SCS Iași	*Studii și cercetări științifice*, Iași
SCN	*Studii și cercetări de numismatică*, București
WN	*Wiadomosci Numizmaticzne*

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Autorii sînt rugaţi să trimită materialele ce se încadrează în profilul publicaţiei „Carpica", dactilografiate la două rînduri, în trei exemplare, trimiterile fiind numerotate în continuare şi plasate la sfîrşitul articolului. Materialele vor avea un rezumat şi legenda figurilor traduse într-o limbă străină de circulaţie, va fi anexată şi varianta românească. Ilustraţia va fi plasată la sfîrşitul textului.

Numele autorilor va fi precedat de prenumele complet. Notele vor fi redactate conform sistemului din numerele precedente, autorii sînt rugaţi să anexeze o listă a abrevierilor.

Responsabilitatea asupra conţinutului materialelor revine în exclusivitate autorilor. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro

Tiparul executat la Intrep. poligrafică Bacău
cu cd. nr. 5155-976

http://www.cimec.ro / http://cmiabc.ro